

VLADA REPUBLIKE HRVATSKE
URED ZA LJUDSKA PRAVA
I PRAVA NACIONALNIH MANJINA

**NACIONALNI PROGRAM
ZAŠTITE I PROMICANJA LJUDSKIH PRAVA
OD 2013. DO 2016. GODINE**

- Prijedlog -

Zagreb, prosinac 2012.

**NACIONALNI PROGRAM ZAŠTITE I PROMICANJA LJUDSKIH PRAVA
OD 2013. DO 2016. GODINE**

S A D R Ž A J

I. Uvodne napomene

II. Pravne osnove zaštite i promicanja ljudskih prava u Republici Hrvatskoj

III. Sustav zaštite ljudskih prava u Republici Hrvatskoj

IV. Uloga ljudskih prava u procesu pridruživanja i pristupnim pregovorima Republike Hrvatske s Europskom unijom

V. Analiza stanja u Republici Hrvatskoj i određivanje prioriteta područja

1. Ravnopravnost spolova
2. Suzbijanje rasne i druge diskriminacije
3. Nestale osobe u Republici Hrvatskoj
4. Prava aktivnih sudionika¹ i stradalnika Domovinskog rata
5. Prava nacionalnih manjina
6. Pravo na besplatnu pravnu pomoć
7. Pravo na pristup informacijama
8. Pravo na zaštitu osobnih podataka
9. Vjerska prava i slobode
10. Sloboda medija
11. Zaštita prava i dostojanstva radnika
12. Posebna zaštita obitelji
13. Zaštita prava djece
14. Zaštita prava mladih
15. Zaštita prava osoba s invaliditetom
16. Zaštita prava osoba s mentalnim oštećenjem
17. Zaštita prava osoba starije životne dobi
18. Zaštita prava beskućnika
19. Zaštita prava ovisnika o drogama
20. Zaštita prava HIV pozitivnih osoba
21. Zaštita prava osoba kojima je oduzeta sloboda
22. Zaštita žrtava/svjedoka,
23. Zaštita prava tražitelja azila, azilanata i osoba pod supsidijarnom zaštitom
24. Zaštita prava spolnih i rodnih manjina
25. Pravo na zdrav život i okoliš
26. Suzbijanje korupcije
27. Suzbijanje trgovanja ljudima
28. Sigurnost i ljudska prava
29. Obrazovanje za ljudska prava i ljudska prava u obrazovnom sustavu

---

¹ Riječi i pojmovni sklopovi koji imaju rodno značenje bez obzira jesu li u zakonima ili drugim propisima korišteni u muškom ili ženskom rodu odnose se na jednak način na muški i ženski rod - članak 43. Zakona o ravnopravnosti spolova (NN 82/08)

VI. Završne odredbe

- Preporuka jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave
- Preporuka organizacijama civilnog društva
- Praćenje, provedba i vrednovanje Nacionalnog programa

I.

UVODNE NAPOMENE

Nacionalni program zaštite i promicanja ljudskih prava od 2013. do 2016. godine (u daljnjem tekstu: Nacionalni program) je strateški dokument kojim Vlada Republike Hrvatske temeljem analize stanja postavlja prioritete, predlaže mjere te usmjerava svoje napore ka poboljšanju zaštite i promicanju ljudskih prava u Republici Hrvatskoj.

Ciljevi Nacionalnog programa su zaštita, promicanje i unaprjeđenje ljudskih prava u Republici Hrvatskoj, te podizanje javne svijesti o važnosti poznavanja i ostvarivanja ljudskih prava.

Nacionalni program obuhvaća zaštitu i promicanje ljudskih prava na svim razinama: lokalnoj, nacionalnoj, regionalnoj i međunarodnoj², sustavno pristupa zaštiti i promicanju ljudskih prava putem ciljeva i mjera koje će nadležna tijela državne uprave poduzimati u četverogodišnjem razdoblju od 2013. do 2016. godine.

Ovaj Nacionalni program nadovezuje se na prvi *Nacionalni program zaštite i promicanja ljudskih prava od 2008. do 2011. godine*, koji je usvojila Vlada Republike Hrvatske na sjednici održanoj 02. studenog 2007. godine³, čime je Republika Hrvatska prihvatila preporuku *Bečke deklaracije* (1993.)⁴ Ujedinjenih naroda za izradu nacionalnog plana djelovanja te provedbenih mjera zaštite ljudskih prava kao i aktivnosti promicanja ljudskih prava.

Prioritetna područja u ovom Nacionalnom programu su: ravnopravnost spolova, suzbijanje rasne i druge diskriminacije, izgradnja anti-diskriminacijskog okruženja, nestale osobe u Republici Hrvatskoj, prava aktivnih sudionika i stradalnika Domovinskog rata, prava nacionalnih manjina, pravo na besplatnu pravnu pomoć, pravo na pristup informacijama, pravo na zaštitu osobnih podataka, vjerska prava i slobode, sloboda medija, zaštita prava i dostojanstva radnika, posebna zaštita obitelji, zaštita prava djece, zaštita prava mladih, ljudska prava posebno osjetljivih skupina građana: zaštita prava osoba s invaliditetom, osoba s duševnim smetnjama i/ili intelektualnim teškoćama, osoba starije životne dobi, beskućnika, ovisnika o drogama, HIV pozitivnih osoba, osoba kojima je oduzeta sloboda, zaštita žrtava/svjedoka, prava tražitelja azila, azilanata i osoba pod supsidijarnom zaštitom, spolnih i rodnih manjina, pravo na zdrav život i okoliš, suzbijanje korupcije, suzbijanje trgovanja ljudima, sigurnost i ljudska prava; obrazovanje za ljudska prava i demokratski odgoj te ljudska prava u obrazovnom sustavu. Također, Nacionalnim programom stvaraju se uvjeti za kvalitetnu suradnju s organizacijama civilnog društva na području zaštite i promicanja ljudskih prava.

---

² Lokalna razina: putem općinskih radnih i savjetodavnih tijela (npr. vijeća nacionalnih manjina), županijskih koordinacija za ljudska prava, drugih povjerenstava i odbora, te ureda državne uprave u županijama, uz podršku i aktivnu suradnju s organizacijama civilnog društva; državna razina: uključujući sva tijela državne vlasti; regionalna i međunarodna razina: međunarodna i regionalna suradnja Republike Hrvatske na području ljudskih prava (Ujedinjeni narodi, Vijeće Europe, proces pridruživanja Europskoj uniji).

³ NN 119/07

⁴ Bečka deklaracija, čl. 71., glava II.

Opća skupština Ujedinjenih naroda, dokument A/CONF.157/23 (*Bečka deklaracija i Program djelovanja*) od 12. srpnja 1993. godine. Bečku deklaraciju i Program djelovanja usvojile su države članice Ujedinjenih naroda, među kojima je i Republika Hrvatska.

Utvrđena prioritetna područja dijelom prate strukturu prethodnog Nacionalnog programa, uvažavajući stvarne mogućnosti primjene određenih ciljeva i mjera. Nacionalni program polazi od pozitivnih primjera proisteklih iz prethodnog programa, ali i uočenih nedostataka i poteškoća pri provedbi pojedinih mjera. Osim toga, mjere i ciljevi iz ovog Nacionalnog programa posebno uzimaju u obzir i *Preporuke za Republiku Hrvatsku po Univerzalnom periodičnom pregledu stanja ljudskih prava (UPR)*. Sastavni dio strateškog okvira za zaštitu i promicanje ljudskih prava čine i druge nacionalne politike, programi i strategije u kojima su definirani ciljevi i propisane mjere za unaprjeđivanje ljudskih prava u Republici Hrvatskoj, posebice onih koja iziskuju prioritetno rješavanje postojećih problema. Ciljevi i mjere ovog Nacionalnog programa usklađeni su s ostalim strateškim i provedbenim dokumentima na području zaštite i promicanja ljudskih prava a izbjegnuta su nepotrebna ponavljanja.

U prošlom razdoblju ostvaren je napredak u određenim prioritetnim područjima, dok je u neka druga područja potrebno uložiti dodatne napore i resurse, kako bi ostvarenje ljudskih prava u Republici Hrvatskoj bilo na zadovoljavajućoj razini. Uz krupne promjene koje su se zbile u proteklom četverogodišnjem razdoblju na području ostvarivanja zaštite ljudskih prava građana Republike Hrvatske, kao što su primjerice donošenje Zakona o suzbijanju diskriminacije, Zakona o besplatnoj pravnoj pomoći, novog Zakona o ravnopravnosti spolova te izmjene Ustava Republike Hrvatske, valja spomenuti i niz drugih pomaka koji sustav zaštite ljudskih prava čine potpunijim.

Prije svega, riječ je o sustavnom napretku koji se ostvaruje u području senzibiliziranja javnosti za različite probleme s kojima se susreću nacionalne manjine, stambenog zbrinjavanja povratnika na/izvan područja od posebne državne skrbi, sankcioniranja zločina iz mržnje, djeca, osobe s invaliditetom i druge ranjive skupine, zaštite tražitelja azila, azilanata i stranaca pod supsidijarnom zaštitom te uključivanja sadržaja vezanih uz ljudska prava u hrvatski obrazovni sustav.

Na temelju godišnjih izvješća o provedbi prošlog Nacionalnog programa, kao i na temelju *Izvješća Europske komisije o napretku za Hrvatsku u 2010. godini* uočene su određeni zadaće: ostvariti dodatni napredak na području procesuiranja ratnih zločina; olakšati pristup pravosuđu te unaprijediti provedbu sustava besplatne pravne pomoći; smanjiti prenapučenost zatvora/kazionica; omogućiti odgovarajuću zastupljenost pripadnika nacionalnih manjina u tijelima državne uprave, pravosuđu i jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave; unaprijediti prava pripadnika romske nacionalne manjine (statusna pitanja, stanovanje, obrazovanje, zdravstvena i socijalna zaštita te zapošljavanje); unaprijediti sustav vođenja statističkih podataka o sudskim postupcima u vezi diskriminacije i zločina iz mržnje; poboljšati položaj žena na tržištu rada kao i zastupljenost žena u političkim i gospodarskim tijelima gdje se donose odluke; unaprijediti provedbu dječjih prava kao i prava osoba s invaliditetom (posebice u području socijalne skrbi, zdravstvene zaštite i mirovinskog osiguranja), omogućiti pristup obrazovanju djeci s poteškoćama u razvoju; ojačati položaj osoba s invaliditetom na tržištu rada, ojačati inspekcije rada u kontekstu zaštite radničkih prava, posebnu pozornost posvetiti integraciji osoba kojima se odobri zaštita u Republici Hrvatskoj, a posebno zaštititi ilegalne maloljetne migrante; uložiti napore u provedbi Konvencije o pristupu informacijama, sudjelovanju javnosti u odlučivanju i pristupu pravosuđu u pitanjima okoliša (Aarhuške konvencije), unaprijediti pristup informacijama i pravosuđu u pitanjima vezanima uz okoliš kao i suradnju s organizacijama civilnog društva aktivnima u području zaštite okoliša.

Izvješće Europske komisije o napretku za Hrvatsku u 2011. godini iznova je identificiralo neke izazove koje Vlada Republike Hrvatske treba prebroditi: nastaviti s procesom reforme pravosudnog sustava, ostvariti dodatni napredak na području procesuiranja ratnih zločina; pratiti reformu sustava zaštite ljudskih prava, nastaviti ojačati položaj posebno ranjivih skupina (žena, djece i osoba s invaliditetom); ojačati zaštitu prava pripadnika nacionalnih manjina i izbjeglica; unaprijediti sustav vođenja statističkih podataka o sudskim postupcima vezanima uz diskriminaciju i zločin iz mržnje; nastaviti unaprijeđivati sustav besplatne pravne pomoći i suradnju s organizacijama civilnog društva; jačati integraciju azilanata u društvu (pitanje stanovanja, zdravstvene skrbi i obrazovanja); zaštititi prava ilegalnih maloljetnih migranata; nastaviti s aktivnostima usmjerenima na socijalno uključivanje ranjivih skupina.

Pri određivanju ciljeva i mjera u Nacionalnom programu uzeti su u obzir prethodno identificirani izazovi i do sada postignuti rezultati.

II.

PRAVNE OSNOVE ZAŠTITE I PROMICANJA LJUDSKIH PRAVA U REPUBLICI HRVATSKOJ

Zaštita ljudskih prava i temeljnih sloboda u hrvatskom ustavnom uređenju

Ustav Republike Hrvatske (u daljnjem tekstu: Ustav)⁵ u izvorišnim osnovama ističe da je Republika Hrvatska suverena i demokratska država u kojoj se jamče i osiguravaju ravnopravnost, slobode i prava čovjeka. Najviše vrednote ustavnog poretka su: sloboda, jednakost, nacionalna ravnopravnost i ravnopravnost spolova, mirotvorstvo, socijalna pravda, poštivanje prava čovjeka, nepovredivost vlasništva, očuvanje prirode i čovjekova okoliša, vladavina prava i demokratski višestranački sustav.

Više od trećine ustavnog teksta⁶ odnosi se na jamstva sloboda i prava čovjeka i građanina, čime je izrazito značajno mjesto dobila zaštita ljudskih prava. Ustav jamči temeljne slobode čovjeka, osobne i političke slobode i prava, kao i cijeli niz gospodarskih, socijalnih, kulturnih i ekoloških prava koja obuhvaćaju prava prve, druge i treće generacije. Lista ustavnih jamstava prava i sloboda čovjeka i građanina nije zamišljena kao konačna i zatvorena. Tu listu nadopunjuju odredbe međunarodnih ugovora kojima je pristupila Republika Hrvatska, a koje prema čl. 140. Ustava čine dio unutarnjeg pravnog poretka Republike Hrvatske i po pravnoj su snazi iznad zakona. Prava i slobode zajamčene Ustavom Republike Hrvatske interpretiraju se temeljnim ustavnim načelima.

Načelo ravnopravnosti kao temeljno načelo na kojem počivaju ljudska prava definirano je čl. 14. Ustava u kojem se jamči jednakost svih građana pred zakonom.⁷ U čl. 15. Ustava posebice se jamči ravnopravnost pripadnicima svih nacionalnih manjina te je naznačeno kako će se konkretna zaštita prava nacionalnih manjina urediti posebnim ustavnim zakonom.⁸ Temeljem čl. 15. Ustava donesen je Ustavni zakon o pravima nacionalnih manjina⁹, kao i posebni zakoni koji nacionalnim manjinama jamče kulturnu autonomiju i reguliraju sudjelovanje zastupnika manjina u predstavničkim i drugim tijelima.¹⁰ Navedeni članci Ustava ukazuju da je prepoznata vrijednost jednakosti svih građana pred zakonom, ali i potreba za dodatnom zaštitom prava nacionalnih manjina.

Ustavna prava mogu se ograničiti samo zakonom kako bi se zaštitili sloboda i prava drugih ljudi te pravni poredak, javni moral i zdravlje, dok svako ograničenje slobode ili prava mora biti razmjerno naravi potrebe za ograničenjem u svakom pojedinačnom slučaju.¹¹ Poduzetničke slobode i vlasnička prava mogu se ograničiti i radi zaštite interesa i sigurnosti Republike Hrvatske, zaštite prirode i ljudskog okoliša te zaštite zdravlja ljudi.¹² Osim što ograničenja moraju biti propisana zakonom, moraju poštivati načelo razmjernosti. U provedbi ustavnih prava potrebno je jasno razlikovati apsolutna ljudska prava koja se ne smiju nikada ograničiti (npr. sloboda od mučenja) i relativna ljudska prava koja se smiju uvijek ograničiti na temelju zakona iz opravdanih razloga (npr. pravo na privatnost, sloboda vjeroispovjesti, sloboda izražavanja ili sloboda okupljanja i udruživanja).

⁵ Narodne novine 56/90, 135/97, 8/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10

⁶ 56 članaka Ustava Republike Hrvatske, članak 14.-70., poglavlje *Zaštita ljudskih prava i temeljnih sloboda*.

⁷ Čl. 14. Ustava "Svatko u Republici Hrvatskoj ima prava i slobode neovisno o njegovoj rasi, boji kože, spolu, jeziku, vjeri, političkom ili drugom uvjerenju, nacionalnom ili socijalnom podrijetlu, imovini, rođenju, naobrazbi, društvenom položaju ili drugim osobinama."

⁸ Čl. 15. Ustava

⁹ NN 155/02, 80/10

¹⁰ Zakone kojima se uređuju nacionalna prava Hrvatski sabor donosi dvotrećinskom većinom glasova svih zastupnika, čime se ti zakoni po svojoj pravnoj snazi nalaze između Ustava i ostalih organskih zakona.

¹¹ Čl. 16. Ustava

¹² Čl. 50. Ustava

Ustav utvrđuje dvije institucije koje jamče provedbu Ustavom zajamčenih ljudskih prava: Pučki pravobranitelj i Ustavni sud. Pučki pravobranitelj je opunomoćenik Hrvatskog sabora za promicanje i zaštitu ljudskih prava i sloboda i svatko mu može podnijeti pritužbu na rad državnih tijela, tijela lokalne i područne (regionalne) samouprave i tijela s javnim ovlastima, ako smatra da su mu njihovim nezakonitom ili nepravilnim radom povrijeđena ustavna ili zakonska prava. Ustavni sud Republike Hrvatske je najviše tijelo ustavne garancije zaštite ljudskih prava i temeljnih sloboda građana. Ustavom zajamčena prava i slobode mogu se pred Ustavnim sudom štiti institutom ustavne tužbe.

U primjeni ustavnih prava Ustavni sud u svojim odlukama, nakon 1997. godine, prati praksu Europskog suda za ljudska prava. Time pridonosi boljoj zaštiti prava pojedinaca u Republici Hrvatskoj u odnosu na ranije stanje, očuvanju njenog ugleda u međunarodnoj zajednici i izbjegavanju novčanih sankcija. Time Ustavni sud otvara put globalizaciji hrvatskog ustavnog prava u smislu njegove konvergencije s pravom europskih integracija.

Temeljna prava sadržana u Ustavu razrađena su u većem broju posebnih zakona, od kojih su najvažniji: Ustavni zakon o pravima nacionalnih manjina¹³, Zakon o ravnopravnosti spolova¹⁴, Zakon o istospolnim zajednicama¹⁵, Zakon o radu¹⁶, Zakon o državnim službenicima¹⁷, Zakon o suzbijanju diskriminacije¹⁸ te Kazneni zakon¹⁹.

Primjena međunarodnih standarda zaštite ljudskih prava u nacionalnom zakonodavstvu

Republika Hrvatska je temeljem notifikacije o sukcesiji od 8. listopada 1991. godine u svoje zakonodavstvo preuzela međunarodne instrumente države prethodnice te je tako postala strankom većeg broja višestranih ugovora iz područja ljudskih prava.

U razdoblju od 2008. do 2011. godine Republika Hrvatska izradila je i predstavila nekoliko izvješća o primjeni određenih međunarodnih instrumenata zaštite ljudskih prava. Osobito bitno izvješće s područja ljudskih prava je Izvješće po UN Konvenciji o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije.

Republika Hrvatska je u skladu s člankom 9. stavkom 1. Međunarodne konvencije o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije, a temeljem notifikacije o sukcesiji (1991.) preuzela obvezu podnošenja izvješća o zakonodavnim, sudskim, upravnim ili drugim mjerama poduzetim u skladu s Konvencijom. Izvješće Republike Hrvatske o primjeni Konvencije za razdoblje od 2001. do 2006. godine (VI, VII i VIII) izradio je Ured za ljudska prava Vlade Republike Hrvatske. Rasprava o izvješću provedena je u Ženevi 26. i 27. veljače 2009. godine. U skladu s izvješćem Odbor o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije identificirao je i ključne izazove za Republiku Hrvatsku u ovom području: u narednom periodu potrebno je jasno objasniti metode koje koristi za prikupljanje podataka vezanih uz etničku pripadnost, uključujući i podatak o tome odražavaju li te metode načelo samo izjašnjavanja i na koji način; ojačati primjenu zakona i politika čiji je cilj suzbijanje diskriminacije, posebice na lokalnoj razini; osigurati da novi kazneni zakon bude potpuno u skladu s odredbama članka 4. Konvencije, u smislu da organizacije čiji je cilj promicanje i poticanje rasne diskriminacije proglašeni nezakonitima te da ih zabrani; nastaviti s izobrazbom lokalnih državnih službenika i policijskih službenika na području suzbijanja diskriminacije; olakšati pristup besplatnoj pravnoj pomoći svim pripadnicima manjinskih skupina; usmjeriti aktivnosti na suzbijanje diskriminacije prema Romima; osigurati procesuiranje ratnih zločina pravedno i bez diskriminacije te osigurati da se svi slučajevi ratnih zločina istraže i procesuiraju efektivno, neovisno o etničkoj pripadnosti žrtava i počinitelja; poduzimati daljnje mjere u cilju

¹³ NN 155/02, 80/10

¹⁴ NN 82/08

¹⁵ NN 116/03

¹⁶ NN 149/09, 61/11 i 82/2012-izmijenjeno na prijedlog Ministarstva rada

¹⁷ NN 92/05, 142/06, 77/07, 107/07, 27/08, 49/11

¹⁸ NN 85/08, 112/12

¹⁹ NN 110/97, 125/11

postizanja odgovarajuće zastupljenosti svih manjinskih skupina u svim javnim tijelima, uključujući pravosudna tijela i županijske koordinacije za ljudska prava, ukloniti administrativne i druge zapreke te pružiti pomoć osobama kojima je pristup obveznoj dokumentaciji ograničen, kao što su osobe romskog, srpskog i bošnjačkog podrijetla; povećati napore u cilju omogućavanja povratka i reintegracije izbjeglica, posebice izbjeglica koji su pripadnici srpske manjine; nastaviti s naporima u cilju stvaranja uvjeta za održiv razvoj područja od posebne državne skrbi te nastaviti promicati međuetnički sklad i toleranciju u široj javnosti.

Nadalje, u proteklom je razdoblju Republika Hrvatska izradila i predstavila drugo periodično izvješće Republike Hrvatske pred Odborom za ljudska prava Ujedinjenih naroda u Ženevi, na zasjedanju Odbora 14. i 15. listopada 2009. godine.

Također, Republika Hrvatska je po prvi put izradila i predstavila Izvješće po univerzalnom periodičnom pregledu stanja ljudskih prava (UPR) na sjednici Vijeća za ljudska prava održanoj 8. studenoga 2010. godine u Ženevi²⁰. Republika Hrvatska je tom prilikom dobila 126 preporuka usmjerenih na jačanje zaštite i promicanja ljudskih prava. Dio preporuka odnosio se na aktivnosti koje su već u tijeku provedbe, točnije njih 86.

Republika Hrvatska i djelovanje Europskog suda za ljudska prava

Republika Hrvatska ratificirala je Konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (u daljnjem tekstu: Konvencija) 5. studenog 1997. godine. Osim Konvencije, Republika Hrvatska ratificirala je i sve protokole uz Konvenciju.²¹ Ratifikacijom Konvencije Republika Hrvatska priznala je i nadležnost Europskog suda za ljudska prava u ocjenjivanju zahtjeva bilo koje fizičke osobe, organizacije civilnog društva ili skupine pojedinaca koji tvrde da su žrtve povrede prava priznatih u Konvenciji, a koje je počinila Republika Hrvatska.²² Tim činom Republika Hrvatska priznala je i obvezatnost presuda Europskog suda za ljudska prava i preuzela obvezu izvršiti sve konačne presude u sporovima u kojima je tužena stranka. Republiku Hrvatsku u sporovima pred Sudom, bilo u svojstvu tužene države bilo treće strane, zastupa zastupnik kojeg imenuje Vlada.

Kada Europski sud za ljudska prava utvrdi da je došlo do povrede konvencijskih prava, za odgovornu državu nastaju dvije vrste obveza – individualne i opće. Individualne mjere donose se u korist podnositelja zahtjeva, a njima se uklanjaju posljedice povrede ljudskih prava. Općim mjerama se sprječavaju buduće povrede ljudskih prava te se zaustavljaju kontinuirana kršenja, odnosno rješava se neki sistemski problem²³. Mjere predlaže sama Vlada u dijalogu s Odborom ministara Vijeća Europe, koji nadzire izvršenje presuda Europskog suda. U tijeku izvršenja presuda Europskog suda za ljudska prava Republika Hrvatska donijela je više zakonskih izmjena (npr. izmjene Ustavnog zakona o Ustavnom sudu²⁴, Zakona o parničnom postupku²⁵, Obiteljskog zakona) i izvršila više praktičnih promjena (obnova Lepoglave).

---

²⁰ Univerzalni periodični pregled stanja ljudskih prava je univerzalni mehanizam Ujedinjenih naroda za pregled stanja ljudskih prava svih država članica koji se podnosi svake četiri godine. Osim izvješća Republike Hrvatske, tzv. izvješće u sjeni izradila je Kuća ljudskih prava i neovisne organizacije za zaštitu ljudskih prava (pučki pravobranitelj, specijalizirane pravobraniteljice i Centar za ljudska prava).

²¹ Neki od protokola dodali su nova prava, a neki su izmijenili nadzorni mehanizam.

²² Osim te nadležnosti, Europski sud može ocjenjivati i zahtjev koji jedna država podnese protiv druge, no oni su izuzetno rijetki.

²³ Individualne mjere, osim pravične naknade, mogu uključivati ponavljanje postupka koji je bio nepravičan, uništavanje podataka koji su dobiveni kršenjem prava na privatnost, izvršenje presude, ukidanje odluke o izgonu u slučajevima kad postoji opasnost da bi osoba bila podvrgnuta mučenju, itd. Opće mjere mogu uključivati izmjenu zakonodavstva ili sudske prakse, ili čak i ustavne promjene, kao i druge vrste promjena, npr. obnovu zatvora, povećanje broja sudaca ili zatvorskog osoblja.

²⁴ NN 13/91, 99/99, 29/02, 49/02

²⁵ NN 53/91, 91/92, 112/99, 117/03, 84/08, 123/08, 57/11, 148/11

Europski sud za ljudska prava od ratifikacije Konvencije do 27. lipnja 2011. donio je 204 presude protiv Republike Hrvatske. U 80.9% (165 presuda) Sud je utvrdio kršenje Konvencije, dok u 4.9% (10 presuda) nije utvrdio kršenje konvencijskih prava. Dvije presude (1%) odnosile su se na određivanje pravične naknade, a u 26 presuda (12.7%) određeno je prijateljsko rješenje. U 18 presuda od njih 165 (10.90%), u kojima je nađeno kršenje konvencijskih prava, Sud nije dosudio pravičnu naknadu, bilo zbog toga što podnositelj zahtjeva nije postavio takav zahtjev, bilo zbog toga što je to smatrao nepotrebnim.

U odnosu na presude do 23. veljače 2007. godine, do kojeg datuma je napravljena analiza u prošlom Nacionalnom programu, svjedočimo i povećanju ukupnog broja presuda i broja presuda u kojima je utvrđeno kršenje konvencijskih prava. Naime, Sud je od 23. veljače 2007. do 27. lipnja 2011. utvrdio povrede konvencijskih prava u 90 od 100 presuda, odnosno u 90% presuda. U 7 presuda (7% presuda) Sud nije utvrdio povrede ljudskih prava podnositelja zahtjeva. Jedna presuda (1%) odnosila se na prijateljsko rješenje između Republike Hrvatske i podnositelja zahtjeva²⁶, a dvije presude (2%) odnosile su se na pravičnu naknadu. U 10 presuda (11.1%) nije dosuđena naknada.

U najvećem broju presuda utvrđeno je kršenje čl. 6. Konvencije (pravo na pravično suđenje): u 99 presuda utvrđeno je kršenje čl. 6. samostalno, a u 132 presude kršenje čl. 6. zajedno s još nekim člankom, od čega se najviše odnosi (20 presuda) na čl. 6. i 13. Konvencije (pravo na djelotvoran pravni lijek). Na trećem mjestu po učestalosti je kršenje čl. 8. Konvencije koji se odnosi na pravo na privatni i obiteljski život.

U odnosu na prijašnje razdoblje (05. studenog 1997. do 23. veljače 2007.) broj presuda u kojem je utvrđeno kršenje čl. 6. (samostalno ili s još nekim člankom) malo se smanjio, no još uvijek je značajan. Bez obzira na uspostavu pravnih lijekova za dugotrajnost postupaka, još je značajan broj presuda u kojima je Sud utvrdio povredu prava na suđenje u razumnom roku. Porastao je i broj presuda po čl. 1. Protokola br. 1 (pravo na mirno uživanje imovine), čl. 8. Konvencije i čl. 3. Konvencije (zabrana mučenja) - samostalno ili zajedno s nekim drugim člankom. Velik broj slučajeva po čl. 1. Protokola br. 1 odnosi se na bivše nositelje stanarskih prava, dok se velik broj presuda po čl. 8. odnosi na probleme u ostvarivanju odnosa s djecom, prava na dom i neučinkovit progon počinitelja nasilja. Presude po čl. 3. Konvencije većinom se odnose na uvjete u pritvoru i neprikladnu medicinsku skrb, kao i nasilje.

U razdoblju od 03. veljače 2007. do 27. lipnja 2011. godine izrečene su prve (tri) presude u kojima su utvrđene povrede čl. 2. (pravo na život), a tiču se obiteljskog nasilja²⁷ te neučinkovitog progona ratnog nasilja, te prve (tri) presude u kojima su utvrđene povrede čl. 5. (pravo na osobnu slobodu i sigurnost). Također, donesena je presuda Maresti u kojoj je utvrđena povreda čl. 4. Protokola br. 7 zbog toga što je osoba osuđena temeljem istog činjeničnog stanja i u prekršajnom i u kaznenom postupku, a što se u određenom broju slučajeva događa u hrvatskom pravnom sustavu - posjedovanje droge, obiteljsko nasilje.

Iako je Republika Hrvatska u posljednjih nekoliko godina učinila značajne pomake u zaštiti ljudskih prava donošenjem većeg broja zakona i podzakonskih akata te mijenjanjem pojedinih spornih zakona i prakse, donesene presude upućuju na to da još uvijek postoji prostor za napredak u funkcioniranju pravosuđa (dugotrajnost postupka, pristranost, kršenje presumpcije nevinosti); u zatvorskom sustavu (prenapučenost, povremeni nasilni incidenti i neodgovarajuća istraga istih, neodgovarajuća medicinska skrb); u postupcima iseljenja zbog toga što sudovi ne primjenjuju test razmjernosti, u progonima nasilnih djela počinjenim od strane privatnih osoba kao i ratnih zločina, u sustavu zaštite od obiteljskog nasilja, u vezi s višestrukom kriminalizacijom istih činjeničnih stanja te problemima u ostvarivanju prava Roma. Republika Hrvatska u dijalogu s Odborom ministara Vijeća Europe poduzima mjere kako bi riješila ove probleme, a presude Europskog suda predstavljaju poticaj u tom smjeru.

²⁶ Ako se prijateljsko rješenje ugovori prije odluke o dopuštenosti zahtjeva, takav se dogovor utvrđuje odlukom a ne presudom Suda. Odluke Suda nisu razmatrane za potrebe ovog Programa.

²⁷ Još je jedna presuda donesena u slučaju obiteljskog nasilja, u kojoj je Sud utvrdio kršenje čl. 8. Konvencije: A. protiv Republike Hrvatske.

III.

SUSTAV ZAŠTITE LJUDSKIH PRAVA U REPUBLICI HRVATSKOJ**Tijela javne uprave u sustavu zaštite i promicanja ljudskih prava**

Poštivanje i zaštita ljudskih prava u djelokrugu je svih tijela javne vlasti, a posebno tijela javne uprave koja provodeći zakon, svojim pojedinačnim aktima odlučuju o pravima i obvezama građana, podzakonskim propisima razrađuju pojedine odredbe zakona ili utvrđuju i određuju način postupanja tijela javne uprave, provode nadzor, pripremaju nacрте prijedloga propisa, prate stanje u svom djelokrugu te izrađuju analize i druge dokumente. Tijela javne uprave obuhvaćaju tijela državne uprave²⁸, pravne osobe s javnim ovlastima²⁹ te tijela lokalnih i područnih (regionalnih) samoupravnih jedinica³⁰.

Temeljem ustavnopravnog položaja tijela javne uprave dužna su pružati jamstva pravne sigurnosti, zakonito postupati te dosljedno poštivati prava i slobode građana. Transparentna i otvorena javna uprava, koja djeluje zakonito i pravilno, učinkovito upravlja javnim novcem i učinkovita je u izradi i ostvarenju javnih politika, utemeljena na kriterijima profesionalizma i odgovornosti, jamstvo je pravne sigurnosti i zaštite ljudskih prava i sloboda. Pravo na dobru upravu koje se temelji na načelima nepristranosti, pravičnog postupanja i razumnog roka, zajamčeno je i Poveljom temeljnih prava Europske unije (2000. čl. 41.), kao jedno od čitavog niza prava koje su dužna poštivati i promicati tijela i institucije Europske unije, ali i tijela država članica kada primjenjuju europsko pravo.

Sukladno Ustavu Republike Hrvatske (u daljnjem tekstu: Ustav) svi pojedinačni akti tijela javne vlasti moraju biti utemeljeni na zakonu (čl. 19. st. 1.), te je zajamčena sudska kontrola tih akata (čl. 19. st. 2.) koja se, u pravilu, ostvaruje pred Upravnim sudom Republike Hrvatske. K tome, jamči se pravo na žalbu protiv pojedinačnih akata, a ako je ona zakonom isključena u pojedinim slučajevima, preostaje sudska kontrola zakonitosti odlučivanja tijela javne vlasti (čl. 20.).

Ustav jamči jednakost i ravnopravnost svih građana pred tijelima javne vlasti (čl. 26. i čl. 14. Ustava). Posebno Ustavom zajamčeno pravo je pravo građana na lokalnu i područnu (regionalnu) samoupravu u okviru koje putem svojih izabranih i upravnih tijela upravljaju poslovima koji su od njihovog neposrednog interesa (čl. 133. - 135. Ustava). U odnosu na tijela javne uprave i tijela javne vlasti u cjelini, kontrolni mehanizmi utemeljeni su odredbama Ustava kojima se građanima jamči pravo na podnošenje pritužbe Pučkom pravobranitelju ukoliko smatraju da su nezakonitim ili nepravilnim radom tijela javne vlasti povrijeđena njihova ustavna ili zakonska prava (čl. 92.) te pravo na pristup informacijama koja posjeduju tijela javne vlasti (čl. 38. st. 4.; od 2010.).

U razdoblju od 2008. do 2011. godine postignut je određeni napredak u stvaranju pravne osnove za modernizaciju sustava javne uprave i poboljšanu kvalitetu. Nakon donošenja Zakona o državnim službenicima 2005. godine, kojim je unaprijeđena profesionalizacija državne službe, najznačajniji iskorak učinjen je u pogledu uređenja postupanja uprave u svrhu jačanja načela zakonitosti, zaštite stranaka te učinkovitosti, donošenjem Zakona o općem upravnom postupku³¹ te Zakona o upravnom sporu³² kojim se osnažuje sudska kontrola nad postupanjem i odlukama u tijelima javne uprave i tako omogućuje veći stupanj zaštite ljudskih prava. Novinu u upravnom djelovanju predstavlja i otvaranje mogućnosti uključivanja građana, civilnog društva i privatnog sektora u proces kreiranja propisa, što je

²⁸ Ministarstva, državne upravne organizacije, državni uredi i uredi državne uprave u županijama

²⁹ Agencije, zavodi, registri, centri i sl. kojima je osnivač država ili druga teritorijalna jedinica, ali i fizička ili pravna osoba, ako su joj povjerene javne ovlasti. Uključuje preko 70 agencija i drugih tijela, ali i više stotina pravnih osoba osnovanih u obliku (javnih) ustanova, kao što su škole, sveučilišta, bolnice, kulturne ustanove, i sl. te javna poduzeća, kako državna tako i komunalna.

³⁰ 20 županija, 126 gradova i 429 općina te Grad Zagreb.

³¹ NN 47/09, primjenjuje se od 01. siječnja 2010.

³² NN 20/10, primjenjuje se od 01. siječnja 2012.

pravno definirano Kodeksom savjetovanja sa zainteresiranom javnošću u postupcima donošenja zakona, drugih propisa i akata³³, te Zakonom o procjeni učinaka propisa³⁴.

U području usavršavanja službenika o zaštiti ljudskih prava učinjen je napredak uvođenjem programa u okviru Centra za osposobljavanje i usavršavanje državnih službenika, koji je 2012. godine ukinut kao unutarnja organizacijska jedinica u Ministarstvu uprave. U međuvremenu je osnovana Državna škola za javnu upravu³⁵, kao javna ustanova čija je djelatnost usavršavanje službenika na svim razinama uprave – državnih službenika, javnih službenika i službenika u lokalnoj (regionalnoj) samoupravi. Međutim, javna uprava u Republici Hrvatskoj još uvijek treba razvijati standarde učinkovitog i na zakonu utemeljenog servisa građana koji štiti ljudska prava i omogućuje razvoj pojedinaca, skupina i društva u cjelini.

Proces decentralizacije u posljednjih deset godina čini određene korake u jačanju uloge lokalne i područne (regionalne) samouprave kako bi, ostvarenjem ustavnog načela lokalne samouprave i supsidijarnosti, omogućio građanima intenzivnije sudjelovanje u odlučivanju i upravljanju lokalnim poslovima te pružanju usluga od lokalnog značaja, u čemu se posebno potiče suradnja s organizacijama civilnog društva u područjima socijalne skrbi, zdravstva, odgoja i obrazovanja, zaštite okoliša i slično.

Usprkos naporima u reformi javne uprave, Pučki pravobranitelj na temelju svojeg rada po pritužbama građana uočava određene poteškoće vezano za duljinu upravnog postupka, nedostatke u žalbenom postupku, dugotrajnosti postupaka pred Upravnim sudom, neujednačenosti i nedorečenosti propisa. Ove poteškoće mogu se nepovoljno odraziti na stupanj zaštite ljudskih prava te mogu rezultirati pojavom korupcije. I Europska komisija u svom izvješću o napretku Republike Hrvatske za 2010. godinu zaključuje kako zakonsku osnovu za izgradnju moderne i profesionalne državne službe još uvijek treba upotpunjavati. Reforma državne uprave mora biti potpuna, dakle usmjerena i na državne službenike, ali i na javne službenike koji rade u tijelima s javnim ovlastima te u lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi. U izvješću se navodi da posebnu pozornost treba posvetiti suzbijanju korupcije u tijelima javne uprave. Također, potrebno je posvetiti veću pozornost preporukama Pučkog pravobranitelja. Potrebna je uža koordinacija između ključnih dionika na središnjoj, regionalnoj i lokalnoj razini, kao i daljnji naponi u pogledu dovršavanja zakonskog okvira te njegove učinkovite opće primjene. Propisi o sukobu interesa trebaju se učinkovito primjenjivati. U tom smislu neophodno je nastaviti konsolidirati nacionalnu infrastrukturu za zaštitu i promicanje ljudskih prava, a posebice osigurati nužne financijske i ljudske resurse koji će osigurati funkcioniranje mehanizama zaštite i promicanja ljudskih prava. Posebno treba osigurati zapošljavanje zaštićenih i ranjivih skupina u tijelima javne vlasti, sukladno propisima o nacionalnim manjinama, ravnopravnosti spolova, zaštiti osoba s invaliditetom i branitelja.

Izvršnu vlast obavlja i za nju je odgovorna Vlada Republike Hrvatske. U strukturi izvršne vlasti u Republici Hrvatskoj postoji razgranat sustav tijela kojima je primarna svrha zaštita i/ili promicanje ljudskih prava. Uz Koordinaciju za društvene djelatnost i ljudska prava, kao uredi Vlade Republike Hrvatske uspostavljeni su Ured za ljudska prava (2001.), Ured za nacionalne manjine (1990.), koji su od 2012. spojeni u Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina, zatim Ured za ravnopravnost spolova (2004.) te Ured za udruge (od 1998.). Sustav zaštite ljudskih prava obogaćen je dodatnim institucionalnim mehanizmima, kao što su: Povjerenstvo Vlade Republike Hrvatske za ljudska prava (2000.), Nacionalni odbor za odgoj i obrazovanje za ljudska prava i demokratsko građanstvo (2010.), povjerenici za ljudska prava u ministarstvima, županijske koordinacije za ljudska prava, koordinatori za ravnopravnost spolova u tijelima državne uprave te županijska povjerenstva za ravnopravnost spolova.

³³ Kodeks je prihvaćen na sjednici Vlade Republike Hrvatske 21. studenoga 2009. i objavljen u "Narodnom novinama", br. 140/09. Ured za udruge izradio je i objavio Smjernice za primjenu Kodeksa u studenome 2010.

³⁴ NN 90/11, stupio na snagu 01. siječnja 2012.

³⁵ Uredba o osnivanju državne škole za javnu upravu, NN16/10, 144/12

Tijela u Republici Hrvatskoj koja se bave uspostavom i kontrolom sustava zaštite ljudskih prava su: Hrvatski sabor³⁶, Ustavni sud i nacionalne neovisne institucije koje štite i promiču ljudska prava. Važnost ljudskih prava i sloboda potvrđena je i ustavnim odredbom (čl. 83.) prema kojoj, za razliku od uobičajene relativne većine (čl. 82.), Hrvatski sabor donosi zakone kojima se razrađuju Ustavom utvrđena ljudska prava i temeljne slobode većinom glasova svih zastupnika (apsolutna većina; čl. 83. st. 2.), dok zakone kojima se uređuju prava nacionalnih manjina Sabor donosi dvotrećinskom većinom glasova svih zastupnika (kvalificirana većina; čl. 83. st. 1.). Od posebne važnosti je institucija Pučkog pravobranitelja. Pučki pravobranitelj posebni je opunomoćenik Hrvatskog sabora za promicanje i zaštitu ljudskih prava i sloboda utvrđenih Ustavom, zakonima i međunarodnim pravnim aktima o ljudskim pravima i slobodama. Institucija je uspostavljena još Ustavom 1990. godine, a uređena je Zakonom o pučkom pravobranitelju 1992. godine, s početkom djelovanja 1994. godine. Promjenama Ustava iz 2001. godine njegov je djelokrug proširen na sva tijela javne uprave i tijela lokalne i područne (regionalne) samouprave. Pučki pravobranitelj je od strane UN-ovog Međunarodnog koordinacijskog odbora za nacionalne institucije za zaštitu i promicanje ljudskih prava u lipnju 2008. godine akreditiran kao nacionalna institucija za zaštitu i promicanje ljudskih prava sa statusom A, što podrazumijeva izvještavanje i sudjelovanje na najvišim forumima Ujedinjenih naroda za ljudska prava.³⁷ Posebni pravobranitelji svaki u svom djelokrugu štite i promiču prava posebno zaštićenih skupina i vrijednosti pravnog poretka (za ravnopravnost spolova, za djecu i za osobe s invaliditetom). Stupanjem na snagu Zakona o suzbijanju diskriminacije 1. siječnja 2009. godine pučki pravobranitelj postao je središnje tijelo nadležno za suzbijanje diskriminacije. Jedna od osnovnih zadaća pučkog pravobranitelja kao središnjeg tijela je postupanje po prijavama radi diskriminacije.

Novim ustavnim i zakonskim okvirom stvorene su formalne pretpostavke za jačanje institucije pravobranitelja u svrhu promicanja i zaštite ljudskih prava i zaštite građana od nezakonitog i nepravilnog rada tijela javne vlasti, kako državne uprave, lokalne i regionalne samouprave, pravnih osoba s javnim ovlastima, tako i sudova u pogledu poštivanja načela razumnog roka. Ustavnim promjenama iz lipnja 2010. (čl. 93.) djelatnost pučkog pravobranitelja je, uz dosadašnju zaštitu, proširena i na promicanje ljudskih prava i sloboda (st. 1.) te je otvorena mogućnost da se zakonom, radi zaštite temeljnih ustavnih prava, pučkom pravobranitelju mogu povjeriti i određene ovlasti u odnosu na pravne i fizičke osobe (st. 4.).

Novim Zakonom o pučkom pravobranitelju³⁸ predviđeno je jačanje institucije pučkog pravobranitelja osiguranjem neovisnosti pri izboru zamjenika pravobranitelja te jačanjem koordinacije između pučkog pravobranitelja i posebnih pravobranitelja (za ravnopravnost spolova, za djecu i za osobe s invaliditetom). Zakonske odredbe predviđaju jačanje institucije kroz bolju proceduru imenovanja, zatim pojačane ovlasti, uključujući ovlasti prema sudovima, reguliranje postupanja pravobranitelja, te pripajanje Centra za ljudska prava, koji se od osnivanja 2005. do danas istakao u aktivnom promicanju ljudskih prava. U provedbi zakona ostaje osigurati jačanje kapaciteta institucije u ljudskom i organizacijskom smislu, pri čemu će značajnu ulogu imati podzakonski propisi kojima će se oblikovati institucija. Također, na temelju novih zakonskih rješenja poseban izazov u praksi predstavlja jačanje vidljivosti institucije u javnosti putem objavljivanja preporuka i izvješća, praćenje poštivanja preporuka te utjecaj izvještaja na standarde u zaštiti ljudskih prava.

³⁶ Za sustav zaštite i promicanja ljudskih prava od posebne su važnosti sljedeći *saborski odbori*: Odbor za ljudska prava i prava nacionalnih manjina, Odbor za ravnopravnost spolova, Odbor za rad, mirovinski sustav i socijalno partnerstvo, Odbor za obitelj, mlade i sport, Odbor za ratne veterane, Odbor za pravosuđe, Odbor za lokalnu i područnu (regionalnu) samoupravu, Odbor za informiranje, informatizaciju i medije te Odbor za predstavke i pritužbe.

³⁷ Posljednjih je godina sukladno europskoj pravnoj stečevini i međunarodnim konvencijama njegov djelokrug proširen na obavljanje funkcije središnjeg tijela nadležnog za suzbijanje diskriminacije te nacionalnog preventivnog mehanizma za sprečavanje mučenja i drugih okrutnih, neljudskih ili ponižavajućih postupaka ili kažnjavanja. Pored obveze dostavljanja izvješća tijelima pojedinih konvencija, Pučki pravobranitelj obavezan je aktivno sudjelovati u Univerzalnoj periodičnoj reviziji stanja ljudskih prava, kojoj se jednom u četiri godine podvrgavaju sve zemlje članice Ujedinjenih naroda.

³⁸ NN 76/12

Cilj 1. Unaprijediti zakonitost i pravovremenost u radu tijela javne uprave

Provedbena mjera 1.1.	Uskladiti posebne zakone sa Zakonom o općem upravnom postupku
Nositelj	Ministarstvo uprave
Sunositelj	
Rok za provedbu	prosinao 2013.
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	- posebni propisi usklađeni sa Zakonom o općem upravnom postupku i objavljeni u Narodnim novinama

Provedbena mjera 1.2.	Organizacijski ojačati žalbene instance u tijelima državne uprave
Nositelj	Ministarstvo uprave u suradnji s ostalim tijelima državne uprave
Sunositelj	
Rok za provedbu	lipanj 2013.
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	- učinkovitiji rad žalbenih instanci u tijelima državne uprave - povećanje stope rješavanja predmeta - skraćanje vremena trajanja postupaka

Cilj 2. Povećati otvorenost i transparentnost javne uprave

Provedbena mjera 2.1.	Uspostaviti jedinstveni internetski sustav za savjetovanje s javnošću u postupcima izrade propisa i drugih akata
Nositelji	Ured za udruge Vlade Republike Hrvatske Ministarstvo uprave
Sunositelj	Ured za zakonodavstvo Vlade Republike Hrvatske u suradnji s tijelima državne uprave
Rok za provedbu	lipanj 2013.
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	- uspostavljen internetski sustav tekućih i provedenih savjetovanja u postupcima izrade propisa i drugih akata - povećana transparentnost rada javne uprave

Provedbena mjera 2.2.	Jačati kapacitete koordinatora za savjetovanje u tijelima državne uprave
Nositelj	Ured za udruge Vlade Republike Hrvatske
Sunositelj	
Rok za provedbu	2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	- provedba izobrazbe koordinatora - povećana otvorenost i transparentnost tijela državne uprave - učinkovitiji rad koordinatora za savjetovanje u tijelima državne uprave

Provedbena mjera 2.3.	Izmijeniti propise o sukobu interesa
Nositelj	Ministarstvo uprave
Sunositelj	
Rok za provedbu	prosinac 2013.
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	- doneseni i usvojeni propisi o sukobu interesa u skladu s europskim standardima

Provedbena mjera 2.4.	Izraditi novi Zakon o pravu na pristup informacijama
Nositelj	Ministarstvo uprave
Sunositelj	Agencija za zaštitu osobnih podataka
Rok za provedbu	veljača 2013.
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	- osigurana povećana otvorenost i transparentnost tijela državne uprave - doneseni i usvojeni novi propisi o pravu na pristup informacijama

Cilj 3. Podići razinu informiranosti dužnosnika te razinu kompetencija službenika kako bi se povećala zastupljenost određenih kategorija stanovništva u tijelima državne uprave

Provedbena mjera 3.1.	Izraditi popis nužnih kompetencija za službenike i dužnosnike radi povećanja razine profesionalnosti u državnoj službi
Nositelj	Ministarstvo uprave
Sunositelj	Državna škola za javnu upravu
Rok za provedbu	prosinac 2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	Sredstva iz fondova EU + sredstva iz državnog proračuna
Pokazatelji provedbe	- utvrđene nužne kompetencije službenika potrebnih za povećanje razine profesionalnosti u državnoj službi - učinkovitiji rad zaposlenih u državnoj službi

Provedbena mjera 3.2.	Razviti i organizirati provedbu programa izobrazbe područja zaštite ljudskih prava za službenike i dužnosnike
Nositelj	Državna škola za javnu upravu
Sunositelji	Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Vlade Republike Hrvatske u suradnji s organizacijama civilnog društva na lokalnoj i regionalnoj razini
Rok za provedbu	prosinac 2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	sredstva iz Državnog proračuna RH
Pokazatelji provedbe	- broj državnih službenika i dužnosnika koji su pohađali programe izobrazbe iz područja zaštite ljudskih prava - učinkovitiji sustav zaštite i promicanja ljudskih prava

Provedbena mjera 3.3.	Osigurati pretpostavke za provedbu propisa kojima se potiče zapošljavanje određenih kategorija osoba u tijelima javne vlasti
------------------------------	--

Nositelji	Ministarstvo uprave Ministarstvo rada i mirovinskoga sustava Hrvatski zavod za zapošljavanje
Sunositelji	Ministarstvo zdravlja Ministarstvo socijalne politike i mladih Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Vlade Republike Hrvatske
Rok za provedbu	prosinac 2013.
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	- provedena analiza postojećih propisa temeljem kojih se potiče zapošljavanje određenih kategorija osoba u tijelima javne vlasti - osigurane pretpostavke za provedbu propisa temeljem kojih se potiče zapošljavanje određenih kategorija osoba u tijelima javne vlasti

Provedbena mjera 3.4.	Osnažiti organizaciju i ljudske resurse Odbora za državnu službu i Etičkog povjerenstva
Nositelj	Ministarstvo uprave
Sunositelj	
Rok za provedbu	lipanj 2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	- provedena odgovarajuća izobrazba članova/ica Odbora za državnu službu - revidiran i ažuriran plan rada Odbora za državnu službu i Etičkog povjerenstva sukladno postojećim potrebama

Provedbena mjera 3.5.	Osnažiti organizaciju i ljudske resurse Državne škole za javnu upravu
Nositelj	Ministarstvo uprave
Sunositelj	
Rok za provedbu	lipanj 2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	- provedena odgovarajuća izobrazba djelatnika/ca Državne škole za javnu upravu - revidiran i ažuriran plan rada Državne škole za javnu upravu sukladno postojećim potrebama

Provedbena mjera 3.6.	Izraditi plan izobrazbe službenika lokalnih i područnih (regionalnih) upravnih tijela
Nositelj	Državna škola za javnu upravu
Sunositelj	Ministarstvo uprave
Rok za provedbu	lipanj 2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	- utvrđen plan izobrazbe službenika jedinica lokalnih i područnih (regionalnih) upravnih tijela

Pravosuđe i ljudska prava

Reforme u pravosuđu su u proteklih šest godina obilježene procesom pristupanja Republike Hrvatske Europskoj uniji. Imajući u vidu da se zaštita ljudskih prava među ostalim osigurava i pred pravosudnim tijelima, od iznimne je važnosti osigurati neovisno, nepristrano i učinkovito pravosuđe, usklađeno s najvišim europskim standardima. Od samog otvaranja pregovora u listopadu 2005. godine Republika Hrvatska je posebne napore uložila u razvoj pravosudnog sustava, pridajući pritom posebnu pažnju razvoju neovisnosti, nepristranosti, odgovornosti, profesionalnosti i učinkovitosti pravosuđa.

Prva Strategija reforme pravosuđa obuhvaćala je razdoblje od 2006. do 2010. godine. Sve mjere predviđene ovom Strategijom su provedene te je u prosincu 2010. godine, s ciljem dostizanja najviših europskih standarda ovom području donesena nova Strategija reforme pravosuđa za razdoblje 2011. do 2015. godine.³⁹

S ciljem osiguravanja kontinuiteta procesa pravosudne reforme tijekom 2011. godine primjenjivao se revidirani Akcijski plan donesen unutar strateškog okvira Strategije reforme pravosuđa iz 2006. godine dok će se za primjenu novog strateškog okvira za razdoblje od 2011. do 2015. godine donositi zasebni godišnji akcijski planovi s konkretnim mjerama, rokovima provedbe i nadležnim institucijama za njihovu primjenu.

U svrhu što učinkovitije provedbe svih predviđenih mjera ojačan je i institucionalni okvir za praćenje provedbe reforme pravosuđa. Tako je pored jačanja Savjeta za praćenje provedbe reforme pravosuđa ustrojen i poseban Odjel za praćenje provedbe Strategije reforme pravosuđa čija je zadaća pratiti provedbu predviđenih mjera te davati administrativnu i tehničku potporu Savjetu, u čijem su sastavu vodeći pravosudni dužnosnici Republike Hrvatske.⁴⁰

U proteklom razdoblju napravljen je pomak u jačanju neovisnosti, nepristranosti, objektivnosti, transparentnosti, odgovornosti i profesionalizma pravosuđa. Donošenjem niza zakona u prosincu 2009. godine⁴¹ te promjenom Ustava u lipnju 2010. godine⁴² uspostavljen je zakonodavni okvir za imenovanje i napredovanje pravosudnih dužnosnika utemeljen na jednoobraznim, transparentnim i objektivnim kriterijima primjenjivim na nacionalnoj razini. Također, neovisnost i nepristranost pravosuđa dodatno se jamči i novim sastavom Državnog sudbenog vijeća i Državnoodvjetničkog vijeća koji se biraju među predstavnicima struke, pri čemu je utjecaj izvršne vlasti na njihov rad uklonjen. Unatoč očitim pomacima potrebno je i dalje raditi na većoj transparentnosti u postupcima izbora sudaca te osiguranju neovisnosti sudaca i državnih odvjetnika.

Profesionalni razvoj pravosudnih dužnosnika važan je dio procesa reforme pravosuđa. Pravosudna akademija⁴³ od početka 2010. godine djeluje kao neovisna institucija. Unutar Pravosudne akademije djeluje i Državna škola za pravosudne dužnosnike kao zasebna ustrojstvena jedinica. Cilj Državne škole je tijekom dvogodišnjeg školovanja osigurati potrebno znanje i vještine kandidata za mjesta pravosudnih dužnosnika za samostalno, nepristrano, odgovorno i profesionalno obavljanje pravosudnih dužnosti. Od 1. siječnja 2013. godine prva imenovanja na dužnost sudaca i zamjenika

³⁹ Strategija reforme pravosuđa za razdoblje 2011. do 2015. godine objavljena je u "Narodnim novinama" broj 145/10.

⁴⁰ Savjet za praćenje provedbe reforme pravosuđa uspostavljen je 2006. godine a 2010. godine usklađen je s novim institucionalnim okvirom te funkcionalno i administrativno ojačan. Članovi Savjeta su: ministar pravosuđa, predsjednik Vrhovnog suda Republike Hrvatske, Glavni državni odvjetnik, predsjednik Odbora za pravosuđe Hrvatskog sabora, predsjednici Državnog sudbenog vijeća i Državnoodvjetničkog vijeća, Hrvatske odvjetničke komore, Hrvatske javnobilježničke komore, ravnatelj Pravosudne akademije, svi državni tajnici i ravnatelj Uprave za EU i međunarodnu suradnju Ministarstva pravosuđa.

⁴¹ Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o sudovima, Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o državnom sudbenom vijeću, Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o državnom odvjetništvu, Zakon o pravosudnoj akademiji – objavljeni su u "Narodnim novinama" br. 153/09

⁴² Promjene Ustava Republike Hrvatske, NN 76/10

⁴³ Pravosudna akademija osnovana je 2004. godine kao ustrojstvena jedinica Ministarstva pravosuđa. Kako bi se osigurala njena neovisnost, Pravosudna akademija odvojena je od izvršne vlasti Zakonom o pravosudnoj akademiji iz prosinca 2009. godine, NN153/09.

državnih odvjetnika moći će se vršiti samo iz redova kandidata koji su uspješno završili Državnu školu.⁴⁴

Kako bi se osiguralo pravo građana na pravično suđenje u razumnom roku, Republika Hrvatska posebnu je pažnju posvetila rješavanju problema preopterećenih sudova i neriješenih predmeta. Kao rezultat provedenih mjera, u proteklih šest godina ukupan broj neriješenih predmeta smanjen je za više od 50%.⁴⁵ Od svih neriješenih predmeta poseban značaj pridaje se rješavanju predmeta starijih od tri godine, posebice na najopterećenijim sudovima u najvećim hrvatskim gradovima.⁴⁶ Također, izmjenama procesnih zakona (Zakona o kaznenom postupku⁴⁷ i Zakona o parničnom postupku⁴⁸) omogućuje se daljnje ubrzanje sudskih postupaka. Unatoč postignutim rezultatima, u sljedećem razdoblju potrebno je ulagati dodatne napore kako bi se dosljedno primjenjivalo načelo suđenja u razumnom roku.

Velika pozornost se i dalje pridaje alternativnim načinima rješavanja sporova. U siječnju 2011. donesen je novi Zakon o mirenju⁴⁹ kojim se dodatno potiče mirenje kao način alternativnog rješavanja sporova.

Unaprjeđenje učinkovitosti pravosuđa provodi se i kroz sustav informatizacije i racionalizacije pravosudnih tijela. Tako je funkcionalnom racionalizacijom broj sudova smanjen za oko 40%⁵⁰ a broj državnih odvjetništava za 24%.

U svrhu modernizacije pravosuđa i dodatnog povećanja učinkovitosti provodi se informatizacija pravosudnih tijela te se uvodi Integrirani sustav upravljanja predmetima na sudove (tzv. *e-Spis*) i sustav praćenja predmeta (*Case tracking system*) u državna odvjetništva koji će omogućiti sustavno praćenje predmeta u svim fazama postupka.

Republika Hrvatska je poduzela nužne korake kako bi do ulaska u Europsku uniju upravni sudovi postali sudovi pune jurisdikcije sukladno članku 6. Europske konvencije o ljudskim pravima. Donošenjem Zakona o upravnim sporovima⁵¹, koji je stupio na snagu 1. siječnja 2012. godine, postavljen je novi sustav upravnog sudovanja. U novom dvostupanjskom sustavu upravne sporove rješavat će četiri upravna suda sa sjedištem u Zagrebu, Splitu, Rijeci i Osijeku, te u drugom stupnju Visoki upravni sud Republike Hrvatske.

Donošenjem Zakona o besplatnoj pravnoj pomoći u lipnju 2008. godine⁵² uspostavljen je zakonodavni okvir besplatne pravne pomoći u Republici Hrvatskoj. Od početka primjene Zakona formirana je stručna radna skupina kojoj je cilj praćenje provedbe Zakona, te predlaganje mjera usmjerenih na uklanjanje nedostataka u sustavu besplatne pravne pomoći. Na temelju uočenih nedostataka izrađene su izmjene i dopune Zakona o besplatnoj pravnoj pomoći, koje su usvojene u srpnju 2011. godine. Tijekom dvogodišnje primjene uočen je porast broja zaprimljenih zahtjeva građana, te povećanje broja prihvaćenih kao i smanjenje broja odbačenih i odbijenih zahtjeva. Ministarstvo pravosuđa će i dalje u suradnji sa svim relevantnim dionicima nastaviti s iznalaženjem mogućnosti za dodatna unaprjeđenja ovog iznimno važnog instrumenta. Potrebno je provesti neovisno ispitivanje učinkovitosti Zakona o besplatnoj pravnoj pomoći te, ovisno o rezultatima, poduzeti mjere koje su potrebne kako bi se

⁴⁴ Prva generacija polaznika Državne škole za pravosudne dužnosnike započela je sa školovanjem krajem 2010. godine te broji 40 kandidata za suce i 20 kandidata za zamjenike državnih odvjetnika.

⁴⁵ 2004. godine bilo je 1 640 182 neriješena predmeta dok je na početku 2011. godine ta brojka smanjena na 781 323 neriješena predmeta

⁴⁶ U svibnju 2010. godine Vlada Republike Hrvatske usvojila je Akcijski plan za rješavanje starih predmeta na Općinskom građanskom sudu u Zagrebu, Općinskom sudu u Splitu i trgovačkim sudovima.

⁴⁷ NN 110/97, 27/98, 58/99, 112/99, 58/02, 143/02, 62/03, 115/06, 152/08, 76/09, 80/11, 121/11

⁴⁸ NN 53/91, 91/92, 112/99, 117/03, 84/08, 123/08, 57/11, 148/11

⁴⁹ NN 163/03, 79/09, 18/11

⁵⁰ Funkcionalnom racionalizacijom broj općinskih sudova smanjen je sa 108 na 67, prekršajnih sa 114 na 63, županijskih sa 21 na 15 i trgovačkih sa 13 na 7 sudova. Funkcionalnu racionalizaciju pratiti će i fizičko spajanje sudova koje će se sukladno propisanim rokovima u potpunosti provesti do kraja 2019. godine.

⁵¹ NN 20/10

⁵² NN 62/08, 81/11; Zakon o besplatnoj pomoći počeo se primjenjivati u odnosu na građane 1. veljače 2009. godine.

najugroženijima među stanovništvom zajamčio pristup učinkovitoj, sveobuhvatnoj i nediskriminirajućoj pravnoj pomoći.

Potrebno je nadalje ojačati napore kako bi se osiguralo da se sva suđenja za ratne zločine provode na nediskriminirajući način i da se slučajevi ratnih zločina učinkovito istraže i progone, neovisno o etnicitetu žrtve i počinitelja.

Ujedno je potrebno napomenuti kako zatvaranje pregovaračkog poglavlja 23. Pravosuđe i temeljna prava te zatvaranje pregovora o pristupanju Republike Hrvatske Europskoj uniji 30. lipnja 2011. godine nikako ne znači kraj reformi, već predstavlja dodatan poticaj za daljnja unaprjeđenja. Vraćanje povjerenja građana u pravosuđe i funkcioniranje pravosudnog sustava sposobnog nositi se sa svim izazovima članstva u Europskoj uniji krajnji je cilj ostvarenju kojem treba težiti cjelokupno hrvatsko društvo.

CILJ 1. Ojačati kvalitetu, kapacitet i učinkovitost pravosudnog sustava

Provedbena mjera 1.1.	Smanjiti broj neriješenih predmeta na sudovima
Nositelj	Ministarstvo pravosuđa
Sunositelj	
Rok za provedbu	kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	<ul style="list-style-type: none"> - provedena odgovarajuća izobrazba kandidata za mjesta pravosudnih dužnosnika za samostalno, nepristrano, odgovorno i profesionalno obavljanje pravosudnih dužnosti - dosljedno provođenje mjera iz Strategije reforme pravosuđa - osigurani dodatni preduvjeti za postizanje veće transparentnosti u postupcima izbora sudaca te osiguranju neovisnosti sudaca i državnih odvjetnika - sukcesivno godišnje smanjenje broja neriješenih predmeta

Provedbena mjera 1.2.	Jačati primjenu načela suđenja u razumnom roku
Nositelj	Ministarstvo pravosuđa
Sunositelj	
Rok za provedbu	kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	<ul style="list-style-type: none"> - dosljedna primjena suđenja u razumnom roku - broj riješenih predmeta na godišnjoj razini - smanjenje broja postupaka pred Ustavnim sudom zbog nepoštivanja razumnosti roka - smanjenje broja presuda Europskog suda za ljudska prava zbog nepoštivanja razumnosti roka

Provedbena mjera 1.3.	Unaprijediti tehničku i informatičku opremljenost sudova
Nositelj	Ministarstvo pravosuđa
Sunositelj	
Rok za provedbu	listopad 2016.
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	- dovršiti postupak informatizacije pravosudnih tijela
Provedbena mjera 1.4.	Povećati transparentnost rada pravosudnih tijela

Nositelj	Ministarstvo pravosuđa
Sunositelj	
Rok za provedbu	2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	<ul style="list-style-type: none"> - kontinuirana komunikacija s javnošću (broj i načini davanja priopćenja, organiziranje savjetovanja, okruglih stolova radi informiranja i rasprave o pojedinim pitanjima organizacije i rada pravosuđa) - obrazovana javnost - jednostavniji pristup informacijama - ažurne informacije na službenim Internet stranicama pravosudnih tijela

Provedbena mjera 1.5.	Nastaviti s racionalizacijom općinskih i prekršajnih sudova
Nositelj	Ministarstvo pravosuđa
Sunositelj	
Rok za provedbu	2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	<ul style="list-style-type: none"> - smanjen ukupan broj općinskih i prekršajnih sudova u skladu s predviđenim kriterijima - broj sudaca i broj sudskih službenika u donosu na broj stanovnika u skladu s europskim standardima

Provedbena mjera 1.6.	Provesti istraživanje o učinkovitosti primjene Zakona o besplatnoj pravnoj pomoći
Nositelj	Ministarstvo pravosuđa
Sunositelj	
Rok za provedbu	prosinao 2014.
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	- provedeno istraživanje o učinkovitosti primjene Zakona o besplatnoj pravnoj pomoći

CILJ 2. Unaprjeđivati neovisnost sudova i Državnog odvjetništva Republike Hrvatske

Provedbena mjera 2.1.	Unaprijediti transparentnost rada Državnog sudbenog vijeća u postupcima imenovanja sudaca i Državnoodvjetničkog vijeća u postupcima imenovanja državnih odvjetnika
Nositelj	Ministarstvo pravosuđa
Sunositelj	
Rok za provedbu	2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	<ul style="list-style-type: none"> - osiguran transparentan proces imenovanja sudaca i državnih odvjetnika primjenom zakonskih kriterija - javno dostupne informacije o postupku imenovanja i odlukama

Provedbena mjera 2.2.	Osigurati provedbu objektivnih kriterija za izbor sudaca i državnih odvjetnika
Nositelj	Ministarstvo pravosuđa
Sunositelj	
Rok za provedbu	2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelj provedbe	- utvrđeni i dosljedno provedeni objektivni kriteriji za izbor sudaca i državnih odvjetnika

CILJ 3. Intenzivirati napore u procesuiranju ratnih zločina

Provedbena mjera 3.1.	Nastaviti suradnju Vlade Republike Hrvatske i Međunarodnog kaznenog suda za bivšu Jugoslaviju, posebno u dostavi zatražene dokumentacije u sudskim postupcima
Nositelj	Ministarstvo pravosuđa
Sunositelj	
Rok za provedbu	2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	- pozitivna ocjena suradnje od strane međunarodnih organizacija i tijela - pravovremena i potpuna dostava podataka - izvješća i provedba traženih aktivnosti

Provedbena mjera 3.2.	Jačati suradnju Vlade Republike Hrvatske s organizacijama civilnog društva u otkrivanju i procesuiranju ratnih zločina
Nositelj	Ministarstvo pravosuđa
Sunositelj	
Rok za provedbu	2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	- osigurana komunikacija između Vlade Republike Hrvatske i organizacija civilnog društva putem redovitih sastanaka (najmanje dva puta godišnje) uključivanjem predstavnika organizacija civilnog društva u rad tijela, povjerenstava i radnih skupina koje osniva Vlada Republike Hrvatske u svrhu otkrivanja i procesuiranja ratnih zločina

Provedbena mjera 3.3.	Osigurati poštivanje načela nediskriminacije u istragama, suđenjima i sankcioniranju za ratne zločine u Republici Hrvatskoj, neovisno o etničkoj pripadnosti žrtava i počinitelja zločina
Nositelj	Ministarstvo unutarnjih poslova u suradnji s Državnim odvjetništvom Republike Hrvatske
Sunositelj	Pučki pravobranitelj
Rok za provedbu	2013. i kontinuirano, na godišnjoj razini
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	- izrada izvješća o provedenim postupcima i najčešćim povredama postupaka utvrđenim od viših sudskih instanci te godišnja izvješća o radu državnih odvjetništava - izrada godišnjeg izvješća pučkog pravobranitelja o redovnoj

	nadležnosti i suzbijanju diskriminacije
Provedbena mjera 3.4.	Osigurati odgovarajuća sredstva Uredu Glavnog državnog odvjetnika za progon počinitelja ratnih zločina u Republici Hrvatskoj
Nositelj	Ministarstvo pravosuđa
Sunositelj	
Rok za provedbu	2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	- osigurana sredstva za Ured Glavnog državnog odvjetnika za progon počinitelja ratnih zločina u Republici Hrvatskoj

Organizacije civilnog društva

Po osamostaljenju Republike Hrvatske 1990. godine postupno su stvarani osnovni preduvjeti za djelovanje organizacija civilnog društva.⁵³ Isprva su se pretežito formirale organizacije humanitarnog karaktera, ali i organizacije za zaštitu i promociju ljudskih prava koje intenzivno zagovaraju uspostavu mehanizama za zaštitu ljudskih prava građana Republike Hrvatske, neovisno o njihovoj nacionalnoj ili bilo kojoj drugoj pripadnosti. Ta uspostava odvijala se paralelno s ratnim razaranja i stradanjem civilnog stanovništva koja su utjecala i na djelatnosti organizacija civilnog društva za zaštitu ljudskih prava usmjerivši ih na zaštitu temeljnih ustavnih prava kao što su pravo na život, dostojanstvo i imovinu. U težnji za daljnjom demokratizacijom hrvatskog društva u drugoj polovici devedestih godina zamjetan je rast broja organizacija civilnog društva koje su se bavile upravo tim aspektima zaštite i promicanja ljudskih prava i temeljnih sloboda. Krajem 90-tih i prvih nekoliko godina 21. stoljeća dolazi do rasta i povećanja aktivnosti organizacija koje se bave pravima posebnih skupina u društvu poput potrošača, pacijenata, roditelja, seksualnih manjina, ali i prava životinja, alternativnih modela razvoja i slično.

Danas je u Registru udruga Republike Hrvatske upisano gotovo 45.000 udruga. Većina njih aktivna je na području kulture, umjetnosti, sporta, hobija i obrazovanja, dok je na području zaštite i promicanja ljudskih prava aktivan manji broj udruga. Istraživanja pokazuju da je oko 270 organizacija usmjereno na zaštitu ljudskih prava i demokratizaciju (ženska ljudska prava, zaštita ljudskih prava i promicanje kulture mira, prava osoba s invaliditetom, prava potrošača i pacijenata, prava manjina, zaštita okoliša, prava seksualnih manjina, razvoj lokalne zajednice).⁵⁴ Najveći broj tih organizacija svoj doprinos vidi u promicanju vladavine prava, uključivanju građana u javnu sferu, podizanju javne svijesti o različitim društvenim temama, razvoju zajednice te nastoje pridonijeti uspostavi istovjetne razine i nepovredivosti univerzalnih prava za sve ljude bez obzira na rasu, etničku, vjersku, političku, klasnu ili spolnu pripadnost, obrazovanje ili imovinsko stanje. Također se zalažu za uvažavanje i poštivanje različitosti (po spolu, rasi, kulturnom identitetu, obrazovanju, ekonomskoj moći, seksualnoj orijentaciji, itd.), što ide u prilog promicanju tolerancije i pozitivne akcije prema posebno ranjivim i manjinskim skupinama. Njihove aktivnosti obuhvaćaju direktnu pomoć osobama čija su prava ugrožena, praćenje i analizu postojećih zakona, pokretanje zakonodavnih inicijativa za promjenu postojećih ili donošenje novih zakona, nadgledanje primjene i poštivanja međunarodno prihvaćenih standarda zaštite ljudskih prava koje je Republika Hrvatska uključila u svoje unutarnje zakonodavstvo te poticanje ljudi i građana

⁵³ Između ostalog doneseni su mnogobrojni zakonski i podzakonski propisi, od kojih je važno istaknuti: Uredbu o Uredu za udruge, Odluku o osnivanju Savjeta za razvoj civilnog društva, Zaključak Vlade Republike Hrvatske od 18. travnja 2002. godine kojim se uvodi decentralizirani model dodjele financijske potpore projektima i programima udruga i Zaključak od 27. veljače 2003. godine kojim je započeta izrada Nacrta prijedloga Zakona o Nacionalnoj zakladi za razvoj civilnog društva.

⁵⁴ Prema: Suzana Kunac (Sanja Sarnavka ur.). *Vrijednost vrednota, civilno društvo i hrvatska demokratizacija*, B.a.b.e. Zagreb (2006.)

na udruživanje i povezivanje u zaštiti i ostvarivanju njihovih prava. One osnažuju demokraciju, ali i korigiraju državu, tj. jačaju njenu odgovornost naspram građana u procesu donošenja javnih politika.

Civilno društvo ne sačinjavaju samo udruge kao najčešći oblik organiziranja građana, već se njime smatra šira sfera društvenog života koja izravno ne pripada ni državnom a ni privatnom, profitnom sektoru. To je aktivan odnos građanki i građana prema javnim službama i poslovima: od sudjelovanja u javnim raspravama i utjecaju na formiranje političke volje, preko konkretnih inicijativa usmjerenih na određene političke i pravne mjere, do preuzimanja dijela javnih poslova koji državne institucije ne mogu obaviti uopće, u potpunosti ili dovoljno kvalitetno. Kada govorimo o pravnom ustroju organizacija civilnog društva, tada, uz udruge, govorimo i o zakladama, fondacijama, privatnim ustanovama, sindikatima, ali i raznim vrstama neformalnih građanskih inicijativa.

U Republici Hrvatskoj je uspostavljen institucionalni okvir za razvoj civilnog društva. Institucionalnim okvirom obuhvaćeni su brojni dionici kao što su Ured za udruge Vlade Republike Hrvatske, Savjet za razvoj civilnog društva i Nacionalna zaklada za razvoj civilnog društva. Savjet za razvoj civilnog društva kao savjetodavno tijelo Vlade Republike Hrvatske i Ured za udruge Vlade Republike Hrvatske središnje su institucije tog modela koje na operativnoj razini primjenjuju i promiču vrijednosti *Programa suradnje Vlade Republike Hrvatske i nevladinog, neprofitnog sektora u Hrvatskoj*. Svi ostali sudionici kao što su tijela državne uprave, organizacije civilnog društva, Nacionalna zaklada za razvoj civilnog društva i jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave u interakciji, od provođenja nacionalnih programa i strategija preko međusektorske suradnje i izobrazbe, regionalnog razvoja i sudjelovanja građana u pripremi i donošenju javnih politika, sudjeluju u osmišljavanju i provođenju osnovnih strateških ciljeva stvaranja poticajnog okruženja za razvoj civilnog društva u Republici Hrvatskoj. Nadležna tijela lokalne i državne uprave sve češće uspostavljaju partnerske odnose s organizacijama civilnog društva u područjima gdje se njihovo djelovanje međusobno nadopunjava, pa je sukladno tome do sada niz gradova i općina potpisalo povelje suradnje s organizacijama civilnog društva.

Usvajanje *Nacionalne strategije stvaranja poticajnog okruženja za razvoj civilnog društva* (Vlada Republike Hrvatske, 2006.) i *Operativnog plana provedbe Strategije* (Vlada Republike Hrvatske, 2007.) značajan je iskorak na području stvaranja novog pravnog, financijskog i institucionalnog okvira za potporu razvoja civilnog društva. Ovi dokumenti utvrđuju model savjetovanja s građanima, građanskim inicijativama i organizacijama civilnog društva kao i način njihova sudjelovanja u donošenju, provedbi i vrednovanju javnih politika te utječu na jačanje vladavine prava i povjerenja građana te na taj način pridonose razvoju "sudioničke demokracije". Nacionalna strategija opisuje pojavnosti i probleme od osobite važnosti za stvaranje poticajnog okruženja za razvoj civilnog društva te predlaže ciljeve, mjere i aktivnosti za rješenje tih problema i za ispunjenje potreba koje civilno društvo ima u svom svakodnevnom funkcioniranju i strateškom planiranju svoje budućnosti. Trenutno je na snazi *Nacionalna strategija stvaranja poticajnog okruženja za razvoj civilnog društva za razdoblje od 2012. do 2016. godine*.

Kodeks savjetovanja sa zainteresiranom javnošću u postupcima donošenja zakona, drugih propisa i akata (2009.) pruža smjernice za učinkovito savjetovanje državnih tijela i zainteresirane javnosti u postupku donošenja zakona i drugih akata, kao i postojeće dobre prakse savjetovanja koja već provode pojedina tijela državne uprave. Osim općih načela, standarda i mjera u postupcima savjetovanja, Kodeks je predvidio i izradu smjernica za njegovu primjenu te program sustavne edukacije koordinatora za savjetovanje kojeg bi trebala imenovati sva središnja tijela državne uprave odnosno uredi Vlade zaduženi za izradu nacрта zakona, drugih propisa i akata, kao kontakt osobe s ciljem dosljednog praćenja i koordinacije postupaka savjetovanja sa zainteresiranom javnošću.

Cilj 1. Osigurati razvoj kapaciteta, visoke standarde i profesionalizaciju udruga u zaštiti ljudskih prava

Provedbena mjera 1.1.	Poticati	sustav	dodjele	bespovratnih	sredstava
------------------------------	----------	--------	---------	--------------	-----------

	organizacijama u zaštiti ljudskih prava na način da se spriječi preklapanje i usitnjavanje potpora i uz projektno financiranje omogućiti i dugoročnije programsko financiranje na razdoblje od tri godine usmjereno na jačanje istraživačkih i zagovaračkih kapaciteta organizacija
Nositelj	Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Vlade Republike Hrvatske
Sunositelj	Ured za udruge Vlade Republike Hrvatske
Rok za provedbu	2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	<ul style="list-style-type: none"> - izrađena analiza potreba i prioriteta za financiranje - utvrđeni prioriteti natječaja za višegodišnje financiranje prema strateškim i nacionalnim programima na području zaštite ljudskih prava - broj objavljenih natječaja za dodjelu bespovratnih sredstava organizacijama civilnog društva na području zaštite ljudskih prava koji potiču dugotrajno financiranje - broj prijavljenih projekata organizacija civilnog društva na području zaštite ljudskih prava - broj odobrenih projekata organizacija civilnog društva na području zaštite ljudskih prava za višegodišnje financiranje bespovratnim sredstvima - ukupan iznos dodijeljenih sredstava iz državnog proračuna - utvrđen mehanizam praćenje provedbe projektnih aktivnosti - procjena uspješnosti provedenih projekata i pregled rezultata istih (evaluacija)

Provedbena mjera 1.2.	Pružati izravnu tehničku pomoć organizacijama u zaštiti ljudskih prava u osiguranju financiranja iz fondova Europske unije
Nositelj	Ured za udruge Vlade Republike Hrvatske
Sunositelj	Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Vlade Republike Hrvatske
Rok za provedbu	prosinac 2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	<ul style="list-style-type: none"> - broj provedbenih obrazovnih i informativnih događaja (radionice, okrugli stolovi, savjetovanja, paneli i sl.) - broj informacija na Internet stranicama o otvorenim natjecajima - broj prevedenih i distribuiranih publikacija o fondovima Europske unije za civilno društvo

Provedbena mjera 1.3.	Poticati umrežavanje i razmjenu dobrih praksi i znanja među organizacijama civilnog društva, naročito suradnju i transfer znanja i vještina većih udruga razvijenih kapaciteta za javno zagovaranje s manjim organizacijama slabijeg kapaciteta
Nositelj	Ured za udruge Vlade Republike Hrvatske u suradnji s Nacionalnom zakladom za razvoj civilnog društva te zakladama lokalnih zajednica i regionalnim mrežama udruga
Sunositelj	
Rok za provedbu	2013. i kontinuirano
Izvor financiranja	

i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	<ul style="list-style-type: none"> - broj provedbenih obrazovnih i informativnih događaja (radionice, okrugli stolovi, savjetovanja, paneli i sl.) - broj informacija na Internet stranicama

Cilj 2. Povećati javnu svijest o važnosti zagovaračkih organizacija i povećati njihovu vidljivost u društvu

Provedbena mjera 2.1.	Provesti istraživanje o doprinosu ljudskopravnih organizacija, ostvarivanju zaštite ljudskih prava i prava građana u posljednjih 20 godina i djelovati na povećanju njihove vidljivosti i rezultata njihovog rada
Nositelj	Ured za udruge Vlade Republike Hrvatske u suradnji s Nacionalnom zakladom za razvoj civilnog društva te regionalnim mrežama udruga i udrugama koje se bave ljudskim pravima
Sunositelj	
Rok za provedbu	listopad 2015.
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	<ul style="list-style-type: none"> - provedeno istraživanje - objavljeni rezultati istraživanja - provedena javna rasprava - izrađen plan mjera na temelju rezultata istraživanja i javne rasprave

Provedbena mjera 2.2.	Potaknuti filantropiju i donacije građana i pravnih osoba organizacijama za zaštitu ljudskih prava
Nositelj	Nacionalna zaklada za razvoj civilnog društva u suradnji sa zakladama lokalnih zajednica
Sunositelj	
Rok za provedbu	2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	<ul style="list-style-type: none"> - osmišljavanje i provedba aktivnosti poticanja filantropije - povećanje donacija građana organizacijama u apsolutnom i relativnom iznosu

Provedbena mjera 2.3.	Osigurati potpunu implementaciju "Kodeksa savjetovanja sa zainteresiranom javnošću u postupcima donošenja zakona, drugih propisa i akata" na razini nacionalnih, regionalnih i lokalnih donositelja odluka odnosno tijela koja sudjeluju u stvaranju i razvijanju javnih politika
Nositelj	Ured za udruge Vlade Republike Hrvatske
Sunositelj	Tijela državne uprave, tijela lokalne i područne (regionalne) samouprave
Rok za provedbu	2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	<ul style="list-style-type: none"> - broj provedenih obrazovnih i promotivnih aktivnosti - podnesena izvješća o provedenim savjetovanjima sukcesivno pokazuju povećanje broja provedenih savjetovanja u apsolutnom i relativnom broju (u odnosu na

	usvojene propise i dokumente) - broj uključenih dionika u postupcima savjetovanja (na individualnoj i razini organizacija – civilno društvo, privatni sektor, itd.)
--	--

Cilj 3. Osigurati poticajno okruženje za stvaranje i održavanje podsektorskih mreža u zaštiti ljudskih prava, te njihovo sudjelovanje u transferu znanja i vještina u sklopu vanjske pomoći Republike Hrvatske

Provedbena mjera 3.1.	Poticati sudjelovanje hrvatskih organizacija civilnog društva u pan-europskim mrežama
Nositelj	Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Vlade Republike Hrvatske
Sunositelji	Ured za udruge Vlade Republike Hrvatske Ministarstvo vanjskih i europskih poslova
Rok za provedbu	prosinac 2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	- broj uspostavljenih kontakata - broj članstava i pridruženih članstava

Provedbena mjera 3.2.	Učiniti jačanje civilnog društva i zaštitu ljudskih prava prioritetima pri pružanju međunarodne razvojne suradnje Republike Hrvatske, posebice u odnosu na regiju i na post-konfliktna područja
Nositelj	Ured za udruge Vlade Republike Hrvatske Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Vlade Republike Hrvatske Ministarstvo vanjskih i europskih poslova
Sunositelj	
Rok za provedbu	prosinac 2014.
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	- osmišljene aktivnosti - broj poduzetih aktivnosti - iznos utrošenih sredstava

Cilj 4. Unaprijediti zaštitu i percepciju organizacija i aktivista za ljudska prava

Provedbena mjera 4.1.	Poboljšati informiranost javne uprave o ulozi organizacija civilnog društva općenito, te o ulozi ljudskopravaških i zagovaračkih organizacija u stvaranju otvorenog, demokratskog i nenasilnog društva
Nositelj	Ministarstvo uprave
Sunositelji	Ured za udruge Vlade Republike Hrvatske Državna škola za javnu upravu
Rok za provedbu	2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	- objavljene publikacije i provedene promotivne aktivnosti (okrugli stolovi, savjetovanja, radionice; promotivni i edukativni materijali objavljeni na Internet stranicama

	- razvijeni i provedeni programi izobrazbe državnih i javnih službenika te službenika i vijećnika jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave
Provedbena mjera 4.2.	Informirati donositelje odluka u tijelima državne uprave o važnosti ljudskopravaških organizacija te njihovom dosadašnjem doprinosu u kreiranju javnih politika i ostvarivanju prava građana
Nositelj	Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Vlade Republike Hrvatske
Sunositelj	Ministarstvo uprave
Rok za provedbu	2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	<ul style="list-style-type: none"> - objavljene publikacije i druge promotivni materijali distribuirani i objavljeni na službenim Internet stranicama tijela državne uprave - broj i vrsta provedenih aktivnosti (okrugli stolovi, savjetovanja, radionice) - broj sudionika na provedenim aktivnostima

IV.

ULOGA LJUDSKIH PRAVA U PROCESU PRIDRUŽIVANJA I PRISTUPNIM PREGOVORIMA REPUBLIKE HRVATSKE S EUROPSKOM UNIJOM

Potpisivanjem i ratificiranjem *Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju* (u daljnjem tekstu: SSP) 2004. godine, te započinjanjem pregovora s Europskom unijom u listopadu 2005. godine Republika Hrvatska je preuzela obvezu usklađivanja nacionalnog zakonodavstva s pravom Europske unije te uvođenja novih "europskih" standarda u nacionalne okvire. SSP obuhvaća područje ljudskih prava u dijelu koji se bavi socijalnom politikom (čl. 69. i 91. SSP). Republika Hrvatska je stupanjem na snagu SSP-a pristupila "dobrovoljnoj harmonizaciji" nacionalnog prava s pravnom stečevinom Europske unije na području socijalne politike.

U pogledu diskriminacije i antidiskriminacijskih normi europske direktive i praksa Europskog suda u Luksemburgu su još prije tri desetljeća predstavile nove standarde i pravne okvire u zaštiti od diskriminacije. Tako su uvedeni koncepti kao što su izravna i neizravna diskriminacija (engl. *direct and indirect discrimination*), posebne mjere (engl. *affirmative action*), spolno uznemiravanje (engl. *sexual harassment*), teret dokaza (engl. *burden of proof*), rodno osviještena politika (engl. *gender mainstreaming*) i mnogi drugi. Iako na papiru tako definirani pojmovi daju gotovo idelanu zaštitu od diskriminacije, u praksi je situacija potpuno drukčija. I dalje, nakon dosta godina od stupanja na snagu direktiva kojima se promiču jednake mogućnosti za muškarce i žene, ostaju problemi tumačenja njihova sadržaja, razumijevanja, i naposljetku, njihova primjena u praksi.

Kada se govori o integraciji zemalja središnje i istočne Europe u pravni sustav europskog prava kao o jednome od osnovnih problema, pojavljuje se pitanje usklađenosti njihovih ustavnopravnih sustava te njihove integracijske sposobnosti. Načelo jednakog postupanja danas je važan temelj i potpora europskom hramu demokracije. Ono je sadržano u europskoj pravnoj stečevini kroz niz izvora europskog prava.⁵⁵ Ujedno i pravna osnova za donošenje sekundarnog zakonodavstva čija je

⁵⁵ U skladu je s odredbama Ugovora o osnivanju Europske zajednice (čl. 141.), s Poveljom Europske unije o temeljnim pravima te Direktivom Vijeća br. 75/117/EEZ o usklađivanju zakona država članica koje se odnose na promjenu načela

repcija također dio pravne stečevine Europske unije, te stoga i uvjet za približavanje Europskoj uniji. I primarno i sekundarno zakonodavstvo Europske zajednice sadrži odredbe koje zabranjuju diskriminaciju. Međutim, desetljećima se europsko pravo ograničavalo na borbu protiv diskriminacije na osnovu spola.

Za razvoj antidiskriminacijskog prava do ključne promjene dolazi 1997. godine usvajanjem Amsterdamskog ugovora, koji u članak 13. Ugovora o Europskoj zajednici, te na taj način u europsko pravo, po prvi puta uvodi nove diskriminacijske osnove: rasno ili etničko podrijetlo, vjeru ili uvjerenje, invaliditet, dob i spolnu orijentaciju. Na temelju članka 13. usvojene su i dvije direktive s kojima je usklađivanje izvršeno donošenjem Zakona o suzbijanju diskriminacije.⁵⁶ Glavna obilježja spomenutih Direktiva je da zabranjuju izravnu i neizravnu diskriminaciju, uznemiravanje, poticanje na diskriminaciju te propuštanje razumne prilagodbe kod osnove invaliditeta. Primjena *ratione personae* i obaju Direktiva jest na sve osobe (pravne i fizičke), u privatnom i javnom sektoru. Obje Direktive donose određene iznimke te dopuštaju, ali ne zahtijevaju pozitivne mjere. Ključna razlika između njih je da Direktiva koja se odnosi na rasno ili etničko podrijetlo ima mnogo šire područje primjene. Ona se kao i Direktiva 2000/78/EZ odnosi na: pristup zapošljavanju, pristup stručnom osposobljavanju i usavršavanju, rad i radne uvjete i članstvo i djelovanje u organizacijama radnika ili poslodavaca. Međutim, Direktiva koja se odnosi na rasno ili etničko porijeklo odnosi se i na: socijalnu zaštitu, uključujući socijalnu sigurnost i zdravstvenu zaštitu; socijalne pogodnosti; obrazovanje te dobra i usluge. Veća snaga ove Direktive očituje se i u činjenici da se samo u njoj propisuje obveza uspostave tijela za suzbijanje (rasne i etničke) diskriminacije dok trenutno europsko pravo ne zahtijeva postojanje ovakvog tijela za suzbijanje diskriminacije po ostalim osnovama. Promjenom nastalom stupanjem na snagu Ugovora iz Amsterdama (1999.), načelo ravnopravnosti spolova dopunjeno je u širem kontekstu primjenom tzv. posebnih mjera.⁵⁷ Europski sud pravde posebne je mjere definirao kao obvezujuće i opravdane. Ugovor iz Amsterdama potvrdio je važnost načela jednakih mogućnosti, kao i poštivanja ljudskih prava u procesu integracije. Donesene su određene zakonske dopune koje će otvoriti nove mogućnosti za napredak, kao i ciljevi Zajednice, uključujući onaj najvažniji - promicanje jednakosti. Njime se jamči visoka razina socijalne zaštite i zapošljavanja, ravnopravnost muškaraca i žena, poboljšanje uvjeta i kvalitete življenja te uzajamne ekonomske i socijalne pomoći između država članica.⁵⁸ Pored spomenutih Direktiva, pravni okvir Europske unije sadrži i drugi obvezujući akti koje su države članice dužne uzeti u obzir u tijeku pregovaranja i postupku usklađivanja nacionalnog zakonodavstva s europskim.⁵⁹

Povelja temeljnih prava Europske unije (u daljnjem tekstu: Povelja), iako u pravnom poretku Europske unije do stupanja na snagu Lisabonskog ugovora nije imala obvezujući status, ipak je imala jaku

---

jednakosti plaća za muškarce i žene, Direktivom Vijeća br. 97/80/EEZ o teretu dokaza u slučajevima diskriminacije na temelju spola, Direktivom Vijeća br. 76/207/EEZ o primjeni načela jednakog postupanja prema muškarcima i ženama glede zapošljavanja, stručnog usavršavanja, napredovanja i uvjeta rada. Spomenuti članak Ugovora o osnivanju Europske zajednice obvezuje sve države članice Europske unije i čini pravo s kojim će se usklađivati hrvatsko pravo.

⁵⁶ Direktiva 2000/43/EZ, koja se odnosi na rasno ili etničko podrijetlo i Direktiva 2000/78/EZ koja se odnosi na pristup zapošljavanju, pristup stručnom osposobljavanju i usavršavanju, rad i radne uvjete i članstvo i djelovanje u organizacijama radnika ili poslodavaca.

⁵⁷ Primjena posebnih mjera predviđena je u čl. 2. Ugovora prema Direktivi o primjeni načela ravnopravnosti spolova za muškarce i žene kod zapošljavanja, stručne prakse, napredovanja te uvjeta rada br. 207/76/EEZ, kasnije nadopunjena Direktivom br. 2002/73/EZ o implementaciji načela jednakog postupanja u zapošljavanju, stručnom usavršavanju, napredovanju na poslu te uvjetima rada, i Preporuci Vijeća br. 84/635/EEZ o promicanju posebnih mjera u odnosu prema ženama.

⁵⁸ Članak 141. (ex 119.), kao najznačajnija odredba Ugovora o Europskoj zajednici daje posebnim mjerama zakonsku osnovu, podižući ih na ustavnu razinu Zajednice. Provedba tih mjera omogućuje se i Direktivom Vijeća br. 75/117/EEZ o usklađivanju zakona država članica koji se odnose na promjenu načela jednakosti plaća za muškarce i žene.

⁵⁹ To su: Direktiva br. 97/80/EZ o teretu dokazivanja u slučaju diskriminacije temeljem spola te Direktiva br. 75/117/EEZ o usklađivanju zakonodavstva država članica koje se odnosi na načelo jednake plaće za jednak rad za žene i muškarce, zatim Preporuka Vijeća br. 96/694/EZ o uravnoteženom udjelu žena i muškaraca u procesu odlučivanja, Preporuka Vijeća br. 84/635/EEZ o promociji provođenja posebnih mjera za žene, Preporuka br. 92/131/EZ o zaštiti dostojanstva žena i muškaraca na poslu te Preporuka br. 87/567/EEZ o stručnom usavršavanju žena.

interpretativnu snagu u poštivanju i promicanju načela ravnopravnosti.⁶⁰ Povelja, osim što obvezuje institucije Europske unije kada postupaju i donose odluke unutar svoje nadležnosti, obvezuje i države članice kada provode pravo Europske unije. Ova obveza uključuje i tijela središnje i tijela lokalne vlasti država članica. Povelja jamči da njezine odredbe i njihovo tumačenje neće umanjiti ili nepovoljno utjecati na već postignutu razinu zaštite temeljnih prava zajamčenih pravom Europske unije, međunarodnim ugovorima te ustavnim odredbama država članica. Pored toga, sadržaj jamstava iz Povelje koji se podudara s pravima zajamčenim Europskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (u daljnjem tekstu: EKLJP) bit će sukladan odredbama Konvencije. Osim toga, Povelja je jasno odredila da takvim pravima u Europskoj uniji može biti zajamčena opširnija zaštita od one koja je zajamčena EKLJP-om. Sudovi država članica i Europski sud pravde u svojim će tumačenjima morati u nju pogledavati i pravne norme tumačiti u duhu prava zajamčenih Poveljom. Takva praksa, koja je i inače prihvaćena u sudskoj interpretaciji međunarodnog prava, polazi od pretpostavke da nacionalni sudovi imaju obvezu lojalnog tumačenja, odnosno da su sposobni i učinkoviti u zaštiti temeljnih prava zajamčenih Poveljom. Takva obaveza za Republiku Hrvatsku proizlazi već sada, budući da je Republika Hrvatska sklopila s Europskom unijom i njezinim državama članicama Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju kojim se izričito obvezala na poštivanje ljudskih prava. Iako Povelja neće postati sastavni dio nacionalnog pravnog poretka sve do stupanja Republike Hrvatske u članstvo Unije, ona je na temelju hrvatskog ustavnog prava u stanju proizvoditi značajne neizravne učinke u pravnom poretku Republike Hrvatske.

V.

ANALIZA STANJA LJUDSKIH PRAVA U REPUBLICI HRVATSKOJ I ODREĐIVANJE PRIORITETNIH PODRUČJA, CILJEVA I MJERA

U ovom poglavlju donosi se sažet prikaz ocjene stanja, postignutog napretka i daljnjih izazova u zaštiti i promicanju ljudskih prava, temeljem analize provedbe mjera prema područjima dosadašnjeg *Nacionalnog programa zaštite i promicanja ljudskih prava 2008.-2011. godine*.

Nacionalni program analizira pojedina područja zaštite i promicanja ljudskih prava te određuje prioritetna područja kako slijedi:

1. Ravnopravnost spolova
2. Suzbijanje rasne i druge diskriminacije
3. Nestale osobe u Republici Hrvatskoj
4. Prava aktivnih sudionika⁶¹ i stradalnika Domovinskog rata
5. Prava nacionalnih manjina
6. Pravo na besplatnu pravnu pomoć
7. Pravo na pristup informacijama
8. Pravo na zaštitu osobnih podataka
9. Vjerska prava i slobode
10. Sloboda medija
11. Zaštita prava i dostojanstva radnika
12. Posebna zaštita obitelji
13. Zaštita prava djece
14. Zaštita prava mladih
15. Zaštita prava osoba s invaliditetom

⁶⁰ Tako se u članku 21. Povelje zabranjuje svaka diskriminacija na temelju spola, rase, boje kože, etničkog i društvenog podrijetla, genetskih obilježja, jezika, vjere i uvjerenja, političkog ili drugog mišljenja, pripadnosti nacionalnoj manjini, imovine, rođenja, invalidnosti, dobi ili spolne orijentacije.

⁶¹ Riječi i pojmovni sklopovi koji imaju rodno značenje bez obzira jesu li u zakonima ili drugim propisima korišteni u muškom ili ženskom rodu odnose se na jednak način na muški i ženski rod - članak 43. Zakona o ravnopravnosti spolova (NN 82/08)

16. Zaštita prava osoba s duševnim smetnjama i/ili intelektualnim teškoćama
17. Zaštita prava osoba starije životne dobi
18. Zaštita prava beskućnika
19. Zaštita prava ovisnika o drogama
20. Zaštita prava HIV pozitivnih osoba
21. Zaštita prava osoba kojima je oduzeta sloboda
22. Zaštita žrtava/svjedoka,
23. Zaštita prava tražitelja azila, azilanata i osoba pod supsidijarnom zaštitom
24. Zaštita prava spolnih i rodni manjina
25. Pravo na zdrav život i okoliš
26. Suzbijanje korupcije
27. Suzbijanje trgovanja ljudima
28. Sigurnost i ljudska prava
29. Obrazovanje za ljudska prava i ljudska prava u obrazovnom sustavu

1. Ravnopravnost spolova

U prošlom razdoblju Republika Hrvatska je osnažila temeljne institucionalne mehanizme i uvela nove važne zakonodavne promjene s ciljem prevencije rodne diskriminacije i unaprjeđenja provedbe politike jednakih mogućnosti. Razvojem zakonskog antidiskriminacijskog okvira i donošenjem nacionalnih politika, Republika Hrvatska kontinuirano iskazuje jasno političko opredjeljenje o obvezi stvaranja i provođenja politika usmjerenih ka bržem prevladavanju raskoraka između formalno-pravne i stvarne ravnopravnosti spolova, sukladno temeljnim stajalištima Vijeća Europe, Europske unije i Ujedinjenih naroda.

Najvažnija zakonodavna promjena bila je donošenje novog Zakona o ravnopravnosti spolova.⁶² Zakon je usklađen s odredbama važećih međunarodnih standarda kao i s direktivama Europske unije u području ravnopravnosti spolova. Propisuje opću zabranu diskriminacije na osnovi spola, bračnog ili obiteljskog statusa i spolne orijentacije, a posebice zabranjuje diskriminaciju u području zapošljavanja i rada te obrazovanja, obvezuje medije na promicanje razvoja svijesti javnosti o ravnopravnosti muškaraca i žena, te nalaže obvezu vođenja rodne statistike. Također, Zakon uvodi posebne mjere propisujući obvezu političkim strankama i drugim ovlaštenim predlagateljima uvrštavanje najmanje 40% podzastupljenog spola na izborne liste za sve razine izbora.

Zakonski je po prvi put pravno definirana uloga i položaj županijskih povjerenstava za ravnopravnost spolova kao tijela zaduženih za provedbu Zakona o ravnopravnosti spolova uz instituciju Pravobranitelja/ice za ravnopravnost spolova, Ureda za ravnopravnost spolova Vlade Republike Hrvatske i koordinatora u tijelima državne uprave. Uvedena su poboljšanja u području sudske zaštite od diskriminacije kroz institute, kao što su udružna tužba, prebacivanje tereta dokaza i načela žurnosti u sudskim postupcima. Osim zaštite u građanskom postupku, žrtve diskriminacije mogu svoju sudsku zaštitu osigurati i u prekršajnom postupku.

Dana 01. siječnja 2009. godine stupio je na snagu i Zakon o suzbijanju diskriminacije kao krovni zakon kojim se stvaraju pretpostavke za ostvarivanje jednakih mogućnosti i uređuje zaštita od diskriminacije i na temelju spola, također i rase, etničke pripadnosti, boje kože, jezika, vjere, političkog ili drugog uvjerenja, nacionalnog ili socijalnog podrijetla, imovnog stanja, članstva u sindikatu, obrazovanja, društvenog položaja, bračnog ili obiteljskog statusa, dobi, zdravstvenog stanja, invaliditeta, genetskog naslijeđa, rodnog identiteta, izražavanja ili spolne orijentacije. Pored toga, 2009. godine donesen je novi Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji s ciljem unaprjeđivanja rada tijela nadležnih za suzbijanje obiteljskog nasilja i usklađivanja sa suvremenim međunarodnim smjernicama.

---

⁶² NN 82/08

Zakonom o radu uspostavljeno je načelo jednakosti plaća žena i muškaraca sukladno odredbama primarnog zakonodavstva Europske unije, odnosno članka 157. UFEU, te odredbama sekundarnog zakonodavstva, odnosno Direktive 2002/73/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 23. rujna 2002. kojoj se mijenja i dopunjuje Direktiva Vijeća 76/207/EEZ o primjeni načela ravnopravnosti muškaraca i žena s obzirom na mogućnost zapošljavanja, stručnog osposobljavanja i napredovanja te radne uvjete i Direktive Vijeća 2000/78/ EZ o uspostavi okvira za jednak tretman na području zapošljavanja i odabira zvanja.

Unatoč zakonodavnim rješenjima, diskriminacija žena još uvijek je prisutna, a što je posebno vidljivo u njihovom lošijem položaju na tržištu rada (uključujući manje plaće), podzastupljenosti u javnom i političkom sektoru te učestalosti rodno-uvjetovanog nasilja. Potrebno je stoga raditi na učinkovito primjeni zakonskih normi kroz širenje svijesti o zabrani spolne diskriminacije i rodno-uvjetovanog nasilja, potrebi ravnopravne zastupljenosti žena u političkom i javnom životu. Također je neophodno poduzimati mjere koje bi osigurale bolju uravnoteženost obiteljskog i profesionalnog života.

Ove su potrebe prepoznate ne samo Konačnom dokumentu Univerzalnog periodičkog pregleda stanja ljudskih prava, već i u Nacionalnoj politici za ravnopravnost spolova za razdoblje od 2011. do 2015. godine, osnovnom strateškom dokumentu Republike Hrvatske za uspostavljanje rodne ravnopravnosti, koji je donio Hrvatski sabor u srpnju 2011. godine.⁶³ Nacionalna politika usmjerena je ka podizanju razine znanja i svijesti o antidiskriminacijskom zakonodavstvu, rodnoj ravnopravnosti i ljudskim pravima žena, unaprjeđenju društvenog položaja žena pripadnica nacionalnih manjina, žena s invaliditetom, žena u ruralnim područjima, smanjenju nezaposlenosti i uklanjanju svih oblika diskriminacije žena na tržištu rada, osnaživanju ženskog poduzetništva, uvođenju rodno osjetljivog odgoja i obrazovanja u cjelokupni obrazovni sustav, uz uklanjanje rodni stereotipa iz udžbenika i nastavnih planova i programa, postizanju uravnotežene zastupljenosti muškaraca i žena u predstavničkim i izvršnim tijelima vlasti na svim razinama, uklanjanju nasilja nad ženama, promicanju upoznavanja javnosti o politikama ravnopravnosti spolova Europske unije i drugih međunarodnih organizacija, daljnjem osnaživanju mehanizama za provedbu ravnopravnosti spolova na nacionalnoj i lokalnoj razini, suzbijanju rodni stereotipa i uvođenju rodno osjetljive politike u medije, kao i uvođenju upravljanja proračunskim sredstvima prema spolu i razvoju metodologije prikupljanja statističkih podataka, uz pripadajuća rodna istraživanja. Za nadzor njene provedbe zadužen je Ured za ravnopravnost spolova Vlade Republike Hrvatske.

Mjere usmjerene ka promicanju politike ravnopravnosti spolova sadržane su i u drugim nacionalnim strategijama, kao što su Nacionalna strategija zaštite od nasilja u obitelji za razdoblje od 2011. do 2016. godine i Strategija razvoja ženskog poduzetništva u Republici Hrvatskoj od 2010. do 2013. godine.

Cilj 1. Uklanjanje diskriminacije žena i uspostavljanje stvarne ravnopravnosti spolova

Provedbena mjera 1.1.	Nadzor i evaluacija provedbe aktivnosti utvrđenih Akcijskim planom djelovanja u Nacionalnoj politici za ravnopravnost spolova za razdoblje od 2011. do 2015.
Nositelj	Ured za ravnopravnost spolova Vlade Republike Hrvatske
Sunositelj	
Rok za provedbu	2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	redovna sredstva iz Državnog proračuna

⁶³ Nacionalna politika sadrži Akcijski plan djelovanja koji uključuje 20 ciljeva i 93 mjere prema prioritarnim tematskim područjima djelovanja: promicanje ljudskih prava žena, jednake mogućnosti na tržištu rada, rodno osjetljivo obrazovanje, ravnopravnost u procesu odlučivanja u političkom i javnom životu, uklanjanje nasilja nad ženama, međunarodna politika i suradnja i institucionalni mehanizmi i načini provedbe. Detaljan prikaz ocjene stanja u području ravnopravnosti spolova u Republici Hrvatskoj sadržan je u Nacionalnoj politici za ravnopravnost spolova za razdoblje od 2011. do 2015. godine.

Pokazatelji provedbe	- izrađena periodična izvješća o provedbi Nacionalne politike za ravnopravnost spolova za razdoblje od 2011. do 2015. godine, dostavljena i usvojena na sjednici Vlade Republike Hrvatske
-----------------------------	---

CILJ 2. Podržavati postojeći institucionalni okvir na području ravnopravnosti spolova

Provedbena mjera 2.1.	Podržavati administrativne kapacitete Ureda za ravnopravnost spolova Vlade Republike Hrvatske i ostalih institucija (Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova) na području ravnopravnosti spolova
Nositelj	Vlada Republike Hrvatske
Sunositelj	
Rok za provedbu	kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	redovna sredstva iz Državnog proračuna
Pokazatelji provedbe	- povećanje broja zaposlenih u Uredu za ravnopravnost spolova Vlade Republike Hrvatske i ostalim institucijama (Ured pravobraniteljice za ravnopravnost spolova) na području ravnopravnosti spolova - osiguran učinkovit rad Ureda za ravnopravnost spolova Vlade Republike Hrvatske i ostalih institucija (Ureda pravobraniteljice za ravnopravnost spolova) na području ravnopravnosti spolova

2. Suzbijanje rasne i druge diskriminacije

Diskriminacija manjinskih skupina postala je jedan od glavnih problema s kojim se suočavaju države Europske unije. Pitanja rasne, etničke i spolne diskriminacije postala su glavna briga čelnika Unije te je stoga odlučeno posvetiti posebnu pažnju suzbijanju navedenih oblika diskriminacije i zaštiti prava žrtava. Štoviše, pitanja i stupanj zaštite prava postao je jedan od glavnih preduvjeta za pristup Europskoj uniji.

Ambicija Europske unije je potaknuti potencijalne države kandidatkinje da kreiraju vlastito antidiskriminacijsko zakonodavstvo kroz usklađivanje s direktivama Europske unije na području antidiskriminacije, što je Republika Hrvatska učinila.⁶⁴ Zabrana diskriminacije ustavna je kategorija. Ustav Republike Hrvatske zabranjuje diskriminaciju na osnovi rase, boje kože, spola, jezika, vjere, političkog ili drugog uvjerenja, nacionalnog ili socijalnog podrijetla, imovine, rođenja, naobrazbe, društvenog položaja ili drugih osobina.

U razdoblju od 2008. do 2011. godine za vrijeme provedbe prethodnog Nacionalnog programa hrvatsko antidiskriminacijsko zakonodavstvo unaprijeđeno je donošenjem Zakona o suzbijanju diskriminacije i novog Zakona o ravnopravnosti spolova.

Zakonom o suzbijanju diskriminacije⁶⁵ zabranjuje se diskriminacija na temelju rase ili etničke pripadnosti, boje kože, spola, jezika, vjere, političkog ili drugog uvjerenja, nacionalnog ili socijalnog podrijetla, imovnog stanja, članstva u sindikatu, obrazovanja, društvenog položaja, bračnog ili

⁶⁴ Direktivom o jednakom postupanju bez obzira na rasno ili etničko porijeklo (*Race Equality Directive*) i Direktivom Vijeća br. 2000/78/EZ o uspostavi okvira za jednak tretman na području zapošljavanja i odabira zvanja.

⁶⁵ NN 85/08

obiteljskog statusa, dobi, zdravstvenog stanja, invaliditeta, genetskog nasljeđa, rodnog identiteta, izražavanja ili spolne orijentacije. Predmetnim Zakonom određena su postupanja koja se smatraju diskriminatornim, dana su objašnjenja takvih postupanja te je uvedena vrlo značajna odredba o prebacivanju tereta dokazivanja s tužitelja na tuženog. Zakon sadrži detaljno razrađene postupovne odredbe, od kojih je potrebno posebno istaknuti institut udružne tužbe, koja omogućava udrugama, tijelima, ustanovama ili drugim organizacijama, koje imaju opravdani interes za zaštitu interesa određene skupine, podnošenje tužbe protiv osobe koja je povrijedila pravo na jednako postupanje. Zakonom se uvodi središnje tijelo za suzbijanje diskriminacije - Pučki pravobranitelj. Unatoč dobrim zakonskim rješenjima, potrebno je pojačati inicijative koje su specifično usmjerene na primjenu Nacionalnog plana za suzbijanje diskriminacije, posebice promicanjem svijesti o ne-diskriminaciji, harmoniji između zajednica, uzajamnom poštivanju i snošljivosti te poduzeti daljnje mjere za borbu protiv diskriminacije manjina i osigurati da se one istinski provode u praksi.

Novim Zakonom o ravnopravnosti spolova razrađuje se zabrana diskriminacije, oblici diskriminacije, određuju tzv. posebne mjere kao specifične pogodnosti kojima se osobama određenog spola omogućuje ravnopravno sudjelovanje u javnom životu, otklanjaju postojeće nejednakosti ili im se osiguravaju prava u kojima su ranije bili prikraćeni, a uvode se kao privremene mjere radi ostvarivanja stvarne ravnopravnosti žena i muškaraca i ne smatraju se diskriminacijom. Potrebno je pojačati napore za uklanjanje diskriminacije žena, uključujući na tržištu rada te provoditi mjere za promicanje rodne jednakosti i nediskriminacije, naročito u području zapošljavanja.

Uz spomenute zakone Republika Hrvatska je usvojila sljedeće zakone koji zabranjuju diskriminaciju na nekoj od ustavnopravnih osnova: Ustavni zakon o pravima nacionalnih manjina⁶⁶, Kazneni zakon Republike Hrvatske⁶⁷, Zakon o istospolnim zajednicama⁶⁸ te Zakon o radu.⁶⁹

U Izvješću o napretku Europske komisije za 2010. godinu navodi se da je djelomično ostvaren napredak glede antidiskriminacijskih mjera.⁶⁷ Postignut je napredak na području kažnjavanja zločina iz mržnje, iako je implementacija novousvojenih rješenja tek u začetku. Još uvijek postoji relativno mali broj sudskih postupaka koji se vode povodom diskriminacije, dok je pravna zaštita žrtava ograničena. Izvješće o napretku iz 2011., kao i iz prethodne godine, navodi da je potrebno i dalje podizati javnu svijest o suzbijanju diskriminacije.⁶⁸ Ono navodi i ograničen napredak u području suzbijanja i kažnjavanja diskriminacije. Vrlo je važno provoditi načela tolerancije, uzajamnog poštivanja i snošljivosti u hrvatskom društvu. Napominje se važnost edukacije sudaca, posebno u području suzbijanja spolne orijentacije. Zahtijeva se strukturirao praćenje slučajeva diskriminacije. Navodi se da nacionalne manjine nisu proporcionalno predstavljene u tijelima državne uprave na lokalnoj i regionalnoj razini. Zahtijeva se daljnje usklađivanje s pravnom stečevinom u području iznimaka od diskriminacije, što je učinjeno 2012. donošenjem Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o suzbijanju diskriminacije.⁶⁹ Shodno tome, prema posljednjem Izvješću Europske komisije 2012., pred Republikom Hrvatskom se u području suzbijanja diskriminacije nalaze još brojni izazovi. Između ostalog, potrebno je promicati veću snošljivost, razumijevanje i nediskriminaciju među većinskim stanovništvom o pravima nacionalnih manjina te pojačati napore u borbi protiv etničke diskriminacije, posebice protiv romske i srpske manjine i to osobito na područjima obrazovanja, zapošljavanja, stambenog zbrinjavanja, statusnih prava i političke participacije. Promicanje antidiskriminacije kroz kampanje širenja svijesti o zakonodavstvu među radnicima, sindikatima, poslodavcima i sudstvom također je jedan od prioriteta u sljedećem razdoblju pristupanja EU. Također je potrebno provoditi sustavno obrazovanje svih relevantnih dionika o antidiskriminacijskom zakonodavstvu.

⁶⁶ NN 155/02, 80/10

⁶⁷ NN 110/97, 27/98, 129/00, 51/01, 111/03, 190/03, 105/04, 84/05, 71/06, 110/07, 152/08, 57/11

⁶⁸ NN 116/03

⁶⁹ Potrebno je istaknuti da su u zadnjim Izmjenama i dopunama Zakona o radu (NN 149/09, 61/11), osim opće zabrane diskriminacije, izbačene odredbe o drugim oblicima diskriminacije, jer su uključene u Zakon o suzbijanju diskriminacije (NN 85/08)

⁶⁷ Izvješće Europske komisije o napretku Hrvatske iz 2010.

⁶⁸ Izvješće Europske komisije o napretku Hrvatske iz 2011.

⁶⁹ Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o suzbijanju diskriminacije, NN 112/12.

U cilju učinkovitijeg rada tijela državne uprave na području suzbijanja diskriminacije potrebno je i nadalje dosljedno provoditi Nacionalni plan za suzbijanje diskriminacije 2008.-2013.

Cilj 1. Primjena Zakona o suzbijanju diskriminacije u skladu s pravnom stečevinom Europske unije i dobrom praksom država članica

Provedbena mjera 1.1.	Provesti programe izobrazbe predstavnika središnjeg tijela za suzbijanje diskriminacije, sudaca, odvjetnika, državnih odvjetnika, policije, državnih službenika, organizacija civilnog društva o odredbama domaćeg i europskog zakonodavstva na području borbe protiv diskriminacije
Nositelji	Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Vlade Republike Hrvatske
Sunositelji	Pravosudna akademija Ministarstvo unutarnjih poslova - Policijska akademija Ministarstvo uprave Državna škola za javnu upravu
Rok za provedbu	lipanj 2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	- redovna sredstva iz Državnog proračuna - sredstva u projektima financiranim iz fondova Europske unije
Pokazatelji provedbe	- osmišljeni obrazovni i promotivni programi - provedeni programi - broj sudionika u obrazovnim i promotivnim programima - relativni broj sudionika iz pojedinih tijela

Provedbena mjera 1.2.	Obrazovati predstavnike sindikata i poslodavaca o odredbama anti-diskriminacijskog zakonodavstva
Nositelj	Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Vlade Republike Hrvatske
Sunositelj	Hrvatski zavod za zapošljavanje u suradnji s Pučkim pravobraniteljem
Rok za provedbu	lipanj 2014. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	- redovna sredstva iz Državnog proračuna - sredstva u projektima financiranim iz fondova Europske unije
Pokazatelji provedbe	- osmišljeni obrazovni i promotivni programi - provedeni programi - broj sudionika u obrazovnim i promotivnim programima

Provedbena mjera 1.3.	Donijeti poseban Protokol o postupanju u slučajevima diskriminacije
Nositelj	Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Vlade Republike Hrvatske
Sunositelji	Ministarstvo pravosuđa Ministarstvo unutarnjih poslova u suradnji s organizacijama civilnog društva
Rok za provedbu	prosinao 2013.
Izvor financiranja i potrebna sredstva	redovna sredstva iz Državnog proračuna
Pokazatelji provedbe	- Protokol izrađen u suradnji s organizacijama civilnog društva

	- Protokol usvojen - osigurana provedba Protokola (uspostavljeni mehanizmi, npr. povjerenstva i druga tijela)
Provedbena mjera 1.4.	Informirati predstavnike medija o odredbama antidiskriminacijskog zakonodavstva
Nositelj	Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Vlade Republike Hrvatske u suradnji s Pučkim pravobraniteljima, Hrvatskom radiotelevizijom i Hrvatskom informativnom novinskom agencijom
Sunositelj	
Rok za provedbu	prosinao 2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	redovna sredstva iz Državnog proračuna
Pokazatelji provedbe	- osmisliti informativno-promotivne programe - provedeni informativno-promotivni programi - broj sudionika u informativno-promotivnim programima - osigurano ciljano izvještavanje od strane medija o anti diskriminacijskom zakonodavstvu

Cilj 2. Jačanje vidljivosti jedinstvenog tijela za suzbijanje diskriminacije – Pučkog pravobranitelja

Provedbena mjera 2.1.	Organizirati obrazovne i promotivne aktivnosti radi podizanja svijesti javnosti o ulozi Pučkog pravobranitelja u suzbijanju diskriminacije
Nositelj	Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Vlade Republike Hrvatske u suradnji s Pučkim pravobraniteljem i organizacijama civilnog društva
Sunositelj	
Rok za provedbu	2013. - 2014.
Izvor financiranja i potrebna sredstva	redovna sredstva iz Državnog proračuna
Pokazatelji provedbe	- izrađeni informativno-promotivne materijale - materijali distribuirani i objavljeni na Internet stranici relevantnih tijela i organizacija - organizirani javni događaji (okrugli stolovi, radionice itd.) s posebnim ciljanim skupinama

Cilj 3. Osigurati provedbu zakonskih odredbi o zabrani diskriminacije

Provedbena mjera 3.1.	Donijeti pravilnike o postupanju u slučajevima diskriminacije u tijelima državne uprave
Nositelj	Ministarstvo uprave u suradnji s nadležnim tijelima državne uprave te stručnim i znanstvenim institucijama, organizacijama civilnog društva i poslodavcima
Sunositelj	
Rok za provedbu	prosinao 2013.
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	- pravilnici doneseni i objavljeni na Internet stranicama tijela i organizacija

	- zajamčeno pošteno postupanje u slučajevima diskriminacije u skladu sa Zakonom
--	---

Cilj 4. Osigurati sustav praćenja i dokumentiranja diskriminacije

Provedbena mjera 4.1.	Vođenje statističkih pokazatelja o kaznenim djelima diskriminacije i kaznenim djelima u vezi sa zločinom iz mržnje
Nositelj	Ministarstvo pravosuđa
Sunositelj	Ministarstvom unutarnjih poslova u suradnji s Državnim odvjetništvom Republike Hrvatske
Rok za provedbu	kontinuirano na polugodišnjoj osnovi (lipanj 2013.; prosinac 2013. itd.)
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	- podneseno godišnje izvješće o kaznenim djelima diskriminacije i kaznenim djelima u vezi sa zločinom iz mržnje

Provedbena mjera 4.2.	Poticati projekte i programe organizacija civilnog društva koje se bave suzbijanjem diskriminacije
Nositelj	Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Vlade Republike Hrvatske
Sunositelji	Ured za ravnopravnost spolova Vlade Republike Hrvatske Ministarstvo socijalne politike i mladih Ministarstvo zdravlja
Rok za provedbu	2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	- postotak projekata i programa koji se bave suzbijanjem diskriminacije u odnosu na sve projekte i programe kojima se pruža potpora - promocija programa putem Internet stranice i promotivnih aktivnosti (radionice, okrugli stolovi i sl.) - zainteresirana javnost informirana o projektima i programima

Cilj 5. Suzbijati stereotipe i predrasude u svezi rasne i druge diskriminacije

Provedbena mjera 5.1.	Uključiti sadržaje o neprihvatljivosti svih oblika diskriminacije te sadržaje koji promiču toleranciju i uvažavanje različitosti u odgojno-obrazovne programe za djecu i mlade
Nositelj	Agencija za odgoj i obrazovanje
Sunositelj	Ured za ljudska prava i nacionalne manjine Vlade Republike Hrvatske u suradnji s Pučkim pravobraniteljem, Pravobraniteljicom za djecu i organizacijama civilnog društva
Rok za provedbu	prosina 2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	- broj sadržaja u nastavnim programima - obrazovni i promotivni materijali objavljeni na Internet stranicama tijela i organizacija i distribuirani školama i drugim odgojno-obrazovnim institucijama

	<ul style="list-style-type: none"> - broj održanih obrazovnih i promotivnih radionica za djecu i mlade - broj škola i drugih odgojno-obrazovnih institucija te broj učenika koji su sudjelovali u programima
--	--

Provedbena mjera 5.2.	Održavati stručne rasprave i seminare i izraditi promotivne materijale za prosvjetne djelatnike u svrhu suzbijanja rasne i druge diskriminacije
Nositelj	Agencija za odgoj i obrazovanje
Sunositelj	Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Vlade Republike Hrvatske u suradnji s Pučkim pravobraniteljem
Rok za provedbu	prosinac 2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	<ul style="list-style-type: none"> - broj održanih stručnih rasprava, seminara i radionica - broj sudionika (relativan broj uključenih prema razini obrazovanja i teritorijalnoj zastupljenosti) - izrađene publikacije i promotivni materijali za prosvjetne djelatnike

Provedbena mjera 5.3.	Provoditi aktivnosti u cilju suzbijanja diskriminacije žena u području zapošljavanja, napredovanja i plaća
Nositelj	Ministarstvo rada i mirovinskoga sustava
Sunositelj	Ured za ravnopravnost spolova Vlade Republike Hrvatske u suradnji s Pravobraniteljicom za ravnopravnost spolova, sindikatima i udrugama poslodavaca
Rok za provedbu	prosinac 2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	<ul style="list-style-type: none"> - broj održanih stručnih rasprava, seminara i radionica - broj sudionika (relativan broj uključenih prema broju zaposlenih, broju poslodavaca te teritorijalnoj zastupljenosti)

Cilj 6. Osnaživanje organizacija civilnog društva koje pružaju pomoć žrtvama zločina iz mržnje

Provedbena mjera 6.1.	Financirati projekte organizacija civilnog društva koje pružaju pomoć žrtvama zločina iz mržnje
Nositelj	Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Vlade Republike Hrvatske
Sunositelj	
Rok za provedbu	2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	redovna sredstva iz Državnog proračuna
Pokazatelji provedbe	<ul style="list-style-type: none"> - broj projekata prijavljenih na natječaj - broj odobrenih projekata - ukupan iznos dodijeljen za financiranje projekata

Prava nacionalnih manjina

Republika Hrvatska, sukladno pozitivno-pravnim propisima⁷⁰ osigurava ostvarivanje posebnih prava i sloboda pripadnika nacionalnih manjina koja oni uživaju pojedinačno ili zajedno s drugim osobama koje pripadaju istoj nacionalnoj manjini. Posebna prava i slobode uključuju: izjašnjavanje o pripadnosti nacionalnoj manjini, uporabu imena i prezimena na manjinskom jeziku i pismu, dobivanje osobne iskaznice i na manjinskom jeziku i pismu, služenje svojim jezikom i pismom, privatno i u javnoj uporabi te u službenoj uporabi, odgoj i obrazovanje na jeziku i pismu kojim se služe, uporabu svojih znamenja i simbola, kulturnu autonomiju održavanjem, razvojem i iskazivanjem vlastite kulture, te očuvanjem i zaštitom svojih kulturnih dobara i tradicije, pravo na očitovanje svoje vjere te na osnivanje vjerskih zajednica zajedno s drugim pripadnicima iste vjere, pristup sredstvima javnog priopćavanja i obavljanja djelatnosti javnog priopćavanja (primanje i širenje informacija) na jeziku i pismu kojim se služe, samoorganiziranje i udruživanje radi ostvarivanja zajedničkih interesa, zastupljenost u predstavničkim i izvršnim tijelima na državnoj i lokalnoj razini, te u upravnim i pravosudnim tijelima, sudjelovanje pripadnika nacionalnih manjina u javnom životu i upravljanju lokalnim poslovima putem vijeća i predstavnika nacionalnih manjina te zaštitu od svake djelatnosti koja ugrožava ili može ugroziti njihov opstanak, ostvarivanje prava i sloboda.

Promjenom Ustava Republike Hrvatske iz lipnja 2010. godine,⁷¹ uz ranije navedene nacionalne manjine, u tekst Ustava dodaju se i Bošnjaci, Slovenci, Crnogorci, Makedonci, Rusi, Bugari, Poljaci, Romi, Rumunji, Turci, Vlasi i Albanci, tako da su sada u Izvorišnim osnovama izrijekom navedene sve 22 nacionalne manjine koje žive u Republici Hrvatskoj.

Iste godine donesen je i Ustavni zakon o izmjenama i dopunama Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina⁷² kojim su uvedena dva nova modela izbora zastupnika, pripadnika nacionalnih manjina u Hrvatski sabor. Međutim, Odlukom Ustavnog suda odredba o navedenim modelima biranja zastupnika pripadnika nacionalnih manjina je poništena⁷³. S obzirom na političku zastupljenost, pripadnici nacionalnih manjina ostvaruju pravo na osam zastupničkih mjesta u Hrvatskom saboru. Pripadnicima nacionalnih manjina jamči se pravo na zastupljenost u predstavničkim tijelima jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave sukladno Ustavnom zakonu o pravima nacionalnih manjina. U jedinicama samouprave, u kojima pripadnici nacionalnih manjina ostvaruju pravo na

⁷⁰Ustav Republike Hrvatske (NN 85/10 - pročišćeni tekst); Ustavni zakon o pravima nacionalnih manjina (NN 155/02, 47/10, 80/10 i 93/11); Zakon o uporabi jezika i pisma nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj (NN 51/00 i 56/00); Zakon o osobnoj iskaznici (NN 11/02, 122/02 i 31/06.); Zakon o odgoju i obrazovanju na jeziku i pismu nacionalnih manjina (NN 51/00, 56/00); Zakon o pravnom položaju vjerskih zajednica (NN 83/02); Zakon o elektroničkim medijima (NN 153/09); Zakon o Hrvatskoj radioteleviziji (NN 137/10); Zakon o izborima zastupnika u Hrvatski sabor (NN 120/11 – pročišćeni tekst); Zakon o sustavu državne uprave (NN 150/11.); Zakon o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi (NN 33/01, 60/01 - vjerodostojno tumačenje, 129/05, 109/07, 125/08, 36/09 i 150/11.); Zakon o izboru članova predstavničkih tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave (NN 33/01, 10/02, 155/02, 45/03, 43/04, 40/05, 44/05 - pročišćeni tekst, 109/07); Zakon o izboru općinskih načelnika, gradonačelnika, župana i gradonačelnika Grada Zagreba (NN 109/07, 125/08, 24/11. i 150/11.); Zakon o državnim službenicima (NN 92/05, 142/06, 77/07, 107/07, 27/08, 34/11, 49/11, 150/11, 34/12 i 49/12 – pročišćeni tekst); Zakon o službenicima i namještenicima u lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi (NN 86/08); Zakon o sudovima (NN 122/10 - pročišćeni tekst, 27/11. i 130/11); Zakon o državnom odvjetništvu (NN 76/09, 153/09, 116/10, 145/10, 57/11. i 130/11.); Zakon o suzbijanju diskriminacije (NN 85/08); Kazneni zakon (NN 110/97) i Zakon o popisu stanovništva, kućanstava i stanova u Republici Hrvatskoj (NN 92/10)

⁷¹ NN 76/10

⁷² NN 80/10

⁷³ Spomenutim je izmjenama i dopunama Ustavnog zakona bio izmijenjen i dopunjen članak 19. Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina na način da je navedenim člankom propisano da se nacionalnim manjinama koje na dan stupanja na snagu ovog Ustavnog zakona u stanovništvu Republike Hrvatske sudjeluju s više od 1,5% stanovnika jamči najmanje tri zastupnička mjesta u Hrvatskom saboru koji svoju zastupljenost ostvaruju na temelju općeg biračkog prava, a da nacionalne manjine koje u stanovništvu Republike Hrvatske sudjeluju s manje od 1,5% stanovnika, pored općeg biračkog prava, na osnovu posebnog biračkog prava imaju pravo izabrati pet zastupnika pripadnika nacionalnih manjina, u posebnim izbornim jedinicama. Odlukom Ustavnog suda Republike Hrvatske od 29. srpnja 2011. godine izmijenjena i dopunjena odredba članka 19. Ustavnog zakona te je, do uređenja pitanja sadržanih u ukinutim odredbama, naložena primjena pravila iz članka 19. Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina, koje su bile na snazi prije stupanja na snagu Ustavnog zakona o izmjenama i dopunama Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina iz lipnja 2010. godine.

razmjernu zastupljenost u predstavničkim tijelima, osigurava im se i zastupljenost u izvršnim tijelima, odnosno prema propisanim uvjetima zamjenik općinskog načelnika, gradonačelnika, odnosno župana mora biti iz redova pripadnika nacionalnih manjina, a što se mora urediti statutom jedinice. Ukoliko ne bude ostvareno pravo na jednog zamjenika iz redova pripadnika nacionalnih manjina, raspisuju se dopunski izbori.⁷⁴ Također, pripadnicima nacionalnih manjina osigurava se i zastupljenost u tijelima uprave jedinica samouprave sukladno odredbama posebnog zakona. Unatoč tome, potrebno je unaprijediti postojeći zakonski okvir u dijelu koji uređuje biranje zastupnika nacionalnih manjina, kao i način glasovanja pripadnika nacionalnih manjina, uz zadržavanje neposrednog biranja zastupnika nacionalnih manjina od strane pripadnika nacionalnih manjina i poštivanje njihovih Ustavom i Ustavnim zakonom o pravima nacionalnih manjina zajamčenih prava, te prava utemeljenih na međunarodnim sporazumima.

U cilju poboljšanja provedbe Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina Vlada Republike Hrvatske je u 2008. i 2011. godini donijela i akcijske planove za njegovu provedbu. Akcijski plan za provedbu Ustavnog zakona za razdoblje od 2011.- 2013. godine je donesen s ciljem daljnjeg jačanja zaštite nacionalnih manjina, posebice u područjima u kojima su uočeni nedostaci. U tom smislu su i utvrđene su mjere, koje su u odnosu na prethodni Akcijski plan, znatno proširene, te su postavljeni konkretni ciljevi koji u razdoblju od 2011.-2013. godine planiraju realizirati. Pri definiranju navedenih mjera uzete su u obzir i preporuke iz Zajedničkog stajališta Europske unije, poglavlje 23 (Konvencija o pristupanju).

Poseban naglasak u Akcijskom planu je stavljen na zastupljenost pripadnika nacionalnih manjina u tijelima državne uprave, pravosudnim tijelima, te tijelima uprave jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave. Plan sadrži iscrpnu, statistički potkrijepljenu ocjenu trenutnoga stanja i upućuje na operativni cilj povećanja zastupljenosti pripadnika nacionalnih manjina u srednjoročnom razdoblju. Sastavni dio Plana su i obrasci za jedinstveno statističko praćenje zastupljenosti predstavnika nacionalnih manjina, što će omogućiti redovitu i kontinuiranu ocjenu zastupljenosti pripadnika nacionalnih manjina u tijelima sukladno članku 22. Ustavnog zakona.

Udio pripadnika nacionalnih manjina u tijelima državne uprave i stručnim službama i uredima Vlade Republike Hrvatske je nedostatan. Napominjemo da je od 2009. godine na snazi Odluka o zabrani novog zapošljavanja državnih službenika i namještenika u tijelima državne uprave, stručnim službama i uredima Vlade Republike Hrvatske („Narodne novine“, broj 153/09). Odlukom je, iznimno, dozvoljeno zapošljavanje na radna mjesta koja ostanu upražnjena zbog prestanka službe državnog službenika ili rada namještenika, ukoliko nije moguće osigurati redovito obavljanje poslova preraspodjelom između postojećih državnih službenika i namještenika. Zabrana se, međutim, ne odnosi na zapošljavanje državnih službenika koji su neophodni za izvršavanje obveza preuzetih prema Europskoj uniji, ukoliko su za njihovo zapošljavanje osigurana potrebna financijska sredstva. Vlada Republike Hrvatske je Zaključkom od 21. listopada 2010. godine prihvatila kriterije za smanjenje broja zaposlenih u tijelima državne uprave te je zabrana zapošljavanja iz prethodno navedene Odluke postrožena uvođenjem klauzule „2 za 1“ (za dva otišla jedan novi zaposleni), koja se ne primjenjuje na zapošljavanje državnih službenika s radnim iskustvom za provedbu IPA programa i radi izvršavanja obveza preuzetih prema Europskoj uniji. Primjenom navedenih Odluke i Zaključka značajno je smanjeno zapošljavanje u državnoj službi u 2011. i 2012. godine, uključujući i zapošljavanje pripadnika nacionalnih manjina. Tijekom 2011. i 2012. u tekstovima javnih natječaja za zapošljavanje u državnoj službi redovito se navodilo da se pripadnici nacionalnih manjina imaju pravo pozvati se na prednost pri zapošljavanju temeljem članka 22. Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina, bez obveze dostavljanja dokaza o nacionalnoj pripadnosti.

Izvešća o provedbi Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina i popratnih akcijskih planova pokazuju da su učinjeni pomaci u području promicanja kulturne autonomije, odgoja i obrazovanja na jeziku i pismu nacionalnih manjina, ostvarivanja vjerskih prava, zastupljenosti u predstavničkim i izvršnim tijelima lokalnih jedinica, te u provedbi Nacionalnog programa za Rome i Akcijskog plana

⁷⁴ U tijelima lokalne i područne samouprave srpska nacionalna manjina ima 10 zamjenika župana, 16 zamjenika gradonačelnika i 53 općinska načelnika i zamjenika općinskih načelnika.

Desetljeća za uključivanje Roma 2005. – 2015. Međutim, u području službene uporabe jezika i pisma nacionalnih manjina, pristupa nacionalnih manjina javnim medijima te zastupljenosti nacionalnih manjina u tijelima državne uprave, pravosudnim tijelima i upravnim tijelima jedinica samouprave, još uvijek nije postignut zadovoljavajući napredak.⁷⁵

Posebice, nužno je primijeniti mjere za povećanje sudjelovanja pripadnika nacionalnih manjina u upravnim tijelima jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave kako bi se dosljedno provodile odredbe Ustavnog zakona o pravima nacionalnim manjina na lokalnoj i regionalnoj razini. Općine i gradovi u kojima pripadnici manjina u stanovništvu sudjeluju s više od 15% te županije u kojima manjine sudjeluju s više od 5%, odnosno jedinice koje imaju obvezu osigurati razmjernu zastupljenost pripadnika manjina u predstavničkom tijelu obvezni su planom prijema u službu utvrditi popunjenost upravnih tijela jedinica i planirati zapošljavanje potrebnog broja pripadnika nacionalnih manjina radi ostvarivanja zastupljenosti nacionalnih manjina u upravnim tijelima jedinica.

Pri raspisivanju natječaja jedinice samouprave koje u svojim upravnim tijelima nisu osigurale zastupljenost pripadnika nacionalnih manjina sukladno Ustavnom zakonu, dužne su to navesti u tekstu natječaja, kao i navesti da su se kandidati u prijavi na natječaj dužni pozvati na to pravo te da kandidat, pripadnik nacionalne manjine, ima prednost u odnosu na ostale kandidate samo pod jednakim uvjetima. Međutim, Savjetodavni odbor Vijeća Europe za praćenje provedbe Okvirne konvencije za zaštitu nacionalnih manjina, istaknuo je da vezano uz zahtijevanje od pripadnika nacionalnih manjina da u posebnoj izjavi izrijekom zatraže da se njihova nacionalnost uzme u obzir pri popunjavanju radnog mjesta za koje je raspisan natječaj, postoji niz slučajeva u kojima je ta izjava bila kasnije iskorištena protiv kandidata, unatoč očiglednoj premaloj zastupljenosti dotične nacionalne manjine. Natječaji bi bili iznenada poništeni, uvjeti za radno mjesto naknadno izmijenjeni ili nacionalnost kandidata jednostavno ne bi bila uzeta u obzir.⁷⁶

Tijekom 2010. godine, zabilježena su ukupno 34 kaznena djela kod kojih je kriminalističkim istraživanjem utvrđeno da su motivirana etničkom mržnjom.⁷⁷ U odnosu na 2009. godinu, broj kaznenih djela koja su motivirana mržnjom, neznatno je povećan, dok je kao i 2009. godine, najveći broj zločina iz mržnje motivirano mržnjom prema pripadnicima srpske nacionalne manjine. Pučki pravobranitelj konstatira a se od ukupnog broja predmeta otvorenih po prijavi diskriminacije tijekom 2010. godine, 41,66% odnosilo na diskriminaciju na osnovu rasne ili etničke pripadnosti, boje kože i nacionalnog podrijetla. Najveći broj pritužbi odnosi se na područje rada i zapošljavanja. Pučki pravobranitelj ukazuje da su, unatoč značajnom napretku u području zaštite prava i interesa nacionalnih manjina, u društvu i dalje prisutni razni oblici netrpeljivosti i netolerancije s kojima se susreću pripadnici nacionalnih manjina (posebice srpske, romske i bošnjačke nacionalne manjine). Od pozitivnih pomaka u unaprijeđenju položaja nacionalnih manjina, a posebice srpske, važno je istaknuti povećan je broj istraga i suđenja u zločinima nad Srbima. Novim je Zakonom o kaznenom postupku državnom odvjetništvu (ali i osuđenima) omogućeno da može zahtijevati obnovu kaznenog postupka u korist osuđenika, bez obzira da li je on prisutan, uz iznošenje novih činjenica ili podnošenje novih dokaza. Povrat privremeno zauzete imovine, odnosno kuća i stanova u privatnom vlasništvu, izveden je skoro u potpunosti. Preostali tridesetak slučajeva su na sudu i čekaju presude.

Ukupno gledano, u posljednje 3 godine vidljiv je trend smanjivanja etnički motiviranog nasilja. Dok je to u većim centrima sasvim nestalo, sada se ono dešava vrlo rijetko, samo u povratničkim sredinama. Jedino problematično ostalo je zadarsko područje. Vidljivo je povećana i profesionalnost policije –

⁷⁵ Prema istraživanjima Srpskog narodnog vijeća, iako se u natječajima za pravosudne dužnosnike pojedinci pozivaju na isti članak, niti u jednom slučaju, pripadnici srpske nacionalne manjine nisu izabrani u pravosudna tijela.

⁷⁶ Savjetodavni odbor za Okvirnu konvenciju za zaštitu nacionalnih manjina, *Treće mišljenje o Hrvatskoj od 27. svibnja 2010.* ACFC/OP/III(2010)005. Strasbourg: Vijeće Europe.

⁷⁷ Od 34 evidentirana kaznena djela razriješeno je 29, ili 85,79%. Gledajući po motivima, od 34 kaznena djela, 19 kaznenih djela ili 55,88% motivirano je etničkom pripadnošću, dok su kod 15 kaznenih djela drugi motivi (rasni, spolna orijentacija, podrijetlo i dr.). Prema nacionalnoj strukturi oštećenih etnički motiviranim kaznenim djelima, situacija je slijedeća: 12 kaznenih djela motivirano je mržnjom prema Srbima, 5 kaznenih djela motivirano je mržnjom prema Romima i 1 kazneno djelo mržnjom prema Albancima i 1 kazneno djelo s antisemitskim motivima. Izvješće o provođenju Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina i o utrošku sredstava osiguranih u državnom proračunu Republike Hrvatske za 2010. za potrebe nacionalnih manjina. Vlada Republike Hrvatske, srpanj 2011.

postupa brže, jasnije definira probleme, u većem broju identificira počinitelje. Otkako je (svibanj 2008) dan novi rok za podnošenje zahtjeva za konvalidaciju (priznanje radnog staža za vrijeme ratnog perioda) podneseno ih je više od 20.000. Oko 55% tih zahtjeva je pozitivno riješeno, kako postoji mogućnost žalbe i drugostupanjskog postupka, i kako se radi o nesređenim prilikama (nepostojanje dokumentacije) može se cijeli postupak ocijeniti uspješnim. Preostali problemi zahtijevaju pojačane napore institucija vlasti kako bi se omogućio dostojanstven povratak izbjeglica (izgradnja infrastrukture) budući da su u tim krajevima nedostupne ili jako teško dostupne usluge javnih službi – zdravstvene, školske, a nema niti adekvatnih ekonomskih programa. Važno je sastaviti zajedničku listu nestalih u Domovinskom ratu, budući da se identifikacija nestalih Hrvata odvija mnogo brže nego identifikacija Srba te postoje pritužbe da se u liste ne uvrštavaju svi nestali Srbi.

U pogledu ratnih zločina, broj optuženih Srba za ratne zločine iznosi 670 osoba, a osuđenih više od 400. Određeni broj ratnih zločina nad Srbima još nije procesuiran. Osim toga, važno je ukazati na nejednako postupanje prema Hrvatima i Srbima tijekom sudskih postupaka. Zahtjeve za naknadu štete nastale zbog smrti člana obitelji Republika Hrvatska odbija, tvrdeći da se ne može dokazati odgovornost države. Kao posljedica ostaje obveza obitelji da plate sudske troškove, u vrlo visokim iznosima.

Republika Hrvatska na državnoj razini ima izgrađen institucionalni okvir za zaštitu nacionalnih manjina koji čine Odbor za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Hrvatskoga sabora, Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Vlade Republike Hrvatske, Savjet za nacionalne manjine Republike Hrvatske, te nadležna ministarstva koja u svom djelokrugu imaju zaštitu pojedinih prava nacionalnih manjina. Osim toga, pripadnici nacionalnih manjina u jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave sudjeluju u javnom životu i upravljanju lokalnim poslovima putem vijeća i predstavnika.⁷⁸ U praksi, unatoč ostvarenom napretku, još uvijek u dijelu lokalnih jedinica, posebno na područjima od posebne državne skrbi, postoji nedovoljna uključenost vijeća i predstavnika nacionalnih manjina u javni život i upravljanje lokalnim poslovima, odnosno nedovoljna suradnja s lokalnim jedinicama, te nedostatan financiranje njihovog rada.

Pravo je pripadnika nacionalnih manjina na odgoj i obrazovanje na jeziku i pismu nacionalnih manjina kojim se služe, a ostvaruje se temeljem Ustava Republike Hrvatske, Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina i Zakona o obrazovanju na jeziku i pismu nacionalnih manjina. Ministarstvo uprave je početkom 2011. godine, putem ureda državne uprave u županijama, uz provjeru usklađenosti statuta 27 jedinica lokalne samouprave s odgovarajućim odredbama Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina te Zakona o uporabi jezika i pisma nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj, utvrdilo neujednačen pristup statutarnom uređivanju ostvarenog prava na ravnopravnu službenu uporabu jezika i pisma nacionalnih manjina, kao i činjenica da pojedine jedinice, unatoč postojećoj obvezi, svoje statute nisu uskladile s odgovarajućim propisima, odnosno da to nisu učinile na odgovarajući način.⁷⁹ S tim u vezi, Ministar uprave je dana 1. ožujka 2012. godine donio Naputak za dosljednu provedbu Zakona o uporabi jezika i pisma nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj („Narodne novine“, broj 33/12) kojim su propisani način uređivanja prava na ravnopravnu službenu uporabu jezika i pisma nacionalnih manjina općim aktima, odnosno statutima jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave te način ostvarivanja prava na ravnopravnu službenu uporabu jezika i pisma nacionalnih manjina u postupcima koji se vode pred državnim tijelima prvog stupnja i pravnim osobama koje imaju javne ovlasti. Izvršenjem navedene mjere stvoreni su uvjeti za

⁷⁸ Sukladno Ustavnom zakonu o pravima nacionalnih manjina u lokalnim jedinicama u kojima pripadnici manjina sudjeluju u ukupnom stanovništvu s najmanje 1,5%, u općinama i gradovima na čijem području živi više od 200 pripadnika pojedine nacionalne manjine, te u županijama na čijem području živi više od 500 pripadnika nacionalne manjine biraju se vijeća, a u jedinicama na čijem području živi najmanje 100 pripadnika nacionalne manjine, bira se predstavnik nacionalnih manjina. Trenutno u Republici Hrvatskoj djeluje 221 vijeće i 155 predstavnika nacionalnih manjina.

⁷⁹ Sedam jedinica lokalne samouprave nisu uskladile statute s odgovarajućim propisima: Karlovačka županija – Općina Plaški (srpski jezik), Primorsko-goranska županija – Grad Vrbovsko (srpski jezik), Ličko-senjska županija – Općina Udbina (srpski jezik), Zadarska županija – Općina Gračac (srpski jezik), Osječko-baranjska županija- Općina Erdut (srpski jezik) i Općina Punitovci (slovački jezik) te Šibensko-knjižinska županija – Općina Ervenik (srpski jezik). Izvješće o provođenju Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina i o utrošku sredstava osiguranih u državnom proračunu Republike Hrvatske za 2010. godinu za potrebe nacionalnih manjina (Vlada Republike Hrvatske, srpanj 2011.)

odgovarajuću provedbu zakona, te svih mjera iz Akcijskog plana za provedbu Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina za razdoblje 2011. – 2013. godine, koje se odnose na unaprjeđenje ostvarivanja prava na službenu i javnu uporabu jezika i pisma nacionalnih manjina.

Odgoj i obrazovanje pripadnika nacionalnih manjina obavlja se u predškolskim, osnovnoškolskim i srednjoškolskim ustanovama s nastavom na jeziku i pismu kojim se služe pod uvjetima i na način propisan posebnim programom o odgoju i obrazovanju na jeziku i pismu nacionalnih manjina koje donosi nadležno ministarstvo. Odgoj i obrazovanje pripadnika nacionalnih manjina provodi se na temelju tri modela organiziranja i provođenja nastave.⁸⁰

Na području odgoja i obrazovanja na jeziku i pismu nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj postignut je visok stupanj provedbe Ustavnog zakona kod tradicionalno dobro organiziranih nacionalnih manjina, a riječ je o češkoj, mađarskoj i talijanskoj nacionalnoj manjini. Kod novonastalih nacionalnih manjina također se uspješno provodi obrazovanje učenika u nastavi koja se u cijelosti izvodi na jeziku i pismu nacionalnih manjina (model A), dok se sve više učenika uključuje i u učenje jezika i kulture nacionalnih manjina (model C). Učinjen je značajan pomak u unaprjeđenju kvalitete nastave na jeziku i pismu nacionalnih manjina sufinanciranjem izrade autorskih udžbenika (na češkom, mađarskom, srpskom i talijanskom jeziku) koji odgovaraju nastavnom planu i programu te sufinanciranjem prevođenja većeg broja potrebnih udžbenika za osnovnoškolsko obrazovanje (za češku, mađarsku, srpsku i talijansku nacionalnu manjinu). Potrebno je naglasiti da se nastava povijesti u Republici Hrvatskoj provodi na temelju odobrenih udžbenika, bez obzira na nacionalnu ili etničku pripadnost učenika, odnosno da se gradivo povijesti poučava jednako za sve. Ovo se načelo primjenjuje i na nastavu povijesti na srpskom jeziku i ćirilichnom pismu, u skladu s nastavnim programima za pripadnike nacionalnih manjina koji su izrađeni radi usklađivanja s postojećim zakonskim propisima. U školskoj godini 2010./2011. kroz sva tri modela obrazovalo se 9.637 učenika, od tog broja u predškolskom odgoju 1.646 učenika, u osnovnim školama (120 osnovnih škola) obrazovalo se 6.367 učenika, a u srednjim školama 1.624 učenika. Na području visokog obrazovanja, na Učiteljskom fakultetu studira 230 pripadnika nacionalnih manjina. Povećan je obuhvat romske djece u integrirani predškolski odgoj, kao i u program predškole, učenika u redovno osnovnoškolsko i srednjoškolsko obrazovanje te studenata u visokoškolsko obrazovanje, kao i obuhvat učenika i studenata Roma u učeničke/studentске domove. Osigurano je sufinanciranje roditeljskog udjela za djecu pripadnike romske nacionalne manjine koja su uključena u integrirani predškolski odgoj i obrazovanje.⁸¹

Mediji su od osobite važnosti za promicanje ravnopravnosti nacionalnih manjina, njihovog suživota s većinskim narodom te međusobne tolerancije. Putem medija se ostvaruje očuvanje kulturnog identiteta pripadnika nacionalnih manjina. Zakon o elektroničkim medijima⁸² omogućio je promicanje programa koji su od posebne važnosti za nacionalne manjine osiguravanjem financijskih sredstava kroz Fond za poticanje pluralizma i raznovrsnosti elektroničnih medija. Zakon o Hrvatskoj radioteleviziji⁸³ određuje kako je Hrvatska radiotelevizija u ostvarivanju programa dužna pridonositi

⁸⁰ Model A po kojem se cjelokupna nastava izvodi na jeziku i pismu nacionalne manjine, uz obvezno učenje hrvatskog jezika u istom broju sati u kojem se uči jezik manjine. Učenici imaju pravo i obvezu učiti dodatne sadržaje važne za manjinsku zajednicu. Ovaj se model nastave provodi u posebnoj ustanovi, ali ga je moguće provoditi u ustanovama s nastavom na hrvatskom jeziku u posebnim odjelima s nastavom na jeziku i pismu manjine. Po modelu A, u osnovnoj školi obrazovala su se 3.832 učenika.

Model B po kojem se nastava izvodi dvojezično. Prirodna grupa predmeta uči se na hrvatskom jeziku, a društvena grupa predmeta na jeziku nacionalne manjine. Nastava se provodi u ustanovi s nastavom na hrvatskom jeziku, ali u posebnim odjelima. Po modelu B, u osnovnoj školi obrazovalo se 8 učenika.

Model C po kojem se nastava izvodi na hrvatskom jeziku uz dodatnih dva do pet školskih sati namijenjenih učenju (njegovanju) jezika i kulture nacionalne manjine. Dodatna satnica u trajanju od pet školskih sati tjedno obuhvaća učenje jezika i književnosti nacionalne manjine, geografije, povijesti, glazbene i likovne umjetnosti. Po modelu C, u osnovnoj školi obrazovalo se 2.527 učenika.

⁸¹ Broj romske djece u predškolskom odgoju i obrazovanju porastao je sa 350 u 2005./2006. godini na 734 u 2009./2010. godini. U sustavu osnovnog obrazovanja, broj romske djece se učetverostručio, sa 1.013 u 2005./2006. godini na 4.186 djece u 2009./2010. godini. Svi učenici u sustavu srednjoškolskog obrazovanja (283) i u sustavu visokog obrazovanja (25) su stipendirani.

⁸² NN 153/09

⁸³ NN 17/01, 25/03, 137/10, 76/12,

poštivanju i promicanju temeljnih ljudskih prava i sloboda, snošljivosti, razumijevanju i poštivanju različitosti, demokratskim vrednotama i civilnom društvu. U provedbi programskih obveza Hrvatska radiotelevizija je obvezna proizvoditi i objavljivati programe namijenjene informiranju pripadnika nacionalnih manjina te ih informirati i obrazovati o demokraciji, civilnom društvu i kulturi javnog dijaloga, kao i pridonositi suzbijanju diskriminacije. Prema izvještavanju nevladinih organizacija koje se bave praćenjem govora mržnje u hrvatskim medijima izvijestile su da se govor mržnje može povremeno pronaći u svim vrstama medija, ali je i dalje posebice prisutan na internetskim mrežnim stranicama, u blogovima i forumima.⁸⁴

U pogledu zaštite prava romske nacionalne manjine, Vlada Republike Hrvatske još 2003. godine donijela Nacionalni program za Rome, a Republika Hrvatska je pristupila 2005. godine Desetljeću za uključivanje Roma 2005. - 2015. (u daljnjem tekstu: Desetljeće) te je izradila Akcijski plan i preuzela obvezu za njegovo provođenje u narednih 10 godina. Akcijskim planom se potiče rješavanje teškoća s kojima se suočava romska populacija u četiri područja: obrazovanje, zdravstvo, zapošljavanje i stanovanje. Uz Republiku Hrvatsku, u Desetljeću trenutno sudjeluje još jedanaest zemalja⁸⁵ koje su preuzele obvezu nastojanja poboljšanja društvenog i gospodarskog položaja Roma.

Od donošenja Nacionalnog programa za Rome postignut je napredak u provođenju mjera na svim područjima, posebice na području obrazovanja.⁸⁶ Na području obrazovanja došlo je do povećanja broja romske djece uključene u redovan školski sustav.⁸⁷ U području zapošljavanja u 2009. i 2010. godini 2.397 pripadnika/ca romske nacionalne manjine uključeno je u aktivnost grupnog informiranja, a 12.940 osoba u aktivnost individualnog savjetovanja. Kako bi se potaknulo zapošljavanje osoba romske nacionalne manjine u 2009. i 2010. godini sufinancirano je zapošljavanje 459 osoba.

Republika Hrvatska i dalje provodi program stambenog zbrinjavanja i obnove u ratu oštećenih ili uništenih stambenih jedinica s ciljem kvalitetnog i učinkovitog provođenja nacionalne politike naseljavanja i ostanka stanovništva na područjima posebne državne skrbi te povratka prognanih i izbjeglih osoba. U dosadašnjoj provedbi gore navedenog programa osiguran je povratak 221.168 prognanika i 132.828 izbjeglica (ukupno 353.996 povratnika registriranih u Republici Hrvatskoj).⁸⁸ Za sve preostale prognanike, povratnike i izbjeglice osigurava se trajno stambeno zbrinjavanje ili se završava obnova njihovih kuća i stanova kroz povratak njihovim domovima u Republici Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini ili kroz lokalnu integraciju, koja je bila planirana završiti najvećim dijelom u 2013. godini.

Vežano za program obnove i popravka u ratu oštećenih ili uništenih stambenih jedinica popravljeno je ili obnovljeno 149.212 stambenih jedinica, pri čemu je utrošeno 3,7 milijardi EUR-a sredstava državnog proračuna. U državnom proračunu za 2012. godinu osigurana su sredstva u iznosu 15,5 milijuna EUR-a za program obnove dodatnih 550 obiteljskih kuća.

⁸⁴ Savjetodavni odbor za Okvirnu konvenciju za zaštitu nacionalnih manjina, *Treće mišljenje o Hrvatskoj od 27. svibnja 2010.* ACFC/OP/III(2010)005. Strasbourg: Vijeće Europe.

⁸⁵ Republika Albanija, Republika Bosna i Hercegovina, Republika Bugarska, Republika Crna Gora, Republika Češka, Republika Mađarska, Republika Makedonija, Republika Rumunjska, Republika Slovačka, Republika Srbija, Kraljevina Španjolska. U sklopu Desetljeća 2005. godine osnovani su Fond za obrazovanje Roma (Roma Education Fund, REF) i Zaklada Desetljeća (Decade Trust Fund, DTF) koju administrira Svjetska banka, a namijenjena je financiranju zajedničkih aktivnosti Međunarodnog upravnog odbora, koje su na dobrobit svih država članica.

⁸⁶ Udvostručen je broj romske djece u predškolskom obrazovanju sa 350 u 2005./2006. školskoj godini do 734 djece 2009./2010. godine. U osnovnoškolskom obrazovanju učeterostručen je broj djece i to sa 1.013 na 4.186 učenika/ca romske nacionalne manjine. U 2009. godini stipendije je primalo 283 srednjoškolskih polaznika, a smještaj je osiguran za 71 polaznika. U visokoškolskom obrazovanju stipendije je primalo 26 romskih studenata.

⁸⁷ Podacima pokazuju da u 2010./2011. godini u predškolskom odgoju ima 4.435 učenika/ca pripadnika/ca romske nacionalne manjine, a u srednjoškolskom obrazovanju 364. U visokoškolsko obrazovanje uključeno je 29 studenata pripadnika/ca romske nacionalne manjine.

⁸⁸ U Republici Hrvatskoj su u lipnju 2011. godine u statusu prognanika, povratnika i izbjeglica preostale 1.553 osobe: 447 prognanika, 806 izbjeglica i 300 povratnika. Od toga, 640 osoba nalazi se u organiziranom smještaju (većina u 5 prognaničko - izbjegličkih naselja, 3 objekta tipa hotela, 2 objekta za stare i nemoćne te u dodatnih 7 objekata - učenički domovi, domovi umirovljenika i drugi objekti socijalno zdravstvene skrbi gdje borave uz redovite korisnike, a troškove njihova smještaja snosi Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije).

U cilju ubrzanja povratka, sve obitelji korisnika prava ostvaruju i pomoć u dodjeli najnužnijih predmeta kućanstva. Uglavnom je završen rad na eliminiranju zaostataka u rješavanju žalbi na obnovu (2008. godine zabilježeno je preko 14.000 žalbi). Preostalo je za riješiti oko 450 žalbi, mahom zaprimljenih u razdoblju od 2009. do sredine 2012. godine. Uglavnom se radi o ponovljenim žalbama kojima su nadležni uredi državne uprave u ponovljenom postupku utvrđivanja prava ponovno donijeli negativno rješenje. Također, ostvaren je cilj zadržavanja vrlo visoke razine zakonitosti, stručnosti i nepristranosti u postupku rješavanja žalbi u postupcima pred Upravnim sudom (preko 98% potvrđenih drugostupanjskih rješenja Ministarstva regionalnoga razvoja, i fondova Europske unije). Programom sanacije/obnove devastiranih objekata obuhvaćeno je ukupno 109 obiteljskih kuća.

Program stambenog zbrinjavanje provodi se na dva područja: a) na područjima posebne državne skrbi stambeno se zbrinjavaju kako bivši nositelji stanarskog prava tako i svi ostali korisnici budući da je temeljni cilj Zakona o područjima posebne državne skrbi⁸⁹ naseljavanje navedenih područja⁹⁰, b) izvan područja posebne državne skrbi stambeno se zbrinjavaju isključivo bivši nositelji stanarskog prava.⁹¹

Kako je stambeno zbrinjavanje bivših nositelja stanarskog prava bilo jedno od uvjeta za ispunjenje mjerila vezano za pregovore u Poglavlju 23. "Pravosuđe i temeljna prava", Vlada Republike Hrvatske je u lipnju 2008. godine donijela Akcijski plan za ubrzanu provedbu programa stambenog zbrinjavanja bivših nositelja stanarskog prava koji se žele vratiti u Republiku Hrvatsku na i izvan područja posebne državne skrbi za razdoblje od 2007. do 2009. godine. Zbog neočekivanih poteškoća u njegovoj provedbi uvjetovanih ekonomskom krizom, u lipnju 2010. godine donesen je Revidirani Akcijski plan za ubrzanu provedbu Programa stambenog zbrinjavanja na i izvan područja posebne državne skrbi za izbjeglice - bivše nositelje stanarskog prava koji se žele vratiti u Republiku Hrvatsku. Obveze iz revidiranog Akcijskog plana predviđene do 30. lipnja 2011. godine izvršene su u cijelosti.⁹²

S obzirom na postojeću ocjenu stanja, pitanja koja zahtijevaju trenutno djelovanje su: žurno i bez ikakve diskriminacije okončati sve neriješene predmete koji se odnose na povrat i obnovu privatne imovine, zločine iz mržnje, ratne zločine te ostale oblike diskriminacije na temelju etničke pripadnosti; unaprijediti stanje vezano uz ostvarivanje prava prispitati postupke koji se odnose na provedbu prava na srazmjernu zastupljenost pripadnika nacionalnih manjina na odgovarajuću zastupljenost u tijelima državne uprave, pravosudnim tijelima i upravnim tijelima jedinica samouprave, u javnoj upravi, pravosuđu, lokalnim samoupravama i javnim poduzećima, sukladno članku 22. Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina; preispitati zakonske odredbe i upravnu praksu u odnosu na izbor i rad vijeća nacionalnih manjina kako bi se otklonili utvrđeni nedostaci, a u odnosu na reprezentativnost tih organizacija, njihovo financiranje i njihovu suradnju s lokalnim vlastima; poduzeti daljnje napore kako bi se spriječila, suzbila i kaznila nejednakost i diskriminacija Roma te segregacija romske djece u školama.

CILJ 1. Povećati zastupljenost nacionalnih manjina u tijelima državne uprave i u upravnim tijelima jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave

Provedbena mjera 1.1.	Pratiti stanje zastupljenosti nacionalnih manjina u tijelima državne uprave i izvršiti analizu ostvarivanja Plana prijama pripadnika nacionalnih manjina u tijela državne uprave za razdoblje od 2011. do 2014. („Narodne novine“, broj 65/11)
Nositelj	Ministarstvo uprave
Sunositelj	-

⁸⁹ NN 44/96, 57/96, 124/97, 73/00, 87/00, 69/01, 94/01, 88/02, 26/03, 42/05, 83/08, 86/08, 57/11

⁹⁰ Na navedenom području do lipnja 2011. godine podneseno je 64.285 zahtjeva za stambeno zbrinjavanje (od toga 9.627 su korisnici bivši nositelji stanarskog prava a 54.658 svi ostali korisnici), od čega je veći broj korisnika riješen i to 36.234 pozitivno, 11.519 negativno, dok je u rješavanju 16.532 zahtjeva.

⁹¹ Uvidom u službene evidencije ovog Ministarstva krajem lipnja 2011. godine evidentirano je 4.660 zahtjeva. Od toga pozitivno je riješeno 1.568 zahtjeva, negativno 1.994, dok je u rješavanju 1.098 zahtjeva.

⁹² Osim navedenog Akcijskog plana i Revidiranog akcijskog plana u razdoblju od 2008. pa do sredine 2011. godine donesena je Odluka o prodaji stanova u vlasništvu Republike Hrvatske (NN 109/10) i Odluka o stambenom zbrinjavanju povratnika - bivših nositelja stanarskog prava izvan područja posebne državne skrbi (NN 29/11).

Rok za provedbu	ožujak 2013.; ožujak 2014.; ožujak 2015.
Izvor financiranja i potrebna sredstva	redovna sredstva Ministarstva uprave iz Državnog proračuna
Pokazatelji provedbe	- izrađena godišnja statistička izvješća o zastupljenosti manjina u tijelima državne uprave u 2012., 2013. i 2014. godini te upućena Vladi Republike Hrvatske - izrađene analize ostvarivanja Plana prijama pripadnika nacionalnih manjina u tijela državne uprave za razdoblje od 2011. do 2014., u 2012., 2013. i 2014. godini

Provedbena mjera 1.2.	Pratiti stanje zastupljenosti pripadnika nacionalnih manjina u upravnim tijelima lokalnih jedinica i izvršiti analizu stanja zastupljenosti u 2012., 2013. i 2014. godini
Nositelj	Ministarstvo uprave
Sunositelj	uredi državne uprave u županijama; jedinice samouprave
Rok za provedbu	ožujak 2013.; ožujak 2014.; ožujak 2015.
Izvor financiranja i potrebna sredstva	redovna sredstva Ministarstva uprave iz Državnog proračuna
Pokazatelji provedbe	- izrađena godišnja statistička izvješća o zastupljenosti i analize zastupljenosti pripadnika nacionalnih manjina u upravnim tijelima jedinica samouprave u 2012., 2013. i 2014. godini te upućeni Vladi Republike Hrvatske

Provedbena mjera 1.3.	Sustavno praćenje povećanja zastupljenosti nacionalnih manjina u pravosudnim tijelima
Nositelj	Ministarstvo pravosuđa
Sunositelj	
Rok za provedbu	prosinao 2013.
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	- izrađeno godišnje statističko izvješće o zastupljenosti manjina u pravosudnim tijelima te upućeno Vladi Republike Hrvatske - utvrđena mjerila statističkog praćenja

Provedbena mjera 1.4.	Izrada godišnjih analitičkih izvješća o mjerama koje se provode u tijelima javne vlasti radi osiguravanja zastupljenosti manjina sukladno čl. 22 Ustavnog zakona radi utvrđivanja dobre prakse i izrade preporuka za poboljšanje stanja, uključujući mjere sankcioniranja i nadzora
Nositelj	Ministarstvo uprave
Sunositelj	Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Vlade Republike Hrvatske
Rok za provedbu	ožujak 2013.; ožujak 2014.; ožujak 2015.
Izvor financiranja i potrebna sredstva	redovna sredstva iz Državnog proračuna
Pokazatelji provedbe	- izrađena izvješća o mjerama koje se provode u tijelima javne vlasti radi osiguravanja zastupljenosti manjina sukladno čl. 22 Ustavnog zakona - istaknuti primjeri dobre prakse - izrađene preporuke za poboljšanje stanja - utvrđena potreba za donošenje propisa radi osiguranja provedbe - prema potrebi izrađeni i usvojeni propisi

CILJ 2. Završiti proces povratka izbjeglica

Provedbena mjera 2.1.	Riješiti preostale slučajeve obnove kuća i stambenog zbrinjavanja bivših nositelja stanarskog prava, te ubrzati rješavanje slučajeva povrata imovine (obnova devastirane imovine i naknade za neovlaštena ulaganja u zauzetu imovinu)
Nositelji	Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije
Sunositelj	
Rok za provedbu	prosinac 2014.
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	<ul style="list-style-type: none"> - sukcesivno povećanje broja riješenih slučajeva u odnosu na broj neriješenih slučajeva - iznos utrošenih sredstava u svrhu obnove, stambenog zbrinjavanja i povrata imovine

Cilj 3. Riješiti problem stambenog zbrinjavanja bivših nositelja stanarskog prava

Provedbena mjera 3.1.	Provesti Vladin program za stambeno zbrinjavanje
Nositelj	Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije
Sunositelj	
Rok za provedbu	prosinac 2013.
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	<ul style="list-style-type: none"> - izrađeno izvješće o provedbi Programa stambenog zbrinjavanja - sukcesivno povećanje broja riješenih zahtjeva

Provedbena mjera 3.2.	Osigurati da se postupak obrade predmeta i dodjele stambenih prostora odvija bez odlaganja i diskriminacije jer kašnjenja u vraćanju stanarskih prava/prava korištenja imaju izrazito nepovoljan učinak na svekoliko ozračje kada je u pitanju održiv povratak pripadnika manjina.
Nositelj	Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije
Sunositelj	
Rok za provedbu	2013.
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	<ul style="list-style-type: none"> - statistički pokazatelji trajanja predmeta - poštivanje odredbi Zakona o općem upravnom postupku - brzina izvršavanja rješenja - prijavljeni slučajevi diskriminacije

CILJ 4. Unaprijediti i ubrzati postupke suđenja za ratne zločine

Provedbena mjera 4.1.	Unaprijediti biračko pravo nacionalnih manjina i izbor predstavnika nacionalnih manjina u Hrvatski sabor
Nositelj	Ministarstvo uprave
Sunositelj	Državno izborno povjerenstvo
Rok za provedbu	2013.
Izvor financiranja	redovna sredstva Ministarstva uprave iz Državnog proračuna

i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	- izrađene i usvojene izmjene izbornog zakonodavstva u smislu unaprjeđenja biračkog prava nacionalnih manjina i izbora predstavnika nacionalnih manjina u Hrvatski sabor

Provedbena mjera 4.2.	Pojačati suradnju s državama u regiji u svrhu procesuiranja svih ratnih zločina te u najkraćem mogućem roku otkloniti zakonodavne i druge prepreke toj suradnji
Nositelj	Ministarstvo pravosuđa
Sunositelj	
Rok za provedbu	prosinac 2013.
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	- broj uspostavljenih kontakata, zajedničke odluke i deklaracije, provedene mjere uklanjanja prepreka za suradnju; izvješće o procesuiranim ratnim zločinima u regiji

CILJ 5. Suzbijati etničku diskriminaciju

Provedbena mjera 5.1.	Pojačati napore u suzbijanju i sankcioniranju etničke diskriminacije u svim područjima, a posebice rada i zapošljavanja
Nositelj	Savjet za nacionalne manjine
Sunositelj	Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Vlade Republike Hrvatske u suradnji s Pučkim pravobraniteljem
Rok za provedbu	2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	- broj prijavljenih i riješenih slučajeva - izvješća Pučkog pravobranitelja o broju pritužbi na slučajeve etničke diskriminacije

Provedbena mjera 5.2.	Unaprijediti biračko pravo nacionalnih manjina i izbor predstavnika za Hrvatski sabor kako bi se izbjegla segregacija u popisu birača, a time i na biračkim mjestima te spriječiti kršenje načela tajnosti na biračkim mjestima
Nositelj	Ministarstvo uprave
Sunositelj	
Rok za provedbu	2013.
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	- usvojene izmjene izbornog zakonodavstva u smislu unaprjeđenja biračkog prava nacionalnih manjina i izbora predstavnika za Hrvatski sabor - pozitivna izvješća o provedbi izbora u smislu sprječavanja segregacije i zaštite tajnosti na biračkim mjestima

Provedbena mjera 5.3.	Povećati napore u unaprjeđivanju životnih uvjeta Roma i promicanja njihove integracije u društvo, osobito na lokalnoj razini
Nositelj	Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Vlade Republike Hrvatske

Sunositelji	Ministarstvo unutarnjih poslova Ministarstvo socijalne politike i mladih Ministarstvo zdravlja u suradnji s lokalnom i područnom (regionalnom) samoupravom te organizacijama civilnog društva
Rok za provedbu	2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	- poboljšanje uvjeta života na temelju pozitivnih brojčanih pokazatelja stambenog zbrinjavanja, pohađanae odgojno obrazovnih ustanova, zdravstvene i socijalne skrbi, zapošljavanja i sl - broj projekata koji se bave integracijom Roma u društvo

Provedbena mjera 5.4.	Temeljito ispitivati pritužbe zbog navodne diskriminacije Roma u pristupu zapošljavanju i pružanju javnih dobara i usluga
Nositelj	Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Vlade Republike Hrvatske
Sunositelj	Pučki pravobranitelj Državni inspektorat u suradnji sa sindikatima i udrugama poslodavaca
Rok za provedbu	kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	- broj zaprimljenih i riješenih pritužbi - vrsta i broj poduzetih mjera - izvješća Pučkog pravobranitelja na godišnjoj razini

Provedbena mjera 5.5	Evaluirati proceduru i kriterije koji se upotrebljavaju za vođenje evidencije počinjenih kaznenih djela prema pojedinim osnovama diskriminacije
Nositelj	Ministarstvo pravosuđa
Sunositelj	
Rok za provedbu	prosinac 2013.
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	- izrada evaluacijskog izvješća s mjerama za poboljšanje - usvojeni revidirani postupci i kriteriji za vođenje evidencije

CILJ 6. Poticati multietničnost i multikulturalnost u obrazovanju

Provedbena mjera 6.1.	Reformirati osnovnoškolske i srednjoškolske obrazovne programe na način da se u njih uključe sadržaji vezani za identitet nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj i ukupni identitet Republike Hrvatske
Nositelj	Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta
Sunositelj	
Rok za provedbu	2013.
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	- izrada elemenata obrazovnog programa koji uključuju navedene sadržaje

	- primjena u obrazovnim programima
--	------------------------------------

Provedbena mjera 6.2.	Osigurati dosljednu primjenu Zakona o obrazovanju na jeziku i pismu nacionalnih manjina, uključujući dosljednu primjenu međunarodnih sporazuma i njihovih provedbenih akata te podržati registraciju manjinskih srpskih škola osnovanih na području istočne Slavonije u periodu mirne reintegracije.
Nositelj	Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta
Sunositelj	
Rok za provedbu	2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	- izvješće o provedbi Zakona s preporukama za poboljšanje - izvješće o usklađenosti s međunarodnim dokumentima - broj registriranih manjinskih škola

Provedbena mjera 6.3.	Stvarati pretpostavke za participaciju i integraciju sadržaja kojima će se afirmirati povijesni doprinosi manjina i njihovih pripadnika
Nositelj	Agencija za odgoj i obrazovanje
Sunositelj	Ministarstvo kulture
Rok za provedbu	2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	- izvješće s preporukama - integracija sadržaja u nastavne programe

CILJ 7. Pojačati napore u borbi protiv svih oblika nesnošljivosti, rasizma, antisemitizma i ksenofobije u medijima

Provedbena mjera 7.1.	Osigurati da se financijska potpora radijskim i televizijskim programima, koji se proizvode za nacionalne manjine ili ih pripremaju same nacionalne manjine, a koja se isplaćuje putem Fonda za promicanje pluralizma i raznovrsnosti medija, dodjeljuje na ravnopravnoj osnovi kako bi se zajamčilo da sve nacionalne manjine, uključujući i one brojčano manje, imaju korist od te sheme
Nositelj	Ministarstvo kulture
Sunositelj	
Rok za provedbu	2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	- dodijeljene financijske potpore prema iznosima, broju, nositeljima - analiza broja žalbi i pritužbi na diskriminaciju

Provedbena mjera 7.2.	Osigurati medijski pluralizam i osigurati odgovarajuću zastupljenost manjina kroz postupak izdavanja dozvola za rad i dodjeljivanja frekvencija privatnim radijskim i televizijskim postajama
Nositelj	Agencija za elektroničke medije
Sunositelj	
Rok za provedbu	

Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	- dodijeljene dozvole i frekvencije - sadržaji kojima se promiče zaštita i unaprjeđuje položaj manjina putem sredstava javnog informiranja

Nestale osobe u Republici Hrvatskoj

Agresija na Republiku Hrvatsku 1991. godine uzrokovala je neizvjesnost o sudbini 18.000 zatočenih i nestalih osoba. K tome, prilikom oslobađanja ranije okupiranih područja Republike Hrvatske 1995. godine nestale su daljnje 1.224 osobe. Polazeći prvenstveno od prava obitelji da saznaju istinu o sudbini svojih članova, Republika Hrvatska od 1991. godine izražava snažnu i kontinuiranu političku volju za rješavanjem pitanja nestalih osoba, koja se očituje kroz prihvaćanje međunarodnih konvencija i donošenje nacionalnih propisa, osnivanje i rad institucionalnih mehanizama te osiguravanje financijskih sredstava iz državnog proračuna Republike Hrvatske za rješavanje pitanja nestalih osoba.

U Republici Hrvatskoj se još uvijek traga za 1.759 nestalih osoba (stanje do 30. lipnja 2012. godine), od kojih 984 čine osobe nestale 1991. godine (većinom hrvatske i nesrpske nacionalnosti), te 775 osoba koje su nestale 1995. godine (većinom srpske nacionalnosti). K tome, otvoren je i zahtjev za traženje posmrtnih ostataka 407 osoba. Utvrđivanje i konačno rješavanje sudbine nestalih osoba, jedan je od ciljeva u Strategiji programa Vlade Republike Hrvatske za razdoblje 2013. – 2015. godine. Potrebno je, također, istaknuti suglasje na najvišoj političkoj razini o potrebi prioritarnog rješavanja pitanja nestalih osoba.

Poduzetim aktivnostima i mjerama nadležnih tijela Republike Hrvatske integriranim u "Hrvatski model traženja nestalih osoba" riješena je većina slučajeva zatočenih i nestalih osoba tijekom Domovinskoga rata.⁹³

Tijekom provođenja Nacionalnog programa zaštite i promicanja ljudskih prava 2008.-2011. godine, poduzeti su daljnji politički i provedbeni naponi koji su doprinijeli vrlo značajnom pomaku u rješavanju pitanja nestalih osoba u Republici Hrvatskoj.⁹⁴

Potrebno je naglasiti kako je u postupku evidentiranja nestalih osoba, kao i u drugim segmentima procesa traženja, Republika Hrvatska u cijelosti prihvatila i provodi kriterije Međunarodnog odbora Crvenog križa, što je i preporuka Ujedinjenih naroda⁹⁵. Standarde za prikupljanje podataka o nestalim osobama Republika Hrvatska je dodatno unaprijedila te su uz podatke koji se odnose na traženje, prikupljeni i podaci za potrebe identifikacije (ante-mortalni podaci i referentni uzorci). Prednosti prikupljanja cjelovitih podataka o nestalima, kao primjer dobre prakse, prepoznala su nadležna tijela susjednih država i međunarodne organizacije (Međunarodni odbor Crvenog križa, Međunarodna komisija za nestale osobe), te su ih ugradili u svoju metodologiju rada na području susjednih ratom zahvaćenih država.

Proces traženja nestalih osoba u Republici Hrvatskoj odvija se neovisno o podrijetlu žrtava, nacionalnosti, vjeroispovijesti, okolnostima nestanka ili bilo kojoj drugoj pripadnosti, što potvrđuju

⁹³ 7.666 osoba pronađeno je i razmijenjeno iz 64 logora i zatvora; preko 4.000 osoba je nakon zadržavanja na području Savezne Republike Jugoslavije repatriirano u Republiku Hrvatsku; 4.716 osoba ekshumirano je iz 146 masovnih, 1.200 pojedinačnih te zajedničkih grobnica; pozitivno su identificirani posmrtni ostaci 3.818 ekshumiranih žrtava te dostojno sahranjeni sukladno željama njihovih obitelji.

⁹⁴ Od 1. siječnja 2008. do 31. prosinca 2011. godine ekshumirani su posmrtni ostaci 250 osoba, dok su u istom razdoblju pozitivno identificirani posmrtni ostaci 352 osobe, koje su potom dostojno sahranjene. Prvenstveno procesom identifikacije, ali i drugim mjerama koje poduzimaju nadležna tijela Republike Hrvatske, predvođena Upravom za zatočene i nestale, od 1. siječnja 2008. do 31. prosinca 2011. godine, utvrđena je i konačno riješena sudbina 291 nestale osobe, te je zaključen 121 zahtjev za traženje posmrtnih ostataka. U istom razdoblju, otvoreno je 237 novih zahtjeva (115 zahtjeva za traženje nestalih osoba, te 122 zahtjeva za traženje posmrtnih ostataka).

⁹⁵ Rezolucija Opće skupštine Ujedinjenih naroda 63/183 "Nestale osobe" od 17. ožujka 2009. godine

podaci o nacionalnosti osoba pronađenih od 2008. godine.⁹⁶ Također, sve nestale osobe, neovisno o njihovoj nacionalnoj pripadnosti i okolnostima nestanka, primjenom istih kriterija i instrumenata, evidentirane su u službenoj evidenciji nestalih osoba. Vjerodostojnost evidencije nestalih osoba potvrđuje i Knjiga osoba nestalih na području Republike Hrvatske.⁹⁷ Sustavnost, jednako postupanje (nediskriminacija) i transparentnost, osigurali su dostizanje visokih standarda zbog čega su međunarodne organizacije i monitoring mehanizmi u cijelosti obustavili ili ograničili svoje nadziranje procesa traženja. Značaj pitanja nestalih osoba za Republiku Hrvatsku kao zemlju s neposrednim iskustvom u svezi prisilnih nestanaka potvrđuje i Kazneni zakon Republike Hrvatske (2011) koji je prisilno odvođenje uvrstio kao kazneno djelo zločina protiv čovječnosti.

Republika Hrvatska će nastaviti provoditi aktivnosti i mjere u cilju konačnog rješavanja svih slučajeva nestalih osoba iz Domovinskog rata te pronalaska, ekshumacije, identifikacije i dostojne sahrane žrtava iz masovnih, pojedinačnih i zajedničkih grobnica.

U narednom razdoblju težit će se daljnjem razvoju institucionalnih mogućnosti i unaprjeđenju "Hrvatskog modela traženja nestalih osoba". Stečena znanja na ovom području mogla bi se koristiti širom svijeta u svim situacijama čija je posljedica veći broj nestalih osoba: od prirodnih katastrofa, masovnih nesreća, do terorističkih akcija.

Cilj 1. Rješavanje svih slučajeva osoba nestalih tijekom Domovinskog rata (1991.-1995.)

Provedbena mjera 1.1.	Unaprjeđenje sustava evidencija i baza podataka o osobama nestalim tijekom Domovinskog rata, kao i osobama koje su bile u zatočeništvu te ekshumiranim, identificiranim i neidentificiranim posmrtnim ostacima, te redovito ažuriranje podataka
Nositelj	Ministarstvo branitelja
Sunositelj	
Rok za provedbu	prosinac 2013.
Izvor financiranja i potrebna sredstva	redovna sredstva iz Državnog proračuna
Pokazatelj provedbe	- osiguran pouzdan, točan i ažuran sustav podataka za traženje nestalih, rješavanje upita nadležnih tijela, udruga i građana te izradu redovitih izvješća

Provedbena mjera 1.2.	Prikupljanje pouzdanih saznanja o nestalim osobama i neregistriranim mjestima masovnih i pojedinačnih grobnica
Nositelj	Ministarstvo branitelja u suradnji s nadležnim tijelima Republike Hrvatske i organizacijama civilnog društva
Sunositelj	
Rok za provedbu	2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	redovna sredstva iz Državnog proračuna
Pokazatelj provedbe	- održanje broja prikupljenih saznanja o nestalim osobama ili/i neregistriranim mjestima masovnih i pojedinačnih grobnica

⁹⁶ 70% ekshumiranih posmrtnih ostataka pripada osobama većinom srpske nacionalnosti stradalima 1995. godine, dok je među identificiranim osobama podjednak udio (50%) osoba stradalih 1991. i osoba stradalih 1995. godine.

⁹⁷ 3. ažurirano izdanje objavljeno je u srpnju 2012. godine u suradnji Uprave za zatočene i nestale, Hrvatskog Crvenog križa i Međunarodnog odbora Crvenog križa

Cilj 2. Ekshumacija, identifikacija te dostojan pokop žrtava pronađenih u masovnim, pojedinačnim i zajedničkim grobnicama

Provedbena mjera 2.1.	Postupanje temeljem prikupljenih saznanja o nestalim osobama te neregistriranim i registriranim grobnim mjestima, provođenje procesa ekshumacije, obrade i identifikacije te dostojne sahrane posmrtnih ostataka; Provedba zajedničkih projekata s međunarodnim organizacijama
Nositelj	Ministarstvo branitelja u suradnji s nadležnim tijelima Republike Hrvatske i međunarodnim organizacijama
Sunositelj	
Rok za provedbu	2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	redovna sredstva iz Državnog proračuna
Pokazatelji provedbe	- očuvanje kontinuiteta u broju ekshumiranih i identificiranih posmrtnih ostataka te zadržavanje udjela dostojno sahranjenih žrtava (sukladno željama obitelji)

Prava aktivnih sudionika i stradalnika Domovinskog rata

Skrb o razvojačenim braniteljima, hrvatskim ratnim vojnim invalidima iz Domovinskog rata, mirnodopskim vojnim invalidima, stradalim pirotehničarima i njihovim obiteljima, obiteljima smrtno stradalih, zatočenih ili nestalih hrvatskih branitelja, zaštita njihovih interesa i poboljšanje njihovih prava kako bi prevladali posljedice Domovinskog rata i kako bi se očuvao dignitet Domovinskog rata i dalje je jedan od prioriteta Vlade Republike Hrvatske.

Najveći značaj pridaje se pružanju psihosocijalne, savjetodavne te zdravstvene pomoći, zapošljavanju nezaposlenih hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i djece smrtno stradalih hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata, kao i stambenom zbrinjavanju te obrazovanju stradalnika iz Domovinskog rata i djece smrtno stradalih, zatočenih ili nestalih hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i djece hrvatskih ratnih vojnih invalida iz Domovinskog rata te boljoj integraciji hrvatskih branitelja i hrvatskih ratnih vojnih invalida iz Domovinskog rata u društvo.

U Jedinstvenom Registru hrvatskih branitelja registrirano je 501.711 hrvatskih branitelja, 61.594 hrvatska ratna vojna invalida, 858 mirnodopskih vojnih invalida, 13.150 članova obitelji smrtno stradalih hrvatskih branitelja, smrtno stradalih pirotehničara i smrtno stradalih mirnodopskih vojnih invalida te 374 člana obitelji zatočenih ili nestalih hrvatskih branitelja.

Najveći dio prava sudionika i stradalnika Domovinskog rata propisan je Zakonom o pravima hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i članova njihovih obitelji⁹⁸ te propisima iz drugih područja posebice zdravstvenog i mirovinskog osiguranja te nacionalnim programima. Do kraja 2012. godine u zakonsku proceduru će biti upućene nove izmjene i dopune Zakona kako bi se i nadalje poboljšavala skrb za hrvatske branitelje i njihove obitelji.

Hrvatski branitelji iz Domovinskog rata imaju pravo na prednost pri zapošljavanju, poseban staž, prava iz osnovnog zdravstvenog osiguranja, pravo na udjele u Fondu hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata⁹⁹, pravo na opskrbninu, pravo na najnižu mirovinu, pravo na troškove pokopa uz vojne počasti, a neka od njihovih prava i prava njihove djece ovise o godinama života, imovinskom stanju i razdoblju sudjelovanja u Domovinskom ratu.

⁹⁸ NN 174/04, 92/05, 02/07, 107/07, 65/09, 137/09, 146/10 i 55/11

⁹⁹ Hrvatski branitelji raspolažu udjelima u Fondu hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i članova njihovih obitelji, čija je imovina na dan 30. lipnja 2012. godine iznosila 1.302.561.996,00 kuna

Temeljem navedenog Zakona određena prava zajamčena su i hrvatskim ratnim vojnim invalidima¹⁰⁰ i članovima obitelji smrtno stradalih zatočenih ili nestalih hrvatskih branitelja, po osnovi tjelesnog oštećenja ili gubitka, zatočenja ili nestanka člana obitelji. Njegovateljima 100%-tnih hrvatskih ratnih vojnih invalida I. skupine (485) priznaje se pravo na naknadu plaće u visini osobne invalidnine invalida I. skupine, prava iz mirovinskog i zdravstvenog osiguranja, doplatak za djecu i prava za vrijeme nezaposlenosti, kao zaposlenoj osobi prema posebnim propisima. Obiteljima hrvatskih branitelja koji su se našli u teškoj novčano-materijalnoj situaciji omogućava se korištenje prava na jednokratnu novčanu pomoć.¹⁰¹

Da bi obrazovanje bilo dostupnije osobama sa slabijim imovinskim statusom, djeci stradalnika iz Domovinskog rata dodjeljuju se stipendije iz Fonda za stipendiranje hrvatskih branitelja Domovinskog rata i djece hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata te se isplaćuje naknada za kupnju udžbenika za potrebe redovitog ili izvanrednog školovanja.¹⁰²

Najvažniji dokument na području pružanja psihosocijalne i zdravstvene pomoći je Nacionalni program psihosocijalne i zdravstvene pomoći sudionicima i stradalnicima iz Domovinskog rata (prethodni je bio donesen za razdoblje od 2005. do 2011. godine). Sukladno novim potrebama, u tijeku je donošenje novog Nacionalnog programa kojim će se proširiti krug korisnika, unaprijediti ustroj, sadržaj i metode rada. U cilju dostupnosti različitih oblika psihosocijalne i savjetodavne pomoći i potpore pomoć se pruža u životnoj sredini korisnika, uz mogućnost posjeta stručnih timova 21 županijskog Centra za psihosocijalnu pomoć te u 4 regionalna centra za psihotraumu i u Centru za krizna stanja.¹⁰³

U Republici Hrvatskoj se do kraja 2011. godine provodio Program za poboljšanje kvalitete življenja u obiteljima smrtno stradalih hrvatskih branitelja, hrvatskih ratnih vojnih invalida i hrvatskih branitelja oboljelih od posttraumatskog sindroma (PTSP), utemeljen na saznanjima da hrvatski branitelji i njihove obitelji češće od ostatka populacije oboljevaju od raznih psihičkih i somatskih oboljenja. Zbog velikog broja ljudi koji su tijekom rata bili izloženi izravnom ratnom stresu, kao i velikog broja sekundarno traumatiziranih osoba, nužna je organizirana emocionalna podrška, socijalna, psihološka i zdravstvena pomoć ratom traumatiziranim osobama te poduzimanje daljnjih mjera u cilju ublažavanja i otklanjanja negativnih posljedica.

Ministarstvo branitelja, u suradnji s Medicinskim fakultetom i Hrvatskim zavodom za javno zdravstvo, provodi epidemiološku studiju smrtnosti i pobola braniteljske populacije. Studija se provodi povezivanjem podataka iz evidencije branitelja s bazama podataka Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo o smrtnosti i pobolu. Navedenom studijom utvrdit će se pobol i smrtnost braniteljske populacije u odnosu na opću populaciju te će se na osnovu dobivenih podataka kreirati daljnji preventivni i zdravstveni programi, posebice za one skupine za koje se utvrde najznačajnija odstupanja.

S obzirom na dugotrajnu nezaposlenost hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata, kao i na predrasude potencijalnih poslodavaca o njihovom zdravstvenom stanju i radnoj sposobnosti, i danas postoji problem njihove teže zapošljivosti i nekonkurentnosti na tržištu radne snage, što se pokušava riješiti Programom stručnog osposobljavanja i zapošljavanja hrvatskih branitelja i djece smrtno stradalih, zatočenih ili nestalih hrvatskih branitelja.¹⁰⁴ Provedbom mjera iz Programa ne mijenja se samo broj

---

¹⁰⁰ Od 2008. do lipnja 2012. godine sufinancirana je nabava 597 ortopedskih i drugih pomagala za 457 HRVI I. skupine. Od 2008. do lipnja 2012. godine kroz Program medicinske odnosno fizikalne rehabilitacije liječilo se 367 hrvatskih ratnih vojnih invalida

¹⁰¹ Od 2008. do lipnja 2012. godine obiteljima 2.598 hrvatskih branitelja u teškoj novčano-materijalnoj situaciji dodijeljena je jednokratna novčana pomoć u iznosu od 10.432.185,56 kn.

¹⁰² Od 2008. do lipnja 2012. godine isplaćeno je ukupno 79.606.980,11 kn naknade za kupnju udžbenika za 62.034 učenika i studenata. Ukupno je od osnutka Fonda 2006. godine isplaćena 50.649 stipendija i naknada za poslijediplomske studije u iznosu od 298.337.200,00 kn.

¹⁰³ Od 2008. do lipnja 2012. godine pruženo je ukupno 256.444 intervencije za 203.319 korisnika, a djelatnici Centra za psihosocijalnu pomoć izašli su na ukupno 17.117 mobilnih intervencija. Regionalni centri za psihotraumu i Centar za krizna stanja pružili su ukupno 998.263 intervencije za 281.316 korisnika.

¹⁰⁴ Kroz šest mjera (mjeru stručnog osposobljavanja, mjeru samozapošljavanja, mjeru potpore radu zadruga hrvatskih branitelja, mjeru potpore projektima zadruga hrvatskih branitelja, mjeru proširenja postojeće djelatnosti te kroz mjeru

nezaposlenih nego i svijest o hrvatskim braniteljima kao potencijalnim posloprimcima (zaposlenicima), ali i uspješnim samostalnim poduzetnicima i malim gospodarstvenicima koji su često pokretači razvoja lokalne sredine iz koje dolaze. Uspješan Program stručnog osposobljavanja i zapošljavanja hrvatskih branitelja i djece smrtno stradalih hrvatskih branitelja nastavljen je donošenjem i provedbom novog programa za razdoblje od 2012. do 2013. godine.

Za vrijeme trajanja Domovinskog rata Vlada Republike Hrvatske započela je s programom stambenog zbrinjavanja članova obitelji smrtno stradalih, zatočenih i nestalih hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i hrvatskih ratnih vojnih invalida iz Domovinskog rata svih oštećenja organizma.¹⁰⁵

Prioritet u stambenom zbrinjavanju imaju članovi obitelji smrtno stradalih, zatočenih i nestalih hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i hrvatski ratni vojni invalidi iz Domovinskog rata s najvećim postocima oštećenja organizma (80% do 100% oštećenja organizma). U cilju olakšavanja mirnodopskog života, a kako bi stradalnicima Domovinskog rata i njihovim obiteljima omogućili odgovarajući stambeni standard, nastavlja se s programom stambenog zbrinjavanja i u narednom razdoblju.

Trajni učinak kvalitetne skrbi o hrvatskim braniteljima iz Domovinskog rata i članova njihovih obitelji postiže se i zajedničkim učinkovitim partnerstvom državnih institucija i organizacija civilnog društva pa tako i kroz kontinuiranu suradnju s udrugama proizašlim iz Domovinskog rata. Kroz sufinanciranje projekata i programa takvih udruga pružaju se razni oblici pomoći hrvatskim braniteljima i članovima njihovih obitelji.

Cilj 1. Omogućavanje efikasnijeg ostvarivanja prava stradalnika i sudionika Domovinskog rata

Provedbena mjera 1.1.	Osigurati materijalnu potporu za dosljednu provedbu prava iz Zakona o pravima hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i članova njihovih obitelji
Nositelj	Ministarstvo branitelja
Sunositelj	
Rok za provedbu	2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	redovna sredstva iz Državnog proračuna
Pokazatelji provedbe	- očuvanje kontinuiteta u ostvarivanju propisanih prava i skraćivanje rokova do ostvarenja pojedinog prava svim osobama koje ispunjavaju propisane uvjete

Provedbena mjera 1.2.	Osigurati materijalnu potporu za provedbu programa kojima se podiže kvaliteta življenja hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i članova njihovih obitelji
Nositelj	Ministarstvo branitelja
Sunositelj	
Rok za provedbu	2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	redovna sredstva iz Državnog proračuna
Pokazatelji provedbe	- broj odobrenih zahtjeva za korištenje prava i mjera iz pojedinog programa, maksimalni utrošak osiguranih sredstava

Provedbena mjera 1.3.	Osigurati materijalnu potporu programu stambenog zbrinjavanja stradalnika Domovinskog rata
------------------------------	--

kreditiranja malog i srednjeg poduzetništva) od 2004. kada je donesen prvi Program, potpomognuto je zapošljavanje 11.026 osoba.

¹⁰⁵ Kroz različite oblike stambenog zbrinjavanja (dodjelom i otkupom stanova, dodjelom stambenih kredita) stambeno je zbrinuto 14.782 stradalnika Domovinskog rata

Nositelj	Ministarstvo branitelja
Sunositelj	
Rok za provedbu	2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	redovna sredstva iz Državnog proračuna
Pokazatelji provedbe	- udio riješenih zahtjeva za stambeno zbrinjavanje u odnosu na broj podnesenih zahtjeva (povećanjem broja riješenih zahtjeva za stambeno zbrinjavanje smanjit će se broj stambeno nezbrinutih stradalnika i poboljšati kvaliteta njihovog stanovanja, a povećanjem broja prodanih stanova smanjit će se troškovi za održavanje objekata na teret Ministarstva)

Cilj 2. Unaprjeđenje psihosocijalne i zdravstvene skrbi za sudionike i stradalnike iz Domovinskog rata i članove njihovih obitelji

Provedbena mjera 2.1.	Osigurati psihosocijalnu i savjetodavnu pomoć i potporu te zdravstvenu skrb za sudionike i stradalnike iz Domovinskog rata i članove njihovih obitelji
Nositelj	Ministarstvo branitelja
Sunositelj	
Rok za provedbu	2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	redovna sredstva iz Državnog proračuna
Pokazatelji provedbe	- kontinuirana provedba Nacionalnog programa psihosocijalne i zdravstvene pomoći sudionicima i stradalnicima iz Domovinskog rata - udio kriznih situacija u ukupnom broju izvršenih intervencija (smanjenje udjela kriznih situacija u ukupnom broju izvršenih intervencija i postupno povećanje broja ostalih intervencija kao pokazatelj pružanja kvalitetne psihosocijalne pomoći) - udio broja odobrenih zahtjeva za nabavku ortopedskih i drugih pomagala te za medicinsku rehabilitaciju (povećanje broja odobrenih zahtjeva te skraćivanje rokova od podnošenja zahtjeva do ostvarivanja prava sukladno potrebama oboljelih osoba) - udio odobrenih zahtjeva za sufinanciranje projekata pristupačnosti osobama s invaliditetom (povećanje broja sufinanciranih projekata prilagodbi građevina, ustanova i javnih površina potrebama osoba s najtežom vrstom i stupnjem invaliditeta)

Provedbena mjera 2.2.	Prikupljanje empirijskih podataka za znanstveno-istraživački dio Programa i izrada studije o zdravstvenom i psihosocijalnom stanju ciljne populacije
Nositelj	Ministarstvo branitelja
Sunositelj	
Rok za provedbu	prosinac 2013.
Izvor financiranja i potrebna sredstva	redovna sredstva iz Državnog proračuna
Pokazatelji provedbe	- studija zasnovana na empirijskim pokazateljima o odstupanju u pobolu i smrtnosti braniteljske populacije u odnosu na opću populaciju i rizičnim skupinama na temelju koje će se razviti model analize zdravstvenog stanja te

	nastavni programi skrbi za ovu populaciju
--	---

Cilj 3. Poticati zapošljavanje hrvatskih branitelja i djece smrtno stradalih, zatočenih ili nestalih hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata

Provedbena mjera 3.1.	Provedba Programa stručnog osposobljavanja i zapošljavanja hrvatskih branitelja i djece smrtno stradalih, zatočenih ili nestalih hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata
Nositelj	Ministarstvo branitelja
Sunositelj	
Rok za provedbu	2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	redovna sredstva iz Državnog proračuna
Pokazatelji provedbe	- udio isplaćenih poticaja u ukupnom broju odobrenih poticaja Programa te broj dokaza o namjenskom trošenju isplaćenih sredstava (edukacijom i informiranjem ciljne skupine te povećanjem dostupnosti informacija o mjerama Programa povećava se broj korisnika koji imaju potpuni uvid u obveze koje isplata poticaja donosi čime se sprječava odustajanje od primanja poticajnih sredstava u svrhu povećanja njihove konkurentnosti na tržištu radne snage i rješavanja nezaposlenosti)

Provedbena mjera 3.2.	Formiranje i redovito ažuriranje baze podataka korisnika mjera iz Programa
Nositelj	Ministarstvo branitelja
Sunositelj	
Rok za provedbu	prosinao 2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	redovna sredstva iz Državnog proračuna
Pokazatelji provedbe	- točan i ažuran sustav podataka o korisnicima pojedinih mjera iz Programa za cjelokupno razdoblje u kojem se Program provodi koji će poslužiti za proširenje funkcije Programa dodatnim suradnjama sa strateškim partnerima

Provedbena mjera 3.3.	Proširenje suradnje Ministarstva branitelja sa strateškim partnerima u plasiranju proizvoda zadruga hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata
Nositelj	Ministarstvo branitelja
Sunositelj	
Rok za provedbu	2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	nisu potrebna dodatna sredstva
Pokazatelji provedbe	- broj sklopljenih sporazuma o suradnji s ministarstvom nadležnim za poduzetništvo i obrt te ostalim tijelima državne uprave, jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave te drugim pravnim i fizičkim osobama, kao i prerađivačkim industrijama te broj sklopljenih ugovora o otkupu i preradi proizvoda zadruga hrvatskih branitelja sa istima

Cilj 4. Podupirati rad udruga proisteklih iz Domovinskog rata koje provode programe vezane za očuvanje digniteta Domovinskog rata i razne oblike psihosocijalne i pravne potpore hrvatskim braniteljima i članovima njihovih obitelji

Provedbena mjera 4.1.	Godišnjim natječajima pružati financijsku potporu projektima udruga proisteklima iz Domovinskog rata
Nositelj	Ministarstvo branitelja
Sunositelj	
Rok za provedbu	2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	redovna sredstva iz Državnog proračuna
Pokazatelji provedbe	- udio odobrenih i sufinanciranih projekata u odnosu na broj prijavljenih projekata (bolja informiranost udruga o područjima financiranja u cilju što većeg broja prijavljenih projekata, a na dobrobit krajnjih korisnika te financiranje što većeg broja projekata koji zadovoljavaju uvjete iz natječaja)

Provedbena mjera 4.2.	Osigurati materijalnu potporu za obilježavanje datuma značajnih za Domovinski rat
Nositelj	Ministarstvo branitelja
Sunositelj	
Rok za provedbu	2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	redovna sredstva iz Državnog proračuna
Pokazatelji provedbe	- broj obilježenih obljetnica i održanih prigodnih programa (povećanje broja održanih prigodnih programa i svečanosti u odnosu na ukupan broj obljetnica)

Pravo na besplatnu pravnu pomoć

Stupanjem na snagu Zakona o besplatnoj pravnoj pomoći¹⁰⁶ 6. lipnja 2008. godine stvoren je cjelovit sustav pravne pomoći određenim kategorijama građana, koji si zbog materijalnih i socijalnih uvjeta ne mogu sami osigurati odgovarajuću pravnu pomoć u sudskim i drugim postupcima.

Ministarstvo pravosuđa kontinuiranom je analizom stanja na terenu pomno pratilo potrebe sustava te je promptno reagiralo i putem intervencija na najbolji mogući način mehanizme sustava prilagođavalo potrebama. Međutim, uočeni su određeni nedostaci koji su bili predmetom ocjene Ustavnog suda Republike Hrvatske. U skladu s Odlukom Ustavnog suda¹⁰⁷ broj: U-I-722/2009 od 6. travnja 2011. godine donesene su Izmjene i dopune Zakona o besplatnoj pravnoj pomoći.¹⁰⁸ Izmjenama i dopunama Zakona o besplatnoj pravnoj pomoći napušten je koncept egzistencijalnog pitanja kao jednog od uvjeta odobravanja besplatne pravne pomoći, pristupilo se stvaranju novih uvjeta imovinskih kriterija za odobravanje besplatne pravne pomoći, jasno su definirani razlozi kada odvjetnici smiju odbiti pružanje besplatne pravne pomoći te je stvoren jasnije definirani okvir za odobravanje pravne pomoći uređenjem primarne i sekundarne pravne pomoći, tako da su taksativno navedeni postupci u kojima se te vrste pravne pomoći mogu odobriti, a predviđena je iznimka kojoj je cilj omogućavanje pružanja pravne pomoći u svim sudskim postupcima, te je jasno i sveobuhvatno uređen postupak povrata iznosa pružene pravne pomoći. Osim navedenoga, u Zakon o besplatnoj pravnoj pomoći unosi se i niz drugih manje opsežnih poboljšanja koja se odnose na širenje kruga pružatelja pravne pomoći,

¹⁰⁶ NN 62/08, 81/11

¹⁰⁷ NN 44/11

¹⁰⁸ NN 81/11

značajnije su ojačani instrumenti provjere imovnog stanja potencijalnih korisnika pravne pomoći, olakšano je administriranje sustava te je preciziran postupak izbora člana Povjerenstva za pravnu pomoć iz redova ovlaštenih udruga.

Sustav besplatne pravne pomoći dio je sveobuhvatnog okvira pravne pomoći koji uključuje i sustavni institut oslobođenja od plaćanja sudskih pristojbi i troškova sudskih postupaka. U navedenim područjima postojale su znatne pravne praznine i zakonska preklapanja posebnih propisa (Zakon o parničnom postupku¹⁰⁹ i Zakon o sudskim pristojbama¹¹⁰), koji su bili protivni načelima učinkovitosti i pravne sigurnosti. Sada je jasno i precizno propisano postupanje nadležnih tijela, sudova, korisnika i drugih uključenih osoba te je jasno propisana prednost koju Zakon o besplatnoj pravnoj pomoći ima u primjeni pred drugim posebnim propisima u pitanjima vezanima uz ta područja.

Prenošenjem odlučivanja na urede državne uprave, u sustavu besplatne pravne pomoći omogućuje se sustavan nadzor nad imovnim stanjem podnositelja zahtjeva i ujednačena praksa. Istodobno, postiže se veća pravednost i učinkovitost oslobađanja od plaćanja pristojbi i troškova jer će se oslobođenje odobravati onima kojima je najpotrebnije te je znatno pojačana prevencija zloraba tih instituta s obzirom na to da sudovi ne raspolažu dovoljnim mehanizmima za učinkovite provjere, posebice preopterećeni sudovi.

Na temelju podataka iznesenih u izvješćima o ostvarivanju prava na pravnu pomoć i utrošku sredstava u 2009. i 2010. godini proizlazi da je broj korisnika sustava u kontinuiranom porastu.¹¹¹

Iako će se i dalje nastaviti rast broja odobrenih zahtjeva za korištenje pravne pomoći, taj će rast ostati u okvirima planiranog, odnosno onog za koji su osigurana proračunska sredstva. Osim toga, očekuje se da će doći do znatno racionalnijeg oslobađanja od plaćanja sudskih pristojbi, koje će biti usmjereno na one koji ispunjavaju propisane kriterije. Time se ujedno uređuje jedno važno područje koje je zbog nepostojanja potrebnih nadzornih mehanizama dovodilo do nekontroliranog oslobađanja od plaćanja sudskih pristojbi, a time i zakidanja državnog proračuna. Također, jasnije je definirano snošenje troškova, čime je osigurano da će u jednom dijelu troškovi ići na teret onoga koji je neosnovano prouzročio spor korisniku pravne pomoći. Na taj će se način osigurati usmjeravanje korištenja pravne pomoći onima koji su stvarno u potrebi.

Kako je i uvodno istaknuto, sustav besplatne pravne pomoći postaje sveobuhvatnim sustavom pravne pomoći, te je stoga jedan od najvećih izazova na tom području provesti usklađivanje s ostalim posebnim propisima koji dijelom reguliraju materiju pravne pomoći. Djelomično usklađenje na tom području postignuto je zadnjom novelom Zakona o parničnom postupku.¹¹² Također, potrebno je osigurati unificiranu primjenu Zakona o besplatnoj pravnoj pomoći na cijelom teritoriju Republike Hrvatske, stvarajući na taj način pravnu sigurnost građana kojima je sustav i namijenjen. Nadalje, potrebno je dodatno informirati javnost o mogućnostima koje sustav besplatne pravne pomoći uspostavljen Zakonom o besplatnoj pravnoj pomoći nudi građanima.

Također, provedbom Twinning Light projekta IPA 2009 "Unaprjeđenje sustava pravne pomoći u Republici Hrvatskoj" sustav je ocijenjen od strane stručnjaka Republike Litve, te je planiranim aktivnostima tijekom provedbe projekta sustav postao razumljiviji i bliži predstavnicima sudske i upravne vlasti, ostalim aktivnim subjektima sustava, kao i široj javnosti. Prenesena znanja i novo naučene vještine provedbom ovog projekta pomoći će Ministarstvu pravosuđa u budućem unaprjeđenju sustava i njegovom daljnjem oblikovanju u skladu sa stvarnim potrebama korisnika sustava.

¹⁰⁹ NN 53/91, 91/92, 112/99, 88/01, 117/03, 88/05, 84/08, 96/08 i 123/08

¹¹⁰ NN 74/95, 57/96, 137/02, 26/03, 125/11, 112/12

¹¹¹ Od 1. siječnja 2009. godine do 31. prosinca 2009. godine u Republici Hrvatskoj zaprimljeno je sveukupno 3.847 zahtjeva za besplatnu pravnu pomoć. Od toga je prihvaćen 2.651 zahtjev, odbijena su 894, odbačeno ih je 166, a obustavljeno 129 zahtjeva. Za razdoblje od 1. siječnja 2010. godine do 31. prosinca 2010. godine u Republici Hrvatskoj zaprimljeno je sveukupno 4.197 zahtjeva za besplatnu pravnu pomoć. Od toga je prihvaćeno 3.267 zahtjeva, odbijeno je 617, odbačeno ih je 113, a obustavljeno 158.

¹¹² NN 53/91, 91/92, 112/99, 117/03, 84/08, 123/08, 57/11

Slijedom toga, nepobitna je uloga Ministarstva pravosuđa kao središnjeg nositelja sustava. Međutim, nameće se i potreba za daljnjim aktivnim uključivanjem ostalih nositelja sustava u proces njegovog daljnjeg osnaživanja i osuvremenjivanja u skladu sa zahtjevima razvoja društva u cjelini.

CILJ 1. Nastaviti unaprjeđivati sustav besplatne pravne pomoći

Provedbena mjera 1.1.	Povećati vidljivost instituta besplatne pravne pomoći te ciljanim aktivnostima približiti sustav svim građanima, posebno potrebitim skupinama
Nositelj	Ministarstvo pravosuđa
Sunositelj	
Rok za provedbu	2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	<ul style="list-style-type: none"> - osigurana veća vidljivost instituta besplatne pravne pomoći u javnosti - broj podnesenih zahtjeva za pružanje besplatne pravne pomoći - broj odobrenih zahtjeva za pružanje besplatne pravne pomoći - broj odbijenih zahtjeva za pružanje besplatne pravne pomoći

Provedbena mjera 1.2.	Nastaviti obrazovati suce, državne službenike i pružatelje besplatne pravne pomoći
Nositelj	Ministarstvo pravosuđa
Sunositelj	Pravosudna akademija
Rok za provedbu	2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	<ul style="list-style-type: none"> - broj sudaca, državnih službenika i pružatelja besplatne pravne pomoći koji su prošli kroz sustav obrazovanja o institutu besplatne pravne pomoći na godišnjoj osnovi - broj, sadržaj i trajanje programa

Provedbena mjera 1.3.	Izrada promotivnih i edukativnih materijala (brošure, letke i dr.) koji će biti dostupni pri svim prvostupanjskim sudovima i upravnim tijelima te pri ovlaštenim pružateljima pravne pomoći
Nositelj	Ministarstvo pravosuđa
Sunositelj	
Rok za provedbu	lipanj 2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	<ul style="list-style-type: none"> - broj i vrsta izrađenih materijala o institutu besplatne pravne pomoći - broj distribuiranih materijala - broj materijala na Internet stranicama tijela, ovlaštenih pružatelja i organizacija civilnog društva

Provedbena mjera 1.4.	Organizacija događaja (javnih skupova, okruglih stolova) na temu besplatne pravne pomoći
------------------------------	--

Nositelj	Ministarstvo pravosuđa u suradnji s ostalim nadležnim tijelima državne uprave
Sunositelj	
Rok za provedbu	2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	- broj održanih događaja (javnih skupova i okruglih stolova) na temu besplatne pravne pomoći - broj sudionika na javnim skupovima i okruglim stolovima na temu besplatne pravne pomoći

Provedbena mjera 1.5.	Organizirati radionice i seminare o besplatnoj pravnoj pomoći za ciljane grupe subjekata sustava
Nositelj	Ministarstvo pravosuđa u suradnji s ostalim nadležnim tijelima državne uprave
Sunositelj	
Rok za provedbu	2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	- broj održanih radionica i seminara na temu besplatne pravne pomoći - broj i vrsta sudionika na javnim skupovima i okruglim stolovima na temu besplatne pravne pomoći

Sloboda medija

Sloboda govora u današnjem društvu predstavlja jedno od temeljnih ljudskih prava, što potvrđuju i dokumenti Ujedinjenih naroda i Vijeća Europe: Opća deklaracija o ljudskim pravima (čl. 19.), Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima (čl. 19.), Deklaracija o slobodi izražavanja i informiranja Vijeća Europe, Konvencija o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda Vijeća Europe (čl. 10.). Na regionalnom nivou pravo na slobodu govora zajamčeno je i Okvirnom konvencijom za zaštitu manjina i Europskom poveljom o regionalnim jezicima ili jezicima manjina.

Ustavom Republike Hrvatske jamči se sloboda mišljenja i sloboda izražavanja misli koja osobito obuhvaća slobodu tiska i drugih sredstava javnog priopćavanja, slobodu javnog nastupa te slobodno osnivanje svih ustanova javnog priopćavanja. Također, zabranjuje se cenzura, a novinarima se jamči pravo na slobodu izvještavanja i pristup informaciji. Ustavom zajamčena prava razrađuju se Zakonom o medijima¹¹³, Zakonom o elektroničkim medijima¹¹⁴, kao i Zakonom o Hrvatskoj radioteleviziji¹¹⁵

Zakonom o medijima određeno je kako sloboda medija obuhvaća slobodu izražavanja mišljenja, slobodu prikupljanja, istraživanja, objavljivanja i raspačavanja informacija u cilju informiranja javnosti, slobodu protoka informacija, kao i dostupnost javnim informacijama, uvažavanje zaštite ljudske osobnosti, privatnosti i dostojanstva te slobodu osnivanja pravnih osoba za obavljanje djelatnosti javnog informiranja. Nadalje, Republika Hrvatska obvezuje se poticati proizvodnju i objavljivanje programskih sadržaja koji se odnose na ostvarivanje prava na javno informiranje i na obaviještenost svih državljana Republike Hrvatske, svih Hrvata izvan granica Republike Hrvatske te pripadnika nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj, kao i programskih sadržaja koji se odnose na ostvarivanje ljudskih prava građana.

¹¹³ NN 59/04

¹¹⁴ NN 153/09

¹¹⁵ NN 137/10

Zakonom o elektroničkim medijima također se jamči sloboda izražavanja i programska sloboda elektroničkih medija. Djelatnost objavljivanja programa koji se odnose na ostvarivanje prava na javno informiranje i na obaviještenost svih građana Republike Hrvatske, pripadnika hrvatskih nacionalnih manjina i zajednica u inozemstvu te ostvarivanje prava nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj, kao i ostvarivanje ljudskih i političkih prava građana. Unapređivanje pravne i socijalne države te civilnog društva u Zakonu je označeno kao djelatnost od interesa za Republiku Hrvatsku.

Također je Zakonom o elektroničkim medijima osnovan *Fond za poticanje pluralizma i raznovrsnosti elektroničkih medija* kao Fond Agencije za elektroničke medije, iz kojeg se namjenskim sredstvima godišnje financiraju raznovrsni programi nakladnika televizije i/ili radija na lokalnoj i regionalnoj razini kojima se doprinosi unaprjeđenju i zaštiti ljudskih prava.

Zakonom o Hrvatskoj radioteleviziji (u daljnjem tekstu: HRT) propisano je da je HRT dužan pridonositi poštivanju i promicanju temeljnih ljudskih prava i sloboda. HRT je obavezan osobito proizvoditi, suproizvoditi i objavljivati programe namijenjene ostvarivanju ljudskih prava, ravnopravnosti i političkih prava, kao i objektivnom izvješćivanju i ukazivanju na kršenje ljudskih prava ranjivih skupina. Ova obaveza HRT-a dodatno se uređuje, pored ostalih programskih obveza HRT-a, ugovorom potpisanim između HRT-a i Vlade Republike Hrvatske.¹¹⁶

U zakonske odredbe bilo je nužno unijeti i određena ograničenja slobode izražavanja, a kako bi se zaustavio "govor mržnje" te zaštitili određeni interesi države i pojedinaca. Pritom se u Zakonu o medijima navodi da je slobodu medija dopušteno ograničiti kada je i koliko je to nužno u demokratskom društvu i to samo na način propisan zakonom. "Govor mržnje" je zabranjen Zakonom o elektroničkim medijima u svim audiovizualnim i radijskim programima, te elektroničkim publikacijama.¹¹⁷

Zakonom o medijima štiti se pravo na privatnost svake osobe. Tako je propisano da svaka osoba ima pravo na zaštitu privatnosti, dostojanstva, ugleda i časti. Međutim, osoba koja svojim izjavama, ponašanjem i drugim djelima u vezi s njezinim osobnim ili obiteljskim životom sama privlači pozornost javnosti ne može zahtijevati istu razinu zaštite privatnosti kao drugi građani. Nadalje, istim Zakonom posebno se štiti privatnost, dostojanstvo, ugled i čast djece, mladeži i obitelji bez obzira na spol i spolno opredjeljenje. Isto tako, zabranjuje se objavljivanje informacija kojima se otkriva identitet djeteta, ukoliko se time ugrožava dobrobit djeteta. Mediji su također dužni poštovati pravo na zaštitu identiteta svjedoka i oštećenika kaznenih djela i bez njihova znanja i pristanka ne smiju otkriti njihov identitet. Pritom je važno napomenuti da je propisana i prekršajna odgovornost za nakladnika koji objavom programskog sadržaja povrijedi navedena prava djece i mladeži.

Djeca i maloljetnici posebno su zaštićeni i odredbama Zakona o elektroničkim medijima kojim se zabranjuje objavljivanje informacije kojom se otkriva identitet djeteta do 18 godine života uključenog u slučajeve bilo kojeg oblika nasilja, bez obzira je li svjedok, žrtva ili počinitelj ili je dijete pokušalo ili izvršilo samoubojstvo, kao i iznositi pojedinosti iz djetetovih obiteljskih odnosa i privatnog života. Posebno valja istaknutu da su zabranjeni programski sadržaji koji mogu ozbiljno ugroziti fizički, mentalni ili moralni razvoj maloljetnika, posebno oni koji uključuju pornografiju ili bezrazložno nasilje. Također, audiovizualne ili radijske programe, za koje je vjerojatno da bi mogli ugroziti fizički, mentalni ili moralni razvoj maloljetnika, moguće je objavljivati samo kada je od nakladnika televizije ili radija osigurano, odabirom vremena emitiranja ili bilo kojom tehničkom mjerom, da maloljetnici neće, u uobičajenim okolnostima, čuti ili vidjeti takve programe, a prije njihova objavljivanja nakladnik je dužan objaviti odgovarajuće upozorenje. Nadalje, maloljetnici se štite i odredbama Zakona kojima se uređuju audiovizualne komercijalne komunikacije te se zabranjuju komercijalne komunikacije kojima bi se

¹¹⁶ Privremeni ugovor između Vlade Republike Hrvatske i Hrvatske radiotelevizije za razdoblje do 01. siječnja 2013. godine, koji je usvojen Zaključkom na sjednici Vlade Republike Hrvatske dana 17. veljače 2011. godine.

¹¹⁷ Zakon o medijima i Zakon o elektroničkim medijima propisuju kako je zabranjeno prenošenjem programskih sadržaja u medijima poticati ili veličati bilo koju vrstu neravnopravnosti, kao i ideološke i državne tvorevine nastale na takvim osnovama, te izazivati nacionalno, rasno, vjersko, spolno ili drugo neprijateljstvo ili nesnošljivost, poticati nasilje i rat.

mogla prouzročiti moralna ili fizička šteta maloljetnicima, odnosno one kojima se izravno maloljetnike potiče na kupnju iskorištavajući njihovo neiskustvo ili lakovjernost, odnosno povjerenje koje maloljetnici imaju u roditelje, nastavnike ili druge osobe. Također je predviđena prekršajna odgovornost za kršenje navedenih odredbi ovog Zakona o elektroničkim medijima.

Navedenim zakonima štite se i prava nacionalnih manjina te im se jamči sloboda proizvodnje i emitiranja radijskog i televizijskog programa, kao i materijalna potpora države za proizvodnju i emitiranje radijskih i televizijskih programa na jeziku i pismu nacionalnih manjina. Zakonom o HRT-u propisano je da HRT-a mora osobito proizvoditi i objavljivati programe namijenjene informiranju pripadnika nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj na jezicima nacionalnih manjina.

Istim Zakonom HRT je obavezan na prilagođavanje, proizvodnju, suproizvodnju i objavljivanje programa o osobama s invaliditetom i djeci s teškoćama u razvoju te na prevođenje programa na hrvatski znakovni jezik. Zakonom o elektroničkim medijima propisano je da će Vijeće za elektroničke medije poticati pružatelje audiovizualnih medijskih usluga da svoje usluge postupno čine dostupnima osobama s oštećenjem sluha ili vida.

Iako su mediji izuzetno važni za podizanje svijesti javnosti o potrebi zaštite i promicanja ljudskih prava, i dalje se bilježe slučajevi kršenja ljudskih prava od strane medija. Stoga je izuzetno važno nastaviti s procesom obrazovanja odgovornih osoba u medijima, urednika i novinara o ovim važnim pitanjima, osobito s obzirom na činjenicu da unatoč postignutom napretku, mediji i dalje ne pokazuju dovoljan stupanj interesa za problematiku poštivanja i promicanja ljudskih prava.

Prema Zakonu o elektroničkim medijima predviđeno je Vijeće za elektroničke medije kao nezavisno tijelo koje provodi postupak utvrđivanja nepoštivanja ili kršenja odredbi Zakona, izriče opomene u slučaju nepoštivanja odredbi Zakona i podzakonskih akata te podnosi optužne prijedloge sukladno prekršajnim odredbama Zakona i Prekršajnog zakona, a u određenim slučajevima može donijeti i odluku o oduzimanju koncesije i dopuštenja. Međutim, ne postoji regulatorno tijelo sa sličnim ovlastima na području tiskovnih medija. U tom je smjeru potrebno uložiti dodatan napor kako bi se i u tiskanim medijima podigla razina poštivanja propisima zajamčenih ljudskih prava.

Cilj 1. Razvijati autonomiju i slobodu medija

Provedbena mjera 1.1.	Uvažavajući načela slobode medija, organizirati okrugle stolove, seminare i radionice za novinare, nakladnike, predstavnike organizacija civilnog društva te poticati samoregulaciju i koregulaciju u području medija
Nositelj	Ministarstvo kulture u suradnji s Vijećem za elektroničke medije i Hrvatskim novinarskim društvom
Sunositelj	
Rok za provedbu	2013.
Izvor financiranja i potrebna sredstva	redovna sredstva iz Državnog proračuna i sredstva Vijeća za elektroničke medije
Pokazatelji provedbe	<ul style="list-style-type: none"> - broj održanih okruglih stolova, seminara i radionica - broj sudionika na okruglim stolovima, seminarima i radionicama - upitnici o evaluaciji po održavanju seminara i radionica - broj pokrenutih postupaka koregulacije i samoregulacije - dodijeljena sredstva Fonda za poticanje pluralizma i raznovrsnosti elektroničkih medija širokom krugu korisnika s glavnim ciljem poticanja autonomije i slobode medija

Provedbena mjera 1.2.	Jačanje pretpostavki za istragu, progon i kažnjavanje počinitelja zastrašivanja i agresije protiv novinara
Nositelj	Ministarstvo unutarnjih poslova
Sunositelj	Hrvatsko novinarsko društvo
Rok za provedbu	2013.
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	- odnos broja prijavljenih i procesuiranih djela - kvalitativna analiza izrečenih kazni

Cilj 2. Unaprijediti poštivanje pravila novinarske etike i struke

Provedbena mjera 2.1.	Izobrazba novinara, urednika i nakladnika o pravnoj stečevini Europske unije i aktima Vijeća Europe koji se odnose na medije
Nositelj	Ministarstvo kulture u suradnji s Vijećem za elektroničke medije i Hrvatskim novinarskim društvom te organizacijama civilnog društva
Sunositelj	
Rok za provedbu	2013.
Izvor financiranja i potrebna sredstva	redovna sredstva iz Državnog proračuna i sredstva Vijeća za elektroničke medije
Pokazatelji provedbe	- broj održanih okruglih stolova, seminara i radionica - broj sudionika na okruglim stolovima, seminarima i radionicama - upitnici o evaluaciji po održavanju seminara i radionica

Provedbena mjera 2.2.	Izobrazba novinara i urednika o ljudskim pravima
Nositelj	Ministarstvo kulture
Sunositelji	Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Vlade Republike Hrvatske u suradnji s Vijećem za elektroničke medije, Hrvatskim novinarskim društvom, Hrvatskom radiotelevizijom i organizacijama civilnog društva
Rok za provedbu	2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	redovna sredstva iz Državnog proračuna i sredstva Vijeća za elektroničke medije
Pokazatelji provedbe	- broj održanih okruglih stolova, seminara i radionica - broj sudionika na okruglim stolovima, seminarima i radionicama - upitnici o evaluaciji po održavanju seminara i radionica

Pravo na pristup informacijama

Pravo na pristup informacijama kao temeljno ljudsko pravo rezultat je razvoja suvremene pravne države, proizašlo iz prava na slobodu mišljenja i izražavanja, i prava na obaviještenost. U određenom broju država, među kojima je i Republika Hrvatska, pravo na pristup informacijama postalo je i

ustavom zajamčeno pravo.¹¹⁸

Pored Ustava, pravo na pristup informacijama zaštićeno je i Europskom konvencijom o ljudskim pravima i temeljenim slobodama¹¹⁹ te Konvencijom o pristupu informacijama, sudjelovanju javnosti u odlučivanju i pristupu pravosuđu u pitanjima okoliša sastavljenoj u Aarhusu dana 25. lipnja 1998. godine.¹²⁰

Republika Hrvatska je jedna od 38 zemalja svijeta koje su pristupile globalnoj inicijativi Otvorene vlasti koju su pokrenule Sjedinjene Američke Države, a u okviru koje se razrađuje strategija, akcijski plan i prate mjere u jačanju transparentnosti u pristupu informacijama javnog značaja.

U Republici Hrvatskoj je Hrvatski sabor donio Zakon o pravu na pristup informacijama 2003. godine¹²¹, a Izmjene i dopune Zakona donesene su 2011. godine¹²². Zakonom se uređuje postupak ostvarivanja prava na pristup informacijama od strane korisnika prava na informaciju, propisuju se načela prava na pristup informacijama, iznimke od prava na pristup informacijama, uređuju se obveze tijela javne vlasti te kaznene odredbe vezane za ostvarivanje prava na pristup informacijama. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o pravu na pristup informacijama je donio bitne pomake uvođenjem nadzora nad provedbom Zakona, osnivanjem neovisnog tijela za zaštitu prava na pristup informacijama Agencije za zaštitu osobnih podataka, izmjenom žalbenog postupka, uvođenje testa javnog interesa i razmjernosti. proširuje se krug tijela javne vlasti i na pravne osobe čiji su programi ili djelovanje zakonom utvrđeni kao javni interes te se u cijelosti ili djelomično financiraju iz državnog proračuna ili iz proračuna jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, kao i trgovačka društva u kojima Republika Hrvatska i jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave imaju zasebno ili zajedno većinsko vlasništvo¹²³. Zakonom su proširene kaznene sankcije te su doneseni kriteriji za određivanje stvarnih materijalnih troškova tijela koja daju informacije.¹²⁴

Sve informacije dostupne su svakoj domaćoj ili stranoj fizičkoj i pravnoj osobi u skladu s uvjetima i ograničenjima Zakona o pravu na pristup informacijama.¹²⁵ U članku 8. Zakona o pravu na pristup informacijama navedeni su slučajevi kada je tijelo javne vlasti ovlašteno uskratiti pravo na pristup informaciji (ako je informacija klasificirana stupnjem tajnosti sukladno zakonu i/ili općem aktu donesenom na temelju zakona kojim se propisuje tajnost podataka ili je zaštićena zakonom kojim se uređuje područje zaštite osobnih podataka, ako postoje osnove sumnje da bi njezino objavljivanje onemogućilo učinkovito, neovisno i nepristrano vođenje sudskog, upravnog ili drugog pravno uređenog postupka, izvršenje sudske odluke ili kazne, onemogućilo rad tijela koja vrše upravni nadzor, inspeksijski nadzor, odnosno nadzor zakonitosti, povrijedilo pravo intelektualnog vlasništva, osim u slučaju izričitoga pisanog pristanka autora ili vlasnika, ako se radi o informacijama koje se tiču svih postupaka koje vode nadležna tijela u predistražnim i istražnim radnjama za vrijeme trajanja tih postupaka). Člankom 8. stavkom 4. Zakona o pravu na pristup informacijama propisano je da će tijelo

¹¹⁸ Čl. 38. st. 4. Ustava Republike Hrvatske: "Jamči se pravo na pristup informacijama koje posjeduju tijela javne vlasti. Ograničenja prava na pristup informacijama moraju biti razmjerna naravi potrebe za ograničenjem u svakom pojedinom slučaju te nužna u slobodnom i demokratskom društvu, a propisuju se zakonom."

¹¹⁹ Europska konvencija u čl. 10. navodi da svatko ima pravo na slobodu izražavanja. To pravo obuhvaća slobodu mišljenja i slobodu primanja i širenja informacija i ideja be-z miješanja javne vlasti i bez obzira na granice.

¹²⁰ NN – Međunarodni ugovori br. 1/07

¹²¹ NN 172/03, 144/10, 77/11

¹²² Odlukom Ustavnog suda Republike Hrvatske ukinut je Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o pravu na pristup informacijama (NN 144/10) radi izostanka Ustavom propisane većine pri njegovom donošenju, odnosno radi utvrđene njegove formalne protuustavnosti. Hrvatski sabor donio je dana 27. svibnja 2011. godine na 23. sjednici Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o pravu na pristup informacijama (NN 77/11)

¹²³ Agencija je izradila Izvješće o provedbi Zakona o pravu na pristup informacijama za 2010. godinu, u kojem je zaključila da u primjeni odredbi Zakona u 2010. godini nisu postignuti najbolji rezultati. Naime, od 3.958 tijela javne vlasti koja su trebala dostaviti izvješće o provedbi Zakona, samo 854 tijela je to i učinilo, što znači da je samo 22% tijela javne vlasti izvršilo svoju obavezu, iz čega proizlazi nepoznavanje zakonskih odredbi, te je očigledno da je nužno upoznati tijela javne vlasti s obavezama koje proizlaze iz Zakona. U Izvješću je naglašeno da su posljednjim zakonskim izmjenama i dopunama napravljeni dobri temelji na kojima se može graditi kvalitetan međuodnos tijela javne vlasti i korisnika prava na informaciju.

¹²⁴ NN 38/11

¹²⁵ Pravo na pristup informacijama je neraskidivo vezano uz pojam otvorene vlasti te je dio procesa otvaranja vlasti prema građanima. Vlast koja namjerava biti otvorena obvezna je osigurati javni karakter svog djelovanja te mora pravodobno, potpuno i točno informirati javnost o svojim aktivnostima kao i redovito objavljivati informacije.

javne vlasti nadležno za postupanje po zahtjevu iznimno omogućiti pristup informaciji, ako je takvo postupanje u interesu javnosti i nužno za postizanje zakonom utvrđene svrhe te razmjerno cilju koji treba postići (test javnog interesa i razmjernosti).

S obzirom da službenici za informiranje rješavaju pojedinačne zahtjeve, redovito objavljuju informacije te obavljaju ostale poslove koji su im povjereni temeljem Zakona, nužno je njihovo stručno osposobljavanje i usavršavanje. Potrebno je provesti podizanje svijesti korisnika prava na informaciju o potrebi i važnosti ostvarivanja prava na pristup informacijama kao temeljnog ljudskog prava.

Redovito objavljivanje informacija odnosi se na obvezu tijela javne vlasti da u okviru svojih redovitih aktivnosti objavljuju određeni krug informacija za koje se pretpostavlja da su od općeg interesa.¹²⁶ Tijela javne vlasti trebaju prihvatiti aktivnu ulogu građana te otvoreno i javno djelovati.

Najvažniji izazovi na ovom području su: osiguranje učinkovitijeg provođenja normativnog okvira, povećanje transparentnosti javnih vlasti u objavi informacija, dodatno usavršavanje službenika za informiranje o pravu na pristup informacijama, osvježavanje korisnika prava na informacije o postojanju institucionalnih i normativnih mehanizama za pristup informacijama

Cilj 1. Osiguranje učinkovitije provedbe zakonskih odredbi o pravu na pristup informacijama

Provedbena mjera 1.1.	Provoditi žalbeni postupak i nadzorne aktivnosti prema Zakonu o pravu na pristup informacijama te poticati tijela javne vlasti na redovito objavljivanje informacija
Nositelj	Agencija za zaštitu osobnih podataka
Sunositelj	
Rok za provedbu	2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	redovna sredstva iz proračuna Agencije za zaštitu osobnih podataka
Pokazatelj provedbe	- postotak rješavanja predmeta u II. stupanjskom postupku u zakonskim rokovima

Provedbena mjera 1.2.	Osigurati okvir i primjenu za odgovarajuće mehanizme sankcija za kršenje prava na pristup informacija
Nositelj	Ministarstvo uprave
Sunositelj	Agencija za zaštitu osobnih podataka
Rok za provedbu	2013.
Izvor financiranja i potrebna sredstva	redovna sredstva iz proračuna Agencije za zaštitu osobnih podataka
Pokazatelji provedbe	- utvrđen prijedlog Zakona o pravu na pristup informacijama

Provedbena mjera 1.3.	Usavršavati službenike za informiranje o pravu na pristup informacijama
Nositelj	Agencija za zaštitu osobnih podataka
Sunositelj	
Rok za provedbu	2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	redovna sredstva iz proračuna Agencije za zaštitu osobnih podataka
Pokazatelji provedbe	- broj održanih seminara za službenike za informiranje - broj sudionika

¹²⁶ Odluke i mjere kojima se utječe na interese korisnika, informacije o radu, o natječaju i natječajnoj dokumentaciji za javne nabave te o izvršavanju ugovora u skladu sa Zakonom o javnoj nabavi, objavljivanje nacrti akata te omogućavanje korisnicima da se u primjerenom roku o njima očituju.

	- osigurana veća transparentnost u radu državnih tijela - učinkovitiji rad službenika za informiranje
--	--

Provedbena mjera 1.4.	Osvješčivati korisnike prava na informaciju o pravu na pristup informacijama
Nositelj	Agencija za zaštitu osobnih podataka
Sunositelj	
Rok za provedbu	2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	redovna sredstva iz proračuna Agencije za zaštitu osobnih podataka
Pokazatelji provedbe	- organizirani seminari i radionice za udruge i građane - broj organiziranih seminara i radionica - broj sudionika na seminarima i radionicama - učinkovitiji rad tijela državne uprave u radu s korisnicim prava na informaciju

Provedbena mjera 1.5.	Poticati tijela javne vlasti na osnaživanje ljudskih potencijala u ustrojstvenim jedinicama nadležnih tijela, a vezano za informiranje i postupanje slijedom Zakona o pravu na pristup informacijama
Nositelj	Agencija za zaštitu osobnih podataka
Sunositelj	Ministarstvo uprave
Rok za provedbu	2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	- učinkovitiji rad tijela državne uprave u komunikaciji s građanima odnosno korisnicima prava na informaciju - veća transparentnost tijela državne uprave

Pravo na zaštitu osobnih podataka

Zakon o zaštiti osobnih podataka¹²⁷ je temeljni propis koji uređuje zaštitu osobnih podataka fizičkih osoba, te nadzor nad prikupljanjem, obradom i korištenjem osobnih podataka u Republici Hrvatskoj. Provedeno je potpuno usklađivanje Zakona o zaštiti osobnih podataka s Direktivom Vijeća Europe 95/46/EC.

Republika Hrvatska je potpisala i ratificirala Konvenciju 108 o zaštiti osoba glede automatizirane obrade osobnih podataka i Dodatni protokol uz Konvenciju 108 u vezi nadzornih tijela i međunarodne razmjene podataka.¹²⁸ Konvencija i Dodatni protokol stupili su na snagu 1. listopada 2005. godine i čine dio sustava propisa o zaštiti osobnih podataka.

Učinkovito provođenje zaštite osobnih podataka omogućit će zaštitu privatnosti sukladno zakonima i propisima Republike Hrvatske, međunarodnim konvencijama i ugovorima te Direktivi 95/46 Europske unije.¹²⁹

Agencija za zaštitu osobnih podataka ulaže napore da zaštita privatnosti (zaštita osobnih podataka)

¹²⁷ NN 103/03, 118/06, 41/08, 130/11 i 106/12 – pročišćeni tekst

¹²⁸ Zakon o potvrđivanju Konvencije za zaštitu osoba glede automatizirane obrade osobnih podataka i Dodatnog protokola uz konvenciju za zaštitu osoba glede automatizirane obrade osobnih podataka u vezi nadzornih tijela i međunarodne razmjene podataka - NN – Međunarodni ugovori br. 004/2005

¹²⁹ Directive 95/46/EC of the European parliament and of the Council of 24 October 1995 on the protection of individuals with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data

kao jedno od temeljnih ljudskih prava postane opće prihvaćeno načelo rada svih koji prikupljaju, obrađuju i prenose osobne podatke. Misija Agencije za zaštitu osobnih podataka je uspješno izvršavanje nadzora nad provođenjem propisa o zaštiti osobnih podataka, te omogućavanje ostvarivanja tog prava svakom pojedincu u Republici Hrvatskoj, praćenje razvoja na tom području, te predlaganje mjera za unaprjeđenje zaštite osobnih podataka. Podizanje svijesti građana, povećanje odgovornosti obveznika u zaštiti i primjeni privatnosti i povećanje informacijske sigurnosti, obrazovanje mladih o značaju ovog područja te dobro i učinkovito djelovanje na ispunjavanju obveza buduće članice Europske unije su glavni predstojeći zadaci Agencije za zaštitu osobnih podataka u narednom periodu.

Kako bi se postiglo efikasno provođenje zaštite osobnih podataka potrebno je također unaprijediti nadzornu i savjetodavnu ulogu Agencije. Unaprjeđujući IT infrastrukturu Agencije i poslovnih procesa, implementiran je međunarodni standard za informacijsku sigurnost ISO 27001. Iskustva stečena ovom implementacijom, uz već provedene edukacije o informacijskoj sigurnosti, bit će temelj izrade nadzornih postupaka i mjerila za provjeru stupnja poduzetih organizacijskih, kadrovskih i tehničkih mjera zaštite osobnih podataka kod voditelja zbirke osobnih podataka, posebno onih mjera koje su propisane Uredbom o načinu pohranjivanja i posebnim mjerama tehničke zaštite posebnih kategorija osobnih podataka.¹³⁰

Nadalje, potrebno je i dalje provoditi podizanje svijesti građana o potrebi i važnosti zaštite privatnosti kao temeljnog ljudskog prava, pri čemu se najveći naglasak namjerava staviti na obrazovanje mladih radi njihove uključenosti u uporabu novih tehnologija i izloženosti zloporabi istih (društvene mreže i sl.). Nedovoljna osviještenost o važnosti poštivanja zaštite osobnih podataka očituje se primjerice kod voditelja zbirke između ostalog i u nedovoljnom provođenju svih potrebnih oblika mjera zaštite osobnih podataka koje vode u svojim zbirkama, a i u tome što je razmjerno mali broj voditelja dostavio evidencije o zbirkama osobnih podataka u Središnji registar kojeg po Zakonu vodi Agencija za zaštitu osobnih podataka. Sukladno tome, potrebno je osigurati učinkovitu suradnju i s drugim državnim i međunarodnim tijelima.

Iz prethodno navedenog proizlazi obveza unaprjeđenja nadzornih aktivnosti s pravnog i informatičkog stajališta i prakse provođenja nadzora nad voditeljima zbirke osobnih podataka čime će se osigurati učinkovitije provođenje Zakona i podzakonskih propisa o zaštiti osobnih podataka. Slijedom toga biti će potrebno izraditi nadzorne postupke koji pored pravnog nadzora uključuju i nadzor komponente informacijske sigurnosti pri prikupljanju, obradi i prijenosu osobnih podataka.

Cilj 1. Osigurati učinkovitu zaštitu osobnih podataka

Provedbena mjera 1.1.	Uskladiti podzakonske uredbe i izraditi Nacrt izmjena i dopuna Uredbe o načinu vođenja i obrascu evidencije o zbirkama osobnih podataka ¹³¹ te pojednostaviti popunjavanje i način dostave evidencija o zbirkama osobnih podataka.
Nositelj	Agencija za zaštitu osobnih podataka
Sunositelj	Ministarstvo uprave
Rok za provedbu	2013.
Izvor financiranja i potrebna sredstva	redovna sredstva iz Državnog proračuna
Pokazatelji provedbe	- stupanje na snagu Uredbe o izmjenama i dopunama Uredbe o načinu vođenja i obrascu evidencije o zbirkama osobnih podataka

¹³⁰ NN 139/04

¹³¹ NN 105/04

Provedbena mjera 1.2.	Provoditi nadzor i nadzorne aktivnosti temeljem Pravilnika o provođenju nadzora i nadzornih aktivnosti
Nositelj	Agencija za zaštitu osobnih podataka
Sunositelj	
Rok za provedbu	kraj 2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	redovna sredstva iz Državnog proračuna
Pokazatelji provedbe	- donesen Pravilnik o provođenju nadzora i nadzornih aktivnosti Agencije za zaštitu osobnih podataka

Provedbena mjera 1.3.	Organizirati seminare za voditelje zbirki osobnih podataka
Nositelj	Agencija za zaštitu osobnih podataka
Sunositelj	
Rok za provedbu	2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	redovna sredstva iz Državnog proračuna
Pokazatelji provedbe	- broj odražnih seminara - broj i struktura polaznika seminara (struktura voditelja zbirki osobnih podataka)

Provedbena mjera 1.4.	Organizirati seminare za službenike za zaštitu osobnih podataka
Nositelj	Agencija za zaštitu osobnih podataka u suradnji s tijelima državne uprave
Sunositelj	
Rok za provedbu	2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	redovna sredstva iz Državnog proračuna
Pokazatelji provedbe	- broj odražnih seminara - broj i struktura polaznika seminara

Cilj 2. Podizati svijest građana o potrebi zaštite osobnih podataka

Provedbena mjera	Osmisliti i provesti kampanju podizanja svijesti građana
Nositelj	Agencija za zaštitu osobnih podataka
Sunositelj	
Rok za provedbu	2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	redovna sredstva iz Državnog proračuna
Pokazatelji provedbe	- brojnost i struktura građana na koje su aktivnosti kampanje usmjerene

Vjerska prava i slobode

U Evidenciji vjerskih zajednica u Republici Hrvatskoj upisane su 44 crkve odnosno vjerske zajednice. Prema čl. 41. Ustava Republike Hrvatske sve vjerske zajednice jednake su pred zakonom i odvojene od države. Vjerske zajednice slobodne su, u skladu sa Zakonom, javno obavljati vjerske obrede, osnivati škole, učilišta, druge zavode, socijalne i dobrotvorne ustanove te upravljati njima, a u svojoj

djelatnosti uživaju zaštitu i pomoć države. Isto tako u čl. 40. Ustava jamči se sloboda savjesti i vjeroispovijedi te slobodno javno očitovanje vjere ili drugog uvjerenja.

Pitanja slobode vjeroispovijedi i slobodnog, javnog očitovanja vjere te obavljanja vjerskih obreda od strane vjerskih zajednica i njihovih prava, Republika Hrvatska je regulirala donošenjem Zakona o pravnom položaju vjerskih zajednica.¹³² Navedenim zakonom vjerske zajednice samostalno i slobodno uređuju unutarnju organizaciju, tijela upravljanja, njihovu hijerarhiju i nadležnosti, tijela i osobe koje predstavljaju vjersku zajednicu i njene organizacijske oblike, sadržaj i način očitovanja vjere, održavanje veza sa svojom središnjicom i drugim vjerskim zajednicama, udruživanje s drugim vjerskim zajednicama, kao i druga pitanja svoga djelovanja u skladu s Ustavom Republike Hrvatske. Vjerska zajednica u promicanju vjere i drugom svom djelovanju ne smije širiti netrpeljivost i predrasude prema drugim vjerskim zajednicama i njihovim vjernicima ili drugim građanima; u promicanju vjere i drugom djelovanju ne smije onemogućavati druge vjerske zajednice ili građane bez vjerskog uvjerenja u slobodnom javnom očitovanju vjere ili drugog uvjerenja; vjerska zajednica ne smije djelovati sa sadržajem i načinom obavljanja vjerskih obreda i drugih očitovanja vjere koji su protivni pravnom poretku, javnom moralu ili na štetu života i zdravlja ili drugih prava i sloboda njenih vjernika i drugih građana. Vjerske zajednice, njihovi organizacijski oblici i zajednice vjerskih zajednica neprofitne su pravne osobe.

Sve vjerske zajednice, pa i ako nisu sklopile ugovor s Vladom Republike Hrvatske, imaju pravo na dušobrižničku skrb u zdravstvenim ustanovama i ustanovama socijalne skrbi, kaznionicama i zatvorima kao i u Oružanim snagama, prema zakonu o Zdravstvenoj zaštiti¹³³, Zakonu o izvršavanju kazne zatvora¹³⁴ te Zapovijedi Ministarstva obrane.

Ugovorima s Vladom RH vjerske zajednice mogu urediti i ostala pitanja. Do sada je Republika Hrvatska sklopila četiri međunarodna ugovora sa Svetom Stolicom o pravnim pitanjima, o dušobrižništvu katoličkih vjernika te pripadnika Oružanih snaga i redarstvenih službi, o suradnji na području odgoja i kulture te o gospodarskim pitanjima. Vlada Republike Hrvatske sklopila je i sedam ugovora o pitanjima od zajedničkog interesa sa crkvama i vjerskim zajednicama, te je na taj način regulirala odnose s još 16 crkava i vjerskih zajednica.

Crkve koje imaju uređene odnose s Hrvatskom državom u školama mogu predavati vjeronauk i vjerski odgoj u predškolskim ustanovama, a brak sklopljen u crkvenom obliku ima učinke građanskog braka, te primaju redovitu godišnju financijsku potporu iz državnog proračuna.¹³⁵

Cilj 1. Omogućiti održavanje nastave vjeronauka u osnovnim i srednjim školama pod jednakim određenim uvjetima, i onim vjerskim zajednicama koje nemaju sklopljen ugovor s Vladom Republike Hrvatske

Provedbena mjera 1.1.	Donošenje novog Zakona o pravnom položaju vjerskih zajednica, kojim će se utvrditi kriteriji i način održavanja nastave vjeronauka
Nositelj	Ministarstvo pravosuđa
Sunositelj	Komisija za odnose s vjerskim zajednicama
Rok za provedbu	2013.
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	- donesen novi Zakon o pravnom položaju vjerskih zajednica - utvrđeni kriteriji i način održavanja nastave vjeronauka

¹³² NN 83/02

¹³³ NN 121/03

¹³⁴ NN 128/09, 55/00, 59/00, 129/00, 59/01 i 67/01

¹³⁵

Cilj 2. Omogućiti vjerskim zajednicama, koje nemaju sklopljen Ugovor s Vladom Republike Hrvatske, pod jednakim određenim uvjetima, da brak sklopljen u vjerskom obliku ima učinke građanskog braka

Provedbena mjera 2.1.	Donošenje novog Zakona o pravnom položaju vjerskih zajednica, u smislu uređenja pravnih odnosa za sklapanje braka
Nositelj	Ministarstvo pravosuđa
Sunositelj	Komisija za odnose s vjerskim zajednicama
Rok za provedbu	2013.
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	- donesen novi Zakon o pravnom položaju vjerskih zajednica - utvrđeni pravni odnosi za sklapanje braka

Cilj 3. Omogućiti vjerskim zajednicama, koje nemaju sklopljen Ugovor s Vladom Republike Hrvatske pod jednakim određenim uvjetima, financijsku potporu iz Državnog proračuna, prema broju vjernika iz zadnjeg popisa stanovništva ili ovjerene izjave vjernika da pripada određenoj vjerskoj zajednici

Provedbena mjera 3.1.	Donošenje novog Zakona o pravnom položaju vjerskih zajednica, s unošenjem odredbi o načinu izračuna financijske potpore
Nositelj	Ministarstvo pravosuđa
Sunositelj	Komisija za odnose s vjerskim zajednicama
Rok za provedbu	2013.
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	- donesen Zakona o pravnom položaju vjerskih zajednica - utvrđen način izračuna financijske potpore

Cilj 4. Ujednačiti položaj svih vjerskih odgojno-obrazovnih ustanova pod jednakim kriterijima

Provedbena mjera 4.1.	Osigurati ujednačeno financiranje vjerskih odgojno-obrazovnih ustanova
Nositelj	Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta
Sunositelj	
Rok za provedbu	2014.
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	- utvrđeni kriteriji za ujednačeno financiranje vjerskih odgojno-obrazovnih ustanova

Cilj 5. Osigurati svim vjerskim zajednicama ostvarivanje vlasničkih prava

Provedbena mjera 5.1.	Ubrzati povrat vlasništva i naknadu štete za oduzeta vlasnička prava u svim slučajevima kada je to moguće
Nositelj	Ministarstvo pravosuđa
Sunositelj	
Rok za provedbu	2015.
Izvor financiranja	

i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	- broj riješenih predmeta povrata vlasništva i naknade štete za oduzeta vlasnička prava

Zaštita prava i dostojanstva radnika

Dostojanstvo podrazumijeva sposobnost uspostavljanja osjećaja samosvijesti i samopoštovanja u odnosima prema drugima. U ekonomskom smislu usmjereno je na ostvarivanje prihoda neophodnih za život i jednake mogućnosti. U političkom poimanju, dostojanstvo podrazumijeva stremljenje prema demokraciji i pravdi, a na radnom mjestu otpor zlostavljanju i jednakost tijekom rada.¹³⁶ Zaštita dostojanstva radnika/ica podrazumijeva stoga obvezu poslodavca i pravo radnika/ica na rad u okruženju lišenom uznemiravanja i spolnog uznemiravanja, diskriminacije i psihičkog zlostavljanja na radnom mjestu (mobbing), ali i pravo na rad u okruženju u kojem se poštuju prava osobnosti svih zaposlenih. Briga za dostojanstvo radnika/ica nije samo oblik zaštite ljudskih prava tijekom rada i u svezi s radom, već sastavni dio odgovornog postupanja poslodavaca s vrlo jasnim rezultatima za radnu učinkovitosti, etičnost i ukupno poslovanje.¹³⁷

Promicanje mogućnosti ženama i muškarcima da ostvare pravo na dostojan i produktivan rad u uvjetima slobode, jednakosti, sigurnosti i ljudskog dostojanstva je sveobuhvatni cilj Međunarodne organizacije rada. Dostojanstveni rad ključni je element u izgradnji pravednih, ravnopravnih i inkluzivnih društava koji se temelje na načelima stvaranja radnih mjesta, na načelima prava radnika, jednakosti žena i muškaraca, socijalne zaštite i socijalnog dijaloga.

Dostojanstvo radnika ujedno se ogleda u odnosu na osiguravanje jednakih mogućnosti pri zapošljavanju, pravične naknade za rad, te uključuje sigurnost i zaštitu na radu. Socijalna i dohodovna sigurnost također je jedna o važnih komponenti dostojanstvenog rada, dok su snažni i neovisni sindikati i udruge poslodavaca ključni partneri u povećanju produktivnosti, izbjegavanju nastanka sporova na radnom mjestu, i izgradnji kohezivnih društava.

Republika Hrvatska je i u proteklom razdoblju primjene Nacionalnog programa zaštite i promicanja ljudskih prava od 2008. do 2011. godine, dosljedno ispunila obveze dodatne harmonizacije nacionalnog zakonodavstva s pravnom stečevinom, točnije direktivama Europske unije, a harmonizacija je u značajnoj mjeri doprinijela poboljšanju položaja radnika u Republici Hrvatskoj., u odnosu na uvjete rada. Kada je riječ o problematici jednakog tretmana i zabrani diskriminacije¹³⁸ još su se 2003. godine u tadašnje radno zakonodavstvo unijele odredbe o zabrani diskriminacije pri radu i zapošljavanju, o izuzecima zabrane diskriminacije, o zabrani uznemiravanja i spolnog uznemiravanja, naknadi štete zbog diskriminacije, teretu dokaza i zaštiti dostojanstva radnika koja podrazumijeva i poduzimanje preventivnih mjera¹³⁹, ali se, ukupno promatrano, u to vrijeme osjećalo pomanjkanje potrebnih procesnih pravila. Horizontalna harmonizacija hrvatskog zakonodavstva, uključujući i propise radnog i socijalnog prava, te donošenje novoga Zakona o radu¹⁴⁰ i Zakona o suzbijanju diskriminacije¹⁴¹, provedena tijekom 2008. i 2009. godine, otklonila je uočeni deficit postupovnih pravila i međusobne neusklađenosti pojedinih zakona. U Zakon o radu dosljedno su stipulirane

¹³⁶ Opširnije Hodson R. (2001.) *Dignity at Work*, Cambridge University Press, str. 3 - 4.

¹³⁷ Međunarodna organizacija rada integriranje koncepta "dostojanstvo rada" u ekonomske i socijalne strategije smatra jednim od ključnih elemenata borbe protiv globalne ekonomske i financijske krize, poticanja oporavka i pravedne globalizacije. Pravo na dostojanstvo rada jedan je i od milenijskih ciljeva Ujedinjenih naroda.

¹³⁸ Direktiva Vijeća br. 2000/78/EZ od 27. studenoga 2000. godine o uspostavi okvira za jednak tretman na području zapošljavanja i odabira zvanja (*Official Journal L 303, 02/12/2000*), Direktiva Vijeća br. 2000/43/EZ o primjeni načela ravnopravnosti osoba bez obzira na njihovo rasno ili etničko porijeklo (*Official Journal L 180, 19/07/2000*), Direktiva 2005/36/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 07. rujna 2005. godine o priznavanju stručnih kvalifikacija (*Official Journal, L 255, 30/09/2005*), Direktiva br. 2006/54/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 05. srpnja 2006. godine o provedbi načela jednakih mogućnosti i jednakog tretiranja muškaraca i žena u pitanjima zapošljavanja i obavljanja zanimanja (preuređena verzija; *Official Journal OJ L 204, 26/07/2006*).

¹³⁹ Čl. 2., 3., 9. i 10. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o radu, NN 114/03

¹⁴⁰ NN 149/09, 65/11

¹⁴¹ NN 85/08

odredbe o zabrani izravne i neizravne diskriminacije u području rada i radnih uvjeta, uključujući i kriterije za odabir i uvjete pri zapošljavanju, napredovanju, stručnom osposobljavanju i profesionalnom usmjeravanju te prekvalifikaciji.¹⁴² Poslodavac je dužan štiti dostojanstvo radnika/ice za vrijeme obavljanja posla od postupanja nadređenih, suradnika i osoba s kojima dolazi u redoviti doticaj, ukoliko je riječ o ponašanju koje je neželjeno i u suprotnosti s posebnim zakonima.¹⁴³ Poslodavac je u obvezi zaštititi privatnost radnika/ice, a osobne podatke radnika/ice prikupljati, obrađivati i dostavljati trećim osobama samo ako je to određeno zakonom ili radi ostvarivanja prava i obveza iz radnog odnosa i u svezi s radnim odnosom.¹⁴⁴

Zakon o suzbijanju diskriminacije, Zakon o ravnopravnosti spolova¹⁴⁵ i Zakon o istospolnim zajednicama¹⁴⁶ jezgra su nacionalne borbe protiv diskriminacije i okvir za zaštitu dostojanstva radnika/ice, ali je u budućem razdoblju nužno jačati interpretacijske kapacitete struktura koje navedene zakone primjenjuju, tumače i promiču (sudovi, državna odvjetništva, sindikati, poslodavci, udruge poslodavca i sindikata, zainteresirana javnost i pojedinci, mediji). Naime, praksa Europskog suda pravde i, podredno, Europskog suda za ljudska prava Vijeća Europe, iznimno je bogata predmetima vezanima uz problematiku zabrane diskriminacije i jednakog tretmana, pa je harmonizacija nacionalnog zakonodavstva samo osnovni preduvjet uspješnog ostvarivanja zaštite ljudskih prava radnika/ica pred nadležnim tijelima, a jačanje interpretacijskih kapaciteta i usvajanje "nove pravne kulture" jedini jamac učinkovite i primjerene zaštite u duhu relevantnih europskih politika i europske sudske prakse. Posebnu pažnju valja posvetiti i primjeni mjera videonadzora i kontroli elektroničke pošte zaposlenih zbog obostrane zaštite interesa kako zaštite dostojanstva radnika/ica tako i zaštite interesa poslodavca, zbog zamjetnog porasta broja sudskih predmeta u poredbenim pravnim sustavima Europske unije. Navedenoj problematici potrebno je posvetiti odgovarajuću stručnu pozornost.

Gospodarska kriza utjecala je na pad zaposlenosti i povećanje stope nezaposlenosti, čime je mnogim građanima RH ugroženo pravo na rad. Umanjenje plaća, neisplata plaća, rad na crno dodatno su pogoršali položaj radnika. U tome smislu pozornost mora biti usmjerena na realizaciju Ustavom RH zajamčenog prava na rad, kroz otvaranje novih radnih mjesta, osiguravanje redovite i primjerene plaće od koje radnik i njegova obitelj mogu dostojno živjeti, osiguravanje slobode na sindikalno organiziranje, te osiguravanje uvjeta za kvalitetan socijalni dijalog.

U sljedećem razdoblju trebalo bi razmotriti ratificiranje revidirane Europske socijalne povelje, s obzirom da se nalazi važnim jačati socijalnu politiku na svim razinama društva te osigurati učinkovitost osnovnih socijalnih prava kao jednog od temeljnih dokumenata za postizanje društva solidarnosti i socijalne pravde.

Cilj 1. Poboljšanje pravnog okvira u odnosu na povećanje iznosa minimalne plaće

Provedbena mjera 1.1.	Izmjena Zakona o minimalnoj plaći, poboljšanje statističkog praćenja podataka relevantnih za izračun parametara temeljem kojih se izračunava minimalna plaća
Nositelj	Ministarstvo rada i mirovinskoga sustava u suradnji s Državnim zavodom za statistiku
Sunositelj	
Rok za provedbu	2013.
Izvor financiranja i potrebna sredstva	Redovna sredstva iz Državnog proračuna

¹⁴² Čl. 5. st. 4. Zakona o radu

¹⁴³ Čl. 5. st. 5. Zakona o radu

¹⁴⁴ Obveza donošenja pravilnika kojima se *inter alia* reguliraju pitanja i postupak zaštite dostojanstva radnika/ica te mjere zaštite od diskriminacije propisana je za sve poslodavce koji zapošljavaju najmanje dvadeset radnika/ica, uključujući i obvezu imenovanja osobe koja je osim poslodavca ovlaštena primati i rješavati pritužbe vezane za zaštitu dostojanstva radnika/ica.

¹⁴⁵ NN 82/08

¹⁴⁶ NN 116/03

Pokazatelji provedbe	- veći udio iznosa minimalne plaće u prosječnoj plaći u Republici Hrvatskoj - smanjen broj osoba ispod granice siromaštva
-----------------------------	--

Cilj 2. Omogućiti radnicima ostvarenje prava na rad

Provedbena mjera 2.1.	Izmjena Zakona o poticanju zapošljavanja, izrada zakonskog okvira za reguliranje zapošljavanja na privremenim i povremenim poslovima
Nositelj	Ministarstvo rada i mirovinskoga sustava
Sunositelj	
Rok za provedbu	2013.
Izvor financiranja i potrebna sredstva	Redovna sredstva iz Državnog proračuna
Pokazatelji provedbe	- veći broj radnika koji ne rade "na crno" broj osoba koje rade putem vrijednosnih kupona (privremene, odnosno povremene poslove) te eventualno povećanje doprinosa po osnovi obveznih osiguranja i poreza u ime radnika

Cilj 3.: Obrazovanje pravosudnih dužnosnika u području zaštite dostojanstva radnika/ica i borbe protiv diskriminacije na radnom mjestu vezano uz pravnu stečevinu Europske unije i sudsku praksu Europskog suda pravde i Europskog suda za ljudska prava Vijeća Europe

Provedbena mjera 3.1.	Održavati seminare i radionice za pravosudne dužnosnike, suce, državne odvjetnike, odvjetnike
Nositelj	Pravosudna akademija u suradnji s Ministarstvom pravosuđa, Državnim sudbenim vijećem, Državnoodvjetničkim vijećem i Odvjetničkom komorom
Sunositelj	
Rok za provedbu	2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	- broj održanih seminara i radionica za pravosudne dužnosnike, suce, državne odvjetnike, odvjetnike - broj sudionika na seminarima i radionicama za pravosudne dužnosnike, suce, državne odvjetnike, odvjetnike

Cilj 4. Suzbijanje diskriminacije na području rada i radnih odnosa

Provedbena mjera 4.1.	Provoditi neprekidno obrazovanje poslodavaca i sindikata glede suzbijanja diskriminacije vezane uz rad
Nositelj	Hrvatski zavod za zapošljavanje
Sunositelj	Pučki pravobranitelj u suradnji s organizacijama civilnog društva
Rok za provedbu	2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	- broj održanih seminara i radionica za poslodavce i sindikate glede suzbijanja diskriminacije vezane uz rad - broj sudionika na seminarima i radionicama za poslodavce i

	sindikate glede suzbijanja diskriminacije vezane uz rad
--	---

Cilj 5. Umanjiti udio neslužbenog tržišta rada

Provedbena mjera 5.1.	Osnažiti nadzorne i inspekcijske institucije
Nositelj	Državni inspektorat Republike Hrvatske
Sunositelj	
Rok za provedbu	2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	- veći broj inspektora rada - smanjen udio radnika koji radi "na crno"

Cilj 6 Ubrzavanje postupka rješavanja radnih sporova

Provedbena mjera 6.1.	Izobrazba miritelja u individualnim i kolektivnim radnim sporovima
Nositelj	Ministarstvo rada i mirovinskoga sustava
Sunositelj	
Rok za provedbu	2013. - 2016.
Izvor financiranja i potrebna sredstva	sredstva iz Državnog proračuna na poziciji Ministarstva rada i mirovinskoga sustava (40.000,00 kn za 2014.)
Pokazatelji provedbe	- veći broj miritelja obrazovanih za provođenje postupaka mirenja u kolektivnim i individualnim radnim sporovima

Cilj 7. Jačanje socijalnog dijaloga jačanjem kapaciteta socijalnih partnera

Provedbena mjera 7.1.	Provođenje projekta u okviru IPA "Strengthening administrative capacities of the Independent service for social partnership "
Nositelj	Ministarstvo rada i mirovinskoga sustava
Sunositelj	
Rok za provedbu	2016.
Izvor financiranja i potrebna sredstva	IPA 2009 u iznosu od 199.000,00 EUR
Pokazatelji provedbe	- osnaženi kapaciteti socijalnih partnera

Posebna zaštita obitelji

Prema Ustavu Republike Hrvatske obitelj je pod posebnom zaštitom države. Uređenje obiteljskih odnosa prema Obiteljskom zakonu temelji se na načelima ravnopravnosti žena i muškaraca te uzajamnog poštovanja i pomaganja svih članova obitelji; dobrobiti i prava djeteta te odgovornosti oba roditelja za podizanje i odgoj djeteta; primjerene skrbničke zaštite djeteta bez roditeljske skrbi i odrasle osobe lišene poslovne sposobnosti.

U prethodnom razdoblju do danas učinjeni su znatni pomaci u području zaštite od nasilja u obitelji, od kojih ističemo donošenje novog Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji¹⁴⁷, koji uključuje prevenciju, sankcioniranje i suzbijanje svih vrsta nasilja u obitelji, primjenu odgovarajućih mjera prema počinitelju te ublažavanje posljedica već počinjenog nasilja pružanjem zaštite i pomoći žrtvi nasilja. Nadalje, u definiciji nasilja u obitelji prvi puta je uveden pojam “ekonomsko nasilje”, proširena je definicija obitelji koja uključuje bivše bračne i izvanbračne partnere, djecu svakog od njih i njihovu zajedničku djecu. Ujedno, novim Zakonom povišene su kazne za počinitelja nasilja u obitelji.

Međutim, budući da Zakon propisuje akte nasilja kao prekršaje, maksimalna zatvorska kazna jest 90 dana. Konačno, u praksi postoje određeni problemi s izricanjem i izvršavanjem mjera zaštite, a koje probleme je razmatrao i Europski sud za ljudska prava u slučaju A. protiv Republike Hrvatske. Također se postavlja pitanje i preklapanja pojedinih prekršaja s kaznenim djelima.¹⁴⁸ U idućem razdoblju potrebno je potpisati Konvenciju Vijeća Europe o sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i obiteljskog nasilja.

Kontinuiranom provedbom mjera nacionalnih strategija zaštite od nasilja u obitelji, počev od 2005. godine, utjecalo se na unaprjeđenje sustava zaštite od nasilja u obitelji, što je proces koji treba i dalje unaprjeđivati, posebno u smislu kaznenog progona i osude počinitelja nasilja u obitelji te povećanja dostupnosti obaveznog psihosocijalnog tretmana počiniteljima nasilja.¹⁴⁹ Manjak djelovanja i suradnje između institucija u provedbi Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji i Nacionalne strategije zaštite od nasilja u obitelji potrebno je smanjivati jačanjem timova za međusektorsku suradnju uspostavljenima na lokalnoj/županijskoj razini temeljem sporazuma nadležnih ministarstava iz 2010. godine.¹⁵⁰

Jedno od važnijih područja strategija su potpora skloništima i žrtvama nasilja, što predviđa stvaranje uvjeta za sustavno i trajno rješavanje potreba zbrinjavanja, pravne i institucionalne zaštite žrtava nasilja u obitelji. Ministarstvo socijalne politike i mladih u suradnji s organizacijama civilnog društva, vjerskim organizacijama te ustanovama provodi aktivnosti sigurnog smještaja žrtava nasilja u obitelji. Novina Nacionalne strategije za razdoblje 2011.-2016. je kontinuirano osiguravanje potpore skloništima i žrtvama nasilja. Potrebno je dodatnu pozornost pridati ublažavanju učinaka doživljavanja nasilja nad majkom koje ono ima na djecu, što predstavlja ostvarenje njihovog prava na zaštitu od nasilja, ali i prevenciju međugeneracijskog prijenosa nasilja u obitelji. Potrebno je povećati dostupnost kvalitetnih usluga za stručnu psihosocijalnu podršku žrtvama nasilja u obitelji, uključujući djecu koja su bila izložena nasilju nad roditeljem/majkom.

Univerzalnu prevenciju nasilja u obitelji potrebno je sustavno provoditi s općom populacijom mlađih adolescenata kroz prevenciju nasilja u mladenačkim vezama putem evaluiranih preventivnih programa. Uz to, potrebna je ciljana prevencija s mladima iz marginaliziranih skupina gdje je loša socijalna i ekonomska situacija pogoršana problemima nezaposlenosti i alkoholizma. Ciljanu prevenciju nasilja u obitelji treba usmjeriti i prema skupinama koje su u riziku međugeneracijskog prijenosa nasilja u obitelji ranjive jer su doživljavali nasilje nad majkom. Stručnjake u obiteljskim centrima, centrima za socijalnu skrb (uključujući i provoditelje nadzora nad roditeljskom skrbi) potrebno je dodatno obučiti za rad s djecom i mladima koji su doživljavali nasilje nad majkom i/ili ostale oblike nasilja u obitelji. Psihosocijalni tretman nasilničkog ponašanja u obitelji te prevencija i liječenje alkoholizma kod počinitelja nasilja također predstavlja nužnu sastavnicu prevencije budućeg nasilja u obitelji.

Na potrebu kontinuiranog obrazovanja policijskih službenika upućuju i nalazi recentnog istraživanja provednog sa 70 žena žrtava nasilja, počinjenog od bračnog, izvanbračnog ili bivšeg partnera tijekom

¹⁴⁷ NN 137/09, 60/10

¹⁴⁸ Novi Kazneni zakon ne definira više nasilje u obitelji kao zasebno kazneno djelo, već počinjene kaznenog djela prema članu obitelji postaje kvalifikatorni oblik pojedinih kaznenih djela

¹⁴⁹ Podaci Državnog zavoda za statistiku ukazuju na trend porasta prijavljivanja nasilja u obitelji i kao kaznenog djela (čl. 215a Kaznenog zakona, NN 110/97) i kao prekršajnog djela (čl. 4. Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji, NN 116/03, 137/09,) u razdoblju od 2001. do 2009. godine.

¹⁵⁰ Ured UNICEF-a za Hrvatsku (2012.): *Analiza stanja prava djece i žena u Hrvatskoj*

2009 i 2010. u policijskom postajama širom Republike Hrvatske. Polovici žrtava partneri su učestalo u alkoholiziranom stanju, a isto toliko ih je uslijed zlostavljanja partnera bježalo iz obiteljskog doma. Djeca u pravilu svjedoče nasilju nad majkom. Istraživanje je pokazalo da žrtve intervenciju policije traže tek nakon dugogodišnjeg i višekratnog zlostavljanja. Izostanak traženja pomoći okoline povezan je sa žrtvinim strahom od počinitelja, sramom te nepovjerenjem u sustav zaštite. Nezainteresiranost, osuđivanje žrtve, te suosjećanje sa zlostavljačem negativno se odražava na uvjerenje žrtve u mogućnost poboljšanja obiteljskih prilika i na njezinu suradnju s policijom u kaznenom progonu počinitelja. Važan segment predstavlja i otvorenost žena žrtava nasilja u obitelji u davanju iskaza policiji.¹⁵¹

U prethodnom razdoblju učinjeni su određeni pomaci u području pružanja podrške roditeljima i jačanju odgovornog roditeljstva, posebice kroz aktivnosti obiteljskih centara. Međutim, istraživanja pokazuju da roditelji iskazuju potrebu za većom podrškom društva u ispunjavanju svoje roditeljske uloge (npr. Pećnik i Tokić, 2011, *Roditelji i djeca na pragu adolescencije: Pogled iz tri kuta, izazovi i podrška*, Zagreb: Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti). Pri Ministarstvu socijalne politike i mladih Stručna radna skupina za definiranje odgovornog roditeljstva, mjera rane pomoći u suočavanju s čimbenicima rizika i izradu prijedloga novih preventivno-savjetodavnih oblika pomoći obitelji u riziku temeljem analize stanja u sustavima uključenim u sprječavanje nasilja u obitelji i prevenciju neprimjerene roditeljske skrbi predložila je na javnu raspravu (studenj 2011.) unaprjeđenje sustava mjera rane pomoći obiteljima u riziku kroz (a) jačanje međuresorne suradnje i umreženosti, (b) povećanje dostupnosti stručne podrške roditeljima/obiteljima kroz veću dostupnost stručnjaka i usluga rane pomoći obiteljima, (c) jačanje kompetencija i poboljšanje podrške davateljima usluga rane pomoći roditeljima/obiteljima, (d) unapređivanje usluga rane pomoći (s obzirom na dob djeteta i trajanje rizika) i praćenje kvalitete, (e) povećanje informiranosti roditelja o dostupnoj podršci/uslugama i odgovorom roditeljstvu. Također je naglašena potreba za stvaranjem novih programa (usluga) individualnog i grupnog savjetovanja prilagođenih potrebama roditelja i djece pod rizicima.

Cilj 1. Podizati svijest i senzibilizirati javnost o problemu nasilja nad ženama i nasilja u obitelji te informirati o načinima ostvarivanja prava na zaštitu od nasilja

Provedbena mjera 1.1.	Provođenje dokazano učinkovitih programa univerzalne prevencije nasilja u obitelji, održavanje radionica, javnih tribina, okruglih stolova i predavanja usmjerenih prevenciji nasilja i sprječavanju međugeneracijskog prijenosa društveno neprihvatljivog ponašanja
Nositelj	Ministarstvo socijalne politike i mladih u suradnji jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave, vjerskim zajednicama i organizacijama civilnog društva koje djeluju u području zaštite od nasilja u obitelji te Hrvatskom radiotelevizijom
Sunositelj	Ministarstvo unutarnjih poslova
Rok za provedbu	2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	sredstva iz Državnog proračuna na pozicijama nadležnih tijela
Pokazatelji provedbe	- broj provedenih programa, radionica, javnih tribina, okruglih stolova i predavanja - broj sudionika na programima, radionicama, javnim tribinama, okruglim stolovima i predavanjima

¹⁵¹Kovačević, S. (2011.): *Otvorenost žena žrtava nasilja u obitelji u davanju iskaza policiji. Specijalistički rad*. Studijski centar socijalnog rada, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Provedbena mjera 1.2.	Izraditi, tiskati i distribuirati promotivni materijal radi osiguranja dostupnosti informacija o zaštiti od svih oblika nasilja nad ženama, pri čemu je potrebno voditi računa o jezičnoj prilagođenosti istoga ženama iz marginaliziranih skupina
Nositelj	Ministarstvo socijalne politike i mladih
Sunositelj	Ministarstvo unutarnjih poslova Ministarstvo zdravlja Ured za ravnopravnost spolova Vlade Republike Hrvatske u suradnji s organizacijama civilnog društva
Rok za provedbu	2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	redovna sredstva iz Državnog proračuna
Pokazatelji provedbe	- broj tiskanih promotivnih materijala - broj organizacija kojima su materijali distribuirani

Cilj 2. Suzbijati nasilje u obitelji u svim njegovim pojavnim oblicima

Provedbena mjera 2.1.	Preispitati postojeće nacionalno zakonodavstvo vezano uz nasilje u obitelji i njegovu provedbu radi pravovremene i učinkovite zaštite žrtava i kažnjavanja počinitelja u skladu s međunarodnim standardima zaštite ljudskih prava
Nositelj	Ministarstvo socijalne politike i mladih
Sunositelj	
Rok za provedbu	2013.
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	- analitičko izvješće o pravnom okviru i provedbi, uključujući statističke podatke o djelima nasilja i kažnjenim osobama; izvješće uključuje utvrđivanje nedostaka te preporuke za poboljšanje

Provedbena mjera 2.2.	Potpisati Konvenciju Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji
Nositelj	Ministarstvo socijalne politike i mladih
Sunositelj	Ministarstvo vanjskih i europskih poslova
Rok za provedbu	kraj 2013.
Izvor financiranja i potrebna sredstva	za provedbu ove mjere nisu potreban financijska sredstva
Pokazatelji provedbe	- potpisana Konvencija Vijeća Europe o sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i obiteljskog nasilja

Provedbena mjera 2.3.	Provoditi obrazovanje svih osoba koje rade na provedbi zakona i drugih akata usmjerenih na uklanjanje nasilja nad ženama, uključujući i obiteljsko nasilje, kao i stručnjaka koji su u prilici pružati savjetovanje i tretman žrtava i počinitelja nasilja
Nositelji	Ministarstvo unutarnjih poslova, Pravosudna akademija, Ministarstvo socijalne politike i mladih, Ured za ravnopravnost spolova Vlade Republike Hrvatske u suradnji s ustanovama visokog obrazovanja (pravni fakulteti) i znanstveno-istraživačkim institucijama
Sunositelj	

Rok za provedbu	2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	- broj, trajanje i vrsta predviđenih i provedenih programa; broj osoba koje pohađaju programe

Provedbena mjera 2.4.	Provoditi aktivnosti međuresorne suradnje i koordinacije
Nositelj	Ministarstvo unutarnjih poslova
Sunositelj	Ministarstvo socijalne politike i mladih Ministarstvo zdravlja
Rok za provedbu	2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	- uspostavljeni i funkcionalni mehanizmi koordinacije kao što su radne skupine, međuresorni sastanci, informatičke baze, razmjena informacija, zajedničke aktivnosti

Provedbena mjera 2.5.	Povećati dostupnost obaveznog psihosocijalnog tretmana počinitelja nasilja u obitelji
Nositelj	Ministarstvo pravosuđa
Sunositelj	Ministarstvo zdravlja
Rok za provedbu	2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	- broj i rasprostranjenost različitih oblika psihosocijalnog tretmana počinitelja nasilja u obitelji - broj osoba koje se nalaze u tretmanu

Provedbena mjera 2.6.	Pružati financijsku potporu skloništima za žrtve nasilja u obitelji
Nositelj	Ministarstvo socijalne politike i mladih
Sunositelj	Ministarstvo zdravlja Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Vlade Republike Hrvatske
Rok za provedbu	2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	iz sredstva državnog proračuna na pozicijama Ministarstva socijalne politike i mladih
Pokazatelji provedbe	- broj skloništa kojima je pružena financijska potpora - broj korisnika smještenih u skloništa, te iznos financijske potpore pružene svakom skloništu u odnosu na broj smještenih osoba u njima

Cilj 3. Jačati društvenu podršku odgovornom roditeljstvu – majčinstvu i očinstvu

Provedbena mjera 3.1.	Provoditi evaluirane programe promocije odgovornog roditeljstva za sve roditelje kao i ciljane programe podrške odgovornom roditeljstvu za roditelje u visokokonfliktnimbrakorazvodima ili drugim situacijama koje predstavljaju rizik za odgovorno roditeljstvo
Nositelj	Ministarstvo socijalne politike i mladih u suradnji s jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave, institucijama

	predškolskog obrazovanja
Sunositelj	Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta Ministarstvo zdravlja
Rok za provedbu	2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	redovna sredstva iz Državnog proračuna na pozicijama nadležnih tijela
Pokazatelji provedbe	- broj, vrsta i trajanje programa - broj osoba koje pohađaju programe - izrađeni promotivni i edukativni materijali (publikacije, brošure, priručnici, i sl.) - promotivni i edukativni materijali distribuirani po obiteljskim centrima, organizacijama civilnog društva, itd. te objavljeni na Internet stranicama

Zaštita prava djece

Temeljem Ustava Republike Hrvatske dužnost je svih štiti djecu i mlade. Republika Hrvatska daje poseban značaj zaštiti djece kao najranjivije skupine, a u izgradnji pravnog sustava postignut je visok stupanj usklađivanja propisa s odredbama međunarodnih ugovora, kojih je Republika Hrvatska stranka. Posljednji međunarodni ugovori koje je Republika Hrvatska ratificirala 2010. godine su Europska konvencija o ostvarivanju dječjih prava i Konvencija o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznanju, ovrsi i suradnji u odnosu na roditeljsku odgovornost i o mjerama za zaštitu djece.¹⁵² 2011. godine ratificirana je Konvencija Vijeća Europe o zaštiti djece od seksualnog iskorištavanja i seksualnog zlostavljanja¹⁵³, koja je u odnosu na Republiku Hrvatsku stupila na snagu 1. siječnja 2012. godine.¹⁵⁴ Republika Hrvatska još nije ratificirala Hašku konvenciju o zaštiti djece i suradnji glede međunarodnog posvojenja te treći Fakultativni protokol uz Konvenciju o pravima djece te se preporuča da se u razdoblju koji slijedi razmotri mogućnost ratifikacije tih instrumenata.

U cilju dobrobiti djece Republika Hrvatska kontinuirano unaprjeđuje nacionalno zakonodavstvo te programe, strategije i planove za zaštitu prava djece. Nacionalni plan aktivnosti za prava i interese djece od 2006. do 2012. godine je osnovni strateški dokument koji pridonosi unaprjeđenju prava djece kao i poboljšanju kvalitete zadovoljavanja potreba djece u svim područjima. Radi osiguravanja minimalnih uvjeta potrebnih za kvalitetan, uspješan i zdrav rast i razvoj novih naraštaja, otklanjanje činitelja rizika odgovornih za nastajanje poremećaja u ponašanju te nastalih poremećaja u ponašanju i njihovih posljedica donijeta je i Nacionalna strategija prevencije poremećaja u ponašanju djece i mladih od 2009. do 2012. godine. Vijeće za djecu kao savjetodavno tijelo Vlade, koje koordinira i usklađuje rad državnih i drugih tijela pri ostvarivanju planiranih mjera i aktivnosti iz područja zaštite djece, usvojilo je 2010. godine Smjernice za planiranje, provedbu i evaluaciju preventivskih i tretmanskih programa zaštite djece od nasilja. Republika Hrvatska također aktivno podržava i promiče aktivnosti od najboljeg interesa djece kao što su obilježavanje dana Konvencije Ujedinjenih naroda o pravima djeteta – 20. studenog te dodjela Nagrade za promicanje prava djeteta. Zaštiti dobrobiti djece je posvećena posebna pozornost i u provedbi istraživanja s djecom, tako su sada u tijeku izmjene Etičkog kodeksa istraživanja s djecom.

Posebna pozornost pridaje se razvijanju kulture odgovornog roditeljstva jačanjem roditeljskih kompetencija za odgoj i zaštitu djece od zlostavljanja i zanemarivanja te razvijanju informativnih, obrazovnih i savjetodavnih programa namijenjenih obiteljima, roditeljima i djeci u lokalnoj sredini kroz

¹⁵² NN5/09

¹⁵³ NN11/11, 15/11

¹⁵⁴ NN13/11

djelovanje obiteljskih centara. U svrhu dodatnog osnaživanja obitelji i djece osnovana je Zaklada "Hrvatska za djecu".¹⁵⁵

Cilj 1. Promovirati prava djece

Provedbena mjera 1.1.	Potpisati 3. Fakultativni protokol uz Konvenciju o pravima djeteta
Nositelj	Ministarstvo socijalne politike i mladih
Sunositelj	Ministarstvo vanjskih i europskih poslova
Rok za provedbu	kraj 2013.
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	- potpisan 3. Fakultativni protokol uz Konvenciju o pravima djeteta

Provedbena mjera 1.2.	Ratificirati Hašku konvenciju o zaštiti djece i suradnji u vezi s međunarodnim posvojenjem
Nositelj	Ministarstvo socijalne politike i mladih
Sunositelj	
Rok za provedbu	2014.
Izvor financiranja i potrebna sredstva	sredstva državnog proračuna na pozicijama središnjeg/ovlaštenog tijela
Pokazatelji provedbe	- pristupanje/ratifikacija Haške konvencije o zaštiti djece i suradnji u vezi s međunarodnim posvojenjem

Provedbena mjera 1.3.	Poduzimati mjere za sustavno odgojno-obrazovno uključivanje djece s teškoćama u razvoju
Nositelj	Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta
Sunositelj	
Rok za provedbu	lipanj 2013. za izradu plana; provedba kontinuirana
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	- izrađen plan mjera za sustavno odgojno-obrazovno uključivanje djece s teškoćama u razvoju - provedene mjere prema planu

Provedbena mjera 1.4.	Poduzimati mjere za sustavno obrazovanje romske djece, posebno romskih djevojčica
Nositelj	Ministarstvo socijalne politike i mladih
Sunositelji	Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta Ministarstvo zdravlja
Rok za provedbu	2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	- izrada, tisak i distribucija publikacija, brošura, letaka - distribucija materijala putem organizacija civilnog društva, u rodilištima, pedijatrijskim ordinacijama, dječjim vrtićima - prilozi i emisije putem medija - objava svih materijala na Internet stranicama Ministarstva

¹⁵⁵ Odluka Hrvatskog sabora, br. 3680, od 30. listopada 2008.

	socijalne politike i mladih
--	-----------------------------

Cilj 2. Osiguranje optimalnih uvjeta za razvoj djece

Provedbena mjera 2.1.	Izraditi prijedlog novog nacionalnog strateškog dokumenta na području prava i interesa djece
Nositelj	Ministarstvo socijalne politike i mladih u suradnji s drugim tijelima državne uprave
Sunositelj	
Rok za provedbu	prosinac 2013.
Izvor financiranja i potrebna sredstva	redovna sredstva iz Državnog proračuna
Pokazatelji provedbe	- prijedlog nacionalnog strateškog dokumenta izrađen i upućen u proceduru usvajanja na Vladi

Cilj 3. Informirati i senzibilizirati javnost o pravima djece i odgovornom roditeljstvu

Provedbena mjera 3.1.	Promovirati značaj odgovornog roditeljstva i poštivanja prava djece (emisije u sredstvima javnog priopćavanja, izrada i objava članaka i priloga, tisak promidžbenih materijala i dr. koji će se distribuirati u rodilištima, pedijatrijskim ordinacijama i dr.)
Nositelj	Ministarstvo socijalne politike i mladih
Sunositelji	Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta Ministarstvo zdravlja
Rok za provedbu	2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	redovna sredstva iz Državnog proračuna na pozicijama nadležnih tijela
Pokazatelji provedbe	- izrada, tisak i distribucija publikacija, brošura, letaka; distribucija materijala u rodilištima, pedijatrijskim ordinacijama, dječjim vrtićima - prilozi i emisije putem medija - objava svih materijala na Internet stranicama Ministarstva socijalne politike i mladih

Provedbena mjera 3.2.	Promovirati značaj odgovornog roditeljstva i važnost obrazovanja u romskoj populaciji
Nositelj	Ministarstvo socijalne politike i mladih u suradnji i organizacijama civilnog društva
Sunositelji	Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta Ministarstvo zdravlja
Rok za provedbu	2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	redovna sredstva iz Državnog proračuna na pozicijama nadležnih tijela
Pokazatelji provedbe	- izrada, tisak i distribucija publikacija, brošura, letaka - distribucija materijala putem organizacija civilnog društva, u rodilištima, pedijatrijskim ordinacijama, dječjim vrtićima - prilozi i emisije putem medija; objava svih materijala na Internet stranicama Ministarstva socijalne politike i mladih

Provedbena mjera 3.3.	Prigodno obilježiti međunarodne dane vezane uz Dan djeteta, Svjetski dan mladih, Dan ljudskih prava, Međunarodni dan
------------------------------	--

	tolerancije.
Nositelj	Ministarstvo socijalne politike i mladih
Sunositelji	Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta u suradnji s Pravobraniteljicom za djecu i organizacijama civilnog društva
Rok za provedbu	2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	redovna sredstva iz Državnog proračuna na pozicijama nadležnih tijela
Pokazatelji provedbe	- broj i karakter događaja i aktivnosti koji su organizirani u svrhu obilježavanja - broj programa organizacija civilnog društva namijenjenih djeci i mladima

Provedbena mjera 3.4.	Vođenje i praćenje Registra posvojitelja
Nositelj	Ministarstvo socijalne politike i mladih
Sunositelj	
Rok za provedbu	2013 i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	redovna sredstva iz Državnog proračuna na pozicijama Ministarstva socijalne politike i mladih
Pokazatelji provedbe	- raspoloživi podaci o broju potencijalnih posvojitelja i zasnovanih posvojenja

Provedbena mjera 3.5.	Ubrzati postupak stjecanja pravnih pretpostavki za posvojenje djece i pravovremenog poduzimanja odgovarajućih mjera obiteljsko-pravne zaštite djece
Nositelj	Ministarstvo socijalne politike i mladih
Sunositelj	
Rok za provedbu	lipanj 2013.
Izvor financiranja i potrebna sredstva	redovna sredstva iz Državnog proračuna na pozicijama Ministarstva socijalne politike i mladih
Pokazatelji provedbe	- skraćenje vremena provedbe postupka - skraćenje vremena za poduzimanje mjera obiteljsko-pravne zaštite

Provedbena mjera 3.6.	Promovirati značaj redovitog održavanja susreta i druženja djece s roditeljima u svim slučajevima, a posebno s roditeljima koji su u zatvoru, ako je to u skladu s interesom djeteta
Nositelji	Ministarstvo socijalne politike i mladih
Sunositelj	Ministarstvo pravosuđa
Rok za provedbu	2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	redovna sredstva iz Državnog proračuna
Pokazatelji provedbe	- povećanje broja susreta i druženja djece s roditeljima koji su u zatvoru u slučajevima kada je to sukladno dobrobiti djeteta

Cilj 4. Podupirati razvoj organizacija civilnog društva koje se bave zaštitom i promicanjem prava djece

Provedbena mjera 4.1.	Godišnjim natječajima pružati financijsku potporu projektima udruga za djecu usmjerenih na osnaživanje djece za aktivno sudjelovanje u zajednici i njihovo osvješćivanje o pravima iz Konvencije Ujedinjenih naroda o pravima djeteta, te
------------------------------	---

	projektima udruga usmjerenim prevencije nasilja među djecom
Nositelj	Ministarstvo socijalne politike i mladih u suradnji s organizacijama civilnog društva
Sunositelj	
Rok za provedbu	2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	sredstva iz Državnog proračuna i iz dijela prihoda od igara na sreću
Pokazatelji provedbe	<ul style="list-style-type: none"> - iznos financijskih potpora projektima udruga za djecu koji su usmjereni na poticanje djece na aktivno sudjelovanje u zajednici i njihovo osvještavanje o pravima iz Konvencije UN o pravima djeteta (na godišnjoj razini) - broj organizacija civilnog društva koje su dobile financijsku potporu (na godišnjoj razini) - povećanje informiranosti djece o pravima iz Konvencije ispitano anketom na odgovarajućem uzorku - broj i vrsta modaliteta uključivanja djece u zajednicu

Cilj 5 Razvoj zaštitnog okruženja radi smanjivanja rizika različitih oblika zlostavljanja djece

Provedbena mjera 5.1.	Osnovati obiteljske sudove ili specijalizirane obiteljske odjele na sudovima radi osiguranja učinkovitosti u donošenju odluka vezano za zaštitu najboljeg interesa djece
Nositelj	Ministarstvo pravosuđa
Sunositelj	
Rok za provedbu	2015.
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	- osnovani specijalizirani obiteljski odjeli ili obiteljski sudovi pri općinskim sudovima

Provedbena mjera 5.2.	Osnovati odjela za forenzičko ispitivanje djeteta žrtve teških kaznenih djela pri postojećim zdravstvenim ustanovama
Nositelj	Ministarstvo zdravlja
Sunositelj	
Rok za provedbu	2014.
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	- osnovani odjeli za forenzičko ispitivanje djeteta žrtve teških kaznenih djela pri postojećim zdravstvenim ustanovama
Provedbena mjera 5.3.	Osnovati nacionalni centar za nestalu djecu te uvesti jedinstvene telefonske linije 116-000 za nestalu djecu
Nositelj	u suradnji s Pravobraniteljicom za djecu i Hrvatskom agencijom za poštu i elektroničke komunikacije
Sunositelj	Ministarstvo socijalne politike i mladih Ministarstvo unutarnjih poslova
Rok za provedbu	lipanj 2014.
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	<ul style="list-style-type: none"> - osnovan nacionalni centar za nestalu djecu - uvedena jedinstvena telefonska linija 116-000 za nestalu djecu

Provedbena mjera 5.4.	Uspostaviti nacionalni registar počinitelja seksualnog nasilja nad djecom
Nositelj	Ministarstvo pravosuđa Ministarstvo unutarnjih poslova Ministarstvo socijalne politike i mladih
Sunositelj	
Rok za provedbu	prosinac 2014.
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	- uspostavljen informatički nacionalni registar počinitelja seksualnog nasilja nad djecom - ažuran unos podataka u nacionalni registar

Provedbena mjera 5.5.	Osigurati primjerene uvjete u pritvoru za maloljetne počinitelje kaznenih djela, osobito putem osiguranja odgovarajućih organizacijskih i financijskih sredstava
Nositelj	Ministarstvo pravosuđa u suradnji s Pučkim pravobraniteljem i Pravobraniteljicom za djecu
Sunositelj	
Rok za provedbu	2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	- uvjeti u pritvoru osigurani u skladu s međunarodnim i europskim standardima - izrađena analiza uvjeta - utvrđeni problemi

Provedbena mjera 5.6.	Osigurati uvjete za primjeren smještaj i tretman djece stranih državljana bez pratnje roditelja, tražitelja azila i nezakonitih migranata
Nositelj	Ministarstvo unutarnjih poslova
Sunositelj	Ministarstvo zdravlja Ministarstvo socijalne politike i mladih
Rok za provedbu	2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	- pozitivna evaluacija smještaja i tretmana djece stranih državljana bez pratnje roditelja, tražitelja azila i nezakonitih migranata

Cilj 6. Zaštita i promicanje prava djece u medijima: pristup medijima, zaštita privatnosti i zaštita od štetnih sadržaja

Provedbena mjera 6.1.	Popularizacija medijske kulture u školama. Izvor financiranja: Državni proračun Republike Hrvatske.
Nositelj	Agencija za odgoj i obrazovanje
Sunositelj	
Rok za provedbu	2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	Redovna sredstva iz Državnog proračuna
Pokazatelji provedbe	broj stručnih skupova za učitelje i nastavnike.

Provedbena mjera 6.2.	Osvješčivati roditeljsku odgovornost u svim područjima zaštite prava djece, posebno u medijima
Nositelj	Ministarstvo socijalne politike i mladih
Sunositelj	
Rok za provedbu	2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	redovna sredstva iz Državnog proračuna na pozicijama nadležnih tijela
Pokazatelji provedbe	- broj predviđenih i realiziranih aktivnosti za osvješčivanje roditeljske odgovornosti - izrada i distribucija promotivnih materijala - objavljivanje sadržaja na internetu i u medijima

Provedbena mjera 6.3.	Osigurati učinkovitiji sustavni nadzor nad provedbom propisa koji se odnose na zaštitu prava djece u medijima, kako bi se pravovremeno sankcioniralo kršenja propisa, osobito u zaštiti privatnosti djece i zaštiti od potencijalno štetnih sadržaja u tiskanim i elektroničkim medijima
Nositelj	Agencija za elektroničke medije
Sunositelj	Agencija za zaštitu osobnih podataka u suradnji s Pravobraniteljicom za djecu
Rok za provedbu	2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	- osiguran učinkovitiji sustavni nadzor nad provedbom propisa koji se odnose na zaštitu prava djece u medijima

Zaštita prava mladih

Vlada Republike Hrvatske usvojila je Nacionalni program za mlade od 2009. do 2013. godine temeljem kojeg se provode aktivnosti u područjima obrazovanja i informiranja, zapošljavanja i poduzetništva, socijalne politike, zdravstvene zaštite i reproduktivnog zdravlja, aktivnog sudjelovanja mladih u društvu, kulture mladih i slobodnog vremena te mobilnosti, informiranja i savjetovanja.

U cilju aktivnog sudjelovanja mladih u društvu, temeljem Zakona o savjetima mladih osnovani su savjeti mladih kao savjetodavna tijela predstavničkih tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave u 87 općina, 77 gradova i 15 županija. U cilju unaprjeđenja njegove provedbe u tijeku je izrada Nacrta prijedloga Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o savjetima mladih.

Najvažniji izazov u predstojećem razdoblju je povećati aktivno sudjelovanje mladih u procesima odlučivanja, budući da veliki broj mladih još uvijek nema priliku javno iskazati svoje stavove o odlukama koje imaju izravan utjecaj na njihov život. S time u vezi, Vlada Republike Hrvatske je 6. rujna 2012. godine donijela novu Odluku o osnivanju Savjeta za mlade. Savjet je međuresorno savjetodavno tijelo Vlade Republike Hrvatske sa zadaćom sudjelovanja u razvoju javnih politika za mlade. Odluka je donijela niz novina u smislu sastava, djelokruga, zadataka i brojnosti Savjeta čime ono predstavlja tijelo šireg djelokruga, izbalansirano u smislu broja članova koji dolaze iz redova civilnog društva (osobito udruga mladih i za mlade) te uspostavlja sustav aktivnog suodlučivanja u Savjetu za mlade.

Uvažavajući važnost informiranja mladih te promicanja sudjelovanja mladih kao aktivnih građana u društvu, 17. travnja 2012. godine Republika Hrvatska postala je potpisnica Europske povelje o informiranju mladih. Potpisivanjem Povelje označen je početak javne kampanje u Republici Hrvatskoj pod nazivom "Informacija uPRAVO sad! – mladi pitaju". Navedenu kampanju, na europskoj razini, uz potporu Vijeća Europe, organizirala je i koordinirala Europska agencija za informiranje i savjetovanje

mladih ERYICA. Kampanja se provodila, kako na europskoj razini i nacionalnim razinama drugih članica Vijeća Europe, tako i u Republici Hrvatskoj, od 17. travnja do 31. prosinca 2012. godine.

Cilj 1. Podupirati aktivno sudjelovanje mladih u procesima odlučivanja na svim razinama

Provedbena mjera 1.1.	Senzibilizirati mlade na uključivanje u rad savjeta mladih i organizacija izobrazbe za članove savjeta mladih
Nositelj	Ministarstvo socijalne politike i mladih u suradnji s jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave te organizacijama civilnog društva
Sunositelj	
Rok za provedbu	2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	redovna sredstva iz Državnog proračuna na pozicijama Ministarstva socijalne politike i mladih i sredstva tijela lokalne i područne (regionalne) samouprave
Pokazatelji provedbe	<ul style="list-style-type: none"> - broj savjeta mladih koji djeluju u jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave - osigurana financijska potpora projektima udruga mladih i za mlade koji u svojim aktivnostima imaju organizaciju edukacija, seminara, okruglih stolova vezano uz temu aktivnog sudjelovanja u društvenom životu - obilježavanje Međunarodnog dana mladi

Skrb o posebno osjetljivim skupinama građana

Zaštita prava osoba s invaliditetom

Republika Hrvatska je kao stranka svih ključnih konvencija i standarda u području socijalne i ekonomske sigurnosti građana preuzela obvezu zaštite i promicanja ljudskih prava osoba s invaliditetom, posebice u području izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom kako bi mogle ravnopravno sudjelovati u građanskim, političkim, ekonomskim, društvenim i kulturnim područjima života. Svoje opredjeljenje za puno ostvarivanje svih temeljenih ljudskih prava osoba s invaliditetom Republika Hrvatska je potvrdila ratifikacijom Konvencije o pravima osoba s invaliditetom Ujedinjenih naroda¹⁵⁶, a koja je, uz Akcijski plan Vijeća Europe za promicanje prava i potpunog sudjelovanja u društvu osoba s invaliditetom: poboljšanje kvalitete života osoba s invaliditetom u Europi 2006.-2015., bila temelj za donošenje Nacionalne strategije izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom od 2007. do 2015. godine (u daljnjem tekstu: Nacionalna strategija). Uspješnost provedbe Nacionalne strategije posebno se prati kroz projekt "Podrška u primjeni mehanizama praćenja i evaluacije mjera Nacionalne strategije izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom od 2007. do 2015. godine".¹⁵⁷

U 2011. godini je, sukladno preuzetim obvezama, izrađeno Inicijalno izvješće Republike Hrvatske o provedbi Konvencije o pravima osoba s invaliditetom Ujedinjenih naroda. Iz Izvješća je vidljivo da je javnost više senzibilizirana za prava i mogućnosti osoba s invaliditetom te je unaprijeđen sustav za prepoznavanje i prijavljivanje kršenja njihovih prava. Razvidna je i trajna suradnja svih dionika u društvu u primjeni navedenih propisa i dokumenata, te provedbi raznih programa i projekata

¹⁵⁶ koju je Republika Hrvatska potpisala 30. ožujka 2007. godine, a Hrvatski sabor ratificirao 1. lipnja 2007. godine

¹⁵⁷ koji od 2009. godine provodi Ministarstvo socijalne politike i mladih u suradnji s Programom Ujedinjenih naroda za razvoj u Hrvatskoj.

usmjerenih osobama s invaliditetom, osobito s organizacijama civilnog društva i međunarodnim organizacijama na području zaštite i promicanja prava osoba s invaliditetom.

U Republici Hrvatskoj osnovan je 01. srpnja 2008. godine Ured pravobraniteljice za osobe s invaliditetom. Pravobraniteljica za osobe s invaliditetom prati stanje ljudskih prava osoba s invaliditetom na svim razinama života i u svim područjima Republike Hrvatske kroz intervencije u slučajevima konkretnih kršenja prava osoba s invaliditetom, aktivnosti podizanja razine svijesti, ukazivanje na obvezu poštivanja prava na jednakost i uključenost te potrebu usklađivanja nacionalnih propisa s Konvencijom o pravima osoba s invaliditetom i drugim međunarodnim dokumentima.

Praćenjem položaja osoba s invaliditetom u Republici Hrvatskoj Pravobraniteljica za osobe s invaliditetom ukazala je na područja koje je potrebno unaprijediti: pristupačnost i mobilnost, odgoj i obrazovanje, rad i zapošljavanje, zdravstvena zaštita, primjereni životni standard i socijalna zaštita, neovisno življenje i uključenost u zajednicu, mirovinsko osiguranje, pravosuđe te jednakost pred zakonom.

Iako su u području pristupačnosti učinjeni izvjesni pomaci, u pojedinim lokalnim sredinama ne poštuju se u potpunosti postojeći propisi o obvezi izgradnje i adaptacije pristupačnih dijelova javnih površina i građevina, pa su tako u pojedinim sredinama institucije koje pružaju javne usluge nedostupne za osobe s invaliditetom.

Unatoč tome što Republika Hrvatska promiče inkluzivno obrazovanje, u praksi se pojavljuju određeni problemi u području predškolskog odgoja te osnovnoškolskog i srednješkolskog obrazovanja, kao što su nedostatak odgovarajućih stručnjaka i didaktičkih pomagala.

Određeni problemi postoje i u području zapošljavanja osoba s invaliditetom u izvjesnoj mjeri zbog nedostatka kontrole kvotnog zapošljavanja kao i kontrole uplate posebnog doprinosa subjekata koji unatoč obvezi ne zapošljavaju osobe s invaliditetom, kao i određenih nedostataka u provedbi Zakona o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom.

U području zdravstva određeni problemi su uočeni kod odobravanja fizikalne terapije, pomoći i njege u kući, ostvarivanja prava na ortopedska pomagala i prava na dopunsko zdravstveno osiguranje pojedinim kategorijama osoba s invaliditetom. Također, osobe s intelektualnim poteškoćama se susreću s određenim problemima u području stomatološke zaštite i mentalnog zdravlja.

Zbog važnosti uključivanja osoba s invaliditetom u društvenu zajednicu bitno je provoditi mjere iz Nacionalnog plana deinstitucionalizacije i transformacije ustanova socijalne skrbi za razdoblje 2011. – 2016., kako bi se smanjio broj osoba s invaliditetom u institucijama. Vrlo je važno posebnu pozornost posvetiti prevenciji zlorabe u slučajevima oduzimanja poslovne sposobnosti osobama s invaliditetom.

U cilju poboljšanja kvalitete života osoba s najtežom vrstom i stupnjem invaliditeta provodi se i *Projekt rješavanja pristupačnosti objektima osoba s invaliditetom*, sufinanciranjem projekata uklanjanja arhitektonskih barijera koje onemogućuju njihovo kretanje. Od 2008. do 2011. sufinancirano je ukupno 60 takvih prilagodbi.

Cilj 1. Osobama s invaliditetom osigurati zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda

Provedbena mjera 1.1.	Uključiti osobe s invaliditetom u razvoj, provedbu i evaluaciju zakonodavstva i politike koja se odnosi na osobe s invaliditetom i djecu s teškoćama u razvoju
Nositelj	Ministarstvo socijalne politike i mladih
Sunositelji	Ministarstvo zdravlja nadležna tijela državne uprave
Rok za provedbu	2013. i kontinuirano
Izvor financiranja	

i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	<ul style="list-style-type: none"> - broj osoba s invaliditetom uključenih u izradu, provedbu i evaluaciju zakonodavstva i politike - podignut standard savjetovanja sa zainteresiranom javnošću u području razvoja politike za osobe s invaliditetom - broj zakona u kojima su kao aktivni sudionici u izradi nacrtu i/ili izmjena i dopuna postojećih zakona osobe s invaliditetom imale priliku dati svoj doprinos

Provedbena mjera 1.2.	Poticati razvoj izvaninstitucijskih oblika potpore i skrbi za osobe s invaliditetom kako bi im se omogućio što neovisniji život u zajednici
Nositelj	Ministarstvo socijalne politike i mladih
Sunositelj	Ministarstvo zdravlja
Rok za provedbu	2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	nisu potrebna dodatna sredstva
Pokazatelji provedbe	- povećanje vrsta usluga potrebnih osoba s invaliditetom, razvijena mreža potrebnih usluga u zajednici u odnosu na prethodno razdoblje, osigurana regionalna ravnomjernost pristupačnosti uslugama

Cilj 2. Senzibilizirati javnost za mogućnosti i potrebe osoba s invaliditetom i promicati njihova prava

Provedbena mjera 2.1.	Organiziranje stručnih skupova i kampanja te obilježavanje datuma značajnih za osobe s invaliditetom
Nositelj	Ministarstvo socijalne politike i mladih
Sunositelj	Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Vlade Republike Hrvatske Agencija za odgoj i obrazovanje u suradnji s organizacijama civilnog društva, jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave i Hrvatskom radiotelevizijom
Rok za provedbu	2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	nisu potrebna dodatna sredstva
Pokazatelji provedbe	<ul style="list-style-type: none"> - broj provedenih kampanja/drugih informativnih sadržaja u promatranoj godini (državne i nevladine organizacije) - redovno obilježavanje Međunarodnog dana ljudskih prava 10. prosinca i Međunarodnog dana osoba s invaliditetom 3. prosinca u sredstvima javnog priopćavanja

Cilj 3. Poticati razvoj organizacija civilnog društva koje se bave zaštitom prava osoba s invaliditetom

Provedbena mjera 3.1.	Osigurati financijska sredstva za provedbu projekata na području zaštite prava osoba s invaliditetom kroz raspodjelu financijskih sredstava iz dijela prihoda od igara na sreću za provedbu projekata udruga osoba s invaliditetom i udruga koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom
Nositelj	Ministarstvo zdravlja Ministarstvo socijalne politike i mladih

	Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta
Sunositelj	
Rok za provedbu	2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	dio prihoda od igara na sreću i sredstva iz državnog proračuna
Pokazatelji provedbe	- broj projekata provedenih u partnerstvu udruga osoba s invaliditetom i drugih organizacija civilnog društva - provedena evaluacija koja jasno definira učinke provedbe

Cilj 4. Osigurati standarde minimalne pristupačnosti okruženja za sve osobe s invaliditetom neovisno o vrsti invaliditeta i području u kojemu žive, uz dosljednu primjenu u svim područjima Republike Hrvatske

Provedbena mjera 4.1.	Uvesti elemente univerzalnog dizajna u osiguranju dobara i usluga
Nositelj	Ministarstvo graditeljstva i prostornog uređenja
Sunositelj	
Rok za provedbu	siječanj 2015.
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	- broj projekata kojima se osigurava uvođenje elemenata univerzalnog dizajna - broj proizvedenih dobara i usluga u skladu s univerzalnim dizajnom

Cilj 5. Osigurati inkluzivno obrazovanje u svim obrazovnim fazama

Provedbena mjera 5.1.	Provoditi redovite izobrazbe nastavnika u cilju pripreme za rad s učenicima s teškoćama
Nositelji	Agencija za odgoj i obrazovanje Agencija za strukovno obrazovanje
Sunositelj	
Rok za provedbu	2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	- broj stručnih skupova na temu rada s učenicima s teškoćama

Provedbena mjera 5.2.	Usklađivanje i osuvremenjivanje obrazovnih programa s potrebama osoba s invaliditetom za određena zvanja, uvažavajući specifičnosti razvoja pojedinih regija uz osiguranje sudjelovanja samih učenika s teškoćama u razvoju u izradi primjerenih obrazovnih programa
Nositelj	Agencija za odgoj i obrazovanje Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih
Sunositelj	
Rok za provedbu	2015.
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	- broj stručnih skupova na temu rada s učenicima s teškoćama

Cilj 6. Povećati broj zaposlenih osoba s invaliditetom sukladno regionalnim gospodarsko razvojnim programima

Provedbena mjera 6.1.	Uključivati osobe s invaliditetom i njihove udruge u kreiranje nacionalnih i regionalnih politika razvoja u području rada i zapošljavanja
Nositelj	Ministarstvo rada i mirovinskoga sustava
Sunositelj	Ministarstvo socijalne politike i mladih
Rok za provedbu	2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	- broj osoba s invaliditetom i njihovih udruga uključenih u izradu politika razvoja u području rada i zapošljavanja

Provedbena mjera 6.2.	Provoditi javne kampanje kroz koje treba osnaživati osobe s invaliditetom na zapošljavanje
Nositelji	Hrvatski zavod za zapošljavanje i Fond za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom
Sunositelji	Ministarstvo rada i mirovinskoga sustava Ministarstvo socijalne politike i mladih
Rok za provedbu	2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	- broj i vrsta provedenih promotivnih aktivnosti - broj osoba uključenih u aktivnosti - izrađene, distribuirane i putem Interneta objavljene publikacije (brošure, leci) - broj organiziranih događaja (savjetovanja, rasprava, okruglih stolova, radionica, itd.)

Provedbena mjera 6.3.	Obavještavati javnost o prednostima zapošljavanja osoba s invaliditetom
Nositelji	Hrvatski zavod za zapošljavanje i Fond za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom
Sunositelji	Ministarstvo socijalne politike i mladih Ministarstvo rada i mirovinskoga sustava
Rok za provedbu	prosinac 2013.; informiranje kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	- izrađen priručnik o prednostima zapošljavanja osoba s invaliditetom - priručnik objavljen na službenim Internet stranicama ministarstava - provedbeno informiranje o prednostima zapošljavanja osoba s invaliditetom (emitirane emisije na Hrvatskoj radioteleviziji i Hrvatskom radiju i drugim medijima)

Provedbena mjera 6.4.	Isticati uspješne primjere zaposlenih osoba s invaliditetom davanjem godišnje nagrade
Nositelj	Hrvatski zavod za zapošljavanje- godišnja nagrada
Sunositelji	Ministarstvo socijalne politike i mladih Ministarstvo rada i mirovinskoga sustava u suradnji s Pravobraniteljicom za osobe s invaliditetom
Rok za provedbu	2013. i kontinuirano

Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	<ul style="list-style-type: none"> - izrađen priručnik o dobroj praksi - priručnik objavljen na službenim Internet stranicama ministarstava - provedbeno informiranje o dobroj praksi putem medija (emitirane emisije na Hrvatskoj radioteleviziji i Hrvatskom radiju i drugim medijima)

Cilj 7. Osigurati dostupnost i zastupljenost zdravstvenih usluga za potrebe rehabilitacije djece s teškoćama u razvoju i odraslih osoba s invaliditetom

Provedbena mjera 7.1.	Poticati otvaranje ustanova za zdravstvenu njegu i fizikalnu terapiju u kući u nerazvijenim i ruralnim područjima
Nositelj	Ministarstvo zdravlja
Sunositelj	
Rok za provedbu	2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	<ul style="list-style-type: none"> - ukupan broj novootvorenih ustanova - broj novootvorenih ustanova u nerazvijenim i ruralnim područjima

Provedbena mjera 7.2.	Podizati standard zdravstvenih ustanova, u kojima se liječe i/ili borave osobe s mentalnim i/ili intelektualnim teškoćama, osobito razvijati izvanbolničke institucije za pružanje različitih usluga liječenja i rehabilitacije poput dnevnih centara, dnevnih bolnica, centara za rehabilitaciju
Nositelj	Ministarstvo zdravlja
Sunositelj	
Rok za provedbu	2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	<ul style="list-style-type: none"> - broj i vrsta provedenih mjera u svrhu povećanja standarda - broj i vrsta novoosnovanih izvanbolničkih institucija

Provedbena mjera 7.3.	Provoditi kontinuiranu izobrazbu medicinskog osoblja o pravima i specifičnim potrebama osoba s invaliditetom
Nositelj	Ministarstvo zdravlja u suradnji s visokoškolskim institucijama (pravnim, medicinskim, edukacijsko-rehabilitacijskim i drugim)
Sunositelj	Ministarstvo socijalne politike i mladih
Rok za provedbu	2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	<ul style="list-style-type: none"> - broj, vrsta i trajanje izrađenih i provedenih edukacijskih programa - broj medicinskog osoblja uključenih u programe (po vrsti osoblja, vrsti institucija, teritorijalnoj rasprostranjenosti, itd.)

Provedbena mjera 7.4.	Provoditi kontinuiranu izobrazbu osoba s invaliditetom o njihovim pravima tijekom liječenja – pravo na izbor, pravo na izražavanje mišljenja, pravo na poštivanje ljudskog dostojanstva i pravo na informaciju
------------------------------	--

Nositelj	Ministarstvo zdravlja
Sunositelj	Pravobraniteljica za osobe s invaliditetom, pravnim fakultetima i organizacijama civilnog društva
Rok za provedbu	2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	- broj, vrsta i trajanje izrađenih i provedenih edukacijskih programa - broj osoba uključenih u pohađanje programa - broj i vrsta izrađenih materijala za edukaciju

Provedbena mjera 7.5.	Ojačati sustav nadzora nad ustanovama za smještaj osoba s invaliditetom
Nositelj	Ministarstvo zdravlja
Sunositelj	Ministarstvo socijalne politike i mladih u suradnji s Pučkim pravobraniteljem
Rok za provedbu	2013.
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	- izvješće o provedenom nadzoru nad ustanovama (broj, vrsta, trajanje, itd.), uključujući specifikaciju ključnih problema te preporuke za poboljšanje stanja

Cilj 8. Usklađivanje propisa iz područja mirovinskog osiguranja s Konvencijom o pravima osoba s invaliditetom, osobito radi poticanja rehabilitacije i prekvalifikacije

Provedbena mjera 8.1.	Provoditi kontinuiranu dodatnu izobrazbu djelatnika područnih ureda Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje,
Nositelj	Ministarstvo rada i mirovinskoga sustava u suradnji s Pravobraniteljicom za osobe s invaliditetom, Hrvatskim zavodom za mirovinsko osiguranje i pravnim fakultetima
Sunositelj	
Rok za provedbu	2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	broj i vrsta predviđenih i provedbenih edukacijskih programa; broj polaznika programa, posebno s obzirom na kriterij teritorijalne rasprostranjenosti

Provedbena mjera 8.2.	Osiguranje veće neposredne pristupačnosti informacijama o uvjetima i načinima ostvarivanja prava osoba s invaliditetom iz područja mirovinskog osiguranja
Nositelj	Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje
Sunositelj	
Rok za provedbu	2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	- izrada promotivnih materijala (priručnici, brošure, leci, druge publikacije) - distribucija materijala u svim područnim uredima Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje te udrugama osoba s invaliditetom

	- promotivni materijali objavljeni na Internet stranicama Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje, Ministarstva socijalne politike i mladih i Pravobraniteljice za osobe s invaliditetom
--	--

Cilj 9. Osigurati jednakost pred zakonom za sve kategorije osoba s invaliditetom primjenom učinkovitih zaštitnih mehanizama i ostalih oblika stručne i pravne pomoći u ostvarivanju svojih prava

Provedbena mjera 9.1.	Provoditi aktivnosti u cilju dosljedne primjene Obiteljskog zakona u dijelu koji predstavlja zaštitni mehanizam za osiguravanje uživanja ljudskih prava osoba lišenih poslovne sposobnosti
Nositelj	Ministarstvo pravosuđa
Sunositelj	Ministarstvo socijalne politike i mladih Ministarstvo zdravlja
Rok za provedbu	2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	

Osobe s mentalnim oštećenjem

Konvencija o pravima osoba s invaliditetom definira osobe s invaliditetom kao one koje *“imaju dugotrajna tjelesna, mentalna, intelektualna ili osjetilna oštećenja, koja u međudjelovanju s različitim preprekama mogu sprječavati njihovo puno i učinkovito sudjelovanje u društvu na ravnopravnoj osnovi s drugima.”* Ovakvo definiranje nedvojbeno ukazuje da se pod pojmom invaliditeta podrazumijevaju i smetnje mentalnog razvoja. Iako bi se slijedom navedenoga o osobama s mentalnim oštećenjem moglo govoriti i u kontekstu prethodnog poglavlja koji se odnosi na osobe s invaliditetom, radi lakšeg razumijevanja, osobe s mentalnim oštećenjem izdvajaju se u posebnu skupinu/poglavlje. Naime, riječ je o posebno ranjivoj društvenoj skupini koja s obzirom na prirodu svojih poteškoća ima specifične potrebe zaštite. Pritom se prvenstveno misli na potrebu skrbničke zaštite, ali i druga, posebice pravno relevantna pitanja kao što su hospitalizacija u psihijatrijske ustanove, pristanci na medicinske zahvate i dr.

U području zaštite mentalnog zdravlja, osim spomenute UN Konvencije o pravima osoba s invaliditetom, usvojeni su mnogi međunarodni instrumenti uključujući Rezoluciju Ujedinjenih naroda br. 46/117 iz 1991. kojom se propisuju načela zaštite osoba s duševnim smetnjama, i Preporuku Vijeća Europe (1994)1235 o psihijatriji i ljudskim pravima, kao i Smjernice Svjetske zdravstvene organizacije za unaprjeđenje ljudskih prava osoba s duševnim poremećajem.

Nacionalni normativni okvir u pogledu zaštite prava osoba s duševnim smetnjama temelji se na odredbama Zakona o zaštiti osoba s duševnim smetnjama¹⁵⁸, Obiteljskog zakona¹⁵⁹ i Zakona o zaštiti prava pacijenata.¹⁶⁰ Neka područja zaštite mentalnog zdravlja i prava osoba s duševnim poremećajem obuhvaćena su nizom drugih zakona, uključujući zakone na području zdravstva, socijalne skrbi,

¹⁵⁸ “Narodne novine”, br. 111/2007, 27/1998/ 128/1999, 79/2002

¹⁵⁹ “Narodne novine”, br. 116/03., 17/04., 136/04, 107/07, 61/2011; Skrbništvo kao temeljni institut zaštite osoba s duševnim smetnjama reguliran je u obiteljskom zakonodavstvu. Odlukom o lišenju poslovne sposobnosti ograničavaju se prava osoba lišenih poslovne sposobnosti, a rješenjem o imenovanju skrbnika određuju se njegove ovlasti i dužnosti.

¹⁶⁰ “Narodne novine”, br. 169/2004

sigurnosti na radu, zaštite ljudskih prava i prava specifičnih skupina stanovništva, kao i na području kaznenog zakonodavstva.¹⁶¹

Zakon o zaštiti osoba s duševnim smetnjama propisuje temelje, granice i uvjete za primjenu prisilnih mjera¹⁶², postupak i uvjete prijema, smještaja i otpusta iz psihijatrijske ustanove, postupke primjene fizičke sile u zaštiti i liječenju osoba s duševnim smetnjama te dužnosti osoba koje provode njihovu zaštitu i liječenje. Zakon o zaštiti osoba s duševnim smetnjama uspostavio je i mehanizme zaštite duševnog zdravlja i zaštite osoba s duševnim smetnjama koji odgovaraju suvremenim znanstvenim spoznajama i odgovarajućim dokumentima o zaštiti ljudskih prava, na čemu je temeljen i Zakon o zaštiti prava pacijenata. Oba zakona uređuju zaštitu i ostvarivanje prava na odgovarajuće liječenje, pravo na odbijanje sudjelovanja u liječničkim i znanstvenim pokusima, pravo na sudsku zaštitu te politička, socijalna i religijska prava. Pored toga, uspostavljeno je i Državno povjerenstvo za zaštitu osoba s duševnim smetnjama kao nezavisno stručno tijelo radi praćenja i unaprjeđenja zaštite prava duševnih bolesnika.¹⁶³

Skrbnička zaštita osoba lišenih poslovne sposobnosti regulirana je Obiteljskim zakonom. Naime, duševne smetnje ili drugi uzroci koji za posljedicu imaju nemogućnost brige o vlastitim pravima, potrebama ili interesima, odnosno ugrožavaju prava i interese drugih, mogu, odlukom suda, rezultirati potpunim ili djelomičnim lišenjem poslovne sposobnosti. Osobi lišenoj poslovne sposobnosti imenuje se skrbnik¹⁶⁴ koji postaje njezin zakonski zastupnik, te je ovlašten i dužan brinuti o njezinim pravima, potrebama i interesima, kako osobnim, tako i imovinskim.¹⁶⁵ Između ostaloga, skrbnik (uz prethodno odobrenje centra za socijalnu skrb) donosi odluke o gotovo svim važnijim mjerama i pitanjima, pa tako i o odlukama koje se odnose na hospitalizaciju u psihijatrijske ustanove, odluke o pristanku na medicinske zahvate i drugo. Obiteljski zakon regulira i pravni status osoba lišenih poslovne sposobnosti u drugim obiteljsko pravnim institutima, npr. u bračnom pravu, roditeljskoj skrbi, posvojenju i dr.

Mentalni (duševni) poremećaji i poremećaji ponašanja obuhvaćaju veliki broj poremećaja opisanih u *Međunarodnoj klasifikaciji mentalnih poremećaja i poremećaja ponašanja MKB 10*, u kojoj su opisani dijagnostički kriteriji za pojedine mentalne poremećaje. Mentalne poremećaje karakteriziraju simptomi bolesti povezani s izmjenama različitih psihičkih funkcija poput raspoloženja, opažanja, mišljenja, osjećaja, nagona. Zakon o zaštiti osoba s duševnim smetnjama različito definira duševne smetnje. Npr. osoba s težim duševnim smetnjama je osoba s duševnim smetnjama koja nije u mogućnosti shvatiti značenje svojega postupanja ili ne može vladati svojom voljom ili su te mogućnosti smanjene u tolikoj mjeri da joj je neophodna psihijatrijska pomoć.

Vlada Republike Hrvatske donijela je (2010.) Nacionalnu strategiju zaštite mentalnog zdravlja za razdoblje od 2011. do 2016. godine¹⁶⁶ sa svrhom unaprjeđenja postojećeg i razvoja novih načina zaštite mentalnog zdravlja, smanjenja pojave duševnih poremećaja, povećanja ujednačene dostupnosti kvalitetnog i pravovremenog liječenja, rehabilitacije i društvenog uključivanja osoba s duševnim poremećajima, jačajući i njihovu ulogu u odlučivanju u navedenim procesima, a sve u cilju povećanja osobnog zadovoljstva i zdravlja građana, smanjenja troškova te poticanja ekonomskog i društvenog razvoja.

¹⁶¹ Zakon o socijalnoj skrbi (NN 57/2011), Zakon o radu (NN 149/2009, 61/2011), Zakon o obveznom zdravstvenom osiguranju (NN 150/08., 94/09., 153/09., 71/10. i 139/10, 49/11), Zakon o mirovinskom osiguranju (NN 102/98., 127/00., 59/01., 109/01., 147/02., 117/03., 30/04., 177/04., 92/05., 43/07., 79/07., 35/08., 40/10., 121/10., 130/10. – pročišćeni tekst i 61/11., 114/01) Kazneni zakon (NN 125/11), Zakon o suzbijanju diskriminacije (NN 75/2008) i dr.

¹⁶² Prisilna hospitalizacija moguća je samo u slučajevima kada osoba s težim duševnim smetnjama ozbiljno i izravno ugrožava vlastiti ili tuđi život, zdravlje ili sigurnost, te po sudskoj presudi. Prisilna hospitalizacija ograničena je vremenski i mora prestati čim prođe opisana opasnost.

¹⁶³ Državno povjerenstvo za zaštitu osoba s duševnim smetnjama na temelju Zakona o zaštiti osoba s duševnim smetnjama imenovao je ministar zdravlja (studenj 2012.) isto će biti objavljeno.

¹⁶⁴ Rješenjem nadležnog centra za socijalnu skrb, za područje za koje je osoba lišena poslovne sposobnosti

¹⁶⁵ Ovisno o stupnju i području lišenja poslovne sposobnosti

¹⁶⁶ Strategiju je usvojila Vlada Republike Hrvatske na 79. sjednici 16. rujna 2010. godine.

Zaštita mentalnog zdravlja provodi se kroz djelatnost primarne, sekundarne i tercijarne zdravstvene zaštite a djelatnost Hrvatskog zavoda za zaštitu mentalnog zdravlja,¹⁶⁷ preuzeo je Hrvatski zavod za javno zdravstvo. Na temelju Zakona o zdravstvenoj zaštiti, sredinom 2009. godine donesena je Mreža javne zdravstvene službe, prema kojoj su na primarnoj razini pri županijskim zavodima za javno zdravstvo ustrojene službe za zaštitu mentalnog zdravlja i prevenciju ovisnosti (ukupno 45 timova). Mreža nije u potpunosti popunjena na cijelom području Republike Hrvatske niti su popunjeni timovi potrebnim stručnjacima. Prioritetno područje djelovanja je daljnje osnaživanje i stručno ekipiranje Službi za mentalno zdravlje, prevenciju i izvanbolničko liječenje ovisnosti županijskih zavoda za javno zdravstvo te sukladno potrebama mijenjanje javnozdravstvene mreže, zatim provođenje kontinuirane izobrazbe za novo pridošle djelatnike službi i specifičnih izobrazbi za pojedine programe.

Mreža javne zdravstvene službe po pitanju zaštite mentalnog zdravlja ne može pokriti svu složenost potreba mentalnog zdravlja. Stoga je potrebno odrediti njenu ulogu u mreži različitih izvanbolničkih usluga koje trebaju postojati. Iste je potrebno razvijati u zajednici prema preporukama Svjetske zdravstvene organizacije (World Health Organization) za razvoj mentalnog zdravlja u zajednici.

Svjetska zdravstvena organizacija navodi da učinkovite službe za mentalno zdravlje uključuju povezanost različitih ustanova i usluga koje postoje u zajednici, ako je međusobno surađuju. Ona preporuča deinstitucionalizaciju i stavljanje naglaska na pružanje pomoći u izvanbolničkom sustavu liječenja, kratkotrajno bolničko liječenje, povezan sustav usluga u zajednici koji uključuje sljedeće: usluge na primarnom nivou (obiteljska medicina i druge djelatnosti doma zdravlja) koje provode rano otkrivanje i liječenje mentalnih poremećaja, imaju specifične programe (primjerice za depresiju, anksiozne poremećaje, prve psihotične poremećaje i upućivanje na druge razine službe za zaštitu i unaprjeđenje mentalnog zdravlja kada je to potrebno); službu za mentalno zdravlje u zajednici koja uključuje dnevne centre, centre za rehabilitaciju, mobilni tim za krizne intervencije, usluge poput *casemanagmenta* (specifičnog oblika brige za osobe koje učestalo koriste bolničko liječenje), pomoći kod zapošljavanja i drugih psihosocijalnih postupaka namijenjenih osposobljavanju za samostalni život i rad; kratkotrajno bolničko liječenje, a dugotrajnije liječenje za manji broj osoba; neformalne programe samopomoći i socijalnog uključivanja u organizaciji nevladinih udruga, koji čine važan dio sustava, ali ne mogu zamijeniti druge funkcionalne dijelove. Svjetska zdravstvena organizacija na dalje preporuča poštivanje određenih načela u službama za mentalno zdravlje: pristupačnost koja podrazumijeva službe u blizini korisnika usluga; sveobuhvatnost koje uključuje dostupnost različitih metoda; kontinuirana koordinirana skrb nakon bolničkog liječenja korištenjem različitih drugih službi osim medicinskih poput socijalneskrbi, zapošljavanja; služba vođena potrebama korisnika; učinkovitost korištenjem postupaka i programa čija se učinkovitost može lako dokazati; jednakost u smislu da usluge trebaju biti dostupne svim osobama kojima su potrebne, zaštita i unaprjeđenje ljudskih prava što podrazumijeva da osobe s mentalnim poremećajima imaju ista ljudska prava; informacije u smislu točnih informacija o sustavu liječenja i ljudskim pravima; oporavak i osnaživanje koji su ciljevi liječenja osoba s mentalnim poremećajima, stoga je potrebno u liječenju koristiti su vremene metode koje uključuju balansirano korištenje lijekova, rehabilitaciju tepsihoterapiju. Važno je napomenuti da je prije odluke o lišavanju poslovne sposobnosti potrebno primijeniti metode rehabilitacije s ciljem povećanja autonomije i pružanja podrške, što će dovesti do smanjenja potrebe ove restriktivne mjere.

Cilj 1. Povećanje ujednačene dostupnosti kvalitetnog i pravovremenog liječenja, rehabilitacije i društvenog uključivanja osoba s mentalnim oštećenjem i borba protiv stigme psihičke bolesti

Provedbena mjera 1.1.	Razvoj kapaciteta izvanbolničkog liječenja duševnih bolesnika po modelu mentalnog zdravlja u zajednicikroz razvoj dnevnih bolnica, dnevnih centara i centara za rehabilitaciju kao i osiguravanjem kvalitetnih izvanbolničkih
------------------------------	---

¹⁶⁷Zakonozdravstvenojzaštiti NN 150/08, , 71/10, 139/10, 22/11, 84/11, 12/12. , 35/12, 70/12)

	programa za specifične mentalne poremećaje poput depresije, anksioznih poremećaja, poremećaja sa psihozom, poremećaja hranjenja i drugih poremećaja.
Nositelj	Ministarstvo zdravlja
Sunositelj	Ministarstvo socijalne politike i mladih
Rok za provedbu	2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	<ul style="list-style-type: none"> - broj novoosnovanih ustanova - pokazatelji jačanja kapaciteta novoosnovanih i postojećih ustanova (broj zaposlenih, broj kreveta, broj osoba u tretmanu, i sl.)

Provedbena mjera 1.2.	Potaknuti transformaciju velikih psihijatrijskih bolnica prema modernim odjelima za bolničko liječenje i razvoja službi za izvanbolničko liječenje poput asertivnog casemanagmenta, programa za prve psihotične epizode
Nositelj	Ministarstvo zdravlja
Sunositelj	
Rok za provedbu	2014.
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	<ul style="list-style-type: none"> - izrada analitičke studije koja uključuje analizu postojećeg stanja i preporuke za transformaciju - broj i vrsta novouspostavljenih službi za izvanbolničko liječenje i njihovi kapaciteti (broj i kvaliteta osoblja, broj osoba u tretmanu, resursi i sl.) - broj psihijatrijskih bolnica uključenih u program rada službi za izvanbolničko liječenje

Provedbena mjera 1.3.	Izraditi i provesti <i>Nacionalnu strategiju borbe protiv stigme psihičke bolesti</i> putem suradnje između Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo i stručnih udruga
Nositelj	Ministarstvo zdravlja u suradnji s Hrvatskim zavodom za javno zdravstvo
Sunositelj	
Rok za provedbu	prosinac 2013.
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	<ul style="list-style-type: none"> - izrađena Nacionalna strategija borbe protiv stigme psihičke bolesti - predviđeni mehanizimi provedbe, praćenja i evaluacije

Provedbena mjera 1.4.	Razviti sustav skrbi u zajednici kao oblika rehabilitacije i socijalnog uključivanja osoba osoba s mentalnim oštećenjem
Nositelj	Ministarstvo socijalne politike i mladih
Sunositelj	Ministarstvo zdravlja u suradnji s organizacijama civilnog društva i jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave
Rok za provedbu	prosinac 2013.
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	<ul style="list-style-type: none"> - izrađen programa razvoja sustava skrbi u zajednici - u izradu programa uključeni svi dionici (relevantna tijela)

	državne uprave, organizacije civilnog društva, jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave)
--	---

Provedbena mjera 1.5.	Ojačati sustav nadzora nad ustanovama za smještaj osoba s mentalnim oštećenjem
Nositelj	Ministarstvo zdravlja; Ministarstvo socijalne politike i mladih; Ured pučkog pravobranitelja
Sunositelj	
Rok za provedbu	prosinac 2013.
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	- podneseno izvješće o provedenom nadzoru, uključujući broj nadziranih ustanova u odnosu na ukupan broj ustanova, broj osoba smještenih u ustanovama s analizom ključnih problema i preporukama za rješavanje i unaprjeđenje

CILJ 2. Jačanje kapaciteta Mreže javne zdravstvene službe za zaštitu mentalnog zdravlja i prevenciju ovisnosti

Provedbena mjera 2.1.	Popuniti postojeće timove stručnim osobljem pri županijskim zavodima za javno zdravstvo i odrediti njihovu ulogu odnosno utvrditi opis i opseg poslova u zaštiti mentalnog zdravlja
Nositelj	Ministarstvo zdravlja u suradnji s Hrvatskim zavodom za javno zdravstvo i Hrvatskim zavodom za zdravstveno osiguranje
Sunositelj	
Rok za provedbu	2013.
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	- broj novoangažiranog osoblja u timovima; utvrđen opis poslova - popunjenost timova odgovarajućim stručnjacima

Provedbena mjera 2.2.	Osigurati ravnomjernu pokrivenost stručnim timovima na području cijele Republike Hrvatske
Nositelj	Ministarstvo zdravlja u suradnji s Hrvatskim zavodom za javno zdravstvo i Hrvatskim zavodom za zdravstveno osiguranje
Sunositelj	
Rok za provedbu	prosinac 2013.
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	- osigurana ravnomjerna pokrivenost stručnim timovima (broj osoblja i timova u odnosu na broj stanovnika i potrebitih osoba) - popunjenost Mreže javne zdravstvene službe

Provedbena mjera 2.3.	Uspostaviti i provoditi kontinuiranu izobrazbu za djelatnike službi i specifične vrste izobrazbe za pojedine programe
Nositelj	Ministarstvo zdravlja u suradnji s Hrvatskim zavodom za javno zdravstvo i Hrvatskim zavodom za mentalno zdravlje
Sunositelj	

Rok za provedbu	listopad 2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	- utvrđen sadržaj i plan provedbe programa izobrazbe - programi provedeni prema planu

CILJ 3. Osvještavanje javnosti o problemima ostvarivanja ljudskih prava osoba s mentalnim oštećenjem

Provedbena mjera 3.1.	Organizirati kampanje, javne rasprave, okrugle stolove, seminare i radionice o ljudskim pravima osoba s mentalnim oštećenjem
Nositelj	Ministarstvo socijalne politike i mladih
Sunositelji	Ministarstvo pravosuđa Ministarstvo zdravlja Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Vlade Republike Hrvatske u suradnji s i Pravobraniteljicom za osobe s invaliditetom i organizacijama civilnog društva
Rok za provedbu	2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	- broj i vrsta predviđenih i provedbenih aktivnosti (javne rasprave, okrugli stolovi, savjetovanja, seminari, radionice) - izrada i distribucija publikacija o pravima osoba s duševnim smetnjama i/ili mentalnim oštećenjem publikacije objavljene na Internet stranicama nositelja i sunositelja mjere - broj osoba uključenih u pojedine aktivnosti na godišnjoj razini

Provedbena mjera 3.2.	Osigurati pristup institucijama za zaštitu ljudskih prava osoba s mentalnim oštećenjem
Nositelj	Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Vlade Republike Hrvatske
Sunositelj	Ministarstvo pravosuđa, Ministarstvo zdravlja, Ministarstvo socijalne politike i mladih
Rok za provedbu	prosinac 2013.
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	- broj podnesenih zahtjeva/tužbi/pritužbi - broj riješenih postupaka s ishodima - izrada i distribucija priručnika za ostvarivanje prava osoba s duševnim smetnjama i/ili mentalnim oštećenjem

Prava osoba starije životne dobi

Prava starijih osoba su u međunarodnom i nacionalnim pravnim sustavima često nevidljiva. Načelo jednakog dostojanstva, koje se spominje u temeljima *Opće deklaracije o ljudskim pravima*, nije dovelo do eksplicitnog priznanja prava starijih osoba u međunarodnom sustavu zaštite ljudskih prava, kojim se uređuju obveze država u njihovu ostvarenju. Preporuke za zaštitu ljudskih prava starijih osoba

sadržane u *Madridskom međunarodnom planu akcije o starenju* za države nemaju pravni, već moralno obvezujući karakter.

U Republici Hrvatskoj nacionalno zakonodavstvo je u velikoj mjeri usklađeno s europskom pravnom stečevinom (*acquis communautaire*), a kroz dosljednu primjenu međunarodnih standarda treba nastaviti razvijati sveobuhvatan sustav zaštite, poštivanja i promicanja ljudskih prava starijih osoba te jačati i osnaživati suradnju između Nacionalnih i lokalnih javnih institucija i civilnog društva. Pravi izazovi ostaju u stvarnoj primjeni i provedbi usvojenih zakona i normi, osobito kada je riječ o osjetljivim, ranjivim i ugroženim društvenim skupinama, u koju se ubraja i populacija osoba treće životne dobi.

Starije osobe u Republici Hrvatskoj pretežito žive u svojem domu i sa svojim obiteljima. Prema procjeni broja stanovnika Državnog zavoda za statistiku iz 2010. godine, u Republici Hrvatskoj postoje smještajni kapaciteti za 2,75% stanovnika u odnosu na ukupni broj osoba starijih od 65 godina (ukupno 20.875 mjesta u odnosu na 757.400 stanovnika starijih od 65 godina). U odnosu na podatke od prije deset godina kada je manje od 2% osoba starijih od 65 godina u Republici Hrvatskoj bilo u mogućnosti dobiti svoje mjesto u domu, vidljivo je da je došlo do povećanja ukupnih raspoloživih kapaciteta.

U politici skrbi o starijim osobama u cilju premošćivanja postojećih problema traže se nova rješenja u organiziranju i pružanju skrbi stanovnicima na području lokalne zajednice. Sukladno tim nastojanjima, Ministarstvo socijalne politike i mladih razvija i podupire izvan institucijske modele skrbi o starijim osobama, a osobito razvoj socijalnih usluga za starije osobe u njihovim domovima i lokalnim zajednicama radi što duljeg nastavka življenja u vlastitom okruženju, unaprjeđenja kvalitete njihova života i aktivnog sudjelovanja starijih u životu zajednice.

Pružanje ovih usluga od značenja je za sve starije osobe, osobito za one koje žive na teže dostupnim područjima. Riječ je o samačkim kućanstvima čije obitelji uglavnom ne žive na tim područjima, pa nisu u mogućnosti na odgovarajući način brinuti o njima i pružiti im svakodnevnu pomoć u zadovoljavanju njihovih potreba.

Skrb o starijim osobama u Republici Hrvatskoj se ostvaruje putem institucijskih i izvan institucijskih oblika. Riječ je o mreži domova i djelatnosti za različite kategorije korisnika, centara za pomoć i njegu te udomiteljskim obiteljima. U skladu sa Zakonom o socijalnoj skrbi¹⁶⁸ usluge socijalne skrbi pružaju državni domovi, decentralizirani domovi za starije i nemoćne osobe na županijskoj razini, vjerske zajednice i udruge, te druge domaće i strane pravne i fizičke osobe u kojima se osigurava smještaj korisnika.

Posljednjih godina različiti oblici skrbi izvan institucijskog karaktera dobivaju sve značajniju ulogu (obiteljski domovi, udomiteljstvo, dnevni boravak). Osnovna svrha obiteljskih domova jest da zbrinjavaju korisnike u obiteljskom okruženju, odnosno da predstavnik obiteljskog doma i članovi obitelji koji žive zajedno s korisnicima, te drugi propisani radnici, korisnicima pružaju usluge.

Iako se udomiteljstvo u Republici Hrvatskoj može smatrati tradicionalnim oblikom skrbi, a udomiti se mogu gotove sve kategorije korisnika, takav je oblik skrbi najrašireniji za starije i nemoćne osobe. U odnosu na rasprostranjenost udomiteljstva velike su razlike među regijama, pri čemu bi se moglo reći da je veća socijalna prihvaćenost udomljavanja u sjevernom dijelu Republike Hrvatske. Iznimno velika uloga udomitelja u životu smještene osobe pretpostavlja odgovarajuću pripremu obitelji prije smještaja, pravo na stručnu pomoć, kao i kontinuiranu potporu tijekom smještaja. Takva je potpora posebno važna u odnosu na činjenicu da su potrebe smještenih osoba sve složenije, te je edukacija udomitelja prije realizacije smještaja nužna.

U posljednje vrijeme prisutan je veliki pritisak na smještajne kapacitete za starije koji su skupi i ne mogu pružiti usluge svim zainteresiranim građanima starije životne dobi. Ove okolnosti uvjetovale su potrebu razvoja izvaninstitucionalnih oblika skrbi za starije u suradnji s jedinicama lokalne i područne

---

¹⁶⁸ NN 33/12

(regionalne) samouprave, koji se provode od 2004. godine kao programi međugeneracijske solidarnosti.

Programi međugeneracijske solidarnosti usmjereni su pružanju socijalnih usluga starijim osobama u lokalnim zajednicama, a pružaju se neposredno u njihovim kućanstvima i u prostorijama "dnevnih boravaka" u kojima starije osobe borave dio dana. Programi se provode temeljem Ugovora o suradnji između Ministarstva socijalne politike i mladih i jedinica područne (regionalne) i/ili lokalne samouprave temeljem Javnog poziva. Područja ugovaranja Programa prioritetno su područja s visokim udjelom starijeg stanovništva i niskog kapaciteta za institucijski smještaj starijih osoba, odnosno područja slabo razvijene mreže izvan institucijskih usluga za starije osobe, kao i slabo naseljena i teško dostupna područja (npr. otoci), te područja od posebne državne skrbi.

Sukladno Zajedničkom memorandumu o socijalnom uključivanju, a u svrhu učinkovitije integracije starijih osoba u život zajednice, a time i prevencije njihove institucionalizacije, Ministarstvo socijalne politike i mladih će u narednom razdoblju i dalje poticati razvoj trajnih izvaninstitucionalnih oblika skrbi i potpora namijenjenih starijim i nemoćnim osobama. Time se želi uspostaviti dugoročna strategija omogućavanja starenja u vlastitom domu i promovirati aktivno sudjelovanje starijih u životu lokalne zajednice u kojima će se poticati solidarnost svih članova u skrbi jednih za druge te suradnja i zajedništvo. Ministarstvo će u suradnji s lokalnim i područnim (regionalnim) samoupravama te organizacijama civilnog društva nastaviti pružati i razvijati ponudu socijalnih usluga za samostalno življenje starijih u svojim domovima kao i stručnu pomoć prilikom zadržavanja starijih u krugu obitelji.

Isto tako, uspostaviti će se programski, organizacijski i zakonodavni okviri za izvaninstitucionalne usluge za starije radi podizanja kvalitete pružanih usluga i njihove održivosti. Kroz boravke za starije omogućiti će se starijima punopravna uloga u društvu kroz razne socijalne, kulturne, informativne i obrazovne programe. Dodatnim aktivnostima podizati će se svijest građana o potencijalima starijih, osnaživati njihovo sudjelovanje i suodgovornost za kvalitetnu starost te smanjenje socijalne isključenosti.

Nadalje, Republika Hrvatska je kao tranzicijska zemlja suočena s nezaposlenošću, niskim mirovinama, rodnom i dobnom diskriminacijom, reformama sustava socijalne skrbi, privatizacijom zdravstvenog sustava, problemima stanovanja i slično. To je sve dovelo do toga da su stariji građani u Republici Hrvatskoj siromašni i socijalno ranjivi, što upućuje na povećani rizik za izloženost nasilju i zlostavljanje kako u obitelji tako i u ostalim sustavima zbrinjavanja.

U zaštiti temeljnih prava starijih osoba jedan od prioriteta hrvatskog društva je zaštita starijih od zlostavljanja, grubog zanemarivanja, nasilja te svih oblika diskriminacije stvaranjem uvjeta za preventivno djelovanje, ali i unaprjeđenjem načina i metoda stručnog rada u tretmanu zlostavljanih starijih osoba.

Akcijski plan za provedbu nacionalnog plana za borbu protiv diskriminacije za razdoblje 2011.-2013. vezano uz skrb o starijim osobama navodi da je bitno poboljšati kvalitetu življenja starijih osoba. Sustavno praćenje pitanja starijih osoba kroz međuresornu i međunarodnu suradnju jedna je od mjera navedenog plana.

Sukladno *Nacionalnoj strategiji zaštite od nasilja u obitelji za razdoblje od 2011. do 2016. godine* osobitu pažnju potrebno je posvetiti starijim i nemoćnim osobama koje se teže prepoznaju kao žrtve nasilja u obitelji, kako zbog zdravstvenim stanjem reducirane mogućnosti kretanja tako i nesnalaženja i nespremnosti na traženje pomoći i zaštite od nasilja koje vrše njihovi bližnji. Stoga je potrebno senzibilizirati stručne službe kao i lokalnu zajednicu na taj problem, kako bi mogli prepoznati i djelovati s ciljem pružanja odgovarajuće zaštite i pomoći.

Cilj 1. Poboljšanje kvalitete življenja starijih osoba

Provedbena mjera 1.1.	Osiguranje pružanja usluge boravka za starije osobe
Nositelj	Ministarstvo socijalne politike i mladih u suradnji s jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave, organizacijama civilnog društva, vjerskim i humanitarnim organizacijama
Sunositelj	
Rok za provedbu	2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	dio prihoda od igara na sreću i sredstva iz državnog proračuna
Pokazatelji provedbe	- broj pružatelja usluga boravka za starije osobe - broj korisnika uključenih u usluge boravka

Provedbena mjera 1.2.	Osigurati pružanje usluga pomoći u kući za starije osobe
Nositelj	Ministarstvo socijalne politike i mladih u suradnji s jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave, organizacijama civilnog društva, vjerskim i humanitarnim organizacijama
Sunositelj	
Rok za provedbu	2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	sredstva iz Državnog proračuna
Pokazatelji provedbe	- broj pružatelja usluga - broj korisnika prava na pomoć u kući

Provedbena mjera 1.3.	Razvoj volonterske infrastrukture
Nositelj	Ministarstvo socijalne politike i mladih u suradnji s regionalnim volonterskim centrima, jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave, organizacijama civilnog društva, vjerskim i humanitarnim organizacijama
Sunositelj	
Rok za provedbu	2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	IPA projekt
Pokazatelji provedbe	- broj uključenih osoba koje će se educirati za upravljanje volonterstvom na području od posebne državne skrbi

Cilj 2. Promovirati i unaprijediti zaštitu ljudskih prava starijih osoba

Provedbena mjera 2.1.	Poticati i podržavati aktivnosti usmjerene na borbu protiv diskriminacije
Nositelj	Ministarstvo socijalne politike i mladih u suradnji s jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave, organizacijama civilnog društva, vjerskim i humanitarnim organizacijama
Sunositelj	
Rok za provedbu	2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	redovna sredstva iz Državnog proračuna
Pokazatelji provedbe	- broj stručnih skupova s ciljem promoviranja prava starijih osoba

Provedbena mjera 2.2.	Osigurati trajno obrazovanje svih relevantnih dionika i provoditi programske aktivnosti u svrhu prevencije i zaštite osoba od svih oblika nasilja u obitelji
Nositelj	Ministarstvo socijalne politike i mladih u suradnji s akademskim institucijama i jedinicama lokalne i područne

	(regionalne) samouprave, organizacijama civilnog društva, vjerskim i humanitarnim organizacijama
Sunositelj	
Rok za provedbu	2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	redovna sredstva iz Državnog proračuna
Pokazatelji provedbe	- broj stručnih skupova i edukacija na temu prevencije nasilja

Provedbena mjera 2.3.	Sustavno poticati projekte organizacija civilnog društva usmjerene na zaštitu prava i pružanje psihosocijalne pomoći starijim osobama i njihovim obiteljima
Nositelj	Ministarstvo socijalne politike i mladih u suradnji s jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave, organizacijama civilnog društva, vjerskim i humanitarnim organizacijama
Sunositelj	
Rok za provedbu	2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	dio prihoda od igara na sreću
Pokazatelji provedbe	- broj prijavljenih projekata i broj projekata koji su dobili potporu - iznos dodijeljenih potpora

Beskućnici

U Republici Hrvatskoj skrb o beskućnicima provode jedinice lokalne samouprave koje ovisno o potrebama i mogućnostima imaju organizirana prenoćišta. Međutim, pitanjem beskućništva bave se i vjerske zajednice i organizacije civilnog društva, ponajviše Caritas i Crveni križ. Budući da se radi o posebnoj društvenoj skupini koja je suočena s ekstremnim siromaštvom i socijalnom isključenosti, ova je korisnička skupina uvrštena u novi Zakon o socijalnoj skrbi¹⁶⁹ radi mogućnosti ostvarivanja pojedinih pomoći i usluga.

Po prvi puta pojam beskućnika u sustav socijalne skrbi uveden je u Zakonu o socijalnoj skrbi iz 2011. godine¹⁷⁰, s ciljem otvaranja novih mogućnosti za unaprjeđenje skrbi za ovu socijalno osjetljivu skupinu. Pojam beskućnik određuje osobu koja nema mjesto stanovanja niti sredstava kojima bi mogla namiriti potrebu stanovanja te je privremeno smještena u prihvatilištu, ili boravi na javnim ili drugim mjestima koja nisu namijenjena za stanovanje.

Zakonom o socijalnoj skrbi¹⁷¹ propisano je da su veliki gradovi i gradovi sjedišta županija obvezni u svom proračunu osigurati sredstva za uslugu prehrane u pučkim kuhinjama, kao i pružanje usluga prihvatilišta za beskućnike na način propisan ovim Zakonom.

Prema evidenciji Ministarstva socijalne politike i mladih, koje putem centara za socijalnu skrb prikuplja izvješća o skloništima u Republici Hrvatskoj, u 2011. godini u Republici Hrvatskoj zabilježeno je 9 skloništa za beskućnike, u kojima je na dan 31. prosinca 2011. godine bilo evidentirano 294 beskućnika korisnika usluge u prenoćištima (prihvatilištima/skloništima). Prema podacima djelatnika i volontera koji rade s beskućnicima, procjenjuje se da u Republici Hrvatskoj ima oko 1000 beskućnika.

¹⁶⁹ NN 73/97, 27/01, 59/01, 82/01, 103/03, 44/06, 79/07, 57/11, 33/12

¹⁷⁰ NN 57/11

¹⁷¹ NN 33/12

Osim organiziranja sustavne brige i praćenja kretanja broja beskućnika, kao dio preventivnih mjera nameće se potreba obavljanja niza poslova za socijalne radnike, primjerice u pružanju pomoći u pronalaženju zaposlenja, organiziranjem pomoći osobama koje su se vratile s izdržavanja kazne zatvora (postpenalna zaštita) i članovima njihove obitelji, pomoć u rješavanju konfliktnih situacija u obitelji, na radnom mjestu i slično.

Glavni zadaci Ministarstva socijalne politike i mladih na području socijalnih usluga su prevencija socijalne isključenosti pojedinaca, podržavanje života u zajednici, zaštita socijalno osjetljivih skupina građana od kršenja njihovih ljudskih prava te osiguravanje kvalitete pruženih usluga.

U skrbi za beskućnike naglasak se stavlja na organiziranje sustavne brige i praćenja kretanja broja beskućnika, te provođenje aktivnosti u svrhu ublažavanja i otklanjanja siromaštva i socijalne isključenosti beskućnika, kao i povratka u obitelj i uključivanja u lokalnu zajednicu (pružanje pomoći u stambenom zbrinjavanju i pronalaženju zaposlenja, pružanje pomoći u rješavanju konfliktnih situacija u obitelji i dr.).

Cilj 1. Suzbijanje socijalne isključenosti beskućnika

Provedbena mjera 1.1.	Pružati usluge savjetovanja i pomaganja te potpore u obavljanju poslova i zapošljavanju beskućnika
Nositelj	Ministarstvo socijalne politike i mladih
Sunositelj	
Rok za provedbu	2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	redovna sredstva iz Državnog proračuna
Pokazatelji provedbe	- broj i vrsta pruženih usluga

Zaštita prava ovisnika o drogama

Zloupotreba droga i posljedična bolest ovisnosti jedna je od najnegativnijih društvenih pojava koja ostavlja dugoročno štetne zdravstvene i socijalne posljedice na pojedinca, obitelj i društvo u cjelini. U Republici Hrvatskoj, sukladno globalnim kretanjima, ponuda novih ilegalnih droga je sve raznovrsnija, što je uzrokovalo pojačan interes za tim drogama među mladima.

Od 2000. do 2011. godine bilježi se uzastopno blago povećanje broja osoba koje su bolnički i ambulantno liječene u sustavu.¹⁷² Međutim, u Hrvatskoj je djelovanje sustava za prevenciju ovisnosti i

¹⁷² Do kraja 2011. godine u U Registru liječenih zbog uzimanja i/ili ovisnosti o psihoaktivnim drogama pri Hrvatskom zavodu za javno zdravstvo do kraja 2011. godine je zabilježeno **31.514** osoba. Tijekom 2011. godine na liječenju su ukupno bile **7.665** osobe, od kojih su 1.151 osobe bile prvi put na liječenju (udio 15%) što predstavlja *najmanji udio novoliječenih osoba u proteklih 12 godina*. *Dominira ovisnost o opijatima*, od ukupnog broja liječenih 6.198 (80,8%) je bilo liječeno zbog ovisnosti o opijatima, dok su 1.467 (19,1%) osobe bile liječene zbog ovisnosti o nekom drugom psihoaktivnom sredstvu, najčešće kanabisu (udio u neopijatima 65%). Raspodjela liječenih osoba prema spolu nije se značajnije promijenila u 2011. godini u odnosu na prethodne godine, većinu čine muškarci (82,3% ili 6.307 osoba). Omjer liječenih muškaraca i žena iznosi 4,6:1. *Broj novih korisnika se smanjuje*, naime udio novih osoba u sustavu liječenja ovisnika kao i prethodne godine nastavio se smanjivati (2008:22,6%; 2009:18,9%, 2010: 15,6%, 2011.:15%). Zbog zloupotrebe opijata tijekom 2011. godine na liječenju je bilo 6.198 osoba, od kojih je 345 bilo prvi put na liječenju (5,6 posto), što je do sada *najmanji udio novopridošlih korisnika opijata* od svih koji su u određenoj godini uzimali opijate. *Prekinut je višegodišnji pad broja novoliječenih zbog neopijatske ovisnosti koji je trajao od 2006.-2010. a u 2011. došlo je do porasta*, te je u 2011. godini 806 (2010.:750) osoba prvi put liječeno zbog neopijatskog tipa ovisnosti, što je 7,5 % više nego 2010. *Udio prvi put liječenih zbog neopijatnog tipa ovisnosti se povećao* te iznosi 70% (2010.:54,5; 2009.:53,7). U sustav godišnje ulazi više neopijatskih nego opijatskih ovisnika, ali budući da opijatska ovisnost traži dugotrajni tretman i skrb, oni se zadržavaju više godina, te se godišnje ukupno liječi više ovisnika o opijatima. U 2011. se u usporedbi s 2010. godinom uočava neznatno povećanje broja osoba liječenih zbog opijata od 0,4%, dok je u 2010. došlo do prvog smanjenja unatrag 11 godina. U 2011. terapijske zajednice su pružile tretman

izvanbolničko liječenje ovisnika imalo značajan utjecaj na današnje stanje.

Nadalje, prema podacima Ministarstva unutarnjih poslova, vezanih uz kazneno djelo iz članka 173. Kaznenog zakona "Zloupotreba droga"¹⁷³, primijećen je konstantan udio maloljetnika (4-5%) u ukupnom broju procesuiranih počinitelja ovog kaznenog djela¹⁷⁴. Tijekom 2011. godine U zatvorskom sustavu su boravila ukupno 3. 033 zatvorenika ovisnika svih kaznenopravnih statusa, što čini 16.8% ukupne zatvorske populacije.

ESPAD¹⁷⁵ istraživanje provedeno je u Hrvatskoj 1995., 2003., 2007., 2011. Ciljna skupina istraživanja su mladi koji u godini istraživanja navršavaju 16 godina. ESPAD podupire kraljevina Republike Švedske, Pompidou grupa Vijeća Europe i EMCDDA-Europski centar za praćenje droga i ovisnosti o drogama. Rezultati ESPAD-ovog istraživanja za 2003. godinu pokazuju da je Hrvatska po raširenosti uzimanja droga kod mladih bila među europskim zemljama s uzlaznim trendom. Hrvatska je po uzimanju marihuane 1999. godine bila u prosjeku europskih zemalja, dok je 2003. godine iznad europskog prosjeka za 1 posto. Raširenost uzimanja ekstazija među mladima je 4 posto, te je Hrvatska po uzimanju te droge bila na 8. mjestu u Europi. U 2007. je u Hrvatskoj kao i u većini drugih europskih država došlo do smanjenja uporabe ekstazija te broja učenika koji su uzeli marihuanu barem jednom u životu, ali se povećao broj mladih koji su problematično konzumirali marihuanu, odnosno uzeli je 40 puta i više u životu. Premda su ti udjeli 5 posto za dječake i 2 posto za djevojčice, zabrinjavajući je podatak da u otprilike 3 prosječna razreda srednje škole postoji 5 dječaka i 2 djevojčice koje problematično koriste marihuanu i koji su izuzetno rizični za pojavu ovisnosti. Prema rezultatima ESPAD-a u 2011. povećana uporaba alkohola i inhalanata, a u sva tri pokazatelja uporabe cigarete, alkohola i droga, Hrvatske je iznad Europskog prosjeka. Primjerice Hrvatska je na 3. mjestu po pušenju cigareta, a od 1995.- do 2011. pušenje se blago povećava. Zatim, Hrvatska je na 11. mjestu po pijenju u zadnjih 12 mjeseci ali je zabrinjavajuće da je po pijenju 5 ili više pića zaredom (binge drinking) Hrvatska na 3 mjestu. Prema uzimanju canabisa ikada u životu Hrvatska je također iznad Hrvatskog prosjeka na 19 mjestu te je canabis uzelo odnosno 23 % dječaka i 15 % djevojčica, a u zadnjih mjesec dana 9% dječaka i 5 % djevojčica. Neke druge droge u Hrvatsko je uzelo 6% dječaka i 4% djevojčica. Iznenadujuć je podatak da je Hrvatska na I. mjestu po uzimanju inhalanata te je u 25% dječaka i 31 % djevojčica koristilo inhalante odnosno u prosjeku 28% dok je prosjek zemalja u EU 9 %. Neke druge droge u Hrvatsko je uzelo 6% dječaka i 4% djevojčica.

U Republici Hrvatskoj uspostavljen je odgovarajući zakonodavni okvir za prevenciju ovisnosti te pomoći ovisnicima i povremenim uzimateljima droge.¹⁷⁶ Od 2002. godine ustrojen je i Ured za suzbijanje zloupotrebe droga kao stručna služba Vlade Republike Hrvatske sa zadaćom koordinacije u provedbi zakona i ostalih strateških dokumenata u području suzbijanja zloupotrebe droga.

U proteklih nekoliko godina u Republici Hrvatskoj učinjeni su značajni pomaci s ciljem zaštite ljudskih prava ovisnika o drogama, ali i zaštite cjelokupne zajednice od zloupotrebe droga i ostvarivanja prava

---

za ukupno 821 ovisnika i to za 670 muškaraca (77.5%) i 151 ženu (22.5 %) od kojih je 40.7% novopridošlih osoba. Slično kao i u zdravstvenom sustavu, omjer muškaraca i žena u terapijskim zajednicama iznosi 4,4:1. U terapijskim zajednicama i dalje prevladavaju opijatski ovisnici pa je od ukupnog broja ovisnika u tretmanu zbog opijata 82,1% osoba. Broj ovisnika u terapijskim zajednicama od 2009. do 2011. kontinuirano se smanjuje, te se broj ovisnika u 2011. godini u odnosu na 2010. smanjio za 12,6 % a u usporedbi s 2009. za čak 27,8 %.

¹⁷³ "Narodne novine", br. 110/97, 27/98, 50/00, 129/00, 51/01, 111/03, 190/03, 105/04, 84/05, 71/06, 110/07, 152/08

¹⁷⁴ Prema podacima Ministarstva unutarnjih poslova, u promatranom vremenskom razdoblju od 2006. do kraja 2010. godine, u Republici Hrvatskoj ukupno je prijavljeno 39.027 kaznenih djela zloupotrebe droga, što je oko 10% od sveukupnog broja prijavljenih kaznenih djela na području Republike Hrvatske. Prema podacima Ministarstva unutarnjih poslova, tijekom 2011. godine evidentirano je ukupno 7.767 kaznenih djela (0,2 % manje nego u 2010.: 7.784) vezanih uz zloupotrabu i krijumčarenje droga, koja čine 10,3% sveukupnog kriminaliteta na području Republike Hrvatske.

¹⁷⁵ The European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs (Europsko istraživanje o pušenju, pijenju alkohola, uporabi droga i rizičnim čimbenicima među učenicima (2003.,2007.)

¹⁷⁶ Zakon o suzbijanju zloupotrebe droga, Nacionalna strategija suzbijanja zloupotrebe droga 2006. - 2012. te Akcijski planovi suzbijanja zloupotrebe droga za 2006. - 2009. i 2009. - 2012. godinu

djece, mladih i obitelji na zdrav život i život bez droga.¹⁷⁷ U cilju poticanja što uspješnijeg zapošljavanja liječenih ovisnika, ali i ostalih socijalno osjetljivih skupina u društvu, uspostavljen je odgovarajući strateški okvir.¹⁷⁸ Stoga je Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva (sada Ministarstvo poduzetništva i obrta) objavilo Javni poziv u području zadružnog poduzetništva.¹⁷⁹ Ovisnicima nakon završenog tretmana u terapijskoj zajednici ili izdržane kazne zatvora omogućen je završetak započetog srednjoškolskog obrazovanja na trošak Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa.¹⁸⁰ Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi je u cilju reguliranja uvjeta i načina pružanja skrbi i psihosocijalne rehabilitacije ovisnicima u terapijskim zajednicama, kao i osnivanja stambenih zajednica i pružanja usluga organiziranog stanovanja liječenim ovisnicima o drogama, donijelo odgovarajuće propise.¹⁸¹ Vlada Republike Hrvatske se zalaže za sprječavanje svih oblika ovisnosti među djecom i mladima u odgojno-obrazovnom sustavu.¹⁸² Ovisnici i povremeni uzimatelji droga podložni su i različitim oblicima stigme i socijalne isključenosti te je potrebno usmjeriti aktivnosti na ostvarenje jednakopravnog položaja tih osoba u svim sferama društvenog života.

S obzirom da ponuda droga postaje sve raznovrsnija te se samim time pojavljuju i sve složeniji oblici bolesti ovisnosti, u pojedinim područjima zaštite prava ovisnika još uvijek ima dovoljno prostora za napredak posebice u pogledu razvijanja sustava programa tretmana i rehabilitacije ovisnika o drogama te programa njihove uspješne reintegracije u život u zajednici.

Također, ovisnicima je potrebno omogućiti dostupnost primjerenih oblika tretmana i liječenja bez obzira na sustav u kojem se nalazili, dakle i u slučajevima kada se nalaze na izdržavanju kazne zatvora. S obzirom da uz ovisnost o drogama velik broj ovisnika boluje od drugih kroničnih i zaraznih bolesti kao što su Hepatitis B i C, HIV/AIDS, u programima smanjenja potražnje odnosno *harm-reduction* programima treba obuhvatiti sve teško dostupne pojedince i skupine koje zlorabljavaju droge, a nisu uspješno zahvaćeni tradicionalnim socijalno-zdravstvenima mjerama i djelovanjem u postojećim ustanovama i službama. Pored toga, potrebno je razvijati specijalizirane oblike tretmana za osobe sa specifičnim potrebama, a koje su ovisne o drogama, kao što su žene trudnice ovisnice, osobe koje uz ovisnost boluju i od neke druge psihičke bolesti (osobe s dvojnim dijagnozama) i adolescenti koji uz ovisnost pokazuju i druge poremećaje ponašanja kao što su: kriminalno ponašanje, psihičke teškoće, problemi tijekom školovanja i slično. Potrebno je putem javnih medija i drugih društvenih akcija senzibilizirati javnost za probleme ovisnika o drogama i potrebu njihove socijalne reintegracije nakon završenog tretmana i liječenja. S obzirom da je Međunarodnim konvencijama i Ustavom Republike Hrvatske propisana obveza države da poduzme odgovarajuće (zakonodavne, upravne, socijalne i obrazovne) mjere za zaštitu djece, mladih i obitelji od zlorabe droga, potrebno je osobitu pažnju posvetiti razvijanju učinkovitih programa prevencije ovisnosti za djecu, mlade i obitelj, kao i programa prevencije na razini lokalne zajednice.

Cilj 1. Poboljšati zdravstvenu zaštitu ovisnika o drogama i povremenih uzimatelja droga

¹⁷⁷ S ciljem poticanja socijalne reintegracije liječenih ovisnika i sprečavanja njihove diskriminacije Vlada Republike Hrvatske je 19. travnja 2007. godine donijela *Projekt resocijalizacije ovisnika o drogama koji su završili neki od programa rehabilitacije i odvikavanja od ovisnosti u terapijskoj zajednici ili zatvorskom sustavu, te ovisnika koji su u izvanbolničkom tretmanu i duže vrijeme stabilno održavaju apstinenciju i pridržavaju se propisanog načina liječenja*, koji se temelji na dvije osnovne sastavnice i to poticanju školovanja i prekvalifikaciji liječenih ovisnika te poticanju njihovog zapošljavanja.

¹⁷⁸ Vlada Republike Hrvatske je s ciljem poticanja što uspješnijeg zapošljavanja liječenih ovisnika, na prijedlog Ureda za suzbijanje zlorabe droga u Godišnje planove za poticanje zapošljavanja za 2007. i 2008. godinu i Nacionalne planove za poticanje zapošljavanja za 2009.-2010. godinu i 2011./2012. godinu, kao i u Program poticanja malog i srednjeg poduzetništva za 2008.-2012.godinu uvrstila liječene ovisnike kao jednu od ciljanih skupina.

¹⁷⁹ Projekt "Zadružno poduzetništvo" za 2009., 2010., 2011. i 2012. godinu u sklopu kojeg je navedeno Ministarstvo davatelj potpore za mjeru Poticanja razvoja zadruga koje razvijaju socijalno zadružno poduzetništvo socijalno osjetljivih skupina gdje spadaju i liječeni ovisnici o drogama.

¹⁸⁰ Nadopuna Projekta resocijalizacije

¹⁸¹ Zakon o socijalnoj skrbi te Pravilnik o vrsti i djelatnosti doma socijalne skrbi, načinu pružanja skrbi izvan vlastite obitelji, uvjetima glede prostora, opreme i radnika doma socijalne skrbi, terapijske zajednice, vjerske zajednice, udruge i drugih pravnih osoba te centra za pomoć i njegu u kući ("Narodne novine", br. 64/09.)

¹⁸² Vlada Republike Hrvatske je 04. lipnja 2010. godine donijela Nacionalni program prevencije ovisnosti za djecu i mlade u odgojno - obrazovnom sustavu, te djecu i mlade u sustavu socijalne skrbi za razdoblje od 2010. do 2014. godine.

Provedbena mjera 1.1.	Izraditi smjernice za psihosocijalni tretman ovisnika o drogama u zdravstvenom, socijalnom i zatvorskom sustavu
Nositelji	Ured za suzbijanje zlouporabe droga Ministarstvo zdravlja Ministarstvo socijalne politike i mladih Ministarstvo pravosuđa - Uprava za zatvorski sustav
Sunositelji	Hrvatski zavod za javno zdravstvo županijski zavodi za javno zdravstvo - službe za zaštitu mentalnog zdravlja, prevenciju i izvanbolničko liječenje ovisnosti Centri za socijalnu skrb Referentni centar Ministarstva zdravlja za ovisnosti o drogama terapijske zajednice i domovi za ovisnike organizacije civilnog društva
Rok za provedbu	prosinac 2013.
Izvor financiranja i potrebna sredstva	sredstva iz Državnog proračuna i EU fondova
Pokazatelji provedbe	- izrađene smjernice za psihosocijalni tretman, te osigurano praćenje primjene i procjena njihove učinkovitosti

Cilj 2. Osaživati organizacije civilnog društva koje provode programe i projekte u cilju smanjenja stigmatizacije i socijalne isključenosti ovisnika o drogama

Provedbena mjera 2.1.	Poticati projekte koji se provode u cilju smanjenja stigmatizacije i socijalne isključenosti ovisnika o drogama
Nositelj	Ured za suzbijanje zlouporabe droga Vlade Republike Hrvatske
Sunositelji	Ministarstvo socijalne politike i mladih Ministarstvo zdravlja Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Vlade Republike Hrvatske u suradnji s jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave i organizacijama civilnog društva te medijima
Rok za provedbu	2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	sredstva iz Državnog proračuna i lutrijska sredstva
Pokazatelji provedbe	- Broj i vrsta programa s ciljem smanjenja stigmatizacije i socijalne isključenosti ovisnika o drogama provedenih od strane organizacija civilnog društva - Broj ovisnika obuhvaćenih tim programima - Poboľšano socijalno uključivanje ovisnika u život u zajednici i smanjena njihov stigmatizacija

Cilj 3.: Zaštita djece i mladih od zlouporabe droga i sredstava ovisnosti

Provedbena mjera 3.1.	Razraditi i provoditi programske aktivnosti u svrhu promicanja zdravog stila života djece i mladih i prevencije svih oblika ovisnosti kod djece i mladih te njihovog rizičnog ponašanja
------------------------------	---

	vezano uz eksperimentiranje s drogama
Nositelj	Ministarstvo socijalne politike i mladih
Sunositelji	Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta Ministarstvo zdravlja Ministarstvo unutarnjih poslova Ured za suzbijanje zlorabe droga Vlade Republike Hrvatske Agencija za odgoj i obrazovanje u suradnji s organizacijama civilnog društva, stručnim i znanstvenim ustanovama, jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave i javnim medijima
Rok za provedbu	2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	sredstva iz Državnog proračuna i lutrijska sredstva
Pokazatelji provedbe	- broj i vrsta pruženih edukacija i drugih aktivnosti vezanih uz prevenciju svih oblika ovisnosti i promicanja zdravih stilova života - broj provedenih programa odgovornog roditeljstva i broj korisnika - broj i vrsta programa prevencije problema u ponašanju i broj korisnika obuhvaćenih tim programima - broj i vrsta savjetodavnih programa i programa modifikacije ponašanja i broj uključenih korisnika

Zaštita HIV pozitivnih osoba

U borbi protiv HIV/AIDS-a zaštita ljudskih prava podjednako je važna kao i zaštita javnog zdravlja. Poštivanje ljudskih prava je nužno da bi se potaknulo ljude na dobrovoljno testiranje, savjetovanje, obrazovanje, obavješćavanje partnera kao i pravovremeni tretman. Međunarodna zajednica svjesna navedenoga, kao i globalne opasnosti od širenja zaraze HIV/AIDS-a, donijela je čitav niz za sada uglavnom neobvezujućih dokumenata koji donose različite preporuke za postupanje u cilju suzbijanja širenja zaraze i zaštite prava HIV pozitivnih osoba.

Republika Hrvatska se obvezala slijediti međunarodno prihvaćene preporuke i integrirati ih u nacionalnu politiku i praksu da bi se smanjila stigmatizacija i diskriminacija HIV pozitivnih osoba te im se osigurala potpuna zaštita ljudskih prava i pravo na privatnost. Međutim, u hrvatskom nacionalnom zakonodavstvu potoje još uvijek određene odredbe koje imaju diskriminatorni karakter u odnosu na HIV pozitivne osobe iako se situacija na ovom području pomiče u pozitivnom smjeru.

Temeljni strateški dokument Republike Hrvatske jest Hrvatski nacionalni program za prevenciju HIV/AIDS-a 2011. - 2015. Jedan od ciljeva tog programa je pružanje optimalne skrbi zaraženima s HIV-om, razvoj preventivne djelatnosti za osobe zaražene s HIV-om te borba protiv stigmatiziranja i diskriminacije, a jedna od mjera za postizanje tog cilja je provođenje anti-diskriminacijskih programa. Planirane aktivnosti te mjere uključuju, između ostaloga, provođenje istraživanja i razvoja te primjenu i evaluaciju anti-diskriminacijskih programa u cilju smanjenja stigmatizacije i diskriminacije zaraženih osoba, promoviranje individualnih prava i odgovornosti osoba koje žive s HIV-om, podizanje svijesti cjelokupne javnosti i ciljanih skupina o načinima širenja i mogućnostima prevencije HIV infekcije, organiziranje izobrazbe i suradnje s predstavnicima medija kako bi se o osobama koje žive s HIV-om i ranjivih skupina izvještavalo na način kojim se afirmira njihov položaj u društvu i pritom koristiti nestigmatizirajući jezik i dr.

Praćenje provedbe izmjena postojećih zakona i podzakonskih akata odvija se kontinuirano u suradnji s UNDP Tematskom skupnom. U okviru predmetne suradnje izrađen je 2008. godine Izvještaj o stanju

ljudskih prava osoba koje žive s HIV/AIDS-om i osoba koje pripadaju skupinama koje su pod povećanim rizikom od HIV/AIDS-a (UNDP u Hrvatskoj)¹⁸³.

U Republici Hrvatskoj se od samih početaka pojave HIV infekcije i AIDS-a u svijetu kontinuirano provodi i upotpunjuje dijagnostika i liječenje HIV pozitivnih osoba. Dijagnostika se provodi u zdravstvenim ustanovama na cjelokupnom području dok se završna potvrda i liječenje provodi pri Klinici za infektivne bolesti "Dr. Fran Mihaljević" u Zagrebu. S obzirom na relativno mali broj HIV pozitivnih osoba, kao i visoko obrazovano osoblje u ovoj zdravstvenoj ustanovi, trenutno ne postoji potreba za otvaranjem novih regionalnih centara za liječenje. Anti-retrovirusni lijekovi osiguravaju se putem Klinike za infektivne bolesti "Dr. Fran Mihaljević", a plaćanje istih osigurano je putem Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje. Uz redovnu podršku koja se ostvaruje sukladno propisima iz područja socijalne skrbi, a poradi specifičnosti infekcije udruga HUHIV provodila je program "Psihosocijalne podrške HIV pozitivnim osobama i njihovim obiteljima" od 2003. godine u okviru programa "Unaprjeđivanje borbe protiv HIV/AIDS-a u Hrvatskoj" da bi se potom isti program nastavio kontinuirano provoditi na Klinici za infektivne bolesti "Dr. Fran Mihaljević".

Referentni centar AIDS kontinuirano prati najnovije smjernice za potrebe dijagnostike i liječenja HIV pozitivnih osoba koje se na odgovarajući način primjenjuju u okviru zdravstvenog sustava. Kontinuirano se provodi i Program psihosocijalne pomoći HIV pozitivnim osobama i njihovim obiteljima pri Klinici za infektivne bolesti "Dr. Fran Mihaljević".

Potrebno je i dalje unaprjeđivati prevenciju, programe zdravstvene zaštite te raditi na borbi protiv stigmatizacije i diskriminacije.

Cilj 1. Jačati i isticati borbu protiv HIV/AIDS-a

Provedbena mjera 1.1.	Praćenje provedbe izmjena postojećih zakona i podzakonskih akata u svrhu sprječavanja diskriminacije HIV pozitivnih osoba
Nositelj	Ministarstvo zdravlja u suradnji s organizacijama civilnog društva
Sunositelj	
Rok za provedbu	2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	- izrađeno izvješće o usvojenim izmjenama zakonodavstva u svrhu sprječavanje diskriminacije s preporukama

Provedbena mjera 1.2.	Unaprijediti preventivne mehanizme u borbi protiv HIV/AIDS-a, posebice usmjerene prema mladima
Nositelj	Ministarstvo zdravlja u suradnji s Hrvatskim zavodom za javno zdravstvo, zdravstvenim ustanovama i organizacijama civilnog društva
Sunositelj	
Rok za provedbu	2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	

¹⁸³ Evaluacija Nacionalnog programa za prevenciju HIV/AIDS-a 2005. - 2010. i Izvješće o radu nacionalnog savjetnika za HIV/AIDS i ljudska prava iz 2010. godine kao i izrada UNAIDS-ovih terminoloških smjernica (prezentirane 2011. godine) dio su aktivnosti i dokumentacije u kojima se detaljno razrađuju postojeće stanje i daju preporuke za daljnje aktivnosti na ovom području.

Pokazatelji provedbe	- broj i vrsta aktivnosti usmjerenih na prevenciju - broj osoba u odnosu na koje se aktivnosti provode, posebice broj mladih (uključenost škola, visokoškolskih ustanova, liječnika školske medicine, udruga mladih, i sl.)
-----------------------------	--

Cilj 2. Pružati njegu i potporu HIV pozitivnim osobama

Provedbena mjera 2.1.	Unaprijediti i pružiti odgovarajuću zdravstvenu skrb HIV pozitivnim osobama
Nositelj	Ministarstvo zdravlja u suradnji s Hrvatskim zavodom za javno zdravstvo
Sunositelj	
Rok za provedbu	2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	- broj HIV pozitivnih osoba korisnika zdravstvene zaštite pri Klinici za infektivne bolesti „Dr. Fran Mihaljević“ tijekom godine dana kojima se pruža anti-retrovirusna terapija - broj i sadržaj mjera za poboljšanje zdravstvene skrbi - broj ustanova uključenih u pružanje zdravstvene skrbi

Prava osoba kojima je oduzeta sloboda

Prava osoba kojima je oduzeta sloboda zajamčena su Ustavom Republike Hrvatske, Zakonom o izvršavanju kazne zatvora¹⁸⁴, Zakonom o kaznenom postupku¹⁸⁵ i Zakonom o sudovima za mladež.¹⁸⁶ Izmjenama i dopunama Zakona o izvršavanju kazne zatvora¹⁸⁷ dodatno je ojačan sustav sudske zaštite prava zatvorenika te je donesen novi Pravilnik o pogodnostima zatvorenika.¹⁸⁸

Postupanje prema maloljetnicima kojima je izrečena odgojna mjera upućivanja u odgojni zavod te maloljetnicima kojima je izrečena kazna maloljetničkog zatvora provodi se temeljem Zakona o izvršavanju sankcija izrečenih maloljetnicima za kaznena djela i prekršaje¹⁸⁹. Prema odredbama ovog Zakona izvršavaju se i sankcije izrečene maloljetnicima u prekršajnom postupku. Stupanjem na snagu novog Zakona o izvršavanju sankcija izrečenih maloljetnicima za kaznena djela i prekršaje¹⁹⁰ i Pravilnika o načinu izvršavanja odgojne mjere upućivanja u odgojni zavod učinjene su značajne izmjene u izvršenju kaznenopravnih sankcija i mjera u odnosu na počinitelje kaznenih djela mlade životne dobi.

Provedba zakona razrađena je u obliku pravilnika. Novim Pravilnikom o kućnom redu u zatvorima za izvršavanje istražnog zatvora¹⁹¹ upoznaje se pritvorenika u istražnom zatvoru s njegovim pravima i obvezama te je zabranjeno izložiti pritvorenika mučenju, prisilnom radu i okrutnom i neljudskom postupanju.

¹⁸⁴ NN 128/99, 59/01, 190/03, 76/07, 27/08, 83/09, 18/11

¹⁸⁵ NN 110/97, 58/99, 112/99, 58/02, 62/03, 115/06, 152/08, 76/09, 80/11, 121/11

¹⁸⁶ NN 111/97, 12/02, 84/11

¹⁸⁷ NN 83/09; čl. 15. i 17.

¹⁸⁸ NN 66/10

¹⁸⁹ NN 153/09

¹⁹⁰ NN 84/11

¹⁹¹ NN 8/10

U smislu povećanja smještajnih uvjeta zatvorenika, zapošljavanja djelatnika u zatvorskom sustavu, te osuvremenjivanja i nabave neophodne opreme, u lipnju 2009. godine donesen je Akcijski plan za unaprjeđenje zatvorskog sustava Republike Hrvatske od 2009. do 2014. godine.¹⁹²

Naime, zatvorski sustav i nadalje karakterizira velika prenapučenost. Zatvorskom sustavu nedostaje oko 2.000 smještajnih kapaciteta za zatvorenike, zbog čega je nužna izgradnja radi uspostave standarda propisanih nacionalnim zakonima i Europskim zatvorskim pravilima. U cilju poboljšanja uvjeta izdržavanja kazne zatvora, u Kaznionici u Glini je završena izgradnja novog objekta za smještaj 420 zatvorenika.¹⁹³ Također, predstoji dogradnja Zatvora u Zagrebu namijenjenog smještaju 376 zatvorenika¹⁹⁴ kao i izgradnja Kaznionice i Zatvora u Šibeniku namijenjenog smještaju 1.270 zatvorenika.¹⁹⁵ Prenapučenost kaznionica i zatvora te teškoće u ispunjavanju hrvatskih i međunarodnih standarda smještaja, rezultiraju i nadalje čestim tužbama zatvorenika radi naknade štete pred nacionalnim i Europskim sudom za ljudska prava u Strasbourgu. Ustavni sud Republike Hrvatske je Odlukom¹⁹⁶ naložio Vladi Republike Hrvatske da u primjerenom roku, ne duljem od pet godina, prilagodi kapacitete zatvora u Zagrebu potrebama smještaja osoba lišenih slobode.

U svrhu osiguravanja ljudskih resursa u zatvorskom sustavu tijekom 2010. godine objavljeni su natječaji za prijam u državnu službu novih službenika zatvorskog sustava na poslovima tretmana, strukovne izobrazbe zatvorenika, zdravstvene zaštite te na poslovima osiguranja (pravosudna policija).

Unatoč učinjenim naporima, predstoji rad na izazovima koji se, osim prenapučenosti, odnose na osiguranje veće zaposlenosti zatvorenika koji se nalaze na izvršavanju kazne u zatvorima i kaznionicama kroz uvođenje novih modela zapošljavanja; razvijanje i unaprjeđivanje posebnih programa izvršavanja kazne za zatvorenike sa specifičnim potrebama (ovisnike o drogama i alkoholu, oboljele od PTSP-a i dr.); te stručno usavršavanje službenike zatvorskog sustava za provođenje predmetnih programa. Konačno s obzirom da se zahtjevi Europskom sudu za ljudska prava odnose na neučinkovitost istrage u slučajevima mučenja ili nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja pa dodatne napore trebalo bi usmjeriti daljnjoj obuci zatvorskog osoblja kao i sudstva.

Cilj 1. Zaštita temeljnih ljudskih prava zatvorenika

Provedbena mjera 1.1.	Evaluacija i praćenje stanja ljudskih prava u zatvorskom sustavu
Nositelj	Ministarstvo pravosuđa u suradnji s Pučkim pravobraniteljem i organizacijama civilnog društva
Sunositelj	
Rok za provedbu	evaluacija prosinac 2013., praćenje kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	- izrađeno izvješće o evaluaciji sa svim temeljnim pokazateljima stanja sustava, ključnim nedostacima i preporukama za poboljšanje - osiguran mehanizam kontinuiranog praćenja provedbe preporuka

¹⁹² Hrvatski sabor usvojio u srpnju 2009. godine

¹⁹³ Investicijsko ulaganje je u cijelosti financirano na teret državnog proračuna Republike Hrvatske

¹⁹⁴ Odbor Razvojne banke Vijeća Europe na sjednici od 18. studenog 2010. odobrio je Republici Hrvatskoj kredit za dogradnju. Pred sklapanjem je Okvirni ugovor o zajmu i pripremljen Zakon o ratifikaciji istog.

¹⁹⁵ U završnoj fazi izrade su dva dokumenta potrebna za realizaciju zajma od Razvojne banke Vijeća Europe – Operativni plan i Studija izvodljivosti. Oba se dokumenta pripremaju u suradnji s konzultantima – inozemnim ekspertima koje je odabrala Europska komisija i za čije je usluge donirala Republici Hrvatskoj putem Razvojne banke Vijeća Europe 800.000,00 EUR.

¹⁹⁶ Odluka br. U-III-4182/2008 i U-III-678/2009. od 17. ožujka 2009. godine na temelju čl. 31. st. 4. i 5. Ustavnog zakona o Ustavnom sudu Republike Hrvatske

Cilj 2. Osigurati odgovarajuća materijalna sredstva za poboljšanje i povećanje smještajnih uvjeta kaznionica i zatvora.

Provedbena mjera 2.1.	Državnim proračunom osigurati veća sredstva u svrhu poboljšanja i povećanja smještajnih uvjeta u kaznionicama i zatvorima
Nositelj	Ministarstvo pravosuđa
Sunositelj	
Rok za provedbu	2013. i konitnuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	- sukcesivno povećanje materijalnih sredstava za poboljšanje i povećanje smještajnih uvjeta na godišnjoj razini

Cilj 3. Jačanje kapaciteta zatvorskog sustava zapošljavanjem većeg broja djelatnika

Provedbena mjera 3.1.	Sistematizacijom radnih mjesta i osiguravanjem odgovarajućih financijskih sredstava omogućiti otvaranje većeg broja radnih mjesta na poslovima u zatvorskom sustavu, posebno na poslovima u odjelima tretmana
Nositelj	Ministarstvo pravosuđa
Sunositelj	
Rok za provedbu	2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	- izrađena sistematizacija kojom se predviđa povećanje broja radnih mjesta - povećanje broja zaposlenih osoba odgovarajućih stručnih kvalifikacija - povećan broj zaposlenih na poslovima odjela tretmana

Cilj 4. Izmjena zakonodavstva na području zaštite prava osoba lišenih slobode

Provedbena mjera 4.1.	Uskladiti odredbe pojedinih pravilnika u području izvršavanja sankcija s pozitivnim propisima Republike Hrvatske
Nositelj	Ministarstvo pravosuđa
Sunositelj	
Rok za provedbu	lipanj 2013.
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	- provedbeni propisi usklađeni sa zakonom

Cilj 5. Šira primjena alternativnih sankcija

Provedbena mjera 5.1.	Obrazovanje sudaca i državnih odvjetnika o mogućnostima izricanja alternativnih sankcija u kaznenom i prekršajnom postupku
Nositelj	Ministarstvo pravosuđa u suradnji s Pravosudnom akademijom
Sunositelj	
Rok za provedbu	2013. i kontinuirano

Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	<ul style="list-style-type: none"> - izrada edukacijskih programa o mogućnostima izricanja alternativnih sankcija - broj provedenih programa na godišnjoj razini - broj educiranih sudaca i državnih odvjetnika na godišnjoj razini, u apsolutnom i relativnom broju (u odnosu na ukupan broj sudaca u kaznenim i prekršajnim sudovima i broj državnih odvjetnika)

Cilj 6. Poboljšati uvjete tretmana osoba kojima je izrečena sigurnosna mjera prisilnog psihijatrijskog liječenja

Provedbena mjera 6.1.	Unutar psihijatrijskih ustanova osigurati smještaj za osobe kojima je određeno prisilno liječenje
Nositelj	Ministarstvo zdravlja
Sunositelj	Ministarstvo pravosuđa
Rok za provedbu	2014. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	<ul style="list-style-type: none"> - osiguran odgovarajući broj i kvaliteta smještajnih kapaciteta - popunjenost kapaciteta - broj osoba kojima odgovarajući kapacitet nije dostupan

Cilj 7. Osigurati veću zaposlenost zatvorenika koji se nalaze na izvršavanju kazne u zatvorima i kaznionicama

Provedbena mjera 7.1.	Uvoditi nove modele zapošljavanja zatvorenika koji se nalaze na izvršavanju kazne u zatvorima i kaznionicama
Nositelj	Ministarstvo pravosuđa
Sunositelj	
Rok za provedbu	2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	<ul style="list-style-type: none"> - broj zaposlenih zatvorenika prema kriterijima dobi, spola, stručne spreme, ustanove itd. - broj zaposlenih zatvorenika u odnosu na ukupan broj radno sposobnih zatvorenika

Provedbena mjera 7.2.	Poticati radni angažman zatvorenika u javnim radovima ili općekorisnim radnim aktivnostima
Nositelj	Ministarstvo pravosuđa
Sunositelji	Hrvatski zavod za zapošljavanje u suradnji s Hrvatskom gospodarskom komorom, Hrvatskom obrtničkom komorom, Udrugom poslodavaca, sindikatima, organizacijama civilnog društva, medijima i jedinicama lokalne (regionalne) samouprave
Rok za provedbu	2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	

Pokazatelji provedbe	- povećanje broja zatvorenika angažiranih na javnim radovima ili općekorisnim radnim aktivnostima - broj angažiranih zatvorenika u odnosu na ukupan broj zatvorenika
-----------------------------	---

Cilj 8. Šira primjena obrazovnih programa za zatvorenike na razini cjelokupnog zatvorskog sustava

Provedbena mjera 8.1.	Osigurati odgovarajući stručni kadar za izradu i provedbu različitih obrazovnih programa za zatvorenike
Nositelj	Ministarstvo pravosuđa
Sunositelj	
Rok za provedbu	2013.
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	- broj stručnog osoblja koji osmišljava i provodi različite obrazovne programe

Cilj 9. Osigurati trajnu izobrazbu zatvorskog osoblja iz područja ljudskih prava

Provedbena mjera 9.1.	Organiziranje ciljanih predavanja i seminara o primjeni Europske konvencije o ljudskim pravima i Europskih zatvorskih pravila
Nositelj	Ministarstvo pravosuđa u suradnji s Pravosudnom akademijom
Sunositelj	
Rok za provedbu	prosinac 2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	- broj, vrsta i trajanje predviđenih i provedenih programa - povećanje broja osoba uključenih u programe (apsolutan i relativan), s ciljem da svo zatvorsko osoblje prođe kroz program edukacije, po potrebi periodično

Cilj 10. Razvijanje i unaprjeđivanje posebnih programa izvršavanja kazne za zatvorenike sa specifičnim potrebama (ovisnike o drogama i alkoholu, oboljele od PTSP-a i dr.)

Provedbena mjera 10.1.	Izobrazba i stručno usavršavanje službenika zatvorskog sustava za provođenje posebnih programa
Nositelj	Ministarstvo pravosuđa
Sunositelj	Ministarstvo zdravlja
Rok za provedbu	prosinac 2013. - zrada dokumenta; provedba - kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	- izrađen dokument koji predviđa posebne programe i specificira način i vrijeme njihove provedbe - broj, vrsta i trajanje predviđenih i provedenih programa - broj zatvorskih službenika koji pohađaju ili su pohađali program, apsolutno i u odnosu na ukupan broj službenika te u odnosu na broj zatvorenika sa specifičnim potrebama

Provedbena mjera 10.2.	Uključivanje organizacija civilnog društva u provedbu posebnih programa za zatvorenike sa specifičnim potrebama
Nositelj	Ministarstvo pravosuđa
Sunositelj	
Rok za provedbu	2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	- broj organizacija civilnog društva predviđenih i stvarno uključenih u provedbu posebnih programa - broj posebnih programa u kojima su uključene organizacije civilnog društva u odnosu na ukupan broj posebnih programa

Zaštita žrtava / svjedoka

Najznačajniji međunarodni dokumenti koji definiraju podršku žrtvama i koji se bave problematikom zaštite žrtava i svjedoka su Deklaracija Ujedinjenih naroda o temeljnim načelima pravde za žrtve kaznenih djela i zloporabe moći (1985.), Europska konvencija o naknadi štete žrtvama kaznenih djela nasilja (1983.), te preporuke Vijeća Europe od kojih je najznačajnija Preporuka Rec(2006)8 o podršci žrtvama zločina. Dokumenti Europske unije koji se odnose na zaštitu prava i pružanje podrške žrtvama/svjedocima su: Okvirna odluka o položaju žrtava u kaznenom postupku (2001/220JHA), Direktiva 2004/80/EZ koja se odnosi na naknadu štete žrtvama kaznenih djela (2004.), te Europska konvencija o djelovanju protiv trgovine ljudima (2005). 12. rujna 2012. godine usvojena je Direktiva Europskog parlamenta i Vijeća o uspostavi minimalnih standarda, prava, podrške i zaštite žrtava zločina. Svrha Direktive je izmijeniti, dopuniti i proširiti odredbe Okvirne odluke Vijeća Europske unije (2001/220JHA) o položaju žrtava u kaznenom postupku. Također, važne su i odluke Europske komisije (2007/116/EZ i 2009/884/EZ) o uvođenju rezerviranih brojeva koji počinju s '116' za usklađene brojeve usluga od državnog značaja, koji su harmonizirani za područje cijele Europe, kao npr. broj za pozivni centar za žrtve zločina.

Izradom različitih propisa kojima se definira i propisuje zaštita žrtava i svjedoka, te kroz reforme koje provode nadležna tijela, Republika Hrvatska sustavno vrši zakonske izmjene u svrhu usklađivanja zakonodavstva i prakse s navedenim međunarodnim dokumentima i preporukama.

U okviru Projekta "Podrška žrtvama kriminaliteta" (2005.-2007.) osnovani su Ured za podršku žrtvama i svjedocima pri Županijskom sudu u Vukovaru i Udruga volontera za podršku žrtvama/svjedocima, a u okviru projekata "Potpora razvoju sustava za podršku svjedocima i žrtvama u Republici Hrvatskoj (2008.-2010.)" i "Jačanje sustava podrške žrtvama i svjedocima (2010.-2011.)" osnovano je sedam odjela za organiziranje i pružanje podrške svjedocima i žrtvama pri županijskim sudovima u Zagrebu, Osijeku, Sisku, Vukovaru, Zadru, Splitu i Rijeci. Službenici odjela uz pomoć volontera svjedocima i žrtvama pružaju emocionalnu podršku i praktične informacije, te odgovaraju na njihove telefonske upite.

Značajan doprinos razvoju sustava podrške žrtvama i svjedocima dalo je i osnivanje Vladinog Povjerenstva za praćenje i unaprjeđenje sustava podrške žrtvama i svjedocima, čije su osnovne zadaće izrada nacionalne strategije za podršku žrtvama i svjedocima te standardiziranje postupanja sa žrtvama i svjedocima za sve institucije kaznenopravnog sustava, te za institucije u kojima se žrtva može zateći prije, tijekom i/ili nakon završetka sudskog postupka (zdravstvene ustanove, nevladine organizacije za pružanje raznih vidova pomoći i podrške) i drugo.

U skladu sa Strategijom reforme pravosuđa za razdoblje od 2011. do 2015. god. predviđeno je da se i nadalje sustavno radi na promicanju prava žrtava i svjedoka kroz realizaciju strateških ciljeva.

Strateški cijevi predviđaju ostvarenje stvarne jednakosti u pristupu pravosuđu i ostvarenju i zaštiti prava građana, te osiguranje svih uvjeta za punu provedbu novog Zakona o kaznenom postupku koji je stupio na snagu 01. rujna 2011. godine. Ovim zakonom se po prvi puta u hrvatsko kazneno zakonodavstvo uvodi žrtva kao sudionik postupka. Uz pravo poštivanja privatnosti usmjereno na prevenciju sekundarne viktimizacije, žrtva ima pravo na djelotvornu psihološku i drugu stručnu pomoć i potporu tijela, organizacije ili ustanove za pomoć žrtvama kaznenih djela u skladu sa zakonom, ima pravo sudjelovati u kaznenom postupku kao oštećenik te druga prava propisana zakonom.

Kako do osnivanja Odjela za podršku na sudovima u Republici Hrvatskoj nije postojala organizirana i sustavna pomoć žrtvama i svjedocima potrebno je i dalje razvijati sustav podrške na način da se u narednom periodu osiguraju uvjete za osnivanje odjela za podršku na svim županijskim sudovima i to u gradovima Puli, Dubrovniku, Šibeniku, Varaždinu, Slavonskom Brodu i Bjelovaru. Sustav je potrebno razvijati posebno i u onom segmentu koji se odnosi na pružanje informacija o pravima, pravne, psihološke i druge stručne pomoći izvan suda žrtvama i drugim osobama koje su pretrpjele emocionalnu traumu. Navedene vrste pomoći nužno je pružiti od samog počinjenja kaznenog djela ili prekršaja (u slučajevima obiteljskog nasilja) te u svim fazama postupka, kao i onim osobama koje možda neće sudjelovati u kaznenom postupku. Jedan od načina da se pravovremeno osiguraju informacije i podrška žrtvama (uključujući i strane državljane koji su privremeno u Republici Hrvatskoj) je i osnivanje Pozivnog centar za žrtve zločina.

Kako bi se osigurao ovakav standard, te sva prava predviđena novim Zakonom o kaznenom postupku, potrebna je bliska suradnja policije, državnog odvjetništva, sudova, nevladinih organizacija, Ministarstva pravosuđa i ostalih nadležnih ministarstava, u čemu će ključnu ulogu imati Povjerenstvo za praćenje i unaprjeđenje sustava podrške žrtvama i svjedocima.

Cilj 1. Razvijati sustav pružanja podrške žrtvama/svjedocima

Provedbena mjera 1.1.	Uključiti organizacije civilnog društva u aktivnosti podrške žrtvama/svjedocima
Nositelj	Ministarstvo pravosuđa
Sunositelj	
Rok za provedbu	
Izvor financiranja i potrebna sredstva	2013. i kontinuirano
Pokazatelji provedbe	- broj organizacija civilnog društva uključenih u provedbu aktivnosti podrške žrtvama/svjedocima

Provedbena mjera 1.2.	Promovirati razvoj specijaliziranih organizacija/službi za pomoć određenim kategorijama žrtava
Nositelj	Ministarstvo pravosuđa u suradnji s organizacijama civilnog društva
Sunositelj	
Rok za provedbu	2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	- broj novo uspostavljenih organizacija/službi za pomoć određenim kategorijama žrtava (djeca ili žrtve određenih kaznenih djela kao što su silovanje, nasilje u obitelji, organizirani kriminal) - broj osoba angažiranih u radu specijaliziranih organizacija/službi za pomoć posebnim kategorijama žrtava - broj osoba koje spadaju u posebne kategorije žrtava koje su u tretmanu specijaliziranih

	organizacija/službi
Provedbena mjera 1.3.	Opremiti sudove u svrhu zadovoljavanja potreba žrtava/svjedoka
Nositelj	Ministarstvo pravosuđa
Sunositelj	
Rok za provedbu	prosinao 2013.
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	<ul style="list-style-type: none"> - broj posebnih čekaonica za žrtve/svjedoke odvojenih od onih u kojima čeka okrivljenik - mogućnost ispitivanja pomoću video konferencijske veze (u odnosu na broj sudova) - drugi načini povećanja opremljenosti sudova u svrhu zadovoljavanja potreba žrtava/svjedoka

Provedbena mjera 1.4.	Osnovati Odjele za organiziranje i pružanje podrške svjedocima i žrtvama pri Županijskim sudovima u Puli, Dubrovniku, Šibeniku, Varaždinu, Slavonskom Brodu i Bjelovaru
Nositelj	Ministarstvo pravosuđa
Sunositelj	
Rok za provedbu	lipanj 2015.
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	<ul style="list-style-type: none"> - uspostavljeni Odjeli za organiziranje i pružanje podrške svjedocima pri Županijskim sudovima u Puli, Dubrovniku, Šibeniku, Varaždinu, Slavonskom Brodu i Bjelovaru - odjeli u potpunosti djeluju - osigurana sredstva i materijalni uvjeti te zaposleni odgovarajući suci i službenici

Provedbena mjera 1.5.	Uspostaviti Pozivni centar za žrtve zločina
Nositelj	Ministarstvo pravosuđa u okviru Programa Ujedinjenih naroda za razvoj (UNDP) te u suradnji s Udrugom za podršku žrtvama i svjedocima
Sunositelj	
Rok za provedbu	prosinao 2013.
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	- uspostavljen Pozivni centar za žrtve zločina; Centar u potpunosti funkcionira s obzirom na zaposlene, sredstva i materijalni uvjeti za rad

Cilj 2. Promovirati prava žrtava te podrške žrtvama i svjedocima kaznenih djela

Provedbena mjera 2.1.	Organizirati treninge (na temu prava žrtava/svjedoka, postupanje prema žrtvama i međusektorska suradnja) za policijske službenike, državne odvjetnike, odvjetnike i suce, osobe koje rade u službama/organizacijama za pružanje podrške žrtvama/svjedocima, volontere kao i druge stručne osobe koje svakodnevno dolaze u kontakt sa žrtvama
Nositelj	Ministarstvo pravosuđa u suradnji s Pravosudnom akademijom, Hrvatskom odvjetničkom komorom i Policijskom

	akademijom
Sunositelj	Ministarstvo unutarnjih poslova
Rok za provedbu	2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	- broj programa usavršavanja (treninga) za pojedine skupine polaznika - broj polaznika po provedenim programima; pokrivenost svih sudova educiranim osobljem

Prava tražitelja azila, azilanata i stranaca pod supsidijarnom zaštitom

Sustav azila u Republici Hrvatskoj, kojim se utvrđuju načela, uvjeti i postupak za odobravanje azila, supsidijarne i privremene zaštite, status, prava i obveze tražitelja azila, azilanata i stranaca pod supsidijarnom ili privremenom zaštitom te uvjeti i postupak za prestanak, odnosno poništenje tih oblika zaštite, utemeljen je na Ustavu Republike Hrvatske, normama međunarodnog prava (Konvenciji Ujedinjenih naroda o statusu izbjeglica¹⁹⁷, Protokolu Ujedinjenih naroda o statusu izbjeglica¹⁹⁸), korpusu europskog azilskog prava¹⁹⁹, te Zakonu o azilu i na njim izgrađenim podzakonskim propisima.

Prvi Zakon o azilu donesen je 2003. godine, potom 2007. godine, dok je dodatno unaprijeđenje sustava postignuto 2010. godine izmjenama i dopunama Zakona o azilu²⁰⁰, kojim je sustav azila Republike Hrvatske u potpunosti usklađen s pravnom stečevinom Europske unije. Poboľšan je položaj svih osoba kojima je odobrena zaštita, na način da je proširen dio prava koje te osobe ostvaruju dobivanjem statusa u Republici Hrvatskoj. Naglasak je stavljen osobito na njihovu integraciju u hrvatsko društvo, kao jedno od najvažnijih prava i najtežeg zadatka. Stoga je to pravo prošireno i na strance kojima je odobrena supsidijarna zaštita. Osim integracije, strancima pod supsidijarnom zaštitom proširen je i opseg prava zdravstvene zaštite, obrazovanja i rada. Ukoliko nisu u mogućnosti samostalno osigurati smještaj, osobama kojima je odobrena zaštita, odnosno azilantima i strancima pod supsidijarnom zaštitom, produžen je period u kojem im se osigurava smještaj na teret državnog proračuna s prijašnjih 12 na 24 mjeseca.

U svrhu zaštite njihovih prava te ostanka u Republici Hrvatskoj tražiteljima azila, azilantima i strancima pod supsidijarnom zaštitom prošireno je pravo na besplatnu pravnu pomoć, na način da je ukinut uvjet o izglednosti za uspjeh u postupku pred upravnim sudom, te im je ostvarivanje besplatne pravne pomoći ograničeno samo ukoliko posjeduju dostatna novčana sredstva ili stvari veće vrijednosti i mogu sami snositi troškove pravne pomoći.

¹⁹⁷ NN - Međunarodni ugovori br. 12/93

¹⁹⁸ NN- Međunarodni ugovori br. 12/93

¹⁹⁹ Direktiva Vijeća 2003/9/EZ od 27. siječnja 2003. o postavljanju minimalnih standarda za prijem tražitelja azila; Direktiva Vijeća 2004/83/EZ od 29. travnja 2004. godine o minimalnim standardima za kvalifikaciju i status državljana trećih država ili osoba bez državljanstva kao izbjeglica ili kao osoba kojima je na drugi način potrebna međunarodna zaštita i o sadržaju dodijeljene zaštite izmijenjena Direktivom Europskog Parlamenta i Vijeća 2011/95/EU od 13. prosinca 2011. godine o standardima za kvalifikaciju državljana treće zemlje ili osoba bez državljanstva kao korisnika međunarodne zaštite, za jedinstveni status izbjeglica ili osoba pod supsidijarnom zaštitom, te za sadržaj odobrene zaštite; Direktiva Vijeća 2005/85/EZ od 1. prosinca 2005. godine o minimalnim standardima u državama članicama u procedurama za dodjeljivanje i povlačenje izbjegličkog statusa i Direktiva Vijeća 2001/55/EZ od 20. lipnja 2001. godine o minimalnim standardima za dodjelu privremene zaštite u slučajevima masovnog priljeva raseljenih osoba i mjerama promoviranja raspodjele tereta između država članica u prihvaćanju takvih osoba; Uredba Vijeća (EZ) br. 343/2003 od 18. veljače 2003. godine kojom se određuju kriteriji i mehanizmi za određivanje država članica odgovornih za pregled zahtjeva za azil upućenih u nekoj od država članica od strane državljana trećih zemalja; Uredba Vijeća (EZ) br. 2725/2000 od 11. prosinca 2000. godine koja se tiče uspostave "Eurodac"-a za usporedbu otisaka prstiju za učinkovitu provedbu Dublinske konvencije; Direktiva Vijeća 2003/86/EZ od 22. rujna 2003. godine o pravu na ponovno spajanje obitelji; Uredba (EZ) br. 862/2007 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. srpnja 2007. godine o statistici Zajednice o migracijama i međunarodnoj zaštiti te opozivanje Uredbe Vijeća (EEZ) br. 311/76 o sastavu statistika stranih radnika; Uredba (EU) br. 439/2010 Europskog parlamenta i Vijeća od 19. svibnja 2010. godine o osnivanju Europskog ureda za podršku azila.

²⁰⁰ NN 88/10

Ostvarenja prava na učinkovit pravni lijek u postupcima azila u Republici Hrvatskoj osigurano je uspostavom upravnih sudova kao drugostupanjskog tijela. Od 01. siječnja 2012. godine ulogu drugostupanjskog tijela u postupcima azila od Povjerenstva za azil preuzeli su upravni sudovi, čime je osigurana sudska zaštita osoba kojima je u prvom stupnju odbijena međunarodna zaštita, odnosno pravo na boravak u Republici Hrvatskoj.

Sredinom 2010. godine značajno je porastao broj stranaca koji u Republici Hrvatskoj traže azil. Dok se prethodnih godina ta brojka kretala od 150 do 190 tražitelja azila, u 2010. godini 290 stranaca zatražilo je azil, a "trend" povećanja broja tražitelja azila se osobito nastavio tijekom 2011. godine kada je 807 stranaca podnijelo zahtjev za azil. Trend povećanja broja stranaca koji traže azil u Republici Hrvatskoj nastavio se i u 2012. godini, te je do 30. lipnja 2012. godine azil zatražilo 413 stranaca. Značajna promjena vidljiva je i u odnosu na zemlje podrijetla iz kojih dolazi najveći broj tražitelja azila (do sada je većina tražitelja dolazila iz država bivše Jugoslavije, dok su zadnje četiri godine najčešće zemlje podrijetla iz kojih dolaze tražitelji azila: Afganistan, Somalija, Pakistan, Iran, Okupirano Palestinsko područje, Alžir, i Sirija).

S obzirom na povećani priljev tražitelja azila, uz dosadašnje smještajne kapacitete u Prihvatalištu za tražitelje azila Ministarstva unutarnjih poslova u Kutini, za smještaj tražitelja azila osiguran je i dodatni kapacitet najnovijeg objekta u Zagrebu koji je započeo s radom u lipnju 2011. godine. Prihvatališta za tražitelje azila na obje lokacije djeluju prema najvišim standardima (osigurani su hrana i smještaj, zdravstvena zaštita, psihosocijalna pomoć, tečajevi hrvatskog jezika, slobodne aktivnosti, športske i druge aktivnosti i savjetovanja s pravnicima organizacija civilnog društva).

Izmjenom zakonodavnog okvira, osobito onih odredbi koje reguliraju postupak i uvjete dobivanja zaštite, kao i obukom svih osoba koje sudjeluju u postupku azila, postignuta je veća zaštita osoba koje traže azil, kao i onih koje su dobile zaštitu. Ovako poboljšani sustav azila rezultirao je povećanjem broja osoba kojima je odobrena zaštita. U razdoblju od stupanja prvog Zakona o azilu na snagu (01. srpnja 2004.) do 30. lipnja 2012. godine odobrena je zaštita za 60 osoba (39 azila i 21 supsidijarna zaštita). Republika Hrvatska je još uvijek za veliki broj tražitelja azila samo tranzitna zemlja na putu prema državama članicama Europske unije. (u 2011. godini 79% tražitelja azila je napustilo Republiku Hrvatsku prije okončanja postupka)

Unatoč značajnom napretku u razvoju sustava azila, predstoji kontinuirani rad na prilagođavanju zakonodavstva pravnoj stečevini Europske unije obzirom da su u cilju uspostave Zajedničkog europskog sustava azila u tijeku pregovori za izmjene većine propisa Europske unije na području azila. Također, u cilju daljnjeg razvoja sustava azila, biti će potrebno osigurati administrativne i tehničke kapacitete ovisno o trendu povećanja ili smanjenja broja tražitelja azila.

Značajan napredak je napravljen na području integracije stranaca kojima je odobrena međunarodna zaštita. Međutim, predstoji usavršiti postojeće mehanizme integracije. U trogodišnjem periodu (2008. - 2011.) najveći problem u integraciji predstavljalo je učenje hrvatskog jezika za odrasle osobe koje imaju odobrenu zaštitu, osobito za one koje su smještene izvan Zagreba. Tijekom rujna 2012. godine donesen je nastavni plan i program hrvatskog jezika za osobe starije od 15 godina. Međutim, potrebno je osigurati njegovu primjenu na razini svih županija. Također se pojavljuju problemi u osiguranju smještaja osoba pod međunarodnom zaštitom iznajmljivanjem stanova od fizičkih osoba. Neki od njih su: pronalazak odgovarajućeg smještaja, duljina postupka sklapanja ugovora o najmu između nadležnih zavoda za socijalnu skrb i najmodavca, cijena iznajmljivanja stanova. Praksa država s dugom tradicijom izbjegličkih migracija pokazuje da je za smještaj osoba kojima je odobrena zaštita najbolje osigurati integracijske kuće ili stanove u vlasništvu države ili lokalne zajednice.

Cilj 1. Unaprijediti integraciju azilanata i stranaca pod supsidijarnom zaštitom

Provedbena mjera 1.1.	Osigurati smještaja azilanata i stranaca pod supsidijarnom
------------------------------	--

	zaštitom
Nositelj	Ministarstvo socijalne politike i mladih
Sunositelj	Agencija za upravljanje državnom imovinom
Rok za provedbu	prosinac 2015. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	redovna sredstva iz Državnog proračuna
Pokazatelji provedbe	- broj smještajnih jedinica i smještajni kapaciteti (apsolutno i u odnosu na broj tražitelja azila) - broj osoba zaposlenih u smještajnim jedinicama - broj volontera u smještajnim jedinicama; broj smještenih osoba u odnosu na ukupan broj tražitelja azila

Provedbena mjera 1.2.	Izmijeniti i dopuniti zakonske i podzakonske propise koji se odnose na zdravstvenu zaštitu članova obitelji azilanata i stranaca pod supsidijarnom zaštitom u skladu s međunarodnim i europskim standardima
Nositelj	Ministarstvo zdravlja
Sunositelj	
Rok za provedbu	lipanj 2013.
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	- izmijenjeni i dopunjeni zakonski i podzakonski propisi koji se odnose na zdravstvenu zaštitu u skladu s međunarodnim i europskim standardima
Provedbena mjera 1.3	Organizirati učenje hrvatskog jezika za azilante, strance pod supsidijarnom zaštitom i članove njihovih obitelji na razini svih županija
Nositelji	Uredi državne uprave u županijama, pučka otvorena učilišta, osnovne škole i druge ustanove koje imaju odobrenje za izvođenje programa osnovnog obrazovanja odraslih
Sunositelj	Ministarstvo unutarnjih poslova Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta
Rok za provedbu	2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	- broj i trajanje tečajeva hrvatskog jezika - broj predavača; broj osoba koje pohađaju tečajeve prema kategorijama (azilanti, stranci pod supsidijarnom zaštitom, članovi obitelji; prema županijama) - dostupnost programa na području cijele Republike Hrvatske

Cilj 2. Osposobiti službenike i djelatnike neposredno angažirane na pitanjima provedbe azilne politike

Provedbena mjera 2.1.	Organizirati dodatne programe usavršavanja za službenike za azil i suce upravnih sudova
Nositelji	Ministarstvo unutarnjih poslova u suradnji s Pravosudnom akademijom, organizacijama civilnog društva te Uredom Visokog povjerenika Ujedinjenih naroda za izbjeglice (UNHCR)
Sunositelj	

Rok za provedbu	2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	Redovna sredstva iz Državnog proračuna za potrebe usavršavanja službenika za azil te djelomično financiranje od strane Ureda Visokog povjerenika Ujedinjenih naroda za izbjeglice (UNHCR) za potrebe usavršavanja službenika za azil i sudaca upravnog suda
Pokazatelji provedbe	- broj i sadržaj programa usavršavanja za službenika za azil i suce upravnih sudova - broj službenika i sudaca koji su pohađali programe na godišnjoj razini

Spolne i rodne manjine

U periodu provedbe Nacionalnog programa zaštite i promicanja ljudskih prava 2008. - 2011. ostvaren je značajan napredak u području zakonodavstva vezanog za suzbijanje diskriminacije i zločina iz mržnje. Sukladno tome, hrvatsko zakonodavstvo poznaje zabranu diskriminacije po osnovi spolne orijentacije u nekoliko važnih dokumenata: Zakonu o suzbijanju diskriminacije, Zakonu o ravnopravnosti spolova, Zakonu o istospolnim zajednicama, Zakonu o državnim službenicima, Zakonu o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju itd.

Također, Vlada Republike Hrvatske usvojila je 2011. godine Protokol o postupanju u slučaju zločina iz mržnje u cilju osiguravanja uvjeta za djelotvoran i cjelovit rad nadležnih tijela koji sudjeluju u otkrivanju, postupanju i praćenju rezultata postupaka vođenih zbog zločina iz mržnje radi unaprjeđenja sustava praćenja zločina iz mržnje. Ovim Protokolom se također želi zaštititi žrtva zločina iz mržnje i njezina temeljna ljudska prava zagarantirana Ustavom Republike Hrvatske i međunarodnim dokumentima. Ipak, u *Izvešću o napretku Hrvatske za 2010. godinu*, Europska komisija upozorila je na činjenicu kako pripadnici LGBT populacije, u kontekstu zločina iz mržnje, primaju prijetnje i doživljavaju napade, a vlasti to prate u ograničenoj mjeri.

Prema različitim izvještajima, homofobija je još uvijek otvoreno izražena, pripadnici istospolne orijentacije znatno su izloženi verbalnim oblicima nasilja poput uvreda ili psovki te prijetnjama fizičkim nasiljem. U tom smislu posebno je zabrinjavajući stav mladih ljudi prema kojem njih 45,5% homoseksualizam smatra nekom vrstom bolesti, a njih 64,3% ocjenjuje da bi homoseksualcima trebalo zabraniti javno nastupanje.²⁰¹

Također, činjenica da pojedine skupine u društvu, poput primjerice poslodavaca, ne prepoznaju LGBT osobe kao skupinu suočenu s diskriminacijom, upućuje na zaključak da je nužno nastaviti raditi na aktivnostima usmjerenim na podizanje svijesti o neprihvatljivosti diskriminatornog ponašanja na osnovu spolne orijentacije.²⁰²

Odbor ministara zemalja članica Vijeća Europe usvojio je 2010. godine Preporuku CM/Rec (2010)5 o mjerama za borbu protiv diskriminacije na osnovu seksualne orijentacije ili rodnog identiteta kojom se državama članicama preporučuje sljedeće: preispitati postojeće zakonodavstvo i ostale mjere te prikupljati i analizirati relevantne podatke u svrhu praćenja i ispravljanja izravne ili neizravne diskriminacije na osnovu seksualne orijentacije ili rodnog identiteta; osigurati prihvaćanje zakonodavnih i drugih mjera i njihovu učinkovitu implementaciju u borbi protiv diskriminacije na osnovu seksualne orijentacije ili rodnog identiteta te osigurati poštivanje ljudskih prava LGBT osoba i

²⁰¹ "Politička pismenost kod mladih u Hrvatskoj i stavovi prema EU-u" proveli: GONG i Fakultet političkih znanosti u Zagrebu - istraživanje o političkim stavovima učenika završnih razreda srednjih škola, provedeno u travnju i svibnju 2010. godine na 999 ispitanika u 43 srednje škole u Republici Hrvatskoj

²⁰² "Raširenost i obilježja diskriminacije na hrvatskom tržištu rada" - istraživanje proveo Institut za društvena istraživanja Ivo Pilar

promoviraju toleranciju; osigurati žrtvama diskriminacije informacije i pristup učinkovitim pravnim lijekovima, provoditi mjere za borbu protiv diskriminacije uključuju relevantne sankcije za kršenje kao i odredbe za odgovarajuću odštetu žrtvama diskriminacije te da osiguraju odgovarajuća sredstva za provedbu ove Preporuke i njezinu široku distribuciju.

Cilj 1. Povećati toleranciju prema spolnim i rodnim manjinama

Provedbena mjera 1.1.	Poduzeti promotivne i edukativne aktivnosti u svrhu podizanja javne svijesti o neprihvatljivosti diskriminacije na osnovu spolne orijentacije
Nositelj	Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Vlade Republike Hrvatske
Sunositelj	Ured za ravnopravnost spolova Vlade Republike Hrvatske Ministarstvo pravosuđa Ministarstvo unutrašnjih poslova Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta Ministarstvo zdravlja Hrvatski zavod za zapošljavanje
Rok za provedbu	2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	- broj i vrsta poduzetih aktivnosti - broj publikacija, izvješća, obraćanja medija, publikacija objavljenih na Internet stranicama - broj distribuiranih publikacija - broj edukativnih radionica, seminara itd - broj osoba koje su sudjelovale u organiziranim aktivnostima

Provedbena mjera 1.2.	U okviru obrazovanja za ljudska prava i demokratsko građanstvo uključiti teme o pravima LGBT osoba u osnovnoj i srednjoj školi
Nositelj	Agencija za odgoj i obrazovanje
Sunositelj	
Rok za provedbu	2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	- broj i vrsta poduzetih aktivnosti - broj održane nastave

Pravo na zdrav život i okoliš

Pravo na zdrav život i okoliš prvi je puta spomenuto 1972. godine u Stockholmu, na konferenciji Ujedinjenih naroda "Čovjek i biosfera". Početkom osamdesetih godina javile su se nove političke stranke ("zeleni") koje su svojom aktivnošću i ideologijom dale novi podstrek problematici okoliša, mjerama, položaju, pravima i obvezama čovjeka i zajednice. Od 1990.godine svekolika ekološka problematika postaje središnji element državne politike kako u razvijenim zemljama tako i u zemljama u razvoju.

Očuvanje prirode i čovjekova okoliša predstavlja jednu od vrednota ustavnih poretka Republike Hrvatske (čl. 3. Ustava)²⁰³. Pored toga, pravo na zdrav život i okoliš je jedno od temeljnih ljudskih prava zajamčeno člankom 69. Ustava Republike Hrvatske.

Temeljni zakonodavni okvir koji uređuje područje zaštite okoliša u Republici Hrvatskoj čine Zakon o zaštiti okoliša²⁰⁴, Zakon o zaštiti prirode, Zakon o zaštiti zraka²⁰⁵ te Zakon o otpadu²⁰⁶, s pripadajućim provedbenim propisima. Zakon o zaštiti okoliša je krovni zakon koji sustavno uređuje temeljna načela hrvatskog pravnog poretka o zaštiti okoliša i obuhvaća cjelokupno područje zaštite okoliša uzimajući u obzir i europsko zakonodavstvo zaštite okoliša.

Temeljni politički dokument, predviđen Zakonom o zaštiti okoliša je Strategija održivog razvitka Republike Hrvatske, koju donosi Sabor u načelu svakih 10 godina. Posljednja strategija usvojena je u veljači 2009. sadrži temeljna načela²⁰⁷, postavlja osnovne ciljeve i mjere održivog razvitka gospodarstva, održivoga socijalnog razvitka i zaštite okoliša te identificira ključne izazove u njihovu ostvarivanju. Usmjerena je na dugoročno djelovanje u *osam ključnih područja*²⁰⁸ na kojima se temelje i strateški pravci razvitka Hrvatske.

Ciljevi u Strategiji zaštite okoliša su zaštita okoliša jest očuvanje i održivo korištenje prirodnih resursa, unapređivanje upravljanja okolišem i sprečavanje onečišćenja okoliša, promjena zakonskog, upravljačkog, financijskog i institucionalnog okvira na lokalnoj i na državnoj razini uključujući kadrovsko jačanje, u duhu procesa pristupanja EU, integracija okoliša u druge sektore (turizam, energetiku, industriju, poljoprivredu, šumarstvo, rudarstvo, promet), uspostava cjelovitog praćenja (monitoring) i jedinstvenog informacijskog sustava te jačanje svijesti i uključivanje javnosti u proces donošenja odluka i provedbe mjera.

Nadležnost nad pojedinim sastavnicama okoliša podijeljena je među raznim državnim tijelima te djelotvornost praćenja stanja, planiranja i provedbe zaštite okoliša kao cjeline u mnogome ovisi od učinkovite koordinacije nadležnih državnih tijela. Radi ostvarivanja što veće razine usklađivanja našeg sustava zaštite okoliša sa standardima Europske unije došlo je do jačanja kapaciteta postojećih tijela državne uprave i ustrojavanja novih tijela poput Agencije za zaštitu okoliša, Fonda za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost i Državnog hidrometeorološkog zavoda. Kako bi se što učinkovitije štitilo pravo na zdravi okoliš, osim institucija na području zaštite okoliša, bilo bi potrebno u rad uključiti i druga tijela državne uprave (Ministarstvo pravosuđa, Državni inspektorat, Ured za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta) te osnaživati različite projekte organizacija civilnog društva na tom području, kao i edukaciju o ljudskim pravima u zaštiti okoliša, kako institucionalno tako i izvaninstitucionalno obrazovanje na području zaštite okoliša i održivog razvoja, kao što je i predviđeno Zakonom o zaštiti okoliša i Akcijskim planom za obrazovanje za održivi razvitak (2011).

Pravo na zdrav okoliš može i mora osigurati jačanje proceduralnih prava: pristupa informacijama iz područja zaštite okoliša i sudjelovanja u procesima odlučivanja. Republika Hrvatska provođenjem

²⁰³ NN85/10

²⁰⁴ NN110/07

²⁰⁵ NN178/04 i 80/06

²⁰⁶ NN178/04, 153/05, 111/06, 60/08 i 87/09

5 NN 70/2005, 139/2008 i 57/2011

⁶ Usmjeravanje Republike Hrvatske prema održivom razvitku vodit će se sljedećim općim načelima: (a) zaštitom ljudskog zdravlja; (b) promicanjem i zaštitom temeljnih ljudskih prava; (c) solidarno..u unutar generacija i među generacijama; (d) ostvarivanjem otvorenog i demokratskog društva; (e) uključivanjem građana; (f) uključivanjem socijalnih partnera; (g) društvenom odgovornošću u poslodavaca; (h) integracijom gospodarskih, socijalnih i okolišnih sastavnica u izradi svih politika (smjernica); (i) obrazovanjem za održivi razvitak; (j) usklađenošću politika svih razina uprave i lokalne samouprave; (k) upotrebe najbolje moguće dostupne tehnologije; (l) obnavljanja (npr. ponovnim korištenjem ili recikliranjem) prirodnih resursa; (m) promicanjem održive proizvodnje i potrošnje; (n) predostrožnošću i prevencijom; (o) «onečišćivač plaća» za onečišćenja koja nanosi okolišu.

⁷ 1. poticaj rasta broja stanovnika; 2. okoliš. i prirodna dobra; 3. usmjeravanje na održivu proizvodnju i potrošnju; 4. ostvarivanje socijalne i teritorijalne kohezije i pravde; 5. postizanje energetske neovisnosti i rasta učinkovitosti korištenja energije; 6. jačanje javnog zdravstva; 7. povezivanje prostora; 8. zaštitu Jadranskog mora, priobalja i otoka.

odredbi Konvencije o pristupu informacijama, sudjelovanju u odlučivanju i pristupu pravosuđu u pitanjima okoliša (Aarhuske konvencije) snažno podupire razvoj okolišne demokracije i pravo građana na zdrav okoliš. Time su osigurani uvjeti za sudjelovanje javnosti u odlučivanju u pogledu okoliša, no potrebno je raditi na upoznavanju javnosti s tim mogućnostima.

Cilj 1. Smanjiti štetni utjecaj na okoliš i zdravlje ljudi kao posljedicu ljudske aktivnosti

Provedbena mjera 1.1.	Ojačati inspekcijske službe u svrhu praćenja provedbe propisa iz područja zaštite okoliša povećanjem broja inspektora i njihovim usavršavanjem te povećanjem broja provedenih inspekcijskih nadzora
Nositelj	Ministarstvo zaštite okoliša i prirode,
Sunositelji	Ministarstvo poljoprivrede Ministarstvo turizma Ministarstvo kulture Ministarstvo zdravlja Ministarstvo pomorstva, prometa i infrastrukture Ministarstvo pravosuđa Ministarstvo unutarnjih poslova Državni inspektorat
Rok za provedbu	2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	- broj inspektora - broj dana sudjelovanja na stručnom usavršavanju, broj provedenih inspekcijskih nadzora

Cilj 2. Spriječiti zdravstvene rizike vezane uz okoliš

Provedbena mjera 2.1.	Osigurati zdravstveno pitku vodu za sve građane Republike Hrvatske
Nositelji	Ministarstvo zdravlja Hrvatski zavod za javno zdravstvo Ministarstvo zaštite okoliša i prirode Ministarstvo poljoprivrede
Sunositelj	
Rok za provedbu	2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	- osigurana zdravstveno pitka voda za sve građane Republike Hrvatske

Provedbena mjera 2.2.	Osigurati priključke na kanalizacijsku mrežu svim građanima Republike Hrvatske
Nositelj	Hrvatske vode u suradnji s komunalnim službama
Sunositelj	
Rok za provedbu	2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	- osigurani priključci svim građanima Republike Hrvatske na kanalizacijsku mrežu

Cilj 3. Smanjiti buku na razinu dopuštene granice

Provedbena mjera 3.1.	Uspostaviti i provoditi nadzor nad bukom
Nositelj	Ministarstvo zdravlja
Sunositelji	Ministarstvo pomorstva, prometa i infrastrukture Ministarstvo gospodarstva u suradnji sa zavodima za javno zdravstvo
Rok za provedbu	2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	

Provedbena mjera 3.2.	Provedba istraživanja o utjecaju buke na zdravlje ljudi
Nositelj	Ministarstvo zdravlja
Sunositelji	Ministarstvo pomorstva, prometa i infrastrukture Ministarstvo gospodarstva u suradnji sa zavodima za javno zdravstvo
Rok za provedbu	prosinac 2013.
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	- provedeno istraživanje - stvorene pretpostavke za unaprjeđenje postojećeg stanja

Cilj 4. Smanjiti rizik od opasnog otpada

Provedbena mjera 4.1.	Sanacija crnih točaka i odlagališta otpada, planirati za provedbu u razdoblju od 2013. do 2018. godine
Nositelj	Ministarstvo zaštite okoliša i prirode Fond za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost
Sunositelj	
Rok za provedbu	2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	- broj saniranih lokacija crnih točaka - broj saniranih službenih odlagališta

Cilj 5. Uspostaviti održivi sustav gospodarenja neopasnim i inertnim otpadom

Provedbena mjera 5.1.	Osigurati uvjete za smanjenje udjela biorazgradivog otpada u komunalnom otpadu koji se neobrađen odlaže na službenim odlagalištima te ojačati inspeksijske službe u tu svrhu
Nositelj	Ministarstvo zaštite okoliša i prirode
Sunositelj	
Rok za provedbu	2018. (Ugovor o pristupanju RH o EU)
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	- količina biorazgradivog komunalnog otpada koji se neobrađen odlaže na službenim odlagalištima

Provedbena mjera 5.2.	Uspostava županijskih i regionalnih centara gospodarenja
------------------------------	--

	otpadom te sanacija i zatvaranje odlagališta neopasnog otpada do uspostave centara za gospodarenje otpadom
Nositelji	Ministarstvo zaštite okoliša i prirode Fond za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost u suradnji s jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave
Sunositelj	
Rok za provedbu	2018 - Ugovorom o pristupanju EU utvrđeno je prijelazno razdoblje do 31. Prosinca 2018. Vezano za sanacije postojećih odlagališta te uspostavu centara za gospodarenje otpadom.
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	- broj odlagališta otpada koja nisu u skladu sa zahtjevima Direktive 1999/31. ciljana vrijednost je 0 (tj. sva odlagališta koja nisu usklađena s direktivom)

Provedbena mjera 5.3.	Poticati smanjenje nastajanja otpada i odvojenog prikupljanja otpada, njegovu daljnju uporabu i iskorištavanje vrijednih sirovina
Nositelj	Ministarstvo zaštite okoliša i prirode Fond za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost
Sunositelj	
Rok za provedbu	2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	- količina otpada koji godišnje nastaje - količina odvojeno prikupljenog otpada

Cilj 6. Sustavno praćenje (monitoring), sastavnica okoliša, prikupljanje i objedinjavanje podataka u suradnji s Državnim zavodom za zaštitu prirode

Provedbena mjera 6.1.	Uvesti jedinstvenu metodologiju prikupljanja i obrade podataka: uvođenje nacionalnih standarda koji će biti u skladu s pravnom stečevinom Europske unije
Nositelj	Agencija za zaštitu okoliša, Ministarstvo zaštite okoliša i prirode i sva tijela državne uprave u suradnji s organizacijama civilnog društva
Sunositelj	
Rok za provedbu	2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	- povećanje broja izrađenih protokola za praćenje stanja (monitoring) vrsta i staništa (kumulativno) Obrazloženje: Izrada nacionalnih protokola za praćenje stanja osigurat će jedinstveni način prikupljanja podataka o brojnosti i rasprostranjenosti vrsta i staništa u svrhu ocjene stanja očuvanosti i utvrđivanja učinkovitosti mjera očuvanja te omogućiti izvješćivanje sukladno obvezama EU direktiva.

Cilj 7. Osigurati provedbu Aarhuske konvencije

Provedbena mjera 7.1.	Informiranje relevantnih tijela o smjernicama za provedbu
------------------------------	---

	Aarhuske konvencije
Nositelji	Agencija za zaštitu okoliša Ministarstvo zaštite okoliša i prirode sva tijela državne uprave nadležna u tom području u suradnji s organizacijama civilnog društva
Sunositelj	
Rok za provedbu	2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	

Cilj 8. Omogućiti građanima prijavljivanje slučajeva povrede prava na zdrav okoliš i održivi razvoj i participativno donošenje odluka na području zaštite okoliša

Provedbena mjera 8.1.	Uspostaviti bolju suradnju nadležnih institucija s građanima putem javnih rasprava
Nositelji	Ministarstvo pravosuđa Pravosudna akademija u suradnji s Ministarstvom zaštite okoliša i prirode
Sunositelj	
Rok za provedbu	2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	

Cilj 9. Razvijati informacijski sustav zaštite okoliša i prirode i osigurati dostupnost informacija građanima

Provedbena mjera 9.1.	Razvoj informacijskog sustava koji osigurava točnu, pravodobnu i cjelovitu informaciju o okolišu i prirodi, putem uspostave javnih baza podataka
Nositelj	Agencija za zaštitu okoliša
Sunositelj	Ministarstvo zaštite okoliša i prirode
Rok za provedbu	2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	- povećanje broja povezanih stručnih baza podataka s ciljem potpune uspostave informacijskog sustava zaštite prirode (kumulativno) Obrazloženje: Unapređenje metoda i standardizacija prikupljanja podataka, proširenje postojećih stručnih baza te izrada nacionalnog kataloga vrsta i staništa tipova omogućit će potpunu uspostavu informacijskog sustava zaštite prirode

Provedbena mjera 9.2.	Redovito izvještavati europska tijela o provedbi pojedinih propisa zaštite okoliša putem unaprijed zadanih specifičnih skupova podataka i izvješća
Nositelji	Agencija za zaštitu okoliša Ministarstvo zaštite okoliša i prirode sva tijela državne uprave nadležna u tom području u suradnji s organizacijama civilnog društva
Sunositelj	

Rok za provedbu	2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	- podnesena izvješća

Cilj 10. Obrazovati građane o okolišu i prirodi, potrebi zaštite okoliša i prirode

Provedbena mjera 10.1.	Organizirati kampanje i radionice
Nositelj	Ministarstvo zaštite okoliša i prirode u suradnji s Agencijom za zaštitu okoliša i Fondom za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost
Sunositelj	sva tijela državne uprave nadležna u tom području u suradnji s organizacijama civilnog društva
Rok za provedbu	2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	- razviti infrastrukturu za posjetitelje, povećanjem broja novoizgrađenih manjih infrastrukturnih objekata u zaštićenim područjima, N2000 područjima i područjima EM (info punktovima, poučne staze) - kumulativno Obrazloženje: Novi info-punktovi i poučne staze u zaštićenim područjima i N2000 područjima doprinijet će edukaciji posjetitelja o njihovoj važnosti
Pokazatelji provedbe	
Provedbena mjera 10.1.	Provedba Akcijskog plana za obrazovanje za održivi razvitak
Nositelji	Agencija za zaštitu okoliša Ministarstvo zaštite okoliša i prirode Fond za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost sva tijela državne uprave nadležna u tom području u suradnji s organizacijama civilnog društva
Sunositelj	Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta
Rok za provedbu	2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	- podnesena izvješća o provedbi Akcijskog plana

Provedbena mjera 10.2.	Obrazovati građane o održivom razvoju i o ljudskim pravima u području zaštite okoliša
Nositelj	Ministarstvo zaštite okoliša i prirode u suradnji s Agencijom za zaštitu okoliša i organizacijama civilnog društva i Fondom za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost
Sunositelj	
Rok za provedbu	2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	- broj održanih predavanja, seminara i radionica - broj sudionika na predavanjima, seminarima i radionicama - vrsta i broj izrađenih i distribuiranih obrazovnih materijala - bolja osvještenost građana o značaju održivog razvoja i ljudskim pravima u području zaštite okoliša

Suzbijanje korupcije

Vlada Republike Hrvatske smatra suzbijanje korupcije prioritetnim područjem svojeg djelovanja. Upravo iz tog razloga, u Programu Vlade Republike Hrvatske za mandat 2011-2015. naglašava se da „Korupcija izravno ugrožava ljudska prava građana te razara moral i strukturu društva. Sprječava razvoj slobodnoga poduzetništva i jednakost građana u ostvarivanju njihovih prava i interesa. Korupcija prodire u sve segmente društva i predstavlja najveću ugrozu gospodarskoga, društvenoga i političkoga razvoja i prosperiteta Republike Hrvatske“.

Najvažniji međunarodni akt na globalnoj razini je Konvencija Ujedinjenih naroda protiv korupcije (UNCAC)²⁰⁹ koja se primjenjuje na sprječavanje, istragu te progon korupcije, kao i na zamrzavanje sredstava, zapljenu, konfiskaciju te povrat imovinske koristi ostvarene kaznenim djelima određenim u skladu s Konvencijom. Hrvatski sabor je 04. veljače 2005. godine donio Zakon o potvrđivanju Konvencije Ujedinjenih naroda protiv korupcije.²¹⁰ Republika Hrvatska sudjeluje u radu međuvladine radne skupine za pregled provođenja Konvencije.

Nadalje, ističe se da je na europskoj razini, Vijeće Europe započelo antikorupcijske aktivnosti još sredinom devedesetih godina 20. stoljeća osnivanjem Multidisciplinarnе skupine protiv korupcije i donošenjem dviju antikorupcijskih konvencija. Prvu od tih konvencija, Kaznenopravnu konvenciju o korupciji, Republika Hrvatska je ratificirala 08. studenog 2000. godine. Republika Hrvatska je ratificirala i Dodatni protokol uz Kaznenopravnu konvenciju o korupciji kao i Građanskopravnu konvenciju o korupciji. Treba naglasiti da je Republika Hrvatska i članica Skupine država za borbu protiv korupcije (GRECO).

Regionalna je suradnja na području suzbijanja korupcije započela Paktom o stabilnosti (SPAI) potpisanim u Sarajevu u veljači 2000. godine, a naglašava se i važnost Memoranduma o razumijevanju iz 2007. godine kojim je ustanovljena Regionalna antikorupcijska inicijativa. Inicijativi je dosad pristupilo devet zemalja: Republika Albanija, Republika Bosna i Hercegovina, Republika Bugarska, Republika Crna Gora, Republika Hrvatska, Republika Makedonija, Republika Moldova, Republika Rumunjska i Republika Srbija.²¹¹

Posljednjih godina Republika Hrvatska bilježi napredak u stvaranju normativnih i drugih preduvjeta za učinkovito suprotstavljanje korupciji na svim razinama. Doneseni su brojni zakoni i drugi propisi, postupno su jačani institucionalni kapaciteti, osnovana tijela za njihovu provedbu i nadzor, osmišljeni i pokrenuti projekti koji su u pozitivnoj korelaciji s transparentnim djelovanjem tijela državne vlasti i drugih tijela s javnim ovlastima, a pozornost je usmjerena ka prevenciji, progonu i sankcioniranju korupcije, međuagencijskoj i međunarodnoj suradnji te procesu osvještavanja javnosti o štetnosti korupcije u društvu.

Republika Hrvatska ima, od 2002. godine, izgrađen strateški okvir za suzbijanje korupcije. Nakon Nacionalnog programa za borbu protiv korupcije s akcijskim planom za borbu protiv korupcije²¹² i Nacionalnog programa suzbijanja korupcije 2006-2008²¹³, strateški okvir suzbijanja korupcije određen

²⁰⁹ usvojena na 58. sjednici Opće skupštine Ujedinjenih naroda održanoj 31. listopada 2003. godine; Odluka o proglašenju Zakona o potvrđivanju Konvencije Ujedinjenih naroda protiv korupcije (NN 2/05).

²¹⁰ Na temelju Konvencije uspostavljen je Mehanizam nadzora provedbe Konvencije u Dohi u studenome 2009. godine, kojim se države potpisnice međusobno nadziru u provođenju i usklađenosti propisa s relevantnom Konvencijom. Sustav nadzora se odvija na način da dvije države nadziru treću na temelju Izvješća o provođenju koje izrađuje ta država.

²¹¹ U listopadu 2007. godine na sastanku Upravljačkog odbora u Podgorici SPAI mijenja naziv u Regionalna antikorupcijska inicijativa - RAI. Opći ciljevi RAI-a su: izvršenje i implementacija odluka i strategija RAI-a, osiguravanje zadovoljenja individualnih potreba zemalja članica putem regionalnih programa, pomaganje članicama RAI-a u usvajanju i primjenjivanju međunarodnih standarda suzbijanja korupcije, poticanje regionalne suradnje u suzbijanju korupcije, te sudjelovanje u raznim drugim antikorupcijskim inicijativama.

²¹² NN 34/02

²¹³ NN 39/06

je kroz Strategiju suzbijanja korupcije²¹⁴, a provedba ciljeva Strategije, nositelji i rokovi provedbe oživotvoreni su kroz pripadajući Akcijski plan uz Strategiju suzbijanja korupcije.²¹⁵ Prioritetni ciljevi Strategije su: unaprjeđivanje pravnog i institucionalnog okvira za učinkovito i sustavno suzbijanje korupcije, afirmaciju pristupa društva bez korupcije²¹⁶, jačanje integriteta, odgovornosti i transparentnosti u radu tijela državne vlasti, jačanje povjerenja građana u državne institucije, podizanje razine učinkovitosti otkrivanja i kaznenog progona korupcijskih kaznenih djela, podizanje javne svijesti o štetnosti korupcije, unaprjeđivanje međunarodne suradnje, unaprjeđivanje suradnje između državnih tijela nadležnih za provedbu Strategije i unaprjeđivanje suradnje s organizacijama civilnog društva.

Odgovarajući i učinkoviti institucionalni okvir od presudne je važnosti za uspješno suzbijanje korupcije. Nadležne institucije za strateški nadzor i provedbu su:

a) Ministarstvo pravosuđa koje kroz Samostalni sektor za suzbijanje korupcije uspostavlja, promiče i obavlja suradnju nositelja provedbe mjera suzbijanja korupcije; pomaže i podupire nositelje provedbe mjera u cilju suzbijanja korupcije; sastavlja godišnja izvješća o provedbi mjera nacionalnih, strateških i provedbenih dokumenata; surađuje s Nacionalnim vijećem za praćenje provedbe Strategije suzbijanje korupcije; obavlja stručne i administrativne poslove za Povjerenstvo za praćenje provedbe mjera za suzbijanje korupcije; potiče primjenu europskih i drugih međunarodnih politika suzbijanja korupcije; prati provedbu preporuka Skupine država protiv korupcije (GRECO); sudjeluje u aktivnostima koje proizilaze iz primjene Konvencije Ujedinjenih naroda protiv korupcije, Kaznenopravne konvencije Vijeća Europe o korupciji i njezinog Dodatnog protokola te Građanskopravne konvencije Vijeća Europe o korupciji; surađuje s javnim sektorom, privatnim sektorom i jednicama lokalne i područne (regionalne) samouprave i sudjeluje u izradi i praćenju njihovih mini akcijskih planova suzbijanja korupcije; sudjeluje u programima podizanja javne svijesti i obrazovanja o štetnosti korupcije; obavlja poslove izrade promotivnih letaka i brošura; uspostavlja, unaprjeđuje i promovira suradnju s organizacijama civilnog društva u cilju trajnog savjetovanja između organizacija civilnog društva i nositelja mjera nacionalnih strateških i provedbenih dokumenata; prikuplja i analizira podatke o provedbi Strategije suzbijanja korupcije; obavlja poslove izrade mjera za pripadajuće akcijske planove te izrađuje posebna izvješća o zakonodavnom okviru i trendovima suzbijanja korupcije sa statističkim podacima za pojavne oblike korupcije,

b) Povjerenstvo za praćenje provedbe mjera za suzbijanje korupcije koje procjenjuje utjecaj mjera iz nacionalnih strateških i provedbenih dokumenata vezanih uz suzbijanje korupcije; kontinuirano radi na unaprjeđenju nacionalnih strateških i provedbenih dokumenata vezanih uz suzbijanje korupcije, daje smjernice za izradu nacionalnih strateških i provedbenih dokumenata vezanih uz suzbijanje korupcije, prati i usmjerava aktivnosti koje se poduzimaju u području suzbijanja korupcije, razmatra donošenje i/ili promjenu važećih propisa kojima se uređuje suzbijanje korupcije i daje prijedloge u vezi s prihvaćanjem i primjenom međunarodnih propisa iz područja suzbijanja korupcije, a Povjerenstvom predsjedava ministar pravosuđa i

c) Nacionalno vijeće za praćenje provedbe Strategije suzbijanja korupcije koje, kao radno tijelo Hrvatskog sabora, obavlja kontrolu provedbe antikorupcijske politike²¹⁷.

Republika Hrvatska ulaže velike napore i u sustavno otkrivanje i procesuiranje kaznenih djela korupcije na svim razinama. Uspostavljen je potpuno operativan institucionalni okvir za učinkovitu istragu, kazneni progon i sankcioniranje predmeta korupcije i organiziranog kriminala. Glavne komponente tog sustava čine Policijski nacionalni ured za borbu protiv korupcije i organiziranog kriminala (PNUSKOK) u okviru nadležnosti Ministarstva unutarnjih poslova, zatim Ured za suzbijanje

²¹⁴ koju je Hrvatski sabor donio 19. lipnja 2008. godine

²¹⁵ kojeg je Vlada Republike Hrvatske donijela 25. lipnja 2008. godine; revidiran 18. ožujka 2010. godine.

²¹⁶ Prilagođeno Programu Vlade Republike Hrvatske za mandat 2011.-2015.

²¹⁷ Nacionalno vijeće uz predsjednika koji je iz redova najviše oporbene stranke i dopredsjednika koji je iz vladajuće stranke ima još 9 članova iz redova saborskih zastupnika i istaknutih javnih djelatnika. Nacionalno vijeće održava redovne sjednice o provedbi antikorupcijskih mjera kao i tematske sjednice.

korupcije i organiziranog kriminala (USKOK) kao posebno državno odvjetništvo specijalizirano za progon korupcije i organiziranog kriminaliteta te specijalizirani sudski odjeli na županijskim sudovima u Zagrebu, Splitu, Rijeci i Osijeku za predmete iz nadležnosti USKOK-a.

Uz operativan institucionalni okvir, uspostavljen je zakonodavni okvir za suzbijanje korupcije. No, za učinkovito suzbijanje korupcije nije dovoljna samo represija, već je potrebno raditi i na prevenciji, i to tako da se prepoznaju rizici nastanka korupcije te da se preventivnim mjerama, kao što su pravovremeno usvajanje zakona, izgradnja institucija i osvješćivanje građana i medija, spriječe koruptivne aktivnosti.

Vlada Republike Hrvatske je ostvarenje mjera i ciljeva određenih Strategijom suzbijanja korupcije i pripadajućim akcijskim planovima odlučila provesti i na razini trgovačkih društava u većinskom državnom vlasništvu kroz "Antikorupcijski program za trgovačka društva u većinskom državnom vlasništvu za razdoblje 2010. - 2012." Programom se nadležnim tijelima trgovačkih društava nalagalo da intenzivnije razvijaju odgovarajuće upravljačke prakse te da kroz aktivnu suradnju i partnerstvo aktivno djeluju na ostvarenju prioritetnih ciljeva antikorupcijske politike.

Podaci prikupljeni provedbom Antikorupcijskog programa za trgovačka društva u većinskom državnom vlasništvu i podaci o transparentnosti jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, koje će trajno prikupljati Ministarstvo pravosuđa, počevši od rujna 2012. godine, čine dobru osnovu za daljnje djelovanje na području suzbijanja korupcije te izradu novog strateškog dokumenta.

Cilj 1. Osiguranje života građana Republike Hrvatske u društvu bez korupcije

Provedbena mjera 1.1.	Izrada novog strateškog dokumenta za suzbijanje korupcije
Nositelj	Ministarstvo pravosuđa u suradnji sa svim tijelima državne vlasti
Sunositelj	
Rok za provedbu	2013. godina
Izvor financiranja i potrebna sredstva	redovna sredstva Ministarstva pravosuđa (odobrena Državnim proračunom)
Pokazatelji provedbe	- donesen strateški dokument

Cilj 2. Uvođenje transparentnosti i dostupnosti podataka

Provedbena mjera 2.1.	Objava podataka o radu tijela državne uprave, jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, trgovačkih društava i državnom vlasništvu
Nositelj	sva tijela državne uprave jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave i trgovačka društva u državnom vlasništvu
Sunositelj	
Rok za provedbu	prosinao 2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	redovna sredstva Ministarstva pravosuđa (odobrena Državnim proračunom)
Pokazatelji provedbe	- poveznice na relevantne podatke objavljene na mrežnoj stranici www.antikorupcija.hr

Cilj 3. Širenje i poticanje antikoruptivnog ozračja

Provedbena mjera 3.1.	Organizacija okruglih stolova, javnih rasprava, tribina i seminara te sudjelovanje na raznim aktivnostima s ciljem jačanja svijesti građana o štetnosti koruptivnog ponašanja
Nositelj	Ministarstvo pravosuđa u suradnji s tijelima državne uprave, jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave, trgovačkim društvima u državnom vlasništvu i dr.
Sunositelj	
Rok za provedbu	2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	redovna sredstva Ministarstva pravosuđa (odobrena Državnim proračunom)
Pokazatelji provedbe	- popis i osnovni detalji o održanim javnim događanima objavljeni na mrežnoj stranici www.antikorupcija.hr

Suzbijanje trgovanja ljudima

Trgovanje ljudima je jedan od najbeskrupuloznijih primjera kršenja ljudskih prava radi stvaranja ilegalnog profita od kojeg zbog njegove globalne rasprostranjenosti nije izuzeta niti jedna država na svijetu. Zbog činjenice da žrtve trgovanja ljudima ne mogu odlučivati o vlastitoj budućnosti i da je njihovo pravo na život gotovo u rukama njihovih "gospodara" - trgovaca ljudima, upravo kao u robovlasničkom društvu, trgovanje ljudima često se i naziva modernim ropstvom. Trgovanje ljudima je ujedno jedan od oblika ilegalnih migracija, jer se žrtva trgovanja ljudima na određenom području, iako pod prisilom, nalazi nezakonito.

Trgovanje ljudima se odvija kroz najmanje tri područja²¹⁸: državu porijekla, državu tranzita i državu odredišta. Upravo zbog prolaska žrtve kroz više država za izvršenje kaznenog djela trgovanja ljudima potrebna je dobra umreženost, koordiniranost, hijerarhijska ustrojenost različitih transnacionalnih kriminalnih skupina, dakle potrebno je postojanje transnacionalnog organiziranog kriminala.

Iz dostupnih podataka²¹⁹ vidljivo je da Republika Hrvatska u lancu trgovanja ljudima nije više samo država tranzita, već sve više postaje država porijekla i odredišta za žrtve trgovanja ljudima. Naime u posljednjih nekoliko godina zamijećen je povećani broj slučajeva u kojima su inozemne žrtve trgovanja ljudima iskorištavane u našoj zemlji, ali isto tako zamijećen je određen broj slučajeva u kojima su hrvatske državljanke iskorištavane u inozemstvu.

U Republici Hrvatskoj je seksualno iskorištavanje najučestaliji oblik iskorištavanja žrtava trgovanja ljudima pa su upravo žene i djeca odnosno djevojčice najčešće žrtve trgovanja ljudima.²²⁰ Ostali oblici iskorištavanja žrtava trgovanja ljudima uočeni u Republici Hrvatskoj su različiti vidovi i podvrste radnog iskorištavanja u kojima su najčešće iskorištavani muškarci, te prosjačenje gdje su najčešće žrtve djeca.

Najznačajniji globalni dokument na području borbe protiv trgovanja ljudima je Konvencija Ujedinjenih naroda protiv transnacionalnog organiziranog kriminaliteta s dva pripadajuća protokola: Protokol o sprječavanju, suzbijanju i kažnjavanju trgovanja ljudima, posebno ženama i djecom (u daljnjem tekstu: Palermo protokol) i Protokol protiv krijumčarenja migranata kopnom, morem i zrakom.²²¹ Predmetni su

²¹⁸ Postoje i slučajevi internog, unutarnjeg trgovanja ljudima, gdje je jedna država, a to su gotovo u pravilu države s ogromnom površinom kao npr. Ruska Federacija, istodobno i država porijekla i država destinacije.

²¹⁹ Podaci iz godišnjeg izvješća Ministarstva unutarnjih poslova o identificiranim žrtvama trgovanja ljudima

²²⁰ Podaci iz izvješća IOM-a (Međunarodne organizacije za migracije)

²²¹ Zakon o potvrđivanju Konvencije Ujedinjenih naroda protiv transnacionalnog organiziranog kriminaliteta, Protokola za sprječavanje, suzbijanje i kažnjavanje trgovanja ljudima, posebice žena i djece te Protokola protiv krijumčarenja migranata

dokumenti bili model za uspostavu hrvatskog nacionalnog pravnog okvira za suzbijanje trgovanja ljudima.

Europska unija također pridaje veliki značaj borbi protiv trgovanja ljudima. Okvirna odluka o suzbijanju trgovanja ljudima²²² bila je najznačajniji propis Europske unije na ovom području do donošenja Direktive o prevenciji i borbi protiv trgovanja ljudima i zaštiti žrtava²²³ koja je zamijenila u svojoj primjeni navedenu Okvirnu odluku.

Značajan strateški dokument Europske unije na ovom području je Strategija EU-a za iskorjenjivanje trgovine ljudima za razdoblje 2012-2016.

Konvenciju Vijeća Europe o suzbijanju trgovanja ljudima, koju je Republika Hrvatska ratificirala još 2007. godine,²²⁴ mnogi stručnjaci na ovom području ocjenjuju kao dokument koji je podigao standarde zaštite ljudskih prava žrtva trgovanja ljudima. U tekstu Konvencije osobito je važan čl. 13. kojim se određuje razdoblje oporavka i razmišljanja od najmanje trideset dana koje su stranke ove Konvencije obvezne dati žrtvama trgovanja ljudima, čime je na praktičan, a ne samo deklaratoran način onemogućeno da se žrtve trgovanja ljudima prisilno, odmah po identifikaciji vraća u državu porijekla. Konvencija ima i poseban nadzorni mehanizam, tzv. GRETU - tijelo sastavljeno od stručnjaka na ovom području koji će pratiti njezinu implementaciju u državama koje su istu ratificirale.

Republika Hrvatska se pridružila globalnoj borbi protiv trgovanja ljudima u studenom 2002. godine kada je Hrvatski sabor donio Zakon o potvrđivanju Konvencije Ujedinjenih naroda protiv transnacionalnoga organiziranog kriminaliteta, s pripadajućim Protokolom za sprječavanje, suzbijanje i kažnjavanje trgovanja ljudima, posebno žena i djece te Protokolom protiv krijumčarenja migranata kopnom, morem i zrakom. Odmah nakon ratificiranja predmetne Konvencije, uslijedilo je osnivanje Nacionalnog odbora za suzbijanje trgovanja ljudima²²⁵, krovnog tijela Vlade Republike Hrvatske za suzbijanje trgovanja ljudima čije su osnovne zadaće davanje prije svega političkih smjernica nadležnim tijelima u cilju još kvalitetnije borbe protiv trgovanja ljudima. Operativni tim Nacionalnog odbora za suzbijanje trgovanja ljudima²²⁶, osnovan je 2003. godine te ima za cilj brzo i konkretno djelovanje u svim onim slučajevima trgovanja ljudima koji zahtijevaju žurnost.

Od 2002. godine Vlada Republike Hrvatske donijela je ukupno pet nacionalnih strateških dokumenta na ovom području i to Nacionalni plan za suzbijanje trgovanja ljudima, Nacionalni program za suzbijanje trgovanja ljudima od 2005. do 2008. godine²²⁷, Nacionalni plan za suzbijanje trgovanja djecom od 2005. do 2007. godine, Nacionalni plan za suzbijanje trgovanja ljudima od 2009. do 2011. godine i Nacionalni plan za suzbijanje trgovanja ljudima od 2012. do 2015. godine. Također, Vlada Republike Hrvatske je donijela Operativne planove za suzbijanje trgovanja ljudima za 2005.²²⁸, 2006.²²⁹, 2007.²³⁰ i 2008. godinu, što je imalo za rezultat da je većina ciljeva iz strateških dokumenata uspješno provedena.

---

kopnom, morem i zrakom, kojima se dopunjuje Konvencija Ujedinjenih naroda protiv transnacionalnog organiziranog kriminaliteta (Međunarodni ugovori br. 14/02, 11/04).

²²² Okvirna odluka Vijeća od 19. srpnja 2002. godine o suzbijanju trgovanja ljudima, *Službeni list L 203, P.0001 – 0004*.

²²³ Direktiva Europskog parlamenta i Vijeća o prevenciji i borbi protiv trgovanja ljudima i zaštiti žrtava od 5. travnja 2011.

²²⁴ Zakon o potvrđivanju Konvencije Vijeća Europe o suzbijanju trgovanja ljudima

²²⁵ Odluka o osnivanju Nacionalnog odbora za suzbijanje trgovanja ljudima ("Narodne novine", br. 54/02, 41/04)

²²⁶ Odluka o izmjenama i dopunama Odluke o osnivanju Nacionalnog odbora za suzbijanje trgovanja ljudima ("Narodne novine", br. 41/04)

²²⁷ Nacionalni program za suzbijanje trgovanja ljudima od 2005. do 2008. godine, Izdavač Vlada Republike Hrvatske, Ured za ljudska prava, Nacionalni odbor za suzbijanje trgovanja ljudima (2005.), dostupan na <http://www.ljudskaprava-vladarh.hr>

²²⁸ Operativni plan za suzbijanje trgovanja ljudima za 2005. godinu, Izdavač Vlada Republike Hrvatske, Ured za ljudska prava, Nacionalni odbor za suzbijanje trgovanja ljudima (2005.), dostupan na <http://www.ljudskaprava-vladarh.hr>

²²⁹ Operativni plan za suzbijanje trgovanja ljudima za 2006. godinu, Izdavač Vlada Republike Hrvatske, Ured za ljudska prava, Nacionalni odbor za suzbijanje trgovanja ljudima (2006.), dostupan na <http://www.ljudskaprava-vladarh.hr>

²³⁰ Operativni plan za suzbijanje trgovanja za 2007. godinu, Izdavač Vlada Republike Hrvatske, Ured za ljudska prava, Nacionalni odbor za suzbijanje trgovanja ljudima (2007.), dostupan na <http://www.ljudskaprava-vladarh.hr>

U cilju učinkovitijeg funkcioniranja sustava suzbijanja trgovanja donesena su tri podzakonska akta: Protokol za identifikaciju, pomoć i zaštitu žrtava trgovanja ljudima, Protokol za integraciju/reintegraciju žrtava trgovanja ljudima i Protokol o postupanju pri dobrovoljnom povratku žrtava trgovanja ljudima.

U Kaznenom zakonu Republike Hrvatske predviđeno je sankcioniranje trgovanja ljudima u čl. 175 Trgovanje ljudima i ropstvo. U Izmjenama i dopunama Kaznenog zakona²³¹ uvršten je novi stavak 4. kojim je predviđeno sankcioniranje korisnika usluga žrtava trgovanja ljudima. U novom Kaznenom zakonu predviđeno je razdvajanje kaznenog djela trgovanja ljudima od kaznenog djela ropstva.

Osim Kaznenog zakona najvažniji Zakoni koji se u svojem sadržaju dotiču suzbijanja trgovanja ljudima su: Zakon o odgovornosti pravnih osoba za kaznena djela²³², Zakon o zaštiti svjedoka²³³ Zakon o strancima²³⁴ i Zakon o socijalnoj skrbi.²³⁵

U budućem razdoblju potrebno je posebnu pozornost posvetiti daljnjem jačanju suradnje u kaznenim postupcima u slučajevima trgovanja ljudima između Državnog odvjetništva Republike Hrvatske i Ministarstva unutarnjih poslova, unaprijeđivanju metoda identifikacije žrtava trgovanja ljudima te osiguravanju individualnog pristupa i zaštite najboljeg interesa žrtava trgovanja ljudima. Također, bitno je provesti istraživanje o najnovijim trendovima na području problematike trgovanja ljudima kako bi bili detaljnije upoznati s trenutačnom situacijom na ovom području u Republici Hrvatskoj. Osim toga, važno je pojačati mjere u cilju još učinkovitije zaštite žrtava trgovanja ljudima, posebno žena i djevojčica, koje se iskorištavaju u seksualne svrhe.

BROJ IDENTIFICIRANIH ŽRTAVA TRGOVANJA LJUDIMA OD 2002. DO STUDENOGA 2012.²³⁶

	2002.	2003.	2004.	2005.	2006.	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	
Državljeni Republike Hrvatske	2	2	6	3	3	9	4	4	4	11	5	
Državljeni Bosne i Hercegovine	0	1	2	1	1	2	2	1	1	1	0	
Državljeni Bugarske				1	3						0	
Državljeni Kameruna	0	1	0								0	
Državljeni Maroka	0	0	1								0	
Državljeni Moldove	3	1	2			1					0	
Državljeni Rumunjske	0	0	3	1	1				1		2	
Državljeni	0	1	0								0	

²³¹ Zakon o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona ("Narodne novine", br. 71/06)

²³² Zakon o odgovornosti pravnih osoba za kaznena djela ("Narodne novine", br. 151/03)

²³³ Zakon o zaštiti svjedoka ("Narodne novine", br. 109/03)

²³⁴ Zakon o strancima ("Narodne novine", br. 79/07 i 36/09)

²³⁵ Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o socijalnoj skrbi ("Narodne novine", br. 79/07)

²³⁶ Službeni podaci Nacionalnog odbora za suzbijanje trgovanja ljudima Vlade Republike Hrvatske;

²³⁷ U trenutku identifikacije žrtve naziv države je bio Srbija i Crna Gora

Ruske Federacije												
Državljeni Slovačke	0	1	0								0	
Državljeni Srbije (i Crne Gore) ²³⁸	0	1	3		1*	3	1	3	1		0	
Državljeni Ukrajine	2	0	2		3						0	
Državljeni Albanije					1						0	
Bez državljanstva	1	0	0									
Državljeni SAD-a	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
UKUPNO	8	8	19	6	13	15	7	8	7	14		

CILJ 1 Dodatno osigurati održivost organizacija civilnog društva i drugih organizacija u sustavu suzbijanja trgovanja ljudima

Provedbena mjera 1.1.	Izraditi Kriterije o izboru organizacija civilnog društva za članstvo i sudjelovanje u radu Nacionalnog odbora za suzbijanje trgovanja ljudima i Operativnog tima Nacionalnog odbora za suzbijanje trgovanja ljudima
Nositelj	Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Vlade Republike Hrvatske
Sunositelj	
Rok za provedbu	31. prosinca 2014.
Izvor financiranja i potrebna sredstva	redovna sredstva iz Državnog proračuna
Pokazatelji provedbe	- rađeni i objavljeni Kriterije o izboru organizacija civilnog društva za članstvo i sudjelovanje u radu Nacionalnog odbora za suzbijanje trgovanja ljudima i Operativnog tima Nacionalnog odbora za suzbijanje trgovanja ljudima

Provedbena mjera 1.2.	Organizirati godišnje natječaje za financiranje projekata i programa organizacija civilnog društva koje se bave suzbijanjem trgovanja ljudima
Nositelj	Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Vlade Republike Hrvatske u suradnji s organizacijama civilnog društva
Sunositelj	
Rok za provedbu	2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	redovna sredstva iz Državnog proračuna - 200.000,00 kn

Pokazatelji provedbe	- raspisani natječaj za financiranje projekata i programa organizacija civilnog društva koje se bave suzbijanjem trgovanja ljudima; broj financiranih projekata i programa - broj financiranih projekata
-----------------------------	---

Provedbena mjera 1.3.	Osigurati smještaj žrtvama trgovanja ljudima
Nositelj	Ministarstvo socijalne politike i mladih
Sunositelj	Nadležna tijela državne uprave u suradnji s organizacijama civilnog društva
Rok za provedbu	kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	redovna sredstva iz Državnog proračuna
Pokazatelji provedbe	- broj smještenih osoba - žrtava trgovanja ljudima

CILJ 2. Pojačati napore za otkrivanje, sprječavanje i borbu protiv trgovanja ljudima u svrhu seksualnog i drugih oblika iskorištavanja

Provedbena mjera 2.1.	Usavršiti primjenu proaktivnih metoda otkrivanja i identifikacije maloljetnih žrtava trgovanja ljudima
Nositelj	Ministarstvo unutarnjih poslova
Sunositelj	
Rok za provedbu	2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	redovna sredstva iz Državnog proračuna
Pokazatelji provedbe	- dosljedno primijenjene proaktivne metode otkrivanja i identifikacije maloljetnih žrtava trgovanja ljudima

Provedbena mjera 2.2.	Pojačati primjenu proaktivnih metoda u otkrivanju i identifikaciji žrtava trgovanja ljudima među ženama pružateljicama seksualnih usluga
Nositelj	Ministarstvo unutarnjih poslova u suradnji s organizacijama civilnog društva
Sunositelj	
Rok za provedbu	2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	nisu potrebna dodatna sredstva
Pokazatelji provedbe	- dosljedno primijenjene proaktivne metode otkrivanja i identifikacije žrtava žena pružateljica seksualnih usluga

Provedbena mjera 2.3.	Pojačati primjenu proaktivnih metoda u otkrivanju i identifikaciji žrtava trgovanja ljudima među muškarcima koji rade u poljoprivrednom i građevinskom sektoru
Nositelj	Ministarstvo unutarnjih poslova u suradnji s Državnim inspektoratom Republike Hrvatske
Sunositelj	
Rok za provedbu	2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	redovna sredstva iz Državnog proračuna
Pokazatelji provedbe	- dosljedno primijenjene proaktivne metode otkrivanja i identifikacije žrtava muškaraca koji rade u poljoprivrednom i građevinskom sektoru

CILJ 3. Provesti istraživanje Identificirati najnovije trendove na području trgovanja ljudima

Provedbena mjera 3.1.	Provesti istraživanje o problematici trgovanja ljudima i najnovijim trendovima
Nositelj	Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Vlade Republike Hrvatske
Sunositelj	Ministarstvo unutarnjih poslova u suradnji s organizacijama civilnog društva
Rok za provedbu	31. prosinca 2015.
Izvor financiranja i potrebna sredstva	IPA program - IPA 2010 FPPRAC u ukupnom iznosu vrijednosti projekta od 200.000, 00 EUR
Pokazatelji provedbe	- osmišljeni parametri istraživanja - provedeno istraživanje i izrađena studija - rezultati istraživanja uzeti kao parametri i preporuke za daljnji rad na suzbijanju trgovanja ljudima

Cilj 4. Nastaviti obrazovanje ciljanih skupina o trgovanju ljudima na nacionalnoj i međunarodnoj razini

Provedbena mjera 4.1.	Obrazovati djelatnike Hrvatskog zavoda za zapošljavanje vezano uz pristup tržištu rada za žrtve trgovanja ljudima
Nositelj	Hrvatski zavod za zapošljavanje
Sunositelj	Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Vlade Republike Hrvatske
Rok za provedbu	2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	redovna sredstva iz Državnog proračuna
Pokazatelji provedbe	- broj provedenih obrazovnih programa za djelatnike Hrvatskog zavoda za zapošljavanje vezano uz pristup tržištu rada za žrtve trgovanja ljudima - broj djelatnika Hrvatskog zavoda za zapošljavanje koji je sudjelovao u programima

Provedbena mjera 4.2.	Obrazovati turističke djelatnike i djelatnike drugih uslužnih djelatnosti o problematici trgovanja ljudima
Nositelj	Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Vlade Republike Hrvatske
Sunositelj	Ministarstvo turizma
Rok za provedbu	redovna sredstva iz Državnog proračuna
Izvor financiranja i potrebna sredstva	2013. i kontinuirano
Pokazatelji provedbe	- broj održanih seminara i edukacija za turističke djelatnike i djelatnike drugih uslužnih djelatnosti - broj osoba koji je sudjelovao u seminarima i edukaciji

Provedbena mjera 4.3.	Organizirati i održavati seminare za obrazovanje predstavnika medija o problematici trgovanja ljudima
Nositelj	Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Vlade Republike Hrvatske
Sunositelj	redovna sredstva iz Državnog proračuna
Rok za provedbu	2013. i kontinuirano
Izvor financiranja	

i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	- broj održanih seminara i drugih oblika edukacije predstavnika medija - broj predstavnika medija koji su sudjelovali u edukaciji

CILJ 5. Osigurati siguran povratak žrtava trgovanja ljudima

Provedbena mjera 5.1.	Dosljedno provoditi Protokol o dobrovoljnom povratku žrtava trgovana ljudima
Nositelj	Ministarstvo unutarnjih poslova
Sunositelji	Ministarstvo zdravlja Ministarstvo vanjskih i europskih poslova
Rok za provedbu	2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	redovna sredstva iz Državnog proračuna
Pokazatelji provedbe	- siguran povratak inozemnih žrtava trgovanja ljudima

CILJ 6. Osigurati dosljedan progon i sankcioniranje počinitelja kaznenih djela u vezi trgovanja ljudima

Provedbena mjera 6.1.	Razvijanje naprednih metoda otkrivanja kaznenog djela trgovanja ljudima kroz jačanje istražnih tehnika, uključujući provođenje financijskih istraga
Nositelj	Ministarstvo unutarnjih poslova u suradnji s Državnim odvjetništvom Republike Hrvatske
Sunositelj	
Rok za provedbu	2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	redovna sredstva iz Državnog proračuna
Pokazatelji provedbe	- povećan broj otkrivenih i procesuiranih počinitelja kaznenih djela trgovanja ljudima

CILJ 7. Sustavna suradnja Republike Hrvatske s drugim državama i međunarodnim organizacijama na području suzbijanja trgovanja ljudima

Provedbena mjera 6.2.	Nastaviti aktivno sudjelovanje predstavnika državne uprave u regionalnim i međunarodnim projektima i inicijativama za suzbijanje trgovanja ljudima
Nositelj	Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Vlade Republike Hrvatske
Sunositelj	Ministarstvo vanjskih i europskih poslova
Rok za provedbu	2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	redovna sredstva iz Državnog proračuna
Pokazatelji provedbe	- izvješća o sudjelovanju u aktivnostima međunarodnih tijela i organizacija na području suzbijanja trgovanja ljudima

Sigurnost i ljudska prava

Odnos sigurnosti i ljudskih prava iznimno je osjetljivo područje unutar kojega je potrebno razviti kvalitetne mehanizme kojima bi se osigurao pravedan, razmjeran, ali i djelotvoran odnos između ljudskih prava i povremenih potreba za ograničavanje pojedinih ljudskih prava građana zbog nacionalne sigurnosti. Sloboda građana u Republici Hrvatskoj prepoznata je u čl. 3. Ustava Republike Hrvatske kao jedna od najvećih vrednota ustavnog poretka Republike Hrvatske, dok čl. 16. Ustava Republike Hrvatske govori kako se slobode i prava mogu ograničiti samo zakonom da bi se zaštitili sloboda i prava drugih ljudi te pravni poredak, javni moral i zdravlje, te da svako ograničenje slobode ili prava mora biti razmjerno naravi potrebe za ograničenjem u svakom pojedinom slučaju.

Osvremenjujući svoje sigurnosne politike Republika Hrvatska sve više napušta tradicionalan pojam sigurnosti koji se iz perspektive države primarno gleda kao nacionalna sigurnost, i sve više prihvaća koncept ljudske sigurnosti, gdje se u prvi plan stavlja sigurnost pojedinca, kao i bitne komponente njegova individualnog razvoja, ali i razvoja zajednice. Upravo koncept ljudske sigurnosti suvremenim demokratskim političkim zajednicama omogućava povezivanje sigurnosti i razvoja, kao i sigurnosti i ljudskih prava. Suvremene države, prihvaćanjem tog koncepta, omogućavaju oblikovanje politika usmjerenih prema ukupnom društvenom razvoju zajednice i njezine sigurnosti.

Iz tog pristupa proizlazi i potreba za osiguranjem demokratskog upravljanja i nadzora sigurnosnog sektora. Sigurnosni sektor ima veliku odgovornost pri zaštiti od terorizma, trgovanja ljudima, ekstremnih nasilničkih grupa, krijumčarenja oružja i drugih vrsta organiziranog kriminala koji su prepoznati kao međunarodni trendovi povreda ljudskih prava. Za njihov kvalitetan rad potrebno je osigurati da u najvećoj mogućoj mjeri postupanje represivnog aparata u cilju osiguravanja nacionalne sigurnosti bude proporcionalno s potrebama ljudskih prava građana. Upravo iz tog razloga važno je da prilikom donošenja strateških dokumenata, zakonskih i podzakonskih akata svoj doprinos procesu izrade dokumenata daju eksperti iz područja sigurnosti i zaštite ljudskih prava.

U proteklom razdoblju Republika Hrvatska napravila je važne iskorake u osiguranju većeg sudjelovanja građana u razvoju javnih politika, pa tako i onih iz područja sigurnosti. To se prije svega odnosi na Kodeks savjetovanja sa zainteresiranom javnošću u postupcima donošenja zakona, drugih propisa i akata, koji treba dosljedno primjenjivati i prilikom donošenja politika iz domene sigurnosti. Također je Zakonom o policiji unaprijeđen model nadzora nad postupanjem policije, gdje je u narednom razdoblju ključno osigurati neovisan, profesionalan i djelotvoran rad novog tijela koje je predviđeno za obavljanje tog posla. S obzirom na postojanje nekoliko tijela koje imaju ovlasti nadzora nad postupanjem policije i radom sigurnosno-obavještajnog sustava, potrebno uspostaviti sustav kontinuiranog izvješćivanja kroz koje bi ta tijela imala mogućnost upozoravanja na nepravilnosti i davanja preporuka za poboljšanje.

Ulaskom Republike Hrvatske u Sjevernoatlantski savez (u daljnjem tekstu: NATO) u domeni obrane napravljene su značajne reforme u smjeru profesionalizacije Oružanih snaga Republike Hrvatske. Unutar Hrvatskog sabora uspostavljen je i zasebni saborski Odbor za obranu koji vrši nadzor nad radom Oružanih snaga, te su u rad Odbora uključeni i predstavnici civilnog društva kao vanjski članovi Odbora. U narednom razdoblju potrebno je osnažiti i rad saborskog Odbora za unutarnju politiku i nacionalnu sigurnost s vanjskim članovima koji će dodatno doprinijeti zaštiti ljudskih prava u djelovanju navedenog Odbora.

Uključivanje Oružanih snaga Republike Hrvatske u NATO misije donosi nove izazove za zaštitu ljudskih prava poglavito iz perspektive sudjelovanja naših vojnika u vojnim operacijama u zemljama koje se značajno kulturno razlikuju od Republike Hrvatske. Iz tog razloga potrebno je nastaviti sa sustavnom izobrazbom pripadnika oružanih snaga o ljudskim pravima te ih pravovremeno upoznavati s tradicijama, običajima, religijom i kulturom onih zajednica gdje oružane snage sudjeluju u mirovnim operacijama. U tom kontekstu iznimno je važno osigurati kvalitetnu i kontinuiranu edukaciju iz područja međunarodnog ratnog prava za pripadnike Oružanih snaga, gdje upravo Republika Hrvatska ima važno iskustvo procesuiranja ratnih zločina i izazova koje ti procesi donose u post-konfliktnim društvima.

Konačno, u Republici Hrvatskoj već dugi niz godina postoji Vijeće za građanski nadzor sigurnosno - obavještajnih agencija čiji se rad pokazao iznimno važnim u pojedinim slučajevima povreda ljudskih prava od strane sigurnosno-obavještajnih agencija, a što je rezultiralo unaprijeđenjem zakonodavstva vezanog uz rad agencija. U narednom periodu važno je osigurati potpun, profesionalan i neovisan rad Vijeća, te osigurati kvalitetniju komunikaciju Vijeća s javnosti, tj. podignuti razinu njegove vidljivosti i

dostupnosti građanima. Također bi trebalo napraviti analizu njegova djelovanja s ciljem utvrđivanja svih ograničenja i nedostataka, kao i pozitivnih učinaka od osnivanja do danas.

Rad navedenih tijela do određene mjere mora se oslanjati i na rad civilnog društva. Udruge civilnog društva za zaštitu ljudskih prava mogu značajno doprinijeti pri obrazovanju djelatnika navedenih institucija iz područja ljudskih prava. Do danas najveći iskoraci napravljeni su u radu Ministarstva unutarnjih poslova, koje je u suradnji s udrugama povremeno provodilo izobrazbu iz domene ljudskih prava, te koje je iskazalo otvoreno zanimanje za sustavno uključivanje sadržaja iz domene ljudskih prava u redovne obrazovne programe namijenjene policijskim službenicima. Također treba spomenuti napore koje čini Ministarstvo obrane i Oružane snage Republike Hrvatske na edukaciji svojih djelatnika o ljudskim pravima, kulturama i različitim religijama u područjima mirovnih operacija. Takav primjer trebale bi slijediti i ostale institucije.

Cilj 1. Osigurati učinkovito i odgovorno demokratsko upravljanje i nadzor sigurnosnog sektora u Republici Hrvatskoj

Provedbena mjera 1.1.	Redovito praćenje svih promjena zakona i podzakonskih akata te osiguravanje učinkovite javne rasprave
Nositelj	Vlada Republike Hrvatske u suradnji s Hrvatskim saborom i organizacijama civilnog društva
Sunositelj	
Rok za provedbu	2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	- izrađeno izvješće o provedbi zakonodavstva u području sigurnosti - broj provedenih javnih rasprava i drugi događaji - broj sudionika na javnim raspravama i drugim događajima
Provedbena mjera 1.2.	Izrađena analiza svih mehanizama i institucija demokratskog upravljanja sigurnosnim sektorom, kao i nadzornih mehanizama, te utvrđivanje u kojoj mjeri se provode međunarodni standardi dobrog upravljanja, uključujući prijedloge za potrebne promjene s ciljem postizanja veće učinkovitosti i odgovornosti sigurnosnog sustava.
Nositelj	Vlada Republike Hrvatske u suradnji s Uredom Vijeća za nacionalnu sigurnost, Vijećem za građanski nadzor sigurnosno-obavještajnog sustava, Pučkim pravobraniteljem te organizacijama civilnog društva
Sunositelj	
Rok za provedbu	2014.
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	- izrađeno analitičko izvješće o mehanizmima i institucijama demokratskog upravljanja sigurnosnim sektorom te nadzornim mehanizmima, njihovoj usklađenosti s međunarodnim standardima te s preporukama za poboljšanje i izmjene zakonodavstva i institucionalnog okvira

Cilj 2. Primjenjivati koncept ljudske sigurnosti u javnim politikama, zakonima i drugim popisima te dokumentima Republike Hrvatske

Provedbena mjera 2.1.	Uključiti koncept ljudske sigurnosti u strateške, zakonske i podzakonske akte Republike Hrvatske iz domene sigurnosti
------------------------------	---

Nositelji	Ministarstvo unutarnjih poslova Ministarstvo obrane Ministarstvo pravosuđa Ministarstvo vanjskih i europskih poslova u suradnji s tijelima i organizacijama iz područja nacionalne sigurnosti
Sunositelj	
Rok za provedbu	2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	redovna sredstva iz Državnog proračuna
Pokazatelji provedbe	- godišnja izvješća pokazuju da je koncept ljudske sigurnosti uključen u sve strateške, zakonske i podzakonske akte Republike Hrvatske iz domene sigurnosti

Provedbena mjera 2.2.	Integrirati koncept ljudske sigurnosti u vanjsku i sigurnosnu politiku Republike Hrvatske, poglavito u odnosu na konfliktna i post-konfliktna područja
Nositelj	Ministarstvo vanjskih i europskih poslova
Sunositelj	
Rok za provedbu	2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	- godišnja izvješća pokazuju da je koncept ljudske sigurnosti uključen vanjsku i sigurnosnu politiku Republike Hrvatske, poglavito u odnosu na konfliktna i post-konfliktna područja

Cilj 3 Osigurati primjenu načela razmjernosti pri ograničavanju ljudskih prava i sloboda u cilju zaštite nacionalne sigurnosti, javnog morala i zdravlja

Provedbena mjera 3.1.	Analizirati zakone i strategije kojima se uređuje područje nacionalne sigurnosti, te predložiti njihovu reviziju ukoliko se utvrdi odstupanje od načela razmjernosti i međunarodnih standarda.
Nositelj	Ured Vijeća za nacionalnu sigurnost u suradnji s Pučkim pravobraniteljem i organizacijama civilnog društva
Sunositelj	
Rok za provedbu	lipanj 2013.
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	- izrađena analiza zakona i strateških dokumenata s preporukama u smislu osiguranja primjene načela razmjernosti

Cilj 4. Ojačati mehanizme neovisnog nadzora nad sigurnosnim sektorom s ciljem sprječavanja kršenja ljudskih prava

Provedbena mjera 4.1.	Osigurati i ojačati ljudske resurse Ureda pučkog pravobranitelja za provedbu nadzora te Vijeća za građanski nadzor sigurnosno-obavještajnog sustava
Nositelj	Vijeće za građanski nadzor sigurnosno-obavještajnih agencija u suradnji s Pučkim pravobraniteljem
Sunositelj	
Rok za provedbu	2013. i kontinuirano

Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	- broj zaposlenih u Uredu pučkog pravobranitelja na poslovima koji se odnose na nadzor sigurnosno obavještajnog sustava; broj zaposlenih u Vijeću za građanski nadzor sigurnosno-obavještajnog sustava

Provedbena mjera 4.2.	Inicirati provedbu evaluacije rada Vijeća za građanski nadzor sigurnosno - obavještajnih agencija i temeljem evaluacije stvoriti uvjete za unapređenje rada Vijeća
Nositelj	Vijeće za građanski nadzor sigurnosno - obavještajnih agencija
Sunositelj	
Rok za provedbu	lipanj 2014.
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	- izrađeno i objavljeno izvješće o evaluaciji rada Vijeća s preporukama za unapređenje

Cilj 5. Podići razinu svijesti djelatnika Ministarstva obrane Republike Hrvatske i Oružanih snaga Republike Hrvatske, policije i sigurnosno - obavještajnih agencija o ljudskim pravima te osigurati ravnopravnu rodnu zastupljenost u sigurnosnim institucijama Republike Hrvatske

Provedbena mjera 5.3.	Organizirati redovite edukativne programe o ljudskim pravima u suradnji s organizacijama civilnog društva s posebnim fokusom na suzbijanje diskriminacije, zločina iz mržnje, trgovanja ljudima, nasilja nad ženama i postupanjima prilikom javnih okupljanja
Nositelj	Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Vlade Republike Hrvatske u suradnji s Policijskom akademijom, Hrvatskim vojnim učilištem, Ministarstvom obrane i Uredom Vijeća za nacionalnu sigurnost
Sunositelj	
Rok za provedbu	2013. i kontinuirano
Izvor financiranja i potrebna sredstva	- redovna sredstva iz Državnog proračuna
Pokazatelji provedbe	- broj, vrsta i trajanje programa - zastupljenost posebnih sadržaja u edukativnim programima (suzbijanje diskriminacije, zločina iz mržnje, postupanja prema nezakonitim migrantima, trgovanja ljudima, nasilja nad ženama i postupanjima prilikom javnih okupljanja) - broj osoba uključenih u edukativne programe;

Provedbena mjera 5.4.	Organizirati redovite obrazovne programe za pripadnike obrambenog sektora, koji sudjeluju u međunarodnim misijama i operacijama, na temu ljudskih prava, međunarodnog ratnog prava i multikulturalizma
Nositelj	Ministarstvo obrane i Oružane snage Republike Hrvatske u suradnji s Uredom za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Vlade Republike Hrvatske
Sunositelj	
Rok za provedbu	kontinuirano
Izvor financiranja	-redovna sredstva iz Državnog proračuna

i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	- broj, vrsta i trajanje programa - broj osoba uključenih u obrazovne programe

Provedbena mjera 5.5.	Prilikom zapošljavanja u sigurnosne institucije Republike Hrvatske osigurati ravnopravnu rodnu zastupljenost
Nositelji	Ministarstvo obrane Ministarstvo unutarnjih poslova Ured Vijeća za nacionalnu sigurnost Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Vlade Republike Hrvatske u suradnji s Pučkim pravobraniteljem
Sunositelj	
Rok za provedbu	kontinuirano na godišnjoj osnovi
Izvor financiranja i potrebna sredstva	Nisu potrebna posebna financijska sredstva
Pokazatelji provedbe	- analiza rodne zastupljenosti u sigurnosnim institucijama pokazuje poboljšanje u smislu postizanja ravnomjerne zastupljenosti

Cilj 6. Povećati transparentnost nadzornih mehanizama nad radom sigurnosnog sektora Republike Hrvatske

Provedbena mjera 6.1.	Povećati vidljivost Vijeća za građanski nadzor sigurnosno - obavještajnih agencija u javnosti
Nositelj	Vijeće za građanski nadzor sigurnosno - obavještajnih agencija u suradnji s udrugama civilnog društva
Sunositelj	
Rok za provedbu	prosinac 2013.
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	- izrađen plan provedbe promotivnih aktivnosti (putem konferencija za tisak, pisanih izvještaja, publikacija i promotivnih informativnih letaka) - distribucija izvještaja i publikacija i objavljivanje na Internet stranici - broj održanih konferencija i drugih javnih događaja; broj sudionika u javnim događajima

Provedbena mjera 6.2.	Izraditi Internet stranicu o nadzornim mehanizmima i aktivnostima u području nadzora sigurnosnog sektora
Nositelj	Vijeće za građanski nadzor sigurnosno - obavještajnih agencija
Sunositelj	
Rok za provedbu	prosinac 2013.
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	- izrađena Internet stranica o nadzornim mehanizmima i aktivnostima u području nadzora sigurnosnog sektora aktivna i redovito ažurirana

Obrazovanje za ljudska prava i ljudska prava u obrazovnom sustavu

Cilj odgoja i obrazovanja za ljudska prava sastoji se u uspostavi i jačanju kulture ljudskih prava na individualnoj, institucionalnoj razini i razini sustava. Kultura ljudskih prava ključna je pretpostavka inkluzivnog, stabilnog i razvoju orijentiranog demokratskog društva. U tranzicijskim društvima odgoj i obrazovanje za ljudska prava predstavljaju moćan instrument osnaživanja građana za demokratski razvoj.

Važnost obrazovanja za ljudska prava potvrđena je u okviru Ujedinjenih naroda proglašavanjem Desetljeća odgoja i obrazovanja za ljudska prava (1995. - 2004.) a koje je od 2005. godine preraslo u Svjetski program odgoja i obrazovanja za ljudska prava. Program je prvenstveno usmjeren na uvođenje obrazovanja za ljudska prava u osnovne i srednje škole, no rasprava se vodi i o mjestu učenja za ljudska prava u visokom obrazovanju.

U dokumentima Vijeća Europe naglašava se važnost odgoja i obrazovanja za promicanje slobodnog, snošljivog i pravednog društva. Od zemalja članica se traži da takvo obrazovanje postane prioritetom nacionalnih politika i reformi odgoja i obrazovanja²³⁹, te da se Europska konvencija o ljudskim pravima uvede kao dio sveučilišnog obrazovanja i stručne izobrazbe.²⁴⁰ Godina 2006. proglašena je Europskom godinom građanstva putem obrazovanja, a 2010. godine usvojena je Povelja o odgoju i obrazovanju za demokratsko građanstvo i odgoju i obrazovanju za ljudska prava, u kojoj se od država članica traži da dogovorene ciljeve i mjere uvedu u svoje odgojno-obrazovne sustave.

Europska unija na tragu Lisabonske strategije od 2000. godine upućuje škole i njihove partnere da djelotvorno promiču učenje građana za sudjelovanje u demokratskim procesima. Godine 2004. usvaja se Europski referentni okvir ključnih kompetencija za cjeloživotno učenje, među kojima se nalazi građanska kompetencija povezana s interpersonalnom i interkulturalnom kompetencijom. Većina europskih zemalja uvela je neki oblik obrazovanja za ljudska prava i građanstvo.²⁴¹

Od 2000. godine, odgoj i obrazovanje za ljudska prava i demokratsko građanstvo postupno ulazi u najvažnije strategijsko-razvojne dokumente Republike Hrvatske²⁴², a zatim i u pravne akte kojima se regulira djelatnost odgoja i obrazovanja.

U Planu razvoja sustava odgoja i obrazovanja 2005. - 2010. razvoj Republike Hrvatske kao društva znanja i demokratskih načela povezuje se s potrebom promicanja aktivnog građanstva. Zakonom o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi iz 2008. godine određuje se da škole trebaju odgajati i obrazovati učenike u skladu s općim kulturnim i civilizacijskim vrednotama, ljudskim pravima i pravima djece te da ih trebaju osposobiti za život u multikulturalnom svijetu, poštivanje različitosti i snošljivost, kao i za aktivno i odgovorno sudjelovanje u razvoju demokracije.

U Nacionalnom okvirnom kurikulumu za predškolski odgoj i obrazovanje te opće obvezno i srednjoškolsko obrazovanje (u daljnjem tekstu: NOK) iz 2010. godine građanska kompetencija postaje jedan od ključnih ishoda učenja, koja se ostvaruje kroz četiri odgojno-obrazovna ciklusa u okviru društveno-humanističkog područja, kao i u okviru građanskog odgoja i obrazovanja. U dokumentu se

²³⁹ Preporuka Rec(2002)12 o odgoju i obrazovanju za demokratsko građanstvo

²⁴⁰ Preporuka Rec(2004)4 Odbora ministara o Europskoj konvenciji o ljudskim pravima u sveučilišnom obrazovanju i stručnoj izobrazbi

²⁴¹ Istraživanja Eurydicea iz 2005. godine i IEA-e (International Association for the Evaluation of Educational Achievement) iz 2010. godine govore o postizanju europskog konsenzusa o ključnim ciljevima u tom području, kao što su politička pismenost, razvoj građanskih stavova i vrijednosti te promicanje aktivne građanske participacije.

²⁴² Plan razvoja sustava odgoja i obrazovanja 2005. - 2010.; Strategija za izradbu i razvoj nacionalnog kurikulumu, 2007.; Nacionalni program za Rome, 2002.; Akcijski plan Desetljeća za uključivanje Roma 2005. - 2015.; Nacionalni plan aktivnosti za prava i interese djece od 2006. do 2012.; Nacionalna politika za promicanje ravnopravnosti spolova 2006. - 2010.; Nacionalna strategija stvaranja poticajnog okruženja za razvoj civilnog društva 2006. - 2011.; Nacionalni program zaštite i promicanja ljudskih prava 2008. - 2011.; Nacionalni program za mlade od 2009. - 2013.

građanski odgoj i obrazovanje određuje kao međupredmetnu temu koja pridonosi “osposobljenosti učenika za aktivno i učinkovito obavljanje građanske uloge”.

Odredbe NOK-a o građanskom odgoju i obrazovanju razrađene su u prijedlogu Kurikuluma građanskog odgoja i obrazovanja (u daljnjem tekstu: Kurikulum), kojima su određene funkcionalne i strukturne dimenzije građanske kompetencije. Funkcionalne dimenzije se odnose na građansko znanje i razumijevanje, građanske vještine i sposobnosti te građanske vrijednosti i stavove, dok su strukturne dimenzije obuhvatile ljudsko/pravnu, političku, društvenu, inter/kulturnu, gospodarsku i ekološku dimenziju. Kurikulum je koncipiran razvojno-spiralno prema ciklusima. U 1. ciklusu, tj. od 1. do 4. razreda osnovne škole, građanski odgoj i obrazovanje se ostvaruje kroskurikularno i izvannastavno. U 2. ciklusu (5. i 6. razred osnovne škole) se, osim kroskurikularnog i izvannastavnog pristupa, uvodi modularni, u okviru kojega se učenici, ovisno o njihovim potrebama ili interesima, odnosno potrebama i interesima škole i lokalne zajednice, bave pojedinim temama ili područjima (npr. humanitarnim pravom ili pravima potrošača). U 3. se ciklusu (7. i 8. razred osnovne škole) ti pristupi nadopunjuju uvođenjem odgoja i obrazovanja kao posebnog izbornog predmeta, dok se u 4. ciklusu (1. i 2. razred srednje škole) građanski odgoj i obrazovanje uvodi kao poseban obavezan predmet. Za posljednja dva razreda srednje škole (koji izlaze izvan NOK-a) predlaže se nastavak kroskurikularnog, modularnog i izvannastavnog pristupa, s naglaskom na provođenje istraživačkih projekata kao dijela školskog kurikulumu, u sklopu kojih će se učenici više baviti temama građanstva, gospodarstva i tržišta rada. Osim nastave, Kurikulum uređuje i druge aspekte života i rada u školi, što uključuje pitanja demokratskog upravljanja školom, suradnje škole s lokalnom zajednicom i izgradnje demokratske školske kulture.

Građansko-odgojno-obrazovni kapital kojim Republika Hrvatska danas raspolaže u formalnom i neformalnom sustavu odgoja i obrazovanja relativno je velik. Značajan broj osnovnih i srednjih škola uveo je odgoj i obrazovanje za ljudska prava i/ili njima srodne sadržaje, odnosno programe u nastavu pojedinih predmeta ili kao izvannastavnu projektnu aktivnost u suradnji s Agencijom za odgoj i obrazovanje, organizacijama civilnog društva i drugim odgovarajućim društvenim akterima. Značajan dio tih aktivnosti načelno je povezan s Nacionalnim programom odgoja i obrazovanja za ljudska prava, a u osnovnim školama se ostvarivao i u okviru eksperimentalnog uvođenja Hrvatskog nacionalnog obrazovnog standarda (HNOS-a). Međutim, zbog nedostatka odgovarajućeg normativnog i organizacijskog okvira kao što je kurikulum, takve aktivnosti nisu provedene sustavno i kontinuirano, niti su bile praćene i vrednovane.

Za uspjeh provedbe Kurikuluma građanskog odgoja i obrazovanja, osim kvalitete njegova sadržaja, ključni su čimbenici: odgovarajuća pravno-normativna podloga, odgovarajuća stručna osposobljenost nastavnika, primjerena nastavna sredstva te instrumenti praćenja i vrednovanja nastavne i izvannastavne prakse.

Osim uvođenja odgovarajućih odredbi u zakone kojima se regulira djelatnost odgoja i obrazovanja, glavni izazov za učinkovito provođenje Kurikuluma svakako je osiguranje kvalitetnog obrazovanja, izobrazbe i stručnog usavršavanja nastavnika u cjeloživotnom kontekstu, ali i drugih stručnjaka koji skrbe o dobrobiti djece i mladih, kao što su pedagozi, psiholozi, socijalni radnici, liječnici, novinari, suci, tužitelji i policijski službenici. Nastavnicima treba osigurati uvjete za stjecanje znanja o ključnim pojmovima, temama i zakonitostima u ovom području; osposobiti ih za korištenje participativnih, interaktivnih, istraživačkih i suradničkih metoda učenja u nastavi i izvannastavnom kontekstu; osnažiti ih za poticanje razvoja kritičkog mišljenja kod učenika i otvorenosti prema drugačijim kulturama i svjetonazorima, kao i za obradu društveno kontroverznih tema kroz raspravu, debatu i dijalog; pripremiti ih za ocjenjivanje i vrednovanje u sklopu sustava osiguranja kvalitete odgoja i obrazovanja na institucionalnoj razini i potaknuti ih na preuzimanje vodstva u demokratizaciji školske kulture i izgradnji škole kao demokratske zajednice učenja i poučavanja.

Nadalje, potrebno je osigurati odgovarajuća nastavna sredstva, prvenstveno priručnike za nastavnike i udžbenike za učenike, koji bi bili usklađeni sa sadržajem Kurikuluma, ali i druge izvore učenja i poučavanja, osobito one koji se oslanjaju na nove informacijsko - komunikacijske tehnologije.

Konačno, potrebno je odrediti pokazatelje kvalitete i uspostaviti sustav osiguranja kvalitete poučavanja i učenja za aktivno i odgovorno građanstvo, koji bi, osim nastavne prakse, uključivao praćenje i vrednovanje ostalih aspekata života i rada škole kao demokratske zajednice. S obzirom da učinkovitost sustava osiguranja kvalitete ovisi i o sustavnom prikupljanju empirijskih podataka potrebnih za izradu racionalnih i provedivih odgojno-obrazovnih politika, prijeko je potrebno osigurati financijske, kadrovske i organizacijske uvjete za provođenje kontinuiranih znanstvenih istraživanja. Konačno potrebno je uvesti obrazovanje za ljudska prava i demokratsko ili aktivno građanstvo na pravne fakultete, s obzirom da se ljudska prava prvenstveno razvijaju i štite upravo kroz pravne mehanizme i da je pravno uređenje prakse građanskog odgoja i obrazovanja preduvjet uvođenja i razvoja tog područja.

Cilj 1. Poticati uvođenje odgoja i obrazovanja za ljudska prava i demokratsko građanstvo u osnovne i srednje škole

Provedbena mjera 1.1.	Donošenje odluke o uvođenju Kurikuluma građanskog odgoja i obrazovanja usmjerenog na razvoj građanske kompetencije u osnovne i srednje škole na način kako je to predviđeno tekstom Kurikuluma
Nositelj	Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta u suradnji s Agencijom za odgoj i obrazovanje
Sunositelj	
Rok za provedbu	2013.
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	- donesena odluka o uvođenju Kurikuluma građanskog odgoja i obrazovanja usmjerenog na razvoj građanske kompetencije u osnovne i srednje škole kako je to predviđeno tekstom Kurikuluma i sukladno Zakonu o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi.

Provedbena mjera 1.2.	Izrada i provedba kurikuluma za cjeloživotno obrazovanje i izobrazbu nastavnika za rad u području građanskog odgoja i obrazovanja prema ciklusima, s naglaskom na suradnju formalnog i neformalnog odgojno-obrazovnog sektora
Nositelj	Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta u suradnji s Agencijom za odgoj i obrazovanje, odgovarajućim sveučilišnim ustanovama, predstavnicima nastavnika i organizacijama civilnog društva
Sunositelj	
Rok za provedbu	2013.
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	Izrađen i stavljen u provedbu kurikulum za cjeloživotno obrazovanje i izobrazbu nastavnika za rad u području građanskog odgoja i obrazovanja prema ciklusima, s naglaskom na suradnju formalnog i neformalnog odgojno-obrazovnog sektora

Provedbena mjera 1.3.	Izrada nastavnih sredstava za građanski odgoj i obrazovanje, osobito priručnika za nastavnike i udžbenika za učenike, s naglaskom na učenje i poučavanje kroz participaciju, istraživačke projekte i rad u zajednici
------------------------------	--

Nositelj	Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta u suradnji s Agencijom za odgoj i obrazovanje, odgovarajućim sveučilišnim ustanovama, predstavnicima nastavnika i organizacijama civilnog društva
Sunositelj	
Rok za provedbu	2013.
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	- izrađena nastavna sredstva za građanski odgoj i obrazovanje, osobito priručnici za nastavnike i udžbenici za učenike, s naglaskom na učenje i poučavanje kroz participaciju, istraživačke projekte i rad u zajednici

Provedbena mjera 1.4.	Izrada i provedba mjera i instrumenata za osiguranje kvalitete u građanskom odgoju i obrazovanju u sklopu razvoja nacionalnog sustava osiguranja kvalitete odgoja i obrazovanja, s naglaskom na sveobuhvatni institucijski pristup
Nositelj	Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta u suradnji s Agencijom za odgoj i obrazovanje, Nacionalnim centrom za vanjsko vrednovanje, odgovarajućim visokoškolskim ustanovama, predstavnicima nastavnika i organizacijama civilnog društva
Sunositelj	
Rok za provedbu	2014.
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	- izrađeni i stavljeni u provedbu instrumenti osiguranja kvalitete u građanskom odgoju i obrazovanju kao dio nacionalnog sustava osiguranja kvalitete odgoja i obrazovanja, s naglaskom na sveobuhvatni institucijski pristup

Cilj 2. Poticati uvođenje obrazovanja za ljudska prava i demokratsko ili aktivno građanstvo u visoko obrazovanje i istraživačku djelatnost

Provedbena mjera 2.1.	Uvođenje obrazovanja za ljudska prava i demokratsko ili aktivno građanstvo u visokoškolske programe na diplomskoj i poslijediplomskoj razini, s posebnim naglaskom na nastavničke i druge fakultete koji pripremaju stručnjake za rad s djecom i mladima
Nositelj	Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta u suradnji s Agencijom za znanost i visoko obrazovanje, Agencijom za odgoj i obrazovanje, odgovarajućim visokoškolskim ustanovama i organizacijama civilnog društva
Sunositelj	
Rok za provedbu	2014.
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	- obrazovanje za ljudska prava i demokratsko ili aktivno građanstvo uvedeno u visokoškolske programe na diplomskoj i poslijediplomskoj razini, s posebnim naglaskom na

	nastavničke i druge fakultete koji pripremaju stručnjake za rad s djecom i mladima
--	--

Provedbena mjera 2.2.	Osnivanje sveučilišnih centara za ljudska prava i demokratsko ili aktivno građanstvo s trostrukom zadaćom: istraživanje, izrada i provedba programa za nastavničke i srodne fakultete te savjetodavna pomoć odgojno-obrazovnim ustanovama pri uvođenju i praćenju kvalitete odgovarajućih programa u skladu s načelom integriranosti pristupom
Nositelj	Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta u suradnji s Agencijom za znanost i visoko obrazovanje, Agencijom za odgoj i obrazovanje, odgovarajućim sveučilišnim tijelima i visokoškolskim ustanovama i organizacijama civilnog društva
Sunositelj	
Rok za provedbu	2014.
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	- osnovan i započeo radom najmanje jedan sveučilišni centar za ljudska prava i demokratsko ili aktivno građanstvo koji se bavi istraživanjem, izradom i provedbom programa za nastavničke i srodne fakultete te pruža savjetodavne usluge školama i ustanovama visokog obrazovanja pri uvođenju i praćenju kvalitete odgovarajućih programa

Provedbena mjera 2.3.	Uključiti istraživanje u području obrazovanja za ljudska prava i demokratsko građanstvo ili aktivno građanstvo među nacionalne istraživačke prioritete i osigurati odgovarajuća sredstva za provedbu takvih istraživačkih projekata s ciljem stvaranja analitičke baze za unaprjeđenje teorije, politike i prakse građanskog odgoja i obrazovanja na svim razinama odgojno-obrazovnog sustava
Nositelj	Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta u suradnji s Agencijom za znanost i visoko obrazovanje, Agencijom za odgoj i obrazovanje, odgovarajućim sveučilišnim ustanovama i organizacijama civilnog društva
Sunositelj	
Rok za provedbu	2013.
Izvor financiranja i potrebna sredstva	
Pokazatelji provedbe	Istraživanje u području obrazovanja za ljudska prava i demokratsko građanstvo ili aktivno građanstvo uključeno među nacionalne istraživačke prioritete i osigurana odgovarajuća sredstva za provedbu takvih istraživačkih projekata s naglaskom na stvaranje analitičke baze za unaprjeđenje teorije, politike i prakse građanskog odgoja i obrazovanja na svim razinama odgojno-obrazovnog sustava

VI.

ZAVRŠNE ODREDBE

Preporuka jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave

Županije, gradovi i općine pozvani su djelovati u partnerstvu s državom i organizacijama civilnog društva na zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda te na ostvarenju zajedničkih ciljeva navedenih Nacionalnim programom za dobrobit svakog pojedinca u Republici Hrvatskoj.

Pozivaju se, također, da u suradnji s organizacijama civilnog društva iniciraju, podupiru i sukladno svojim mogućnostima:

- (1) sufinanciraju programe organizacija civilnog društva koje unaprjeđuju i promiču ljudska prava;
- (2) sudjeluju u provedbi Nacionalnog programa na lokalnoj razini.

Preporuke organizacijama civilnog društva

Organizacije civilnog društva koje se bave zaštitom i promicanjem ljudskih prava pozvane su surađivati u provedbi ovog Nacionalnog programa s tijelima nadležnima za njegovo provođenje, a s ciljem njegova potpunog izvršenja. U tom su smislu pozvane:

- (1) ostvarivati suradnju i partnerstvo s lokalnom samoupravom, kako bi se promicali interesi i zahtjevi građana;
- (2) provoditi programe obrazovanja za ljudska prava, osmišljavati i provoditi (neformalne) oblike obrazovanja za izgradnju civilnog društva;
- (3) nadzirati ispunjavanje mjera iz Nacionalnog programa.

Provedba, praćenje i vrednovanje Nacionalnog programa

Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Vlade Republike Hrvatske zadužen je za koordinaciju provedbe, praćenje i vrednovanje Nacionalnog programa. Mjere predviđene Nacionalnim programom većim dijelom su redovne aktivnosti državnih tijela te njihova provedba neće iziskivati dodatna sredstva. Godišnjim operativnim planovima će se planirati financijska sredstva potrebna za provođenje mjera iz Nacionalnog programa zaštite i promicanja ljudskih prava od 2008. do 2011. godine. U 2012. godini Vlada Republike Hrvatske i novo uspostavljena tijela državne uprave izradili su nekoliko nacionalnih strategija komplementarnih s područjem ljudskih prava. Iz razloga izbjegavanja ponavljanja prioriteta, ciljeva i mjera Nacionalna strategija izrađena je naknadno radi kvalitetnijeg nadopunjavanja prethodno spomenutih strategija (npr. Nacionalna strategija za ravnopravnost spolova, Nacionalna strategija za mlade, Nacionalna strategija zdravstva...).

(1) Provedba

Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Vlade Republike Hrvatske zadužen je za koordinaciju provedbe Nacionalnog programa zaštite i promicanja ljudskih prava, kojeg provode tijela javne vlasti kao nositelji pojedinih mjera.

(2) Praćenje

U svrhu praćenja provedbe Programa, nositelji pojedinih mjera izrađuju godišnje planove provedbe mjera te ih dostavljaju Uredu za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Vlade Republike Hrvatske.

Nositelji mjera obvezna su do 15. ožujka dostaviti Uredu za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Vlade Republike Hrvatske izvješća o provedenim mjerama u prethodnoj godini, planiranim aktivnostima i potrebnim financijskim sredstvima u narednom proračunskom razdoblju. Izvješća se

dostavljaju u obliku ispunjenog obrasca koji sastavlja Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Vlade Republike Hrvatske.

Na temelju prikupljenih izvješća, Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Vlade Republike Hrvatske sastavlja *Izvješće o napretku u provedbi Nacionalnog programa te ga dostavlja* na usvajanje Vladi Republike Hrvatske najkasnije do 15.lipnja.

(3) Vrednovanje

U svrhu pravovremenog vrednovanja Nacionalnog programa, preporučuje se da provedba svih mjera završi najkasnije na kraju trećeg kvartala posljednje godine provedbe programa.

Vrednovanje ukupne provedbe Nacionalnog programa i njegovih učinaka na stanje ljudskih prava u Republici Hrvatskoj provodi Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Vlade Republike Hrvatske. Vrednovanje se temelji na stručnom analitičkom izvješću koje izrađuje stručna radna skupina za vrednovanje provedbe Nacionalnog programa iz redova stručnja, akademske zajednice i organizacija civilnog društva. Prvo vrednovanje radna skupina provodi u prvom kvartalu 2015. godine, a drugo po završetku provedbe Nacionalnog programa.

Izvješće će sadržavati (1) procjenu ostvarenosti ciljeva Nacionalnog programa, (2) procjenu učinkovitosti provedbe pojedinih mjera, (3) procjenu učinaka Nacionalnog programa na stanje ljudskih prava u Republici Hrvatskoj i (4) preporuke ključnih ciljeva i načina djelovanja Vlade Republike Hrvatske u svrhu zaštite ljudskih prava u narednom četverogodišnjem razdoblju.

Izvješće o provedbi i učincima Nacionalnog programa, služi kao podloga za izradu novog nacionalnog programa zaštite i promicanja ljudskih prava za razdoblje od 2017. do 2020. godine.

Nakon usvajanja, Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Vlade Republike Hrvatske objavit će Nacionalni program na svojim Internet stranicama, a u roku od tri mjeseca tiskat će je i distribuirati nositeljima provedbenih mjera.

Nacionalni program zaštite i promicanja ljudskih prava od 2013. do 2016. godine objavit će se u "Narodnim novinama".